

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 2019

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

2019

Publikationen kan bestilles
gennem Statsministeriet
Rosendahls Lager og Logistik
Vandtårnsvej 83A
2860 Søborg
Telefon: 43 22 73 00
Distribution@rosendahls.dk
www.rosendahls.dk

ISBN 978-87-999565-3-1
Rosendahls Søborg
Pris kr. 160 incl. moms

F O R O R D

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombuddets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombuddet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2019-udgave.

Det er Rigsombuddets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold. Årsberetningen kan endvidere ses på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo.

Uden stor bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne og i Danmark ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombuddet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet medio september 2019.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Lene Moyell Johansen

FORORD	1
INDHOLDSFORTEGNELSE	2
BILAGSFORTEGNELSE	8
1. LAND OG NATUR, BEFOLKNING OG HISTORIE	9
1.1 LAND OG NATUR	9
1.2 BEFOLKNING	10
1.3 HISTORIE	11
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	13
2.1 STATSRETTLIGE OG UDENRIGSPOLITISKE FORHOLD	13
<i>Forholdet til udlandet</i>	15
2.2 FÆRØERNES LAGTING	19
<i>Lagtingets sekretariat</i>	21
2.3 DE POLITISKE PARTIER	21
<i>Fólkaflokkurin - Folkepartiet</i>	21
<i>Sambandsflokkurin - Sambandspartiet</i>	22
<i>Javnaðarflokkurin - Socialdemokratiet</i>	23
<i>Sjálvstýri - Selvstyre</i>	24
<i>Tjóðveldi - Republikanerne</i>	24
<i>Framsókn - Fremskridt</i>	26
<i>Miðflokkurin - Centerpartiet</i>	26
2.4 FÆRØERNES LANDSSTYRE	27
2.5 ADMINISTRATION	29
2.6 FOLKETINGSVALG	31
<i>Folketingsmedlemmer</i>	31
2.7 INSTITUTIONER UNDER STATEN	32
<i>Rigsombudsmanden på Færøerne</i>	32
<i>Arktisk Kommando</i>	32
<i>Søfartsstyrelsen</i>	33
<i>Øvrige statslige institutioner</i>	34
2.8 KOMMUNALE FORHOLD	34
<i>Antal kommuner</i>	34
<i>Valg til kommunestyret</i>	34
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	35
<i>Kommunale opgaver</i>	36
<i>Ældreområdet til kommunerne</i>	37
2.9 INTERNATIONALE ORGANISATIONER MED HOVEDKONTOR PÅ FÆRØERNE	38
3. FISKERI OG FISKEINDUSTRI	39
<i>Indledning</i>	39
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	41
<i>Færøske skibes fangster</i>	47

<i>Fangster ved Færøerne</i>	49
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	51
<i>Ny fiskerilovgivning</i>	52
<i>Fiskedagesystemet og tidligere ordninger</i>	55
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	57
<i>Fiskeristøtte</i>	57
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	58
<i>Fiskernes aflønning</i>	59
<i>Fiskepriser</i>	60
<i>Fiskeindustri</i>	61
4. ARBEJDSMARKED OG ERHVERV	63
<i>Indledning</i>	63
4.1 BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	63
4.2 ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	66
<i>Arbejdsløshedsforsikring</i>	66
<i>Barselsordningen</i>	67
<i>Arbejdsmarkedspension</i>	68
<i>Andre generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	69
<i>Det private arbejdsmarked</i>	70
<i>Overenskomster - det private arbejdsmarked</i>	72
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	72
<i>Overenskomster - det offentlige arbejdsmarked</i>	73
4.3 ERHVERVSLIV	75
<i>Ejerformer</i>	75
4.4 OPDRÆTSVIRKSOMHED	75
<i>Offentligt tilsyn fiskeindustrien, fødevarerområdet og lakseopdræt</i>	78
4.5 GRINDEFANGST M.V.	79
4.6 LANDBRUG	80
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	80
<i>Offentlig støtte</i>	81
<i>Offentligt tilsyn m.v - fødevarer, miljø og lakseopdræt</i>	82
4.7 OLIEEFTERFORSKNING	82
1. udbudsrunde	83
2. udbudsrunde	85
3. udbudsrunde	86
<i>Nyere aktivitet og 4. udbudsrunde</i>	86
5. udbudsrunde	88
<i>Afledte aktiviteter</i>	88
4.8 FINANSIERINGSVIRKSOMHED	89
<i>Penge- og valutaforhold</i>	89
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	90
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	90
<i>Pengeinstitutternes resultater</i>	91

<i>Pengeinstitutternes udlån</i>	92
<i>Bankpakke I, II, III og IV</i>	95
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	95
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	95
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	96
<i>Færøernes Landsbank</i>	99
4.9 FORSIKRINGSVIRKSOMHED	100
5. ØKONOMI	104
5.1 AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD	104
5.2 NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE	105
5.3 UDENRIGSHANDEL, BETALINGSBALANCE OG UDLANDSGÆLD	108
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	108
<i>Færøerne og europæisk integration</i>	108
<i>Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne</i>	109
<i>Hoyviksaftalen</i>	112
<i>Andre handelsaftaler</i>	112
<i>Færøerne og EFTA</i>	113
<i>Eksport</i>	113
<i>Import</i>	116
<i>Handelsbalancen</i>	118
<i>Betalingsbalancen</i>	119
<i>Udlandsgælden</i>	119
5.4 PRISUDVIKLINGEN	121
6. OFFENTLIGE FINANSER	123
6.1 STATENS UDGIFTER PÅ FÆRØERNE.....	123
<i>Bloktilskuddet</i>	123
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	125
<i>Statens udlån til Færøernes landsstyre</i>	125
6.2 LANDSKASSENS ØKONOMI.....	126
6.3 FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	127
6.4 KOMMUNERNES ØKONOMI	128
6.5 DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	129
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	129
7. SKATTER OG AFGIFTER	130
7.1 DIREKTE SKATTER	130
<i>Personbeskatning</i>	130
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	134
<i>Selskabsbeskatningen</i>	135
<i>Kapitalgevinstskattereformen 2001</i>	136
<i>Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser mv</i>	136
<i>Gevinst og tab af obligationer mv</i>	137
<i>Udbytte</i>	137

<i>Renteindtægter og -udgifter</i>	138
<i>Erhvervsmæssig virksomhed</i>	138
7.2 INDIREKTE SKATTER	138
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	138
<i>Fremstillingsafgifter</i>	138
<i>Lønsumsafgift</i>	139
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	139
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	139
<i>Arveafgift</i>	139
<i>Olieafgift</i>	140
<i>Rejseafgift</i>	140
<i>Afgift på fiskeressourcer</i>	140
<i>Afgift på fiskeopdrætserhvervet</i>	140
7.3 OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER MV.	140
8. INFRASTRUKTUR OG TURISME	142
8.1 VEJNETTET OG MOTORKØRETØJER	142
<i>Vejnettet</i>	142
<i>Motorkøretøjer</i>	143
8.2 HAVNE, SKIBSFLÅDEN OG SKIBSTRANSPORT	144
<i>Havne</i>	144
<i>Skibsflåden</i>	144
<i>Skibstransport</i>	145
8.3 LUFTFART	146
8.4 TURISME.....	150
8.5 POSTVÆSEN	151
8.6 RADIO- OG TELEKOMMUNIKATION	152
<i>Telekommunikationsloven</i>	153
<i>Liberaliseringen af markedet</i>	153
<i>Telestatistik</i>	153
<i>Transmissionsvirksomhed mv</i>	153
<i>Telekommunikationstjenester</i>	154
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	156
8.7 EL-FORSYNING	156
9. SOCIALE OG FAMILIERETLIGE FORHOLD	158
<i>Forvaltning mv</i>	158
<i>Børneværn</i>	159
9.1 SOCIALE YDELSER MV.	159
<i>Adoption</i>	159
<i>Børnetilskud</i>	159
<i>Barselsorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel</i>	159
<i>Støtte til underholdsbidrag</i>	160
<i>Arbejdsløshed</i>	160

<i>Dagpenge ved sygdom og ulykke.....</i>	160
<i>Sygeforsikring</i>	161
<i>Førtidspension</i>	161
<i>Folkepension</i>	162
<i>Pension til efterladte</i>	164
<i>Øvrige pensionsydelser</i>	164
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	164
<i>Forsorgshjælp</i>	164
<i>Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse.....</i>	165
<i>Sociale udgifter</i>	165
9.2 INSTITUTIONER OG SERVICE	165
<i>Daginstitutioner</i>	165
<i>Døgninstitutioner for børn og unge.....</i>	165
<i>Institutioner under Almannaverkið</i>	166
<i>Støtteordninger til handicappede</i>	166
<i>Bosteder og plejehjem for ældre</i>	167
<i>Hjemmehjælp og hjælp til pasning af handicappede børn og voksne mv.....</i>	168
<i>Institutionsophold i Danmark.....</i>	168
9.3 DET PERSON-, FAMILIE- OG ARVERETLIGE OMRÅDE	168
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab.....</i>	168
<i>Faderskab.....</i>	169
<i>Forældremyndighed og samvær.....</i>	169
<i>Bidrag til børns forsørgelse</i>	169
<i>Adoption</i>	170
<i>Værgemål</i>	170
10. SUNDHEDSVÆSEN	172
10.1 DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	172
<i>Kommunelægeordningen.....</i>	172
<i>Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge</i>	172
<i>Tandlægeordningen.....</i>	173
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen.....</i>	173
<i>Apotekervæsenet.....</i>	173
10.2 SYGEHUSVÆSENET	174
<i>Sygehusenes administration.....</i>	175
<i>Færøske patienters behandling uden for Færøerne</i>	176
<i>Jordemodervæsenet.....</i>	176
10.3 LANDSLÆGEN.....	176
11. UNDERVISNINGSVÆSEN OG FORSKNING	178
<i>Indledning</i>	178
<i>Særanliggender og fællesanliggender.....</i>	178
11.1 GRUNDUDDANNELSER M.V.....	178

<i>Folkeskolen</i>	178
<i>Friskoler og førskole</i>	180
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	180
<i>Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) og specialundervisning i folkeskolen</i>	181
11.2 UNGDOMSUDDANNELSER	181
<i>Almen gymnasial uddannelse og HF-uddannelsen</i>	181
<i>Basisuddannelser</i>	182
<i>Læringeuddannelser</i>	183
<i>Teknisk gymnasiale uddannelser</i>	184
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	184
<i>Andre gymnasiale uddannelser (Miðnam i Vestmanna)</i>	184
<i>Andre uddannelser og kurser</i>	185
<i>Ungdomsuddannelser til unge med særlige behov</i>	185
11.3 VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	185
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	185
<i>Vinnuháskúlin</i>	188
<i>Sjónam</i>	189
11.4 ANDEN UNDERVISNING	189
11.5 UDDANNELSESSTØTTE	189
11.6 FORSKNING	190
12. RETS- OG POLITIVÆSEN	192
12.1 FÆRØERNES RETSVÆSEN	192
12.2 FÆRØERNES POLITIVÆSEN	193
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	193
<i>Personaleforhold</i>	194
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	194
<i>Politiets regelgrundlag</i>	195
13. KIRKELIV	196
13.1 FOLKEKIRKEN	196
13.2 ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	198
13.3 KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	198
14. KULTURELLE FORHOLD	199
<i>Radio og TV (Kringvarp Føroya)</i>	199
<i>Private medier</i>	200
<i>Aviser</i>	200
<i>Bogudgivelser</i>	200
<i>Færøsk litteratur</i>	200
<i>Kunstnerrådet - LISA</i>	202
<i>Kulturpriser</i>	203
<i>Arkiv-, biblioteks- og museumsvesen</i>	203
<i>Landsbókasavnið (Landsbiblioteket)</i>	203
<i>Tjóðskjallasavnið (Nationalarkivet)</i>	204

<i>Tjóðsavnið (Nationalmuseet)</i>	205
<i>Nordens Hus</i>	205
<i>Teatervirksomhed - Tjóðpallur Føroya</i>	206
<i>Amatørteatervirksomhed</i>	207
<i>Musikliv</i>	207
<i>Billedkunst</i>	208
<i>Idræt</i>	212
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	212
BILAG	215
Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2018.....	215
Bilag 2.1 Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre.....	216
Bilag 2.2 Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder.....	222
Bilag 2.3 Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven).....	228
Bilag 2.4 Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.....	230
Bilag 2.5 Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor.....	232
Bilag 2.6 Lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.....	235
Bilag 3.1 Færøernes pelagiske kvoter 2018 - 2019.....	237
Bilag 4.1 Ledigheden på Færøerne januar 2012 – april 2019.....	238
Bilag 5.1 Færøernes eksport af varer 2014 – 2018.....	239
Bilag 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2013 - 2018.....	240
Bilag 9.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2015 – 2018.....	242
Bilag 10.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2014 – 2018.....	244
Bilag 10.2 Sygehusenes nettoudgifter i mio. kr. 2013 – 2018.....	245
Bilag 10.3 Sygehusenes personale 2018.....	245
Bilag 12.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2014 - 2018...	246
Bilag 12.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt 2014 - 2018.....	247
Bilag 12.3 Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 2014-2018.	248

1. Land og natur, befolkning og historie

1.1 Land og natur

Færøerne er beliggende i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge på 62° N bredde og 7° V længde. Koordinaterne krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for øen Streymoy's vestkyst. Nærmeste beboede område er Shetlandsøerne godt 300 km mod syd. Sejlafstanden til København er ca. 1.500 km.

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1.399 km² eller lidt større end Lolland. Den største ø er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 meter og ligger på øen Eysturoy. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen, og den samlede kystlinje er 1.117 km.

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et tidligere vulkansk område og består af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed. Det har givet øerne en karakteristisk opbygning af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skråninger og giver fjeldene terrasseform. Enkelte steder på øerne forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder.

Klimaet er oceanisk – mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Øerne er beliggende i Golfstrømmen, og det giver begrænset temperaturforskel mellem vinter og sommer. Gennemsnitstemperaturen i Tórshavn i koldeste og varmeste måned er henholdsvis 3,4° C og 10,5° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket varierer derfor hyppigt og forholdsvis meget. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Tåge forekommer ofte i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er omkring 1.300 mm om året i Tórshavn eller knap det dobbelte af i Danmark.

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. Størstedelen af landet består af græsheder og fjeldmoser, mens kun en lille del er opdyrket. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er hegnede af for øernes store bestand af får,

kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove.

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet forholdsvis begrænset. Der er ca. 70.000 får på øerne. Derudover findes kvæg og heste. Ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr findes ikke bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle som lunde, lomvie, alk, ride og sule.

Blandt de almindeligste fiskearter i havet omkring Færøerne er torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte. I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks. Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvaler, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2 Befolkning

Færøernes befolkning udgjorde 51.336 personer pr. 31. december 2018. Heraf boede 21.592 i Tórshavn kommune og 5.183 personer i Klaksvík kommune, som er den næststørste kommune på Færøerne, *jf. tabel 1.1*. Lidt over 52 pct. af befolkningen bor således i de to største kommuner, heraf alene 42 pct. i Tórshavn kommune, mens de resterende 24.561 indbyggere er fordelt på de øvrige 27 færøske kommuner. For en oversigt over befolkningen fordelt på alle kommuner henvises til *bilag 1.1*.

Tabel 1.1 Befolkningen pr. 31. december 2014 - 2018 fordelt på områder

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Antal personer -----				
Tórshavn kommune.	20.206	20.499	20.869	21.106	21.592
Øvrige Streymoy	1.780	1.793	1.797	1.825	1.827
Klaksvík kommune .	4.935	5.001	5.051	5.118	5.183
Øvrige Norðoyar	961	924	938	948	957
Eysturoy	11.811	11.985	12.119	12.355	12.623
Vágar	3.078	3.102	3.153	3.234	3.289
Sandoy	1.274	1.262	1.288	1.284	1.272
Suðuroy	4.642	4.576	4.608	4.611	4.593
I alt	48.638	49.142	49.823	50.481	51.336

Kilde: Hagstova Føroya.

Efter fald i befolkningstallet hvert år siden 2009 vendte udviklingen i 2013 med en stigning i befolkningstallet på 87 personer. Denne udvikling fortsatte efterfølgende med øget kraft. Alene de seneste fire år er befolkningstallet steget med knap 2.700 personer, svarende til en stigning på 5,3 pct.

Befolkningstallet var pr. 31. december 2018 51.336 mod 50.481 året før. Det svarer til en stigning på 855 personer i 2018. I 2018 var antallet af nyfødte 684, mens 393 personer døde. Dermed var fødselsoverskuddet 291. Samtidig flyttede 1.279 personer ud af landet, mens 1.843 flyttede til landet. Dermed var nettoindvandringen på 564 personer, *jf. bilag 1.1*, hvor befolkningsudviklingen i 2018 er vist fordelt på kommuner. Efter fem år med nettoudvandring (2009-2013) vendte udviklingen i 2014, og der har der været en nettoindvandring hvert år de seneste fem år (2014-2018).

Den 1. april 2017 kom befolkningstallet på Færøerne for første gang nogensinde over 50.000 indbyggere. Befolkningstallet er fortsat med at stige og rundede 51.000 i juni 2018, og den 1. maj 2019 var befolkningstallet steget yderligere til 51.705 personer.

Mens man før især har set den største befolkningstilvækst i området omkring Tórshavn, kan man nu også se befolkningsvækst andre steder i landet. Der er især en betydelig befolkningsvækst omkring Skálafjorden på Eysturoy, som ultimo 2020 bliver knyttet til området omkring Tórshavn med en knap 11,3 km lang undersøisk tunnel. Den nye tunnel vil forkorte køretiden fra Runavík, der er den tredjestørste kommune på Færøerne, til Tórshavn fra 64 minutter til 16 minutter. Køretiden fra Klaksvík til Tórshavn vil også blive væsentlig reduceret med den nye tunnel fra 68 minutter til 36 minutter.

1.3 Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første – angivelig i det 8. århundrede – opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Nutidens færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Alleerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftsamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-tallet overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Der blev derfor etableret en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, var en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt udelukket. Der blev optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne, *jf. kap. 2.1*.

2. Politiske og administrative forhold

2.1 Statsretlige og udenrigspolitiske forhold

Den færøske hjemmestyreordning blev etableret ved lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre, *jf. bilag 2.1*. I henhold til lovens § 1 er Færøerne et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. To af Folketingets medlemmer vælges på Færøerne.

Hovedformålet med at indføre hjemmestyre har været at overføre kompetence og dermed ansvar fra danske politiske myndigheder til færøske politiske myndigheder. De færøske myndigheder forvalter således de samfundsopgaver, som overtages fra staten, fastsætter de regler, der skal gælde for forvaltningen og har det økonomiske ansvar for at løse opgaverne.

Hjemmestyremyndighederne på Færøerne består af en folkevalgt forsamling – Lagtinget – og en forvaltning, landsstyret. Hjemmestyreloven indeholder i øvrigt ikke nærmere regler om disse organers ordning, men har overladt det til hjemmestyret at fastsætte bestemmelser herom.

Efter hjemmestyreloven anses den, der har dansk statsborgerret og er hjemmehørende på Færøerne, for at være færing. Valgret og valgbarhed til organer, der hører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færing. I øvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færing og andre danske statsborgere.

I hjemmestyreloven anerkendes det færøske sprog som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt. Dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold. Endvidere anerkendes det færøske flag.

Hjemmestyret har siden hjemmestyrets indførelse i 1948 overtaget den lovgivende og administrative myndighed på en væsentlig del af de områder, som berører den færøske borgers dagligdag.

Af sagsområder, som hjemmestyret ikke har overtaget, kan nævnes: retsvæsenet, politiet, kriminalforsorgen, udlændingeområdet, områderne vedrørende den finansielle sektor og det immaterialretlige område.

Med lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven, *jf. bilag 2.3*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, blev de muligheder, som de færøske myndigheder havde i medfør af hjemmestyreloven for at overtage sagsområder (hjemmestyrelovens liste A og B), udvidet.

Overtagelsesloven åbner således mulighed for, at de færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret,

udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik. Loven omfatter således også de sager og sagsområder, der er opført på liste A og B til hjemmestyrelsen, og som endnu ikke er overtaget af de færøske myndigheder. Sådanne sagsområder vil således skulle overtages i medfør af bestemmelserne i overtagelsesloven.

Det er de færøske myndigheder, der beslutter tidspunktet for overtagelse af sagsområder mv. efter overtagelsesloven. Visse sagsområder, der er opregnet i et bilag til loven (bl.a. politi, retsvæsen, udlændingområdet), forudsætter i særlig grad forudgående forberedelser, hvorfor tidspunktet for overtagelse af disse sagsområder mv. fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Bilag 2.2 indeholder en oversigt over de sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder i henhold til overtagelsesloven.

De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der er overtaget, dog begrænset af de til enhver tid bestående traktatmæssige og andre internationale rettigheder og forpligtelser. De love, der vedtages af Lagtinget og stadfæstes af lagmanden på sagsområder under de færøske myndigheder, benævnes lagtingslove.

De anliggender, som ikke i medfør af hjemmestyrelsen eller overtagelsesloven er overtaget af de færøske myndigheder, henhører under rigsmyndighederne (regering og Folketing). Det er således fortsat dansk lovgivning, der regulerer disse anliggender på Færøerne.

Hjemmestyrelsen indeholder en række høringsmekanismer og samarbejdsprocedurer, som skal sikre varetagelsen af Færøernes interesser. Efter praksis forelægges regeringens forslag til love, der omfatter eller vil kunne sættes i kraft for Færøerne, for de færøske myndigheder til udtalelse inden fremsættelsen for Folketinget. Tilsvarende høringsprocedurer gælder for administrative forskrifter.

Ifølge lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, som ændret ved lov nr. 157 af 20. februar 2013, skal de nævnte forskrifter kundgøres på Færøerne for at få gyldighed der. Kundgørelsen af disse forskrifter i Lovtidende suppleres således med kundgørelse på Færøerne i landsstyrets kundgørelsestedende, Kunngerðablaðið. Kundgørelsen er siden 1. januar 2013 sket elektronisk på hjemmesiden www.kunngerdaportalur.fo

I modsætning til lovgivning, hvor kundgørelse er en forudsætning for en forskrifts ikrafttræden, har kundgørelsen i udgangspunktet ingen retlig betydning for en traktats ikrafttræden og folkeretlige gyldighed. Kundgørelse af traktater i Lovtidende C tjener forskellige principielle formål – dels officielt at kundgøre de folkeretlige traktatregler, der kan

tænkes at have betydning for privates retsstilling og som administrativ forskrift, dels at sikre offentlighed om rigets folkeretlige forpligtelser, dels at gøre historisk kildemateriale alment tilgængeligt.

Relevante traktater kundgøres også på Færøerne i Kunngerðablaðið, og kundgørelsen har på samme måde som kundgørelse af traktater i Lovtidende C i udgangspunktet ingen retlig betydning for traktatens ikrafttræden for Færøerne. Kundgørelse i Kunngerðablaðið sker således ud fra de samme principielle formål, som gør sig gældende for kundgørelse af traktater i Lovtidende C.

Efter aftale med Færøernes landsstyre og i henhold til lov udbetaler staten tilskud (det såkaldte bloktilskud) til sagsområder, der er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9 (dvs. inden for social- og sundhedsområderne).

Det årlige bloktilskud ydes som et samlet tilskud til de områder, som de færøske myndigheder har overtaget de lovgivningsmæssige og administrative beføjelser for efter hjemmestyrelovens § 9. Herved har de færøske myndigheder inden for de rammelove, hvorved social- og sundhedsområderne er overført til hjemmestyret, en betydelig frihed i prioriteringen af sine samlede opgaver. For mere om bloktilskuddet og størrelsen af de årlige bloktilskud henvises til *afsnit 6.1*.

For de sager og sagsområder, som de færøske myndigheder overtager i medfør af overtagelsesloven, overtager Færøerne samtidig de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med området. Det vil således ikke være muligt i medfør af loven at yde statsligt tilskud til at varetage disse sagsområder mv. De sager og sagsområder, som allerede er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, berøres ikke af overtagelsesloven, og regeringen (finansministeren) og landsstyret kan således fortsat aftale statsligt tilskud til de nævnte områder med henblik på fastsættelse ved lov.

Forholdet til udlandet

Rigsmyndighederne har kompetencen til at indgå folkeretlige forpligtelser (traktatkompetencen) samt ansvaret for udenrigspolitikken førelse.

Færøernes udenrigspolitiske interessevaretagelse er vokset i takt med den tiltagende globalisering og de færøske myndigheders ønske om inddragelse i disse anliggender. Et væsentligt element i denne udvikling har været, at Færøerne har valgt at stå uden for EU.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande.

I samarbejdet mellem regeringen og landsstyret på udenrigsområdet er der søgt taget højde for denne situation. På det multilaterale område har Færøernes landsstyre således adgang til at gøre særlige interesser gældende i forbindelse med internationale forhandlinger, og herunder mulighed for at deltage i danske delegationer på embedsmands- eller politisk niveau ved diplomatiske konferencer.

Både for bilaterale og multilaterale aftaler, som har særlig betydning for Færøerne, høres de færøske myndigheder endvidere forinden disse aftaler ratificeres. Bortset fra en række særlige områder, fx vedrørende menneskerettigheder, vil det normalt også være muligt at tiltræde aftaler med virkning alene for Danmark, således at Færøerne kan træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende aftale ønskes anvendt i forhold til Færøerne.

Regeringen og landsstyret underskrev i 2005 en fælles principerklæring om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, *jf. bilag 2.4*, som bekræftede samarbejdet mellem regeringen og landsstyret. Endvidere blev der samtidig underskrevet en administrativ samarbejdsaftale med det formål at lette og fremme samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og landsstyret. Der blev indgået en ny samarbejdsaftale sommeren 2019, *jf. bilag 2.5*.

Som et yderligere tiltag til at styrke selvstændig færøsk udenrigspolitisk interessevaretagelse, har landsstyret med lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler, fuldmagtsloven (*jf. bilag 2.6*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, fået mulighed for med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler, som fuldt ud angår sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. En tilsvarende fuldmagtsordning blev gennemført for Grønlands vedkommende, som siden er indarbejdet i lov om Grønlands Selvstyre, der trådte i kraft den 21. juni 2009.

Ordningen omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Færøernes landsstyre og Grønlands selvstyre kan beslutte at handle i forening ved folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland, når lovenes øvrige betingelser er opfyldt.

Loven giver endvidere mulighed for, at Færøerne i eget navn kan søge medlemskab (typisk associeret medlemskab) af internationale organisationer, der åbner adgang for medlemskab af andre enheder end stater og sammenslutning af stater, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

Regeringens og Folketingets forfatningsmæssige beføjelser på det udenrigspolitiske område begrænses ikke af bestemmelserne i fuldmagtsloven.

Loven giver endvidere mulighed for, at repræsentanter for Færøernes landsstyre kan ansættes på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Færøernes landsstyre har repræsentationskontorer i henholdsvis Reykjavík, Bruxelles, London, Moskva og Beijing, i tilknytning til de respektive danske ambassader.

Der er ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige interesser.

Færøerne er selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender på linje med udlandet.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke i alle tilfælde medført en samtidig færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om at indgå en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod at indgå en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet. For mere om handelsaftalen mellem Færøerne og EU henvises til *afsnit 5.3*.

I den danske tiltrædelsesaftale til Schengenkonventionen er det bestemt, at aftalen ikke finder anvendelse på Færøerne (og Grønland). Schengen-samarbejdet er betegnelsen for de EU-retlige regler, som har til formål at afskaffe grænsekontrollen for persontrafik mellem landene i Schengen-samarbejdet og indføre en ensartet kontrol ved grænserne til tredjelandene. Kernen i Schengen-samarbejdet udgøres af Schengen-konventionen. Da Færøerne (og Grønland) imidlertid anvender bestemmelserne i den rejseordning, der er fastlagt inden for rammerne af den nordiske pasunion, er det dog i tiltrædelsesaftalen bestemt, at

der ikke udføres kontrol ved grænserne af personer, som rejser mellem på den ene side Færøerne (og Grønland) og på den anden side lande, der deltager i Schengen-samarbejdet. Det er dog en forudsætning herfor, at kontrollen ved de ydre grænser på Færøerne (og i Grønland) i det store og hele gennemføres i overensstemmelse med Schengen-reglerne om effektiv kontrol og overvågning, herunder benyttelse af Schengen-informationssystemet. De nødvendige danske regler blev sat i kraft for Færøerne ved anordning nr. 183 af 22. marts 2001. Efter at Norge og Island indgik en associeringsaftale om Schengen-samarbejdet med Schengen-staterne den 25. marts 2001, har Færøerne, sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion, ikke udført kontrol ved grænsen af personer, som rejser til og fra lande, der deltager i Schengen-samarbejdet.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav), NEAFC (Konventionen om fiskeriet i det nordøstlige Atlanterhav) og NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) under betegnelsen Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne og Grønland. Danmark er medlem af NAFO og NEAFC via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere aftalepart i SPRFMO (The South Pacific Regional Fisheries Management Organisation) under betegnelsen Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne. Endelig er Færøerne medlem af NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission).

Færøerne deltager i lighed med Ålandsøerne og Grønland i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd. Til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd er der endvidere, som en del af Danmarks riges delegation, udpeget en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. De nordiske samarbejdsministre besluttede i september 2007 med Ålandsdokumentet, at de selvstyrende områder, dvs. Færøerne, Grønland og Åland skulle have øget indflydelse. Ålandsdokumentet er et politisk dokument, der giver de selvstyrende områder en række nye muligheder for at deltage i det nordiske samarbejde; bl.a. at ansøge om fuldt medlemskab af samtlige organer og institutioner i det nordiske samarbejde på samme vilkår som landene. Det indebærer også, at Færøerne fremover kan lede ministermøder, sessioner, embedsmandskomiteer og arbejdsgrupper, dog uden at have stemmeret i ministerrådene.

Færøerne har med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation), fra den 17. november 2007 af FN's fødevarer- og landbrugsorganisation FAO (The Food and Agriculture Organization of the United Nations) og fra den 12. oktober 2009 af UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Endvidere tilsluttede Færøerne sig i eget navn i januar 2019 BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) Inclusive Framework, der er et samarbejdsforum på skatteområdet i OECD-regi.

2.2 Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse (styrelsesloven) § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jf. styrelseslovens § 6, stk. 2. Med lagtingslov nr. 97 af 1. november 2007 om valg til Færøernes Lagting blev Færøerne omdannet fra 7 valgkredse til 1 valgkreds og antal medlemmer af Lagtinget fastsat til 33. Fra 1978 og frem til lovændringen i 2007 kunne Lagtinget have mellem 27 og 32 medlemmer, men alle Lagting, valgt efter de gamle regler, har haft 32 medlemmer. De 27 medlemmer var kredsvalgte, og derudover kunne der vælges op til fem tillægsmandater. Rigsombudsmanden har efter hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Lagtinget har syv stående udvalg: Finansudvalget, Udlandsudvalget, Erhvervsudvalget, Udvalget for landsstyreanliggender, Trivselsudvalget, Kulturudvalget og Retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i Lagtingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc. Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge alment vigtige sager.

Lagtingsvalget 31. august 2019 var det fjerde med Færøerne som én valgkreds. Ved valgene i 2008, 2011 og 2015 var der en vis bekymring for, at yderområderne ville opnå mindre repræsentation i Lagtinget i forhold til især hovedstadsområdet med de kendte ansigter. Det har dog ved lagtingsvalgene vist det sig, at de gamle valgkredse ikke mistede repræsentation til hovedstadsområdet. Det har vist sig, at der er stor opbakning til de lokalt opstillede kandidater i deres nærområder.

Tabel 2.1 Stemme- og mandatfordeling ved lagtingsvalgene 2008-2019

	Jan. 2008		Okt. 2011		Sept. 2015		Aug. 2019	
	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.
<i>A</i> Fólkaflokkurin	20,1	7	22,5	8	18,9	6	24,4	8
<i>B</i> Sambandsflokkurin	21,0	7	24,7	8	18,7	6	20,3	7
<i>C</i> Javnaðarflokkurin	19,3	6	17,8	6	25,1	8	22,1	7
<i>D</i> Sjálvstýrisflokkurin	7,2	2	4,2	1	4,1	2	3,4	1
<i>E</i> Tjóðveldi	23,3	8	18,3	6	20,7	7	18,1	6
<i>F</i> Framsókn	...	...	6,3	2	7,0	2	4,6	2
<i>H</i> Miðflokkurin	8,4	3	6,2	2	5,5	2	5,3	2
<i>K</i> Framtakið	...	...	...	...	...	...	0,9	0
<i>L</i> Føroyaflokkurin	...	...	...	...	...	...	0,5	0
<i>L</i> Miðnámsflokkurin	0,7	0	...	...	...	...	...	...
Valgdeltagelse	89,2	33	86,6	33	88,8	33	89,8	33
Antal gyldige stemmer	31.112		30.552		32.257		33.819	

Kilde: Hagstova Føroya.

Tabel 2.2 Lagtingets sammensætning efter valget den 31. august 2019

<i>A Fólkaflokkurin:</i>	<i>Beskæftig./uddannelse ved valget</i>	<i>De næstvalgte på listen</i>
Beiner Johannesen	Handelsleder/byrådsmedlem	Heðin Zachariasen
Jacob Vestergaard	Lagtingsmedlem/sysselmand	Annika Olsen
Jørgen Niclasen	Lagtingsmedlem	Brandur Sandoy
Jógvan á Lakjuni	Lagtingsmedlem	Jóhan Eli Lyngvej Poulsen
Christian Andreassen	Advokat	Rógvi Egilstoft Nielsen
Jákup Mikkelsen	Lagtingsmedlem	Pól Huus Sólstein
Uni Rasmussen	Byrådsmedlem	Hans Andrias Kelduberg
Elsebeth M. Gunnleygsdóttir	Lagtingsmedlem., politibetjent	Bjartur Nolsøe
<i>B Sambandsflokkurin</i>		
Bárður á Steig Nielsen	Lagtingsmedlem	Jaspur Langgaard
Magnus Rasmussen	Lagtingsmedlem	Erhard Joensen
Helgi Abrahamsen	Reporter/nyhedsmedarbejder	Edva Jacobsen
Kaj Leo Holm Johannesen	Lagtingsmedlem	Eyðis Hartmann Niclasen
Frimodt Rasmussen	Direktør	Sámal Hanni Lognberg
Rósa Samuelsen	Koordinator/konsulent	Eivin Jacobsen
Johan Dahl	Erhvervskonsulent	Sunrid Traðará
<i>C Javnaðarflokkurin</i>		
Aksel V. Johannesen	Lagmand	Eyðgunn Samuelsen
Ingilín Didriksen Strøm	Studerende	Kristianna W. Poulsen
Henrik old	Lagtingsmedlem.	Kristina Roest
Heðin Mortensen	Landsstyremedlem	Jónleif Johannesen
Djóni Nolsø Joensen	Pædagog	Hans Jacob Thomsen
Jóhannis Joensen	Skoleinspektør	Rigmor Dam
Bjarni Hammer	Lagtingsmedlem	Björg Dam
<i>D Sjálvstýri</i>		
Kristin Michelsen	Lagtingsmedlem	Jógvan Skorheim
<i>E Tjóðveldi</i>		
Høgni Hoydal	Landsstyremedlem	Páll á Reynatúgvu
Sirið Stenberg	Landsstyremedlem	Ingolf Olsen
Björt Samuelsen	Lagtingsmedlem	Torbjørn Jacobsen
Kristina Háfoss	Landsstyremedlem	Pauli Trond Petersen
Beinta Løwe	Underviser	Óluva Klettskarð
Hervør Pálsdóttir	Studerende	Katrin Kallsberg
<i>F Framsókn</i>		
Bjarni K. Petersen	Lagtingsmedlem	Ruth Vang
Poul Michelsen	Landsstyremedlem	Hanna Jensen
<i>H Miðflokkurin</i>		
Jenis av Rana	Lagtingsmedl., kommunelæge	Steffan Klein Poulsen
Bill Justinussen	Lagtingsmedlem	Tordur J. Niclasen

Lagtingets sekretariat

Lagtingssekretariatet administrerer kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd. Direktør for Lagtingets sekretariat siden 1. januar 2015 er Johnhard Klettheyggj.

2.3 De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet. Nedenfor er gengivet de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik.

A Fólkaflokkurin - Folkepartiet

Fólkaflokkurin er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Fólkaflokkurin er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et erhvervsliv uden offentlig støtte sikres konkurrencestyrke ved gode investerings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opløse det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres rimelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

B Sambandsflokkurin - *Sambandspartiet*

Sambandsflokkurin er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandsflokkurin har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende folk i riget, der består af tre ligestillede lande.

Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Samarbejdet mellem lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landstyreformand skal styrkes.

Sambandsflokkurin er et borgerligt socialliberalt parti, der lægger vægt på, at den frie foretagsomhed er drivkraften i det færøske erhvervsliv. Sambandsflokkurin går også ind for et demokratisk velfærdssamfund, hvor der udvises sociale hensyn.

Sambandsflokkurin vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandsflokkurin vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandsflokkurin arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stilles i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandsflokkurin arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

C Javnaðarflokkurin - Socialdemokratiet

Javnaðarflokkurin blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor partiet siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og trykthed for alle.

Javnaðarflokkurin ønsker at indføre solidaritet som folkets grundprincip, da partiets ideer bygger på samarbejde mellem mennesker som det bedste redskab til fortsat at udvikle et samfund, hvor den enkelte har lige muligheder i samfundet. En forudsætning for udvikling af et moderne samfund er ligestilling, social sikkerhed og arbejds- og uddannelsesmuligheder til alle.

Forudsætningen for et stærkt erhvervsliv er et sikkert, veludbygget velfærdssamfund, der giver den enkelte mulighed for at uddanne og udvikle sig og dermed sikre samfundet en stabil, veluddannet og aktiv arbejdsstyrke.

Partiet støtter et stærkt erhvervsliv, der er sit ansvar bevidst over for de ansatte, samfundet, naturressourcerne og miljøet. Det er en forudsætning for et velfungerende samfund, at der er ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og i familien. Derfor skal en moderne familierpolitik sikre, at familien har mulighed for at forene arbejds- og familieliv. Det skal være en naturlig ret, at begge forældre har mulighed for at sikre deres børn en god begyndelse på livet.

For at Færøerne også i fremtiden kan anses for et af verdens bedste velfærdssamfund, skal man tage imod udfordringerne og mulighederne, der følger af globaliseringen, mens man samtidig styrker og plejer sin egen identitet og nationale kendetegn i verdenssamfundet. Javnaðarflokkurin ønsker, at fordelene ved globaliseringen skal komme alle til gavn, og at Færøerne skal udvikles som videnssamfund, hvilket kræver, at folkets evner får lov til at udfolde sig.

For Javnaðarflokkurin er globaliseringen en udfordring for demokratiet. Den øgede forbindelse med udlandet på alle områder stiller store krav til samfundets indretning. Partiet ønsker at styrke retssamfundet og udvikle demokratiet i alle samfundets forhold.

D Sjálvstýri – *Selvstyre*

Sjálvstýrisflokkurin blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946. Partiet skiftede i 2015 navn til Nýtt Sjálvstýri, og i 2017 skiftede partiet navn til Sjálvstýri.

For Sjálvstýri hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentliges rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitæt, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelse og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

E Tjóðveldi – *Republikanerne*

Tjóðveldi (oprindeligt Tjóðveldisflokkurin frem til navneændring i 2007) blev stiftet i 1948 som resultatet af, at folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier. Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færingar skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldi bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- Det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand
- Alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien, og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldi har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk pensionsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldi i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsenet, sundhedsvæsenet, kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitikken lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker, at Færøerne står uden for EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU, og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havets ressourcer og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldi satser på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder *En organiseret selvstændighedsproces*. Programmet omfatter:

- Vedtagelse af en færøsk grundlov
- Nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne
- Overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark
- Folkeafstemning om oprettelse af Færøerne som selvstændig stat.

F Framsókn - *Fremskridt*

Framsókn er Færøernes nyeste parti, stiftet i april 2011 af bl.a. lagtingsmedlem og tidligere borgmester i Tórshavn, Poul Michelsen, der i oktober 2010 brød med Fólkaflokkurin. Partiet startede hovedsagligt som et politisk initiativ, der havde til formål at ruske op i det, som stifterne opfattede som en fastlåst politisk situation med mangel på brede forlig omkring nødvendige samfundsreformer. Ved lagtingsvalget i oktober 2011 fik Framsókn to mandater i Lagtinget.

Framsókn er et liberalt parti, hvis tre grundsøjler er personlig, erhvervsmæssig og national frihed og uafhængighed. Folkets og landets frihed skaber ifølge partiet den nødvendige selvtilid, virketrang og kreativitet. Alle mennesker skal – uden skelen til alder, køn, oprindelse, tro, social status og seksuel orientering – sikres de samme rettigheder til at leve, arbejde og skabe i landet.

Framsókn arbejder for, at det private erhvervsliv får en langt større rolle i den færøske samfundsøkonomi for at sikre udvikling, trivsel og velfærd. Det er en hovedopgave at sikre, at erhvervslivet såvel som al anden færøsk aktivitet er bæredygtigt, både økonomisk, socialt og miljømæssigt.

Partiet lægger desuden stor vægt på omfattende samfundsreformer på en lang række områder, så som i fiskeripolitikken, i den offentlige administration, på uddannelsesområdet, i den kommunale struktur, på sygehusområdet m.m. Partiet ønsker i denne sammenhæng at bygge bro over de traditionelle skel i færøsk politik.

Framsókn ønsker, at Færøernes befolkning selv sikrer landets drift økonomisk ud fra den enkle filosofi, at velfærden kun kan sikres ved kompetence, ansvarsfølelse og initiativrigdom. Partiet ønsker samtidig at sikre, at Færøerne har en gunstig, uafhængig placering i den globale verden, ved at styrke landets udenrigstjenester og fjerne handelsmæssige og andre barrierer.

En styrket uddannelse er for Framsókn en afgørende nøgle til fremtidig vækst og velfærd såvel som for, at de unge generationer kan trives i landet. Det samme gælder tolerancen mellem alle samfundsgrupper og et rigt og mangearartet kunst- og kulturliv.

H Miðflokkurin – *Centerpartiet*

Miðflokkurin blev dannet i 1992 af bl.a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i Lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og skattesystemet skal være progressivt. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal ikke indføres ejendomsskat og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på et bibelsk grundlag, skal støttes, ligesom andre opbyggende skoler.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Kulturpolitikken skal bygge på et kristent grundlag. Kunst og kultur, der fremmer en sund livsanskuelse, skal støttes. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4 Færøernes landsstyre

Landsstyret består af lagmanden og mindst to landsstyremedlemmer. Lagmanden vælges af Lagtinget ved, at lagtingsformanden efter at have konsulteret partiformændene forelægger et forslag til lagmand for Lagtinget. Stemmer mere end halvdelen af alle lagtingsmedlemmerne imod, er forslaget forkastet, i modsat fald er det vedtaget. Lagmanden udnævner og afskediger landsstyremedlemmerne. Hverken lagmanden eller et landsstyremedlem kan forblive i sin stilling, såfremt Lagtinget har udtalt sin mistillid ved en afstemning, hvoraf halvdelen af medlemmerne stemmer for.

Efter lagtingsvalget den 31. august 2019 blev Fólkaflokkurin, Sambandsflokkurin og Miðflokkurin. den 14. september 2019 enige om at danne nyt landsstyre. Det nye landsstyre har 17 af Lagtingets 33 mandater bag sig. Formanden for Sambandsflokkurin, Bárður á Steig Nielsen, er lagmand.

Landsstyret, der tiltrådte den 16. september 2019, har følgende sammensætning:

- *Lagmand Bárður á Steig Nielsen (Sambandsflokkurin):*
Færøernes forfatningsmæssige forhold, koordinering af landsstyremedlemmernes arbejde, tilsyn med landsstyremedlemmerne, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer i forhold til Danmark, administration, persondata samt juridiske anliggender.
- *Vicelagmand og landsstyremedlem Jørgen Niclasen (Fólkaflokkurin):*
Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold, obligatorisk pensionsopsparing og udbetaling, statistik, tilsyn med kommunernes økonomi, IT, offentlig transport og fragt, tunneller samt landsveje- og havne.
- *Landsstyremedlem Jacob Vestergaard (Fólkaflokkurin):*
Fiskeri, herunder indgåelse af fiskeriaftaler med andre lande, forskning og fiskerikontrol, beredskab og vejrtjeneste samt fugle- og hvalfangst.
- *Landsstyremedlem Kaj Leo Holm Johannesen (Sambandsflokkurin):*
Sundheds- og sygehusvæsen, apoteksvæsen, sygdomsforebyggelse, alkohol- og narkotikapolitik, psykiatrien og nordisk samarbejde.
- *Landsstyremedlem Jenis av Rana (Miðflokkurin):*
Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, udviklingsbistand og nødhjælp samt rådgiver om international ret og protokollære spørgsmål. Desuden undervisning, kultur, folkekirken og andre trossamfund, radio og TV, idræt, videnskab og forskning, biblioteker, museer og daginstitutioner.
- *Landsstyremedlem Elsebeth Mercedes Gunnleygsdóttur (Fólkaflokkurin):*
Sociale ydelser, pensioner, ældrepleje, offentlig forsorg, særforsorg, boliganliggender, folkepension fra landskassen, person-, familie- og arveret samt ligestilling.
- *Landsstyremedlem Helgi Abrahamsen (Sambandsflokkurin):*
Havbrug, arbejdsmarkeds og arbejdsmiljøspørgsmål, landbrug, byggesager, brandtilsyn, elforsyningen, olieanliggender, folkeregister, lagtingsvalg og kommunalvalg, turisme, integration, luftfart, forsikringsvirksomhed, finansielle lovgivning, miljøbeskyttelse og klimaanliggender, veterinærområdet, kommunale forhold (dog ikke tilsyn med kommunernes økonomi) samt handels- og erhvervsanliggender i øvrigt.

En detaljeret oversigt over forretningernes fordeling imellem landsstyremedlemmerne findes i lagmandens meddelelse nr. 128 af 16. september 2019. Meddelelsen kan ses på www.logir.fo.

2.5 Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den nuværende færøske styrelsesreform i kraft. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge med et indhold nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love fra 1985. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget med udgangspunkt i de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt i et lagmandskontor og et antal landsstyreområder, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er øverste administrative koordinator i forhold til departementerne.

- Lagmandens Kontor (Løgmannsskrivstovan)
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Overordnet koordination af centraladministrationen, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer til Danmark, rådgivning, efteruddannelse, landsstyremøder, koordination og orientering samt juridiske anliggender.

- Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið)
Departementschef: Bjarni Askham Bjarnason

Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, kommunernes økonomi, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, tjenestemandsløvgivningen, fortolkning af overenskomster samt løn. Desuden offentlig transport, tunneller, landsveje og –havne.

Under Landsstyreområdet for finansanliggender henhører TAKS (Told og Skat), Føroya Gjadstova (Oppebørselskontoret), Hagstova Føroya (Færøernes Statistiske Kontor), Akstovan (Biltilsynet), Landsverk (Landsingeniøren) og Strandfaraskip Landsins (det offentlige transportselskab, bus- og færgedrift), Buskaparráðið (Det Økonomiske Råd), Landsbanki Føroya (Færøernes Landsbank), Føroya Váðaráð (Færøernes Risikoråd), Finansieringsfonden af 1992, Færøfonden af 1991 og Investeringsfonden for Færøerne.

- Landsstyreområdet for fiskerianliggender (Fiskimálaráðið)
Departementschef: Rógvi Reinert

Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, Fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, overordnede og koordinerende opgaver vedr. beredskab, dykkerskolen og landbrug.

Landsstyreområdet for fiskerianliggender er opdelt i Ledelseskontoret, Fiskerikontoret og Forhandlingsteamet. Under landsstyreområdet henhører Havstovan (Fiskerilaboratoriet og fiskeriundersøgelser) og Vørn (MRCC Tórshavn, fiskeritilsyn, beredskab og bjærgning).

- Landsstyreområdet for sundhedsanliggender (Heilsumálaráðið)
Departementschef: Turid Arge

Sygehusvæsenet, psykiatrien, offentlig sygesikring, kommunelægeordning, sundhedsplejeordning, folkesundhed, alkohol- og narkotikapolitik, apoteksvæsenet og nordiske anliggender.

Under landsstyreområdet for sundhedsanliggender hører bl.a. Landssygehuset, Klaksvík sygehus, Suderø sygehus, Apoteksvæsenet, Gigni (Sundhedsplejeordningen) Heilsutrygd (den offentlige sygesikring), Folkesundhedsrådet og Patienthotellet Tórshavn i København.

- Landsstyreområdet for udenrigs- og kulturanliggender (Uttanríkis- og mentamálaráðið)
Departementschef: Poul Geert Hansen

Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, udviklingsbistand og nødhjælp, rådgivning om international ret og protokollære spørgsmål, daginstitutioner, Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler mv., erhvervs- og ungdomsuddannelsesskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, forskning, museer, radio og TV, folkekirken og andre trossamfund, idræt, anden kulturel virksomhed.

Til udenrigsområdet hører Færøernes Repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i Reykjavík, London, Bruxelles, Beijing og Moskva. På kulturområdet er landsstyreområdet opdelt i fire afdelinger; en undervisningsafdeling, en kulturafdeling, en styringsafdeling, samt en stabafdeling. Under området hører en lang række undervisnings- og kulturinstitutioner.

- Landsstyreområdet for sociale anliggender (Almannamálaráðið)
Departementschef: Eyðun Mohr Hansen

Sociale ydelser, pensioner, ældrepleje, person-, familie- og arveret, offentlig forsorg, børneforsorg, særforborg, boliganliggender og ligestillingsanliggender.

Under landsstyreområdet for sociale anliggender hører bl.a. Almannaverkið (Socialforvaltningen), Bústaðir (Færøernes boligselskab), Familjufyrisingin (administrationen af person-, familie- og arveretten) og Rådgivninger for færinger i Danmark.

- Landsstyreområdet for erhvervs- og miljøanliggender (Vinnu- og umhvørvismálaráðið)
Departementschef: Herálvur Joensen

Under landsstyreområdet for erhvervs- og miljøanliggender hører bl.a. Heilsufrøðiliga Starvssítur (Veterinær- og levnedsmiddeltilsynet), Búnaðarstovan ((Landbrugsstyrelsen) Fjaraskiftiseftirlitið (Telestyrelsen, Jarðfeingi (Olie- og Energidirektoratet), Sjóvinnustýrið (Søfartsstyrelsen, FAS og Skibsregistreringen) Rúsdrekkasøla Landsins (Landets vin- og spiritusudsalg), Skráseting Føroya (Registreringsmyndigheden) samt Umhvørvisstovan (Miljøstyrelsen).

2.6 Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges to af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne, skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 5. juni 2019 valgtes Edmund Joensen (*Sambandsflokkurin*) og Sjúrdur Skaale (*Javnaðarflokkurin*).

Resultatet af folketingsvalget på Færøerne den 5. juni 2019 fremgår af *tabel 2.3*.

Tabel 2.3 Stemmer ved folketingsvalgene 2007-2019

	13. nov. 2007	15. sept. 2011	18. juni. 2015	5. juni. 2019
	Pct.			
A Fólkaflokkurin	20,5	19,0	18,7	23,8
B Sambandsflokkurin ...	23,5	30,8	23,5	28,3
C Javnaðarflokkurin	20,4	21,0	24,3	25,6
D Sjálvstýrisflokkurin ..	3,5	2,3	1,7	1,3
E Tjóðveldi	25,4	19,3	24,5	18,6
F Framsókn	-	-	3,2	2,5
H Miðflokkurin	6,8	4,2	2,6	- ¹⁾
Valgdeltagelse	67,2	59,8	66,2	70,3
Antal gyldige stemmer .	23.065	20.674	23.366	26.206

¹⁾ Miðflokkurin stillede ikke op til folketingsvalget den 5. juni 2019.

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

2.7 Institutioner under staten

Rigsombudsmanden på Færøerne

Rigsombudsmanden på Færøerne er en institution under Statsministeriet.

Rigsombudsmanden er bindeleddet mellem de danske myndigheder og færøske myndigheder, bortset fra de områder hvor andre danske myndigheder er repræsenteret på Færøerne (politi, retsvæsen m.fl.).

Rigsombudsmanden har sæde i Lagtinget og adgang til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Rigsombuddets hovedopgaver består blandt andet af:

- Afgivelse af periodiske indberetninger til Statsministeriet om aktuelle økonomiske og politiske forhold på Færøerne
- Behandling af en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af rigslovgivning for Færøerne
- Afholdelse af valg på Færøerne til Folketinget samt eventuelle folkeafstemninger, der bestemmes af Folketinget
- Medvirke ved planlægning og afvikling af besøg på Færøerne af Kongefamilien, Folketinget, regeringen m.fl. og deltagelse i den hermed forbundne mødevirksomhed
- Udarbejdelse af to publikationer: *Årsberetning for Færøerne*, der indeholder en ajourført beskrivelse af de færøske samfundsforhold, samt *Lovregister for Færøerne*
- Indstillinger om kongelige hædersbevisninger
- Sekretariat for Dansk-Færøsk Kulturfond
- Behandling af ansøgninger om fri proces
- Behandling af ansøgninger om indfødsret for nordiske statsborgere
- Ekspedition i forbindelse med legalisering af dokumenter.

Rigsombuddet behandlede indtil den 29. juli 2018 sager inden for det person-, familie- og arveretlige område. Sagsområdet overgik herefter til de færøske myndigheder. Der henvises til kap 9.3 vedrørende person-, familie- og arveretten.

Arktisk Kommando

Arktisk Kommando er en operativ territorial kommando med et ansvarsområde, der strækker sig fra farvandet omkring Færøerne i øst, Grønlandshavet og det Arktiske Hav i nord, henover Danmarksstrædet og Irmingerhavet til Davisstrædet og Baffin Bugten mellem Canada og Grønland.

Arktisk Kommando løser følgende opgaver:

- Det militære forsvar af Grønland og Færøerne
- Overvågning og suverænitetshævdelse

- Fiskeriinspektion
- Eftersøgnings- og redningstjeneste i Grønland
- Miljøovervågning
- Forureningsbekæmpelse i Grønland
- Søopmåling
- Ammunitionsrydning
- Diverse støtteopgaver for det civile samfund.

Ligeledes varetager Arktisk Kommando koordinationen med grønlandske og færøske myndigheder. Herunder i relevant omfang i forhold til Grønlands og Færøernes kriseberedskabsorganisation, samt internationale relationer med operative samarbejdspartnere.

Arktisk Kommando har hovedkvarter i Nuuk samt et mindre kontor i København og er bemannet med personel fra hvert af de tre værn, forsvarrets styrelser samt civile.

Chefen for Arktisk Kommando er generalmajor Kim Jesper Jørgensen.

Ud over hovedkvarteret består Arktisk Kommando af følgende elementer og enheder:

- Forbindelselement Færøerne
- Forbindelselement Thule på Thule Air Base
- Station Kangerlussuaq
- Station Grønnedal
- Station Nord
- Station Daneborg - Slædepatruljen SIRIUS
- Station Mestersvig
- Stations- og Patruljetjenesten Grønland på Flyvestation Ålborg.

Forbindelselement Færøerne er fysisk placeret i Tórshavn og er bemannet med fem militært ansatte og én civil.

Chefen for Forbindelselement Færøerne er kommandørkaptajn Jes Hultquist.

Søfartsstyrelsen

Søfartsstyrelsens aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af 26 fyr, Differential Global Positioning System (DGPS) station Tórshavn samt tågesignaler ved Akra-berg og Borin Fyr.

Der er ved Søfartsstyrelsen Færøerne (juni 2019) ansat tre medarbejdere på fuld tid og 10 vederlagslønnede fyrtassere.

Øvrige statslige institutioner

- Retten på Færøerne
 - Administrerende sorenskriver (dommer) Henrik Møller
 - Sorenskriver Peter Flügge
- Færøernes politi (Landfogeden på Færøerne (Politimesteren))
 - Politimester Michael Boolsen
 - Vicepolitimester Linda Margrethe Hesselberg
 - Fg. Chefpolitiinspektør Steen Nørskov
 - Vicepolitiinspektør Jón Klein Olsen
 - Fg. Vicepolitiinspektør Jógvan Páll Joensen
 - Administrationschef Halldis Poulsen
- Landslægen på Færøerne
 - Landslæge Lars Fodgaard Møller
- Kriminalforsorgen – Afdelingen på Færøerne
 - Kriminalforsorgsleder: Elkin Klettheyggj

2.8 Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er lagtingslov om kommunernes styrelse fra 2000, lagtingslov om frivillig kommunesammenlægning og kommunalt samarbejde i forbindelse med lovpligtige opgaver fra 2007, lagtingslov nr. 20 fra 7. april 2014 om kommunalt samarbejde om hjemmeservice, ældrepleje m.m. samt kommunevalgloven fra 1972.

Antal kommuner

Da den kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001, var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftaler om frivillig sammenlægning. Antallet af kommuner var således 1. januar 2005 kommet ned på 34 kommuner, og fra 1. januar 2009 yderligere ned på 30 kommuner. Den 1. januar 2017 kom man ned på 29 kommuner, da Klaksvík kommune og Húsa kommune besluttede sammenlægning.

Den 1. januar 2014 blev Kommunufelagið stiftet, hvis formål er “at arbejde for fælles interesser, større kommunal selvbestemmelse og bedre samarbejde mellem kommunerne”. Hermed er alle kommunerne på Færøerne for første gang samlet i én forening. Samtidig blev de to gamle kommuneforeninger Kommunusamskipan Føroya, der repræsenterede de store kommuner, og Føroya Kommunufélag, der repræsenterede de mindre kommuner, nedlagt.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 97 af 15. november 2006 om valg til samtlige færøske

kommuner. Der afholdes valg hvert fjerde år, den anden tirsdag i november. Det seneste valg blev afholdt den 8. november 2016. Det næste valg afholdes den 10. november 2020.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest to uger inden valgdagen, og som på valgdagen bor i kommunen. Desuden har udenlandske statsborgere, der har haft fast bopæl på Færøerne i mindst tre år, også valgret og valgbarhed til kommunevalg.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistes, hvorpå konkrete personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges skolekommissioner for samtlige selvstændige skoler, der er omfattet af lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 52 af 7. maj 2019 om folkeskolen.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd. Kommuner med over 1.500 indbyggere har dog mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har – eller har haft – over 1.500 indbyggere, dvs. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur, Fuglafjørður, Eysturkommuna, Sunda kommuna og Vága kommuna anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner, er kommunalvalg på Færøerne domineret af borgerlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000, som senest er ændret ved lov nr. 57 af 30. april 2018 om det kommunale styre. Denne lagtingslov er de færøske kommuners styrelseslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes økonomiske forvaltning, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Lagtingsloven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængig af de lokale forhold, bl.a. bygderådets medlemstal og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyre-

manden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol, og for at by/bygderådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, dog er borgmesteren født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremedlemmet for kommunale anliggender udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen. Landsstyremedlemmet for finansanliggender udøver tilsyn med kommunernes økonomiske forhold og fastsætter regler om ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og om tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremedlemmet for finansanliggender mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold, skal kommunen indsende det reviderede regnskab til landsstyremedlemmet efter udløbet af finansåret samt det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremedlemmet under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lagtingslov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen, skolevæsen og børnepasningen. Ud over disse, varetager kommunerne en række mere serviceprægede opgaver over for kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Skolekommissionerne har tilsynet med deres respektive skoler og træffer afgørelse i alle anliggender vedrørende skolen, der

ikke er henlagt til kommunen eller andre myndigheder. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse – med landskassetilskud – bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning. Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloaker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som de eneste kommuner har Tórshavn kommune og Klaksvík kommune udgifter til kollektiv trafik (busruter) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Byplansloven, lagtingslov nr. 13 fra 21. maj 1954 om byplaner og byggevedtægter med senere ændringer, pålægger hver kommune at have en godkendt byggevedtægt for alle bygder i kommunen senest 31. december 2010. Dette krav blev indført i loven, da loven blev ændret i 2009. Situationen er i dag den, at alle kommuner, på nær fire små, har byggevedtægter. Det forventes, at de resterende kommuner får byggevedtægterne på plads inden længe. Ved lovændringen i 2009 blev der også indført et krav om, at alle byggevedtægter skal revurderes med fem års mellemrum.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab (IRF) om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Ældreområdet til kommunerne

Lagtinget vedtog i foråret 2014 lagtingslov om hjemmepleje, ældrepleje m.m.; lagtingslov om kommunalt samarbejde om hjemmepleje, ældrepleje m.m. og lagtingslov om ansattes forhold, når hjemmepleje, ældrepleje m.m. bliver kommunalt anliggende.

Den 1. januar 2015 gik hjemmepleje, ældrepleje m.m. fra at være et landsanliggende til at være kommunalt ansvarsområde, jf. lagtingslov nr. 19 fra 7. april 2014 om hjemmeservice, ældrepleje m.m.

Kommunerne er ved lagtingslov nr. 20 fra 7. april 2014 om kommunalt samarbejde om hjemmeservice, ældrepleje m.m. blevet pålagt at samarbejde om at løse opgaven. Dette har medvirket, at der nu er syv samarbejdsområder og én kommune, som løser opgaven vedrørende hjemmeservice, ældrepleje m.m.

2.9 Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation tilknyttet Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværks-samarbejde og projektstøtte at styrke samarbejdsrelationerne og den økonomiske udvikling i NORA-regionen (Grønland, Island, Færøerne og Kystnorge).

OECD offentliggjorde i 2011 Territorial Review of the NORA Region: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and coastal Norway. Rapporten udgør den første dybtgående analyse, som behandler NORAs fire medlemslande under ét. Dermed bidrager OECD til over for omverdenen at definere NORA-landene som en sammenhængende region. Denne rapport udgør – sammen med det regionale samarbejdsprogram for regionalsektoren i Nordisk Ministerråd – fremdeles fundamentet for strategiske diskussioner i NORA.

NORA har vedtaget strategi for 2017 – 2020. Denne strategi er i store træk en fortsættelse af forrige strategi, men med mere aktuelle prioriteringer. NORAs komité har valgt syv fagområder, hvor NORA vil investere midler til projekter i regionen. Desuden vil NORA-komitéen prioritere ungdommen i regionen.

NORAs ambitioner er at være agendasettende, allianceskabende og projektstøttende. Det sidste er organisationens kernevirkksomhed. Gennem strategiske satsninger så som konferencer og gennem Tankesmiens (en norsk tænketank) anbefalinger ønsker NORA at påvirke regionens forskellige dagsordener. Ud fra forståelsen af, at NORA er ikke alene i Nordatlanten, ønsker NORA at medvirke til større samarbejde med andre organisationer i regionen, som har samme interesser som NORA og derved styrke initiativerne. Derudover har NORA fortsat fokus på at udvikle nabolandssamarbejdet med især de canadiske atlantprovinser og de skotske øer.

NORAs hovedsekretariat er beliggende i Tórshavn. I de øvrige lande bemandet fire kontaktpersoner de regionale sekretariater.

Direktør for NORA siden 1. august 2015 er Ásmundur Guðjónsson.

Nærmere oplysninger findes på NORAs hjemmeside på www.nora.fo.

3. Fiskeri og Fiskeindustri

Indledning

Fisk og fiskevarer, herunder også opdrætsslaks, udgør omkring 95 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der ses bort fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene) *jf. afsnit 5.3 og tabel 5.2*. Selv om opdrætserhvervet har fået en væsentlig betydning for færøsk økonomi, og serviceerhververne også har fået en stadig større rolle, har fiskerierhvervet fortsat en afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne.

Beskæftigelsen inden for fiskerisektoren (fiskeri og forarbejdningsleddet) har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 1990'erne, som betød at mange arbejdspladser inden for erhvervet forsvandt. Beskæftigelsen inden for fiskeriet og forarbejdningsleddet var på sit højeste i slutningen af 1980'erne, hvor godt 8.000 var beskæftiget inden for sektoren. Fra 1990 og frem til 2007 har antallet af beskæftigede inden for denne sektor svinget mellem ca. 3.500 og ca. 5.700. Siden 2010 er antallet dog faldet til under 3.000 beskæftigede.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne, har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne (den færøske 200 sømil fiskerizone). Værdien af fangsten i nærområdet udgjorde tidligere over 50 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Derefter faldt værdien i nogle år, men vurderes i dag igen at ligge omkring 55-60 pct. Det færøske fiskeri i nærområderne drives af hjemmefiskerflåden, men siden 2010 fiskes desuden store mængder pelagiske fisk i færøsk fiskeriterritorium. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Rusland, Norge og EU) eller i internationalt farvand ved Svalbard og Flemish Cap, samt i Nordatlanten og Irmingerhavet eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som i fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt, som resultat af en bevidst politisk indsats, for at bevare arbejdspladser i yderområderne på Færøerne. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig under krisen i starten af 1990'erne, og mange fabrikker er lukkede siden. Faroe Seafood (tidligere United Seafood), der blev oprettet i 1993, overtog oprindeligt 19 fabrikker. I 2010 ejede Faroe Seafood syv fabrikker. Af dem var der kun produktion på fem, da Faroe Seafood indgav konkursbegæring i december 2010. Faroe Seafood var indtil december 2010 den største operatør inden for forarbejdningssektoren med op mod 800 ansatte og en årlig omsætning på 800-900 mio. kr. Men der eksisterer også andre mellemstore og mindre virksomheder, der forarbejder fisk. Salget af aktiverne i Faroe Seafood

(fabrikker og koncernens skibe) blev afsluttet medio april 2011. En kraftig omrokering i ejerskab m.m. foregik bl.a. af samme årsag i fiskeindustrien i begyndelsen af 2011. En omfattende strejke i begyndelsen af året 2011 ramte fiskeindustrien hårdt. Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og den sidste startede op i sommeren 2014, samt én fiskekødfabrik og én kammuslingefabrik.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og saltfisk, men en stor del af torsk og kuller eksporteres uforarbejdet og fersk. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter samt øgede mængder af makrel, sild og blåhvilling, som nu landes på Færøerne.

I 2014 indgik Færøerne en femårig aftale med EU og Norge om fordelingen af makrel. Denne aftale kom efter uenigheder med kyststaterne om fordelingen af makrelbestanden i 2010-2013. Færøernes andel er 12,6 pct. af den samlede kvote. For 2019 er den færøske andel 82.339 tons. For 2018 var den færøske andel 102.924 tons. Makrelaftalen, som blev indgået mellem Færøerne, EU og Norge i 2014 var gældende til 2018, men er nu forlænget og er gældende til og med 2020.

Der er uenighed mellem kyststaterne om fordelingen af bestanden af nordhavssild (atlanto-skandisk sild), og derfor fastsætter Færøerne og de andre kyststater for tiden selv sine egne kvoter. Det samme er tilfældet for blåhvilling.

Den færøske egenkvote for nordhavssild (atlanto-skandisk sild) for 2019 er fastsat til 124.657 tons. For 2018 var den færøske kvote 88.350 tons.

I 2013 fastsatte Færøerne sin egenkvote til 17 pct. af den samlede ICES-anbefaling, efter at Færøerne ikke kunne enes med de andre kyststater: EU, Norge, Island og Rusland om fordelingen af kvoterne på den atlanto-skandiske sild. Tidligere aftaler havde givet Færøerne en andel på 5,16 pct., hvilket Færøerne ikke længere ville acceptere.

Færøerne var fra 2011 og frem til 2014 ikke enig med de andre kyststater om fordelingen af makrel og, som ovenfor nævnt, siden 2013 om fordelingen af den atlanto-skandiske sild. Derfor var Færøerne indtil foråret 2014 i uenigheder på to fronter om fiskerettigheder for de pelagiske fiskearter. På den ene side har man været uenig med EU og Norge om fordelingen af den anbefalede del af makrelkvoten, og på den anden side er man uenig om fordelingen af nordhavssilden med EU, Norge, Island og Rusland.

EU iværksatte den 28. august 2013 med forordning 793/2013 ”om fastlæggelse af foranstaltninger for Færøerne med henblik på at sikre bevarelsen af bestanden af atlanto-skandisk sild” handelsrelaterede tiltag mod Færøerne på grund af stridigheder om fordeling af sildekvoter mellem kystlandene. De handelsrelaterede tiltag indeholdt dels et import- og transitforbud for atlanto-skandisk sild og makrel fra Færøerne, dels indeholdt de

et forbud mod at færøske fartøjer, som fiskede sild og makrel eller skibe, som fiskede færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, kunne anvende EU's havne, herunder også danske havne. Derudover ramte tiltagene også fragtskibe, som transporterede sild eller makrel, der blev fisket i færøsk farvand. Makrel blev også omfattet af de handelsrelaterede tiltag, da Kommissionen valgte at definere makrel som en "tilknyttet art" til atlantiskandisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

Færøerne iværksatte i 2013 to internationale retslige voldgiftssager mod EU ud fra den holdning, at EU's handelsrelaterede tiltag mod Færøerne var brud på både almen international ret og WTO-konventionen. I juni 2014 blev der indgået aftale mellem landsstyret og EU, om at EU satte de handelsrelaterede tiltag mod Færøerne ud af kraft og at Færøerne stoppede voldgiftssagerne mod EU.

De store pelagiske kvoter skabte optimisme i flere dele af landet, som ellers siden 1990'erne havde lidt under arbejdsløshed og folkefratrykning. I Tvøroyri på Suðuroy åbnede der en pelagisk forarbejdningsfabrik i 2012. Den har givet en helt ny hverdag for de knap 5.000 indbyggere på øen, som nu oplever, at en del af ungdommen flytter tilbage, fremgang for det lokale serviceerhverv og store skatteindtægter til de kommunale kasser. I 2013 udbyggede man fabrikken på Suderø, og derved udvidede man også kapaciteten på denne. Ligeledes har man i 2013 udvidet kapaciteten på den eksisterende fabrik i Kollafjørður på Streymoy. I Fuglafjørður på Eysturoy er den tredje fabrik blevet opført og var klar til at modtage fisk sommeren 2014.

Den pelagiske forarbejdningsfabrik i Tvøroyri på Suðuroy brændte ned i en stor brand sommeren 2017. Fabrikken er genopbygget og åbnede igen i sommeren 2018.

Udviklingen i det pelagiske fiskeri er sket samtidig med, at det i længere tid har gået ned ad bakke for det traditionelle fiskerierhverv, både når det gælder de små fiskerbåde og de større trawlere og langlineskibe, der fisker i færøsk farvand.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kyststaterne i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national lovgivning. Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO:	Northwest Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC:	North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES:	International Commission for the Exploration of the Sea.

NAFO har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i farvandet uden for 200 sø-

milegrænsen ved Canadas østkyst og USA's nordøstkyst. Det vigtigste fiskeri for Færøerne har, siden torskefiskeriet blev genåbnet i 2010, været torsk i område 3M (Flemish Cap) og rejer i område 3M (Flemish Cap) og 3L (Grand Bank). I 2011 blev alle NAFO deltagere enige om et fælles moratorium for rejer i 3M, og dette fiskeri er ikke siden blevet genåbnet. Bestanden af rejer i 3L er faldet betydeligt de sidste år, og derfor har NAFO vedtaget ikke at tillade fiskeri, og kvoten blev sat til 0 tons i 2015, 2016, 2017, 2018 og 2019. Det har hidtil ikke lykkedes at opnå enighed om fordelingen af rejekvoten i NAFO-område 3L. I medfør af NAFO-konventionen, har Danmark på vegne af Færøerne og Grønland (DFG), protesteret mod den vedtagne beslutning og indtil 2015 fastsat autonom kvote for rejefiskeriet i 3L området, der er højere end den kvote, som blev tildelt Danmark på vegne af Færøerne og Grønland i NAFO-beslutningen. Som følge heraf, har Canada i flere år holdt sine havne lukkede for landinger fra grønlandske og færøske fartøjer. Canada har i februar 2017 ophævet havnelukningen.

Hvad angår det nordøstlige Atlanterhav, bygger både kyststaterne og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission ICES. NEAFC er fra 1998 centrum for reguleringen af fiskeriet efter pelagisk rødfisk, makrel, atlantiskandisk sild (på færøsk nordhavssild), blåhvilling og fiskeriet efter dybhavsarter. NEAFC-aftalerne gælder sædvanligvis kun for internationalt farvand og bliver oftest kombineret med kyststatsaftaler.

Det er Danmark der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne og Grønland, (Denmark in respect of the Faroe Islands and Greenland - DFG), men det er færøske og grønlandske repræsentanter, der udgør delegationen til møderne og har forhandlingsmandatet.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på vegne af Færøerne og Grønland, EU, Island¹, Norge, Rusland og USA. Ingen laksekvote er fastsat i færøsk område de senere år.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC, har Færøerne siden 1977 indgået bilaterale aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, Norge, EU, Island og Grønland.

Bilaterale aftaler for 2019 er indgået med Rusland, Norge, EU, Island og Grønland. På grund af uenighed med Færøerne om fordelingsnøglen for makrel i årene 2011-2013, ville hverken EU eller Norge indgå bilaterale aftaler med Færøerne for disse tre år, men de blev indgået igen i 2014.

¹ Den særlige situation på Island omkring finanskrisen har medført, at de har meldt sig ud af NASCO pr. 1. januar 2010.

For den færøske fjernfiskerflåde af fabrikstrawlere (fire skibe), har navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk og kuller) i Barentshavet helt afgørende betydning. For den pelagiske flåde har det frem til og med 2010 været kvoterne i EU-område og Norsk zone, der har haft betydning.

Tabel 3.1 Færøernes fiskeriaftaler 2016-2019

	Færøske kvoter i udenlandsk farvand				Andre landes kvoter i færøsk farvand			
	2016 ¹⁾	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
	----- 1.000 kg. -----							
Bundfisk ²⁾ (torsk m.v.).....	41.608	41.738	38.642	38.812	12.517	12.117	11.551	11.341
Makrel.....					20.169	20.779	20.879	19.779
Sild ³⁾	600	600	600	205	4.500	4.500	2.500	3.200
Lodde.....	30.000	30.000	25.000	30.000	...	...	...	...
Brisling, heste- makrel.....	7.200	2.600	2.600	2.600	...	...	...	...
Sperling, tobis m.v.....	6.000	9.300	6.000	5.000	...	...	...	...
Blåhvilling.....	9.000	9.000	10.000	10.000	91.500	96.500	99.500	97.500
Andet ⁴⁾	535	585	535	535	500	500	500	500
Rejer.....	6.300	6.250	6.200	6.200	...	...	...	...
	----- Fiskedage -----							
Rejer Svalbard ⁵⁾	922	922	922	922	...	...	...	...
Grøn. bundfisk	...	...	...	...	0	0	0	0

1) Færøerne har indgået ny bilateral aftale med EU og NO siden 2014. I perioden 2011-2013 var ingen aftale.

2) En del af de russiske fiskekvoter kan fiskes i norsk område.

3) Sild i Skagerrak. Ikke atlanto-skandisk sild.

4) Rødfisk i internationalt område er ikke medtaget i tabellen. For 2019 er kvoten nedsat til 404 tons mod 438 tons året før i Irmingerhavet og NEAFC-medlemslande kan fiske af fælleskvoten for rødfisk nord for Færøerne på 13.168 tons.

5) Rejefiskeriet ved Svalbard er ikke begrænset i mængde men i antallet af skibe og fiskedage (i 2009 nedsat fra 1.317 til 922 dage). Færøerne har på grundlag af Svalbardtraktaten accepteret at "følge norske forskrifter for Svalbard" i den bilaterale fiskeriaftale mellem Færøerne og Norge. Færøerne har i 2019 en kvote på 1.472 tons torsk ved Svalbard samt 355 tons af andre fiskearter (tallene er medtaget i ovenstående oversigt). NAFO har vedtaget moratorium for rejefiskeri i område 3M, hvilket betyder 0 fiskedage for 2011-2019. Fiskeri efter rejer er ikke tilladt i NAFO område 3L i 2015 - 2019. Færøerne har en kvote på 211 tons hellefisk (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO området i 2019. Færøerne har for 2019 fået tildelt 3.911 tons torsk på Flemish Cap (3M) i NAFO området.

Anm.: Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea Species i NEAFC, som forpligter at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeri i internationalt farvand syd for Færøerne. Betyder for Færøerne uændret max 341 fiskedage i 2019 og max 150 tons af Orange Roughy (Búrfisk på færøsk).

Kilde: Fiskimálaráðið

Blåhvillingfiskeriet stoppede næsten op i 2011, baseret på rådgivning fra ICES om bestandsstørrelsen, mens makrelfiskeriet steg meget. Blåhvillingfiskeriet steg igen for 2012 og kvo-

terne for 2013 - 2015 er steget yderligere, men faldt så i 2016, for at stige igen for 2017 og 2018. Makrelfiskeriet har i årene 2011 til 2013 foregået i eget fiskeriterritorium, men kunne fra 2014 til dels foregå i både EU og norsk fiskerizone. Al fiskeri efter atlanto-skandisk sild foregik i 2013 - 2014 i eget fiskeriterritorium på grund af autonom kvote, men kunne fra 2015 også foregå i EU-område.

Den færøske kvote for bundfisk i Barentshavet er tæt knyttet til Ruslands muligheder for fiskeri efter blåhvilling og makrel i færøsk farvand. Disse kvoter i Barentshavet er, for torskens vedkommende, øget med hele 33 pct. for 2013 og yderligere i 2014. Den øgede mængde, der kan fanges i Barentshavet, har medført ret stort prisfald på fersk torsk generelt.

I russisk zone i Barentshavet er den færøske torskekvote i 2019 på 15.690 tons mod 16.800 tons i 2018. Kvoten af kuller er sat til 1.569 tons i 2019 mod 1.680 tons i 2018. Kvoten for fladfisk er uændret på 900 tons, ligesom mængden af rejer er uændret på 5.000 tons.

Rusland kan i 2019 fiske 81.000 tons af den færøske andel af blåhvilling i færøsk farvand, som er uændret fra 2018, samt 12.500 tons makrel i 2019 mod 13.600 tons i 2018. Et forsøgsfiskeri efter dybhavsfiskearter syd for Færøerne fortsætter på samme niveau (max. 500 tons).

Normalt har forløbet været således, at der ved årlige forhandlinger mellem Færøerne og EU fastsattes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har stort set været uændrede siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og Færøerne på den anden side trådte i kraft i 1980. Det har gennem flere år været hensigten, at der skulle foretages en grundig revision af aftalen set i lyset af, at en række bestande har udvist meget lav fangstmæssig udnyttelsesgrad. I aftalen for 2007 blev Færøerne og EU enige om visse nedjusteringer i den gensidige udveksling af kvoter, idet kvoteudnyttelsen har været meget lav og/eller den biologiske rådgivning har anbefalet en reduktion i fiskeriindsatsen. Det har været landsstyrets opfattelse, at aftalerne for perioden 2005-2009 har åbnet op for en bedre udnyttelse af fiskerimulighederne end i de foregående år, idet der tages hensyn til den senest foreliggende biologiske rådgivning vedr. bestande og fangstgrundlag m.v. EU og Færøerne er igen i 2014 nået til enighed om en fornyelse af den bilaterale aftale om gensidigt fiskeri, efter at tvisten om den færøske makrelkvote førte til, at der ikke blev indgået noget aftale i årene 2011-2013.

Aftalen med EU giver Færøerne ret til at fiske visse pelagiske fiskearter, så som makrel og hestemakrel, samt mindre mængder af anden fisk i EU-farvand. Færøerne har fortsat adgang til at fiske blåhvilling i EU-farvand. Dertil har der været adgang til mindre mængder af rejer, rødfisk og hellefisk i grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske blåhvilling, rødfisk, mørksej, torsk, kuller, lange, blålange og fladfisk i færøsk farvand.

Færøerne har accepteret NAFO's fællesmoratorium for rejefiskeri i område 3M, dvs. ingen fiskedage siden 2011 til 2019. Ligeledes har Færøerne accepteret NAFO's beslutning om ikke at tillade rejefiskeri i NAFO-område 3L i 2015 - 2019. Færøerne har ellers indtil 2015 sammen med Grønland (DFG) fastsat en egenkvote af rejer i NAFO-område 3L, hvor Færøernes andel var 369 tons i 2014 i forhold til 737 tons i 2013 og 1.029 tons i 2012. Ligeledes har Færøerne i 2019 en kvote på 211 tons hellefisk (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO-området. Den samlede mængde af hellefisk og rødfisk er 280 tons i 2019, som er uændret fra 2018.

I NAFO-området har Færøerne for 2019 fået tildelt 3.911 tons torsk på Flemish Cap, mod 2.491 tons i 2018. I 2010 blev torskefiskeri på Flemish Cap tilladt igen efter moratorium i 11 år. Fiskeriet i årene 2010-12 blev udført af fabrikksskibe. I 2013 - 2016 er kvoten tildelt store langlineskibe og trawlere, som har fiskerettigheder omkring Færøerne, og i 2017, 2018 og 2019 er kvoten tildelt langlineskibene.

Færøerne kan sammen med øvrige NEAFC-medlemslande fiske af en fælleskvote på 13.168 tons rødfisk i 2019, mod 8.000 tons i 2018, i internationalt område nord for Færøerne (Nordatlanten).

Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea Species i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeriet i internationalt farvand syd for Færøerne (på Atlanterhavsryggen). Begrænsningen betyder for Færøerne maksimalt 341 fiskedage i 2019 og højst 150 tons af Orange Roughy (uændret fra 2012).

Kyststaterne Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU indgik i 1996 en aftale om forvaltning af *atlanto-skandisk sild* (på færøsk nordhavssild), der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Efter aftalen i 1996 udgjorde Færøernes andel 5,16 pct. Fra 2002 og til og med 2006 lykkedes det ikke kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af den atlanto-skandiske sild, hvilket især skyldtes modvilje fra norsk side om fortsat anvendelse af den fordelingsnøgle, som blev fastsat i 1996. Som reaktion herpå fastsatte Færøerne og Island autonome kvoter for 2006 svarende til 1996-fordelingsnøglen.

Efter fem år uden en aftale om forvaltning af den atlanto-skandiske sild, blev Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU i januar 2007 enige om en kyststatsaftale om forvaltningen af atlanto-skandisk sild med en forvaltningsplan og fordelingsnøgle for fiskeriet. Aftalen indebar en TAC for 2007 på 1.280.000 tons, hvor Færøernes andel udgjorde 5,16 pct. (66.048 tons). I tillæg til aftalen indgik Norge og Færøerne en adgangsftale, der tillod parterne at fiske en nærmere bestemt mængde sild i hinandens zoner. Aftalen var gældende til og med 2012.

For 2013 -2018 fastsatte Færøerne sin egen fiskerikvote for atlanto-skandisk sild. Kyststatslandene Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU kunne i 2013 ikke enes om fordelingen af den af ICES foreslåede maksimale kvote. Det resulterede i, at Færøerne stod uden for aftalen mellem de andre fire lande og fastsatte sin egen autonome kvote for atlanto-skandisk sild på 105.230 tons i 2013 svarende til ca. 17 pct. af den af ICES foreslåede maksimale fiskemængde (TAC). Den færøske autonome kvote for atlanto-skandisk sild i 2014 og 2015 blev fastsat til 40.000 tons, i 2016 blev kvoten fastsat til 56.087 tons, i 2017 blev kvoten fastsat til 125.597 tons, i 2018 blev kvoten fastsat til 88.350 tons og i 2019 blev kvoten fastsat til 124.657 tons. I 2012-13 var det meget svært at fiske makrel rent i hele det færøske fiskeriterritorium uden indblanding af store mængder af sild. En tilstedeværelse, som de andre kyststater ifølge færøske myndigheder ikke helt har anerkendt endnu. Færøerne havde i 2012 en kvote på 42.983 tons (5,16 pct.).

I 1999 indgik Færøerne, EU og Norge en aftale om totalforvaltning af *makrel*. TAC'en, som de tre parter fordele mellem sig, blev for 2009 fastsat til 511.287 tons (mod 385.366 tons i 2008 og 422.551 tons i 2007). En fast fordelingsnøgle findes ikke, men Færøernes andel de første år, før makrellen dukkede op i store mængder ved Færøerne, svarer til 5,45 pct. af totalkvoten. Rådgivningen fra ICES for 2009 lød på mellem 443.000 og 656.000 tons og blev fastsat til 511.287 tons. Island og Rusland var ikke med i aftalen om makrel.

Fra 2010 til 2013 kunne kyststaterne (EU, Norge, Færøerne og Island) ikke enes om en aftale for makrellen. Ligesom Island, fastsatte Færøerne egne autonome kvoter på makrel. For 2010 85.000 tons, for 2011 150.000 tons, for 2012 148.375 tons og for 2013 125.852 tons. Kvoten for 2013 blev desuden forhøjet med restkvoten på 32.000 tons fra året før.

Fra 2014 er det lykkedes at indgå en aftale mellem Færøerne, EU og Norge om en fordelingsnøgle for makrelfiskeriet. Den færøske andel er 12,6 pct., hvilket i 2014 udgjorde 156.240 tons, i 2015 132.814 tons, i 2016 112.892 tons, i 2017 128.655 tons, i 2018 102.924 tons, og i 2019 er makrelkvoten 82.339 tons. En særlig klausul mellem landene gør det muligt for Island at indgå i aftalen senere.

Fra februar 2000 og frem til december 2005 førte Færøerne, EU, Norge og Island, med Grønland og Rusland som særligt inviterede, resultatløse forhandlinger om en forvaltningsaftale for *blåhvilling*. Som resultat af den manglende regulering af fiskeriet, steg fangsterne af blåhvilling drastisk fra ca. 650.000 tons i midten af 1990'erne til ca. 2,4 mio. tons i 2004.

I december 2005 lykkedes det endelig Færøerne, EU, Norge og Island at nå til enighed om forvaltningen af blåhvilling baseret på forsigtighedsprincippet og princippet om bæredygtigt fiskeri. Aftalen indebar, at fiskeriet fra 2006 og frem blev fordelt med 26,125 pct. til Færøerne, 30,05 pct. til EU, 25,745 pct. til Norge og 17,63 pct. til Island. Aftalen tillod fleksibilitet i kvoteudnyttelsen, ved at kvoterne kunne overføres til og fra et kvoteår inden for en ramme på 10 pct.

For 2014 fastsatte kyststaterne TAC for blåhvilling til 1,2 mio. tons, baseret på rådgivning fra ICES. Dette var en betydelig øgning fra 2013, hvor TAC var fastsat til 643.000 tons. Den færøske andel for 2014 var 288.549 tons mod 154.614 tons i 2013. I 2014 og 2015 var der forhandlinger mellem kyststaterne om en ny fremtidig fordelingsnøgle af blåhvillingbestanden, men det lykkedes ikke kyststaterne at indgå en aftale for 2015. Færøerne fastsatte derfor i 2015 en egenkvote på 425.000 tons blåhvilling. Forhandlingerne har heller ikke ført til en aftale for 2016, 2017, 2018 og 2019, og Færøerne har i 2016 fastsat en egenkvote på 275.832 tons, i 2017 på 476.901 tons, i 2018 på 493.081 tons, og for 2019 er den færøske egenkvote af blåhvilling fastsat til 406.307 tons.

Efter 10 års forhandlinger blev kyststaterne Færøerne, Grønland og Island sammen med EU og Norge i 2011 enige om en aftale om fordelingen af rødfisken i Irmingerhavet 2011-14. Færøerne fik tildelt 6,73 pct., og denne fordeling fortsætter i 2015 - 2019. I 2019 har NEAFC vedtaget en TAC på 6.000 tons rødfisk mod 6.500 tons i 2018, hvor den færøske andel er 404 tons mod 438 tons i 2018.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse, knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne. De færøske fiskere fangede tidligere ca. 60 pct. af deres fangster i fremmede og internationale farvande, men tallet er faldet siden.

Til *fjernområderne* henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard og russisk område.

Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne, hvilket hovedsageligt skyldes en kraftigt forøget fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, men også en mindre fangst af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen, som var et fællesområde i Barentshavet hvor Norge og Rusland var uenige om grænsefastsættelse, er forsvundet efter at Norge og Rusland blev enige om grænsen i 2010. Færøske fangster i gråzonen blev tidligere regnet af enten norske eller russiske kvoter. Fjernområdernes andel faldt i perioden 2005 til 2007 fra 6,2 pct. af den samlede fangst til 3,1 pct. Denne udvikling vendte dog i 2008, hvor andelen steg til 9,3 pct. Der findes desværre ikke tal fra 2009 og frem.

Færøerne har de sidste år deltaget i forhandlinger om at oprette et internationalt områdefællesskab for forvaltning af fiskeri i internationalt farvand i det sydlige Stillehav (SPRFMO). Organisationen blev formelt oprettet i 2012 med 11 medlemslande, og med Danmark på vegne af Færøerne som medlem. Denne organisation skal administrere fiskeriet efter bundfisk og pelagiske arter. Færøerne opnåede enighed omkring, at den færøske

kvote i 2010 blev begrænset til to skibe og fangstmængden til 62.000 tons af hestemakrel foruden en bifangst på makrel. I 2011 blev den færøske kvote udvidet med to skibe. Selve fangstmængderne i Stillehavet fremgår af tabellen herunder. Der har ikke været nogen fangst for færøske skibe i Stillehavet i 2011 og 2012 på grund af dårligt fiskeri i 2010, og færøske skibe har endnu ikke genoptaget fiskeriet. Færøerne har for 2013 fået tildelt en kvote på 5.355 tons hestemakrel, 5.062 tons i 2014, 5.100 tons i 2015, 5.100 tons i 2016, 5.466 tons i 2017, 6.386 tons i 2018, og i 2019 er kvoten 6.552 tons hestemakrel.

Tabel 3.2 Færøernes fangstmængder af pelagisk fisk i det sydlige Stillehav 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	----- 1.000 kg. -----					
Makrel	2.348	3.036	906	102	0	0
Hestemakrel	36.352	22.919	20.249	11.643	0	0
I alt	38.700	25.955	21.155	11.745	0	0

Anm.: Der har ikke været fangst i det sydlige Stillehav siden 2011.

Kilde: Fiskimálaráðið og Vørn.

Til *midterområderne* henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen, Norskehavet, Irmingerhavet og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard, er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe samt pelagisk trawl.

Siden 1990'erne er den andel af fangsten, der er fanget i midterområderne, steget kraftigt. Især fiskeriet af sild ved Island, Øst-Grønland og Norge er hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til 56 pct. i 2008. Færøerne fiskede 34.000 tons ved Island i 2016.

Nærområdernes andel af fangsterne har varieret mellem 40 og 50 pct. siden 1990'erne. I 2006 faldt den for første gang i mange år til under 40 pct. (37,2 pct.). I 2007 steg den lidt igen til 39,7 pct., men i 2008 er fangsten i disse områder igen historisk lav med 34,9 pct. Nedgangen i fiskeriet i nærområderne skyldes primært en nedgang i fangsten af torsk, kulter og sej.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 2013-2018 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af *tabel 3.3*.

Fangstmængderne er vokset en del de senere år. Dette skyldes især den øgede fangst af blåhvilling siden 2014 og makrelfangsten de senere år, men fangsten af torsk er også vokset i årene 2014-2018.

Tabel 3.3 Færøske skibes samlede fiskefangster 2014-2018, alle områder

	2014	2015	2016	2017	2018
	1.000 kg.				
Blåhvilling	224.699	282.502	282.366	356.501	348.838
Sild	42.546	42.237	55.279	107.403	93.071
Makrel	151.000	109.370	97.542	103.664	85.074
Torsk	36.014	38.712	37.903	38.868	41.791
Stor sej	22.417	23.947	25.700	27.721	22.302
Lodde	7.690	30.007	8.451	15.055	14.419
Guld laks	12.019	14.242	13.142	11.686	12.232
Brosme/Lange	8.897	7.602	7.102	6.712	6.399
Kuller	5.432	6.332	6.905	6.552	8.569
Hellefisk	3.678	3.904	5.411	4.809	3.974
Rejer	4.667	4.665	4.899	4.690	5.214
Rødfisk	2.366	2.749	2.459	3.084	3.546
Skaldyr	4.332	2.877	2.917	2.530	3.221
Byrkelange	859	610	957	821	940
Havtaske/Bredflab	591	547	801	733	1.062
Hestemakrel	89	0	14	51	0
Stinglaks/Dolbfisk	814	739	55	98	552
Hummer	47	41	44	40	31
Skolæst	41	25	10	18	22
Sperling	1.098	5.270	3.156	0	0
Andet	3.750	4.336	3.586	2.720	3.107
I alt	533.046	580.714	558.699	693.856	654.364

Anm.: Rækkefølgen af fiskearter er sorteret efter, hvilken art der blev fanget mest af i 2017.

Kilde: Vørn.

I 2008 blev fangstmængden reduceret kraftigt med over 10 pct. i forhold til året før. Denne udvikling fortsatte i 2009, hvor reduktionen var godt 32 pct. i forhold til 2008, hvilket primært skyldes en kraftig nedgang i fangsten af blåhvilling. Det yderligere fald i blåhvil-
lingfiskeriet i 2010 blev kompenseret ved det øgede makrelfiskeri i færøsk zone i 2010. Fangsten af blåhvilling er mere end otte gange større i 2017 end den var i 2012. Fra 2011 og frem til 2018 er den samlede fangst af blåhvilling gået fra godt 16.000 tons, op til knap 349.000 tons. Der er også fisket store mængder makrel i færøsk farvand siden 2010, men fangsten af de traditionelle fiskearter torsk, kuller og sej er faldet betydeligt, selv om der ses en øget fangst af torsk fra 2014 til og med 2018.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster i farvandene tæt ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I 2003 var den samlede fangst ved Færøerne steget til omkring 700.000 tons, men er siden faldet igen til 481.000 tons i 2008 og yderlige til 336.000 tons i 2009 og 323.000 tons i 2011, 417.000 tons i 2012, men er nu steget kraftigt igen, først til 608.000 tons i 2013, 665.000

tons i 2014 og helt op til knap 867.000 tons i 2017 og knap 839.000 i 2018. I 2016 var de samlede fangster ved Færøerne 747.000 tons. Den væsentlige årsag til stigningen er den samme som fra 1975 til 2003, nemlig en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne. Faldet i fangstmængden fra 2003 og frem kan primært henføres til et fald i fangsten af bundfisk – primært torsk og kuller.

Tabel 3.4. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2014-2018.

Tabel 3.4 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	----- 1.000 tons -----					----- Pct. -----				
	-									
Færøerne.....	364,5	398,3	412,4	465,1	408,0	54,8	48,6	55,2	53,7	48,7
Island.....	167,4	197,5	182,1	222,4	251,9	25,2	24,1	24,4	25,7	30,0
Rusland.....	112,9	126,1	120,8	125,0	128,8	17,0	15,4	16,2	14,4	15,4
Norge.....	4,8	80,7	2,5	8,9	9,3	0,7	9,8	0,3	1,0	1,1
Frankrig.....	1,0	0,2	0,3	0,2	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Tyskland.....	4,0	2,8	5,7	10,7	2,0	0,6	0,5	0,7	1,1	0,2
UK.....	1,1	1,2	1,9	1,0	1,0	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1
Andre lande ¹⁾	9,7	11,8	21,4	33,2	36,1	1,5	1,4	2,9	3,8	4,2
I alt	665,4	819,6	747,2	866,6	838,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Danmark, Sverige, Holland, Spanien og Grønland.

Kilde: Fiskimálaráðið og Vørn.

Af de knap 839.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2018, er knap 49 pct. fanget af færøske skibe mod ca. 54 pct. i 2017. I 2011 var de færøske skibes andel 85 pct. og i 2012 65 pct. Grunden til, at færøske skibe havde en så stor andel af de samlede fangster i 2011 og 2012, kan især henføres til øget fiskeri efter makrel i eget fiskeriterritorium.

Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes fiskeri - frem til og med 2010 (samt igen fra 2014) - har været sammensat af et bredt udsnit af fiskearter – herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) udgør den færøske andel af fangsterne mere end 95 pct., jf. *tabel 3.5* på næste side.

Tabel 3.5 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande og arter 2018

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	I alt
	----- 1.000 kg -----					
Færøerne.....	12.419	4.923	24.492	239.397	99.737	407.968
UK.....	560	150	217	0	122	1.050
Frankrig.....	0	0	0	1.386	0	1.386
Norge.....	59	21	15	7.060	2.111	9.264
Tyskland.....	0	0	0	2.021	0	2.022
Rusland.....	0	0	0	106.443	22.366	128.809
Grønland.....	0	0	0	22.858	2.462	25.320
Holland.....	0	0	0	5.211	1.720	6.930
Island.....	0	0	0	227.727	24.220	251.947
I alt	13.038	5.093	21.724	645.898	152.797	838.540

Kilde: Fiskimálaráðið og Vörn.

Det fremgår af *tabel 3.6*, at fangsten af torsk i færøsk område ca. blev fordoblet i 2018 i forhold til de foregående fem år.

Tabel 3.6 Fangst af tons af torsk, kuller og sej i færøsk område 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Torsk	5.210	6.861	7.587	7.184	6.720	13.038
Kuller	2.625	2.940	3.098	3.147	2.588	5.093
Sej.....	23.661	21.665	23.065	25.252	27.190	21.724
I alt	31.496	31.466	33.750	35.583	36.498	39.856

Kilde: Fiskimálaráðið og Vörn.

Fangsten af kuller i færøsk område steg ligeledes i 2018, men for bundfiskearterne under ét, har der ellers været tale om en markant tilbagegang set over en længere periode. Dette har givet anledning til bekymring om bestandene af disse betydningsfulde fiskearter og debat om mere omfattende ændringer i fiskerireguleringen. Der har de senere år været arbejdet med en omfattende fiskerireform for hele det færøske fiskerhverv, som blandt andet skulle tage hånd om denne problemstilling. Dette har resulteret i, at en ny fiskerilovgivning trådte i kraft 1. januar 2018. Loven kræver blandt andet, at der udarbejdes forvaltningsplaner for disse fiskearter. Se afsnittet på næste side for mere om fiskerireformen.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 1970'erne og indtil slutningen af 1980'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Som en følge af udvidelsen af fisketerritorierne i Nordatlanten i 1977, blev en stor del af den færøske flåde tvunget væk fra de sædvanlige fiskefelter til færøsk farvand. Dette medførte, at den samlede fangstkapacitet og fiskeriindsatsen steg kraftigt. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensi-

tet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv.

Både ICES og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) har i en årrække anbefalet at reducere fiskeridødeligheden på torsk og kuller betydeligt. For fiskeåret 2016/17 havde man fra Landsstyreområdet for fiskerianliggender derfor fremsat et forslag for Lagtinget om en reduktion på 30 pct. af fiskedagene for de grupper fartøjer, som især fisker torsk og kuller, dog med den undtagelse, at de fiskefartøjer, som bruger alle sine dage, kan få dage af en ekstra pulje, som svarer til 15 pct. af de fiskedage, som de fik året inden.

Der var dog ikke flertal i Lagtinget for forslaget, men i stedet blev der indgået et bredt forlig om at reducere antallet af fiskedage for de fartøjer, der især fisker torsk og kuller, med 15 pct., og at danne en pulje på 7,5 pct. af de samlede dage i hele gruppen, der tildeles de fiskefartøjer, som udnytter alle sine fiskedage.

En ny fiskerilovgivning trådte i kraft 1. januar 2018. Men da den ikke blev vedtaget før sent på året i 2017, valgte man som hovedprincip foreløbig at fortsætte med samme antal fiskedage i fiskeåret 2017/18 som i fiskeåret 2016/17. Fiskeåret i den gamle lov gik fra 1. september til 31. august året efter. Antallet af fiskedage skulle vedtages ved lov senest 18. august samme år, som fiskeåret startede.

Ny fiskerilovgivning

Den nye fiskerilovgivning trådte i kraft 1. januar 2018, efter at der gennem flere år har været både politisk debat og politiske forhandlinger om en gennemgående reform af det færøske fiskerisystem. Landsstyret, som tiltrådte den 15. september 2015, var blandt andet gået til valg på at gennemføre en fiskerireform. Derfor blev der også i koalitionsgrundlaget skrevet, at:

”Spekulation med privat køb og salg af fiskerettigheder skal standses, og hele forvaltningen af loven om erhvervsmæssigt fiskeri skal evalueres. En grundlæggende reform af fiskerierhvervet vil være blandt koalitionen hovedemner. En bredt sammensat arbejdsgruppe med faglige kompetencer og erhvervs erfaring bliver straks nedsat med henblik på at komme med en indstilling til det politiske system om en reform inden for fiskerierhvervet, som skal gælde fra 1. januar 2018. Hovedreglen er, at erhvervet skal fungere på markedsvilkår”.

Landsstyret nedsatte en arbejdsgruppe til at udarbejde en betænkning om en nyordning inden for fiskeriet. Arbejdsgruppens betænkning blev offentligt fremlagt den 3. oktober 2016. Derefter gik der forhandlinger i gang men henblik på at indgå et bredt forlig for en fiskerireform. Dette lykkedes dog ikke, og landsstyrekoalitionen arbejdede derefter ind-

byrdes med at finde enighed omkring en fiskerireform. Det var nødvendigt at opnå enighed om en ny lovgivning inden udgangen af 2017, da alle fiskerilicenser efter den gamle lov udløb pr. den 31. december 2017. Det lykkedes lige op til fristen at opnå enighed om en ny fiskerilovgivning. Lagtingsloven om forvaltning af havressourcer blev vedtaget i Lagtinget den 12. december 2017 og trådte, som tidligere nævnt, i kraft 1. januar 2018. Samtidig blev lagtingsloven om erhvervsmæssigt fiskeri fra 1994 sat ud af kraft. Loven om forvaltning af havressourcer indeholder nogle ret grundlæggende ændringer af fiskeriforvaltningen. Nogle af hovedlinjerne i reformen er, at:

- Man skal følge den biologiske rådgivning.
- Man skal væk fra politisk udlodning af licenser.
- Man vil overgå til en markedsbaseret udlodning med auktioner.
- Fiskerettigheder skal ikke længere kunne sælges direkte mellem private.
- Der skal være fuldt færøsk ejerskab af alle rettigheder.
- Der skal skabes værditilvækst, bl.a. med krav om, at alt skal tages i land.

Biologisk forvaltning og bæredygtigt fiskeri

Ifølge loven vil man skabe en mere biologisk baseret forvaltning af fiskebestandene og et mere bæredygtigt fiskeri, blandt andet ved at gå bort fra den nuværende ordning for det almindelige fiskeri efter bundfisk, så som torsk, kuller og sej i farvandet omkring Færøerne. Efter den tidligere ordning fik skibene tildelt såkaldte fiskedage. Det er en tildeling af dage, som skibene kan være i fiskeri inden for bestemte områder og fiske frit inden for det tildelte antal dage på havet.

Med ovennævnte system var der ingen begrænsninger for, hvor meget det enkelte skib kunne tage ud af hver fiskeart. Den eneste begrænsning var, hvor mange dage det enkelte skib kunne være til fiskeri. Det politiske flertal mente, at denne ordning indeholdt store begrænsninger for, hvor megen mulighed man havde for at have en forsvarlig bæredygtig forvaltning af bestandene af torsk, kuller og sej. Disse bestande har det ikke godt i dag og er tæt på at være historisk lave.

I henhold til den nye fiskerilovgivning ville man lade det gamle system med fiskedage køre videre til 31. december 2018. I december 2018 vedtog lagtinget at fortsætte med fiskedageordningen frem til 31. december 2019, og pr. 1. januar 2020 erstatte dette system med en tildeling af kvoter til hvert enkelt rederi. Dertil skal man følge de biologiske indstillinger ved at udarbejde forvaltningsplaner (langtidsplaner) for forvaltningen af de forskellige fiskebestande og udnyttelsen af disse.

Disse forvaltningsplaner, som skal danne grundlag for størrelsen af kvoterne på de enkelte fiskearter, skal udarbejdes efter indstilling fra havbiologerne på Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) og derefter vedtages som beslutningsforslag i Lagtinget. Derefter skal landsstyremanden tildele kvoterne i henhold til disse langsigtede forvaltningsplaner.

Dette er en væsentlig ændring i forhold til systemet med fiskedage, hvor Lagtinget hvert år lige efter Olaj vedtager antallet af fiskedage for kommende fiskeår, som går fra 1. september til 31. august.

Forslaget om forvaltningsplaner, som landsstyremanden er forpligtiget til at forholde sig til og uddele kvoter efter, minder om metoden for tildeling af kvoter på de områder, hvor Færøerne normalt er bundet af aftaler med andre lande, dvs. fiskeriet efter makrel, blåhvil-ling, sild, torsk i Barentshavet m.m.

Man ønsker dog fortsat at beholde systemet med fiskedage i reguleringen af det kystnære fiskeri med mindre fartøjer.

Licenser på auktion

Den til enhver tid siddende landsstyremand for fiskerianliggender havde efter den gamle lovgivning ret bred hjemmel til at tildele fiskelicenser.

I den nye fiskerilov har man i stedet at indføre en markedsbaseret udlodning, hvor en andel af licenserne skal sælges på auktion som korte og længerevarende fisketilladelser. Derved mener man, at man både får standset mulig spekulation med tilladelser og får fat i den ressourcerente, som man mener, bør tilfalde landet. For den del af rettighederne, som ikke bliver solgt på auktion, vil man opkræve en ressourcerente til landskassen med en lov om ressourceafgift.

Ifølge loven skal 25 pct., 15 pct. og 15 pct. af henholdsvis den samlede kvote for blåhvil-ling, makrel og atlanto-skandisk sild sælges på auktion. Det samme gør sig gældende for dele af fiskeriet efter bundfisk i fremmede havområder.

Den samlede kvote er det, som er tilbage efter kvoteudvekslinger med andre lande og kvoter til videnskabelige undersøgelser, forsøgsordninger m.m. er trukket fra.

Rettighederne til fangst af torsk, kuller og sej i færøske farvande skal udbydes på auktion, i det tilfælde at den samlede kvote er større end henholdsvis 12.800 tons for torsk, 7.107 tons for kuller og 50.933 tons for sej. Der lægges dog også op til andre reguleringer på dette område. Auktionerne skal være delt op i rettigheder til fiskeri med krog og med bundtrawl efter et bestemt forhold.

Gyldighedsperioden for de fiskerettigheder, som skal sælges på auktion, skal efter planen have differentieret varighed. Nogle rettigheder med en varighed på ét år, nogle med en varighed på tre år og andre med en varighed på otte år. Ifølge landsstyremanden for fiskerianliggender er argumentet for dette, at aktører i fiskeriet skal have mulighed for langtids-planlægning samtidig med, at der også skal være plads til hurtige omstillinger.

Fiskedagesystemet og tidligere ordninger

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene, og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden, blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 BRT. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af gydeområder for bestemte fiskeområder, især for trawl (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisk. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af dem. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm i direkte trawlfiskeri efter torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

I 1994 blev der indført kvoter for det færøske fiskeri baseret på internationale biologers vurderinger (ICES). Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt for fiskerne, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, kuller og sej. Man konstaterede endvidere uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Landsstyret nedsatte på den baggrund et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet. Reguleringsudvalget, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Færøernes Fiskeriundersøgelser, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder samt lukkede områder for trawlfiskeri.

Et lovforslag om fiskedage blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldtes fiskedageordningen, og i denne var det – i modsætning til kvoteordningen – ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen.

Den samlede fiskeflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper efter redskabstyper/fiskemetode (kyst-, line- og trawlfiskere) samt størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleredes fangsterne af bundfisk.

Under ordningen blev farvandet omkring Færøerne opdelt i: 6 sømil-zone, 12 sømil-zone, indre og ydre fiskedagsområder ("ringen" - dybdekurve mellem 2-300 meter) og hele det færøske fiskeriterritorium. Der var indført et ret komplekst system med begrænsninger af fiskeri på visse områder inden og uden for de forskellige zoner og på tværs af disse (gydeområder, ungfisk, trawlområder, store og små linebådeområder, koral-områder (MPA'er) m.m.).

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper blev oprindeligt bestemt ved anvendelse af detaljerede fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskebestand beregnedes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand, et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnedes, hvorledes fangsterne af hver enkelt bestand har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen blev farvandet omkring Færøerne opdelt i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. Én fiskedag gav ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde (inden for ringen), men kunne ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde (udenfor ringen).

Fiskedagene var (betinget) omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kunne overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri og fra gruppe 5 (kystfiskerbåde under 15 tons, der fisker med krog) til andre. Inden for hovedgrupperne var der fri omsættelighed. I slutningen af året kunne landsstyret endvidere regulere antallet af ubrugte fiskedage. Fiskedagene kunne som hovedregel sælges eller lejes ud for en kortere eller længere periode frem til 2018.

Fiskedageordningen blev overvåget af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage (Fiskidaganevndin/Fiskedageudvalget) og Færøernes Fiskeriundersøgelser (Havstovan), foreslog antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage skete ved lagtingslov. Ordningen havde en række undtagelser, bl.a. kunne kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til snelle, og visse flådegrupper er helt uden for fiskedagesystemet, især garnfiskerne. Fra fiskeåret 2010/2011 blev de store dybhavstrawlere inkluderet i fiskedagesystemet, idet de fik tildelt fiskedage både indenfor og udenfor "ringen"; siden 2011 blev de store dybhavstrawlere og partrawlerne slået sammen til en gruppe, og de fleste dybhavstrawlere er begyndt at partrawle. Fiskedageudvalget var sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage blev løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kunne forekomme forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Det har generelt været gældende for de gennemførte reguleringer, at de har ligget væsentligt under anbefalingerne fra Færøernes Fiskeriundersøgelser og tættere på Fiskedageudvalgets anbefalinger.

Selv om der er foretaget en væsentlig reduktion i antal allokerede fiskedage i perioden 1996/97 til 2016/17, så har antallet af "ubrugte" fiskedage været meget stort for de fleste flådegrupper. Udnyttelsesgraden af allokerede fiskedage siden 2008/09 har ligget mellem 53 pct. og 66 pct. Dette hænger delvis sammen med, at bestandene af især torsk og kuller har været meget lille i mange år, så det er ikke rentabelt at drive fiskeri. Men også teknologiske forbedringer har gjort, at fiskeflåden er meget mere effektiv end i den såkaldte referenceperiode i 1984-95, som oprindeligt blev brugt til at estimere det tilladte antal fiskedage.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af ”Fiskeriterritorium ved Færøerne”, der er fastlagt ved Kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets fiskerikontrol (herunder Fiskiveiðieftirlitið, som i 2013 er hovedbestanddelen i den nye organisation Vørn) og Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne). Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen, til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen, har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne) disponerer over et inspektionsskib af ”Thetis-klassen”. Herudover benyttes fly af typen CL-604 Challenger fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen disponerer over to inspektions- og redningsskibe ”BRIMIL” og ”TJALDRID”, samt en 30 fods motorbåd ”Spógvin”. Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways helikoptere til inspektions- og redningsarbejde.

De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. I den forbindelse blev der oprettet en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Center), som fra 2013 er en del af den nye organisation Vørn.

Fiskeristøtte

Tidligere tiders direkte støtte til fiskerierhvervet, bl.a. pristilskud og investeringsstøtte, er fra 1997/98 helt bortfaldet. Der gives dog fortsat offentlig støtte til transport af fisk til og fra yderområderne på Færøerne, de fleste andre støtteordninger, så som tillæg ved sygdom m.v. er i største grad finansieret af erhvervet selv, *jf. tabel 3.7.* på næste side.

Med vedtagelse af lagtingslov nr. 132 fra 28. december 2010 blev der fastsat, at finansieringen af flere af støtteordningerne fra 2011, overgik til fiskerierhvervet selv, og der blev i denne sammenhæng oprettet en ny institution - Trygdargrunnur Fiskivinnurnar (Fiskerierhvervets Forsikringsfond). Mindsteløn, mindsteløn for hjemmefiskere, dagstøtten, ferieløn og arbejdsmarkedsbidraget finansieres nu af fiskerierhvervet selv ved en afgift på 1 pct. af førstehandsomsætningsværdien. Efter finansieringen af støtteordningerne overgik til fiske-

rierhvervet selv, er dagstøtten bortfaldet. Tillæg ved sygdom og transporttilskuddet finansieres fortsat ved bevilling på finansloven, mens anden særlig støtte bortfaldt fra 2011.

Som det ses af *tabel 3.7* er de særlige offentlige støtteordninger faldet markant fra 2010 til 2017 på grund af de ovennævnte lovændringer. Der forelå ikke tal for 2018 ved Beretnings afslutning.

Tabel 3.7 Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger 2010 og 2012-2017

	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	----- 1.000 kr. -----						
<i>Udbetalt til løn m.v....</i>	<i>25.683</i>	<i>4.267</i>	<i>3.903</i>	<i>4.076</i>	<i>4.275</i>	<i>3.491</i>	<i>220</i>
Mindsteløn	2.512	...	...	...	...	...	...
Mindsteløn	6.442	...	...	...	...	...	...
Dagstøtte	9.546	...	...	...	...	...	...
Tillæg ved sygd.....	4.345	4.267	3.903	4.076	4.275	3.491	220
Telefonstøtte	...	...	...	...	...	...	...
Ferieløn	1.984	...	...	...	...	...	...
AM bidr.....	854	...	...	...	...	...	...
<i>Særl. Støtteordn.....</i>	<i>3.234</i>	<i>2.071</i>	<i>1.398</i>	<i>1.136</i>	<i>1.084</i>	<i>2.274</i>	<i>2.217</i>
Transporttilskud	2.434	2.071	1.398	1.136	1.084	2.274	2.217
Til rejeskibe	...	...	...	...	...	...	...
Importtilskud.....	...	...	...	...	...	...	...
Særlig støtte	800	...	...	...	...	...	...
<i>Udbetalt i alt</i>	<i>28.917</i>	<i>4.267</i>	<i>3.903</i>	<i>4.076</i>	<i>4.275</i>	<i>3.491</i>	<i>2.437</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Suðuroy, Vágar og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. I 2003 blev transportstøtten ændret igen, så der nu kun ydes støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed. Loven er sidste gang ændret i 2013.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer har typisk været finansieret ved lånoptagelse i Føroya Realkreditstovnur (Færøernes Realkreditinstitut). Lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Føroya Realkreditstovnur har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitut-

tets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Realkreditinstituttet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde inden for maritimt relateret virksomhed i opdræts- og offshore erhvervet og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

I seneste lovændring fra december 2010 er Realkreditinstituttets virkeområde udvidet til også at omfatte fragtskibe.

Føroya Realkreditstovnurs virksomhed overgik den 5. november 1998 til et rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998.

I regnskabsåret 1. april 2018 til 31. marts 2019 har Føroya Realkreditstovnur ydet lån på i alt 69,4 mio. kr. Instituttets udlån pr. 31. marts 2019 har en hovedstol på 1.242,2 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 823,6 mio. kr. Instituttets egenkapital udgør pr. 31. marts 2019 855,6 mio. kr.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, som fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter, har man et system med mindsteløn.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt en overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger.

Mindstelønnen pr. 1. maj 2018 var 1.050,00 kr. pr. døgn, hvor fiskeren er påmønstret, dertil kommer feriepenge på 12 pct.

Mindstelønnen bliver kun udbetalt, hvis indtjeningen fra fiskeriet er lavere end 1.050,00 kr. pr. døgn.

Fiskepriser

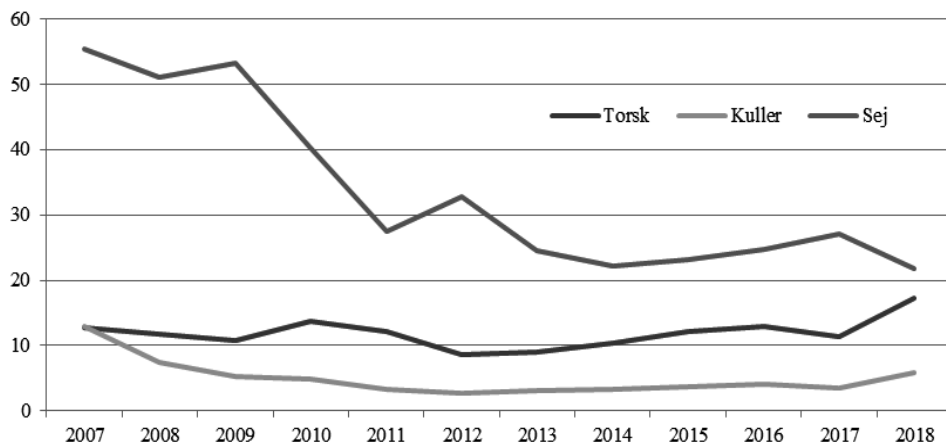
En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.). Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer og valutakurserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne og i udlandet eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskamarknaður Føroya. Fiskeauktionen er geografisk placeret i Toftir på Eysturoy.

Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbydes beset, eller via telefonauktioner. Omsætningen på auktionen er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge. Omsætningen ligger mellem små 100 tons pr. uge og op mod 500 tons pr. uge.

I *figur 3.1* ses fangstmængden (indhandlet mængde til auktion på Færøerne, færøske fiskeopkøbere og udenlandske opkøbere) af torsk, kuller og sej fra 2007-2018.

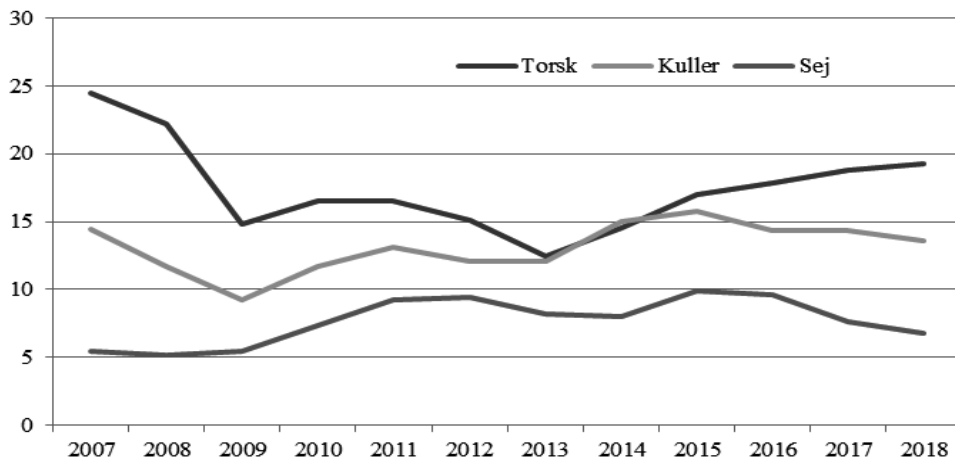
Figur 3.1 Fangstmængden af torsk, kuller og sej 2007-2018, 1.000 tons

Kilde: Hagstova Føroya.

Figur 3.2 viser de gennemsnitlige årspriser på torsk, kuller og sej i perioden 2007-2018.

Figur 3.2 Gennemsnitlig årspris på torsk, kuller og sej 2007-2018, kr. pr. kg

Kilde: Hagstova Føroya.

Som det fremgår af *figur 3.1* og *figur 3.2* har ferskfiskerflåden gennem en årrække været ramt af sammenfaldende lave fangstmængder og lave priser på torsk, kuller og sej. Dette har sat det traditionelle fiskerierhverv i en meget problematisk situation, som ville have været endnu værre, hvis ikke olieprisen havde ligget på et meget lavt niveau i samme periode.

Der ses dog i dag lyspunkter for torskens vedkommende, da både fangsten af og prisen på torsk er stigende. Prisen på torsk har været stigende de seneste fem år, og den positive prisudvikling understøttes af en stigende fangst i 2018. Der blev i 2018 indhandlet over 17.000 tons torsk, som er det meste siden 2005. Det er dog forsat på et lavt niveau historisk set, fx blev der i årene 2002 og 2003 indhandlet ca. 38.000 tons torsk.

For de to øvrige fiskearter, kuller og sej, ser det derimod ikke lyst ud. For kullerens vedkommende er der aktuelt tale om en meget lav fangstmængde, til trods for en lille stigning i 2018, og priser har vist en faldende tendens de seneste tre år. For sejs vedkommende faldt fangstmængden i 2018 og det samme gør sig gældende for prisen på sej.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere ca. 30 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel blev

søgt afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne, samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

Den anslåede forarbejdningskapacitet på Færøerne, ekskl. forarbejdning af pelagiske fiskearter (industrifisk), er nu formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed væsentligt højere end de samlede landinger, *jf. tabel 3.8*. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fiskeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter, har været medvirkende årsager til, at man de senere år har sendt uforarbejdet fisk ud af landet.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås i *tabel 3.8*, der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 2013-2018.

Tabel 3.8 Landinger af ferskfisk til fiskekøbere og fiskeauktioner 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- 1.000 kg., landet vægt -----					
Landinger af ferskfisk	70.256	64.341	65.971	69.632	69.084	70.407

Kilde: Hagstova Føroya.

Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og en anden startede sommeren 2014, samt én fiskemelsfabrik og én kammuslingefabrik.

4. Arbejdsmarked og erhverv

Indledning

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er overvejende reguleret ved lagtingslove m.v. som et færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder, penge- og valutaforhold samt lovgivning vedr. pengeinstitutter m.v., er fællesanliggender.

4.1 Befolkningens erhvervsforhold

Erhvervsfrekvensen på Færøerne er den højeste i hele Europa. Erhvervsfrekvensen for aldersgruppen 15-74 år er af Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) opgjort til 84,6 pct. i 2018. Lige i kølvandet på Færøerne kommer Island, som har en erhvervsfrekvens på 82 pct. Fordelt på køn er erhvervsfrekvensen i 2018 for færøske mænd i alderen 15 til 74 år 86,4 pct. og for kvinder i samme aldersgruppe er erhvervsfrekvensen 82,5 pct.

Hagstova Føroya har i 2017 sammenlignet tallene for Færøerne med Eurostat tal for resten af Europa og konstaterer, at færøske kvinder har den højeste erhvervsfrekvens i hele Europa. Det viser sig også, at erhvervsfrekvensen for unge personer omkring 20-års alderen er væsentligt højere på Færøerne end både i Danmark og andre EU lande. Erhvervsfrekvensen for unge på Færøerne omkring 20-års alderen ligger mellem 70 og 80 pct. I Danmark er tallene for samme aldersgruppe mellem 50 og 55 pct. og i resten af Europa omkring 20 pct.

Til belysning af udviklingen i befolkningens erhvervsmønstre foreligger der tal for lønudbetalingerne fordelt på erhverv, *jf. tabel 4.1*. Lønudbetalingerne er samtidig meget anvendelige som konjunkturbarometer.

I denne sammenhæng skal det bemærkes, at færingers lønindkomst fra udlandet udgør en væsentlig del af den færøske økonomi. En opgørelse fra 2013 viser, at på det tidspunkt udgjorde den samlede lønindkomst fra færinger med arbejde i udlandet 1.025 mio. kr., hvilket svarede til 14 pct. af de samlede lønninger optjent på Færøerne og i udlandet.

Målt i forhold til Færøernes BNP svarede de udenlandske lønindkomster til 7,0 pct. af BNP. Hvis man sammenligner Færøerne med andre lande i Europa, er Færøerne det land, der får langt det største tilskud til økonomien fra lønindkomst optjent i udlandet. Til sammenligning udgør lønandelen fra danskere med arbejde i udlandet kun 0,4 pct. af Danmarks BNP.

Færinger, der arbejder i udlandet, arbejder typisk som håndværkere, fx i Norge, eller som søfolk i den danske handelsflåde, men mange er også beskæftiget indenfor offshore eller andre dele af olieindustrien, om bord på udenlandske fiskefartøjer eller inden for luftfart. Andelen af færinger, der arbejder i olieindustrien, som håndværkere i Norge og som sejlede i offshore rundt om i verden, er dog faldet de seneste år på grund af tilbagegang i olieindustrien og økonomisk højkonjunktur på Færøerne.

Af tabel 4.1 fremgår udviklingen i lønudbetalingerne internt på Færøerne i perioden 2014-2018 fordelt på hovederhverv.

Tabel 4.1 Lønudbetalinger fordelt på hovederhverv 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----				
1. Landbrug	14	16	18	21	24
2. Fiskeri	794	945	1.019	1.010	1.019
3. Fiskeopdræt og -forarbejdning ..	278	293	335	394	359
4. Råstofudvinding	65	60	55	44	56
5. Fiskeindustri	336	351	357	387	394
6. Værfter og værksteder	183	195	210	238	274
7. Produktion i øvrigt	224	238	256	267	285
8. Byggevirksomhed	479	531	588	699	823
9. Energiforsyning	60	64	67	69	75
10. Handel og reparation	699	726	757	796	836
11. Hotel og restauranter	98	105	114	132	151
12. Søtransport	396	424	431	442	436
13. Øvrig transport	275	278	296	314	334
14. Post og kommunikation	135	138	140	134	140
15. Finansiering og forsikring	300	311	309	338	352
16. Erhvervsservice	280	304	335	374	382
17. Husholdningsservice	68	75	84	89	100
18. Off. adm. og tjenester i alt	2.682	2.775	2.901	2.985	3.135
<i>a. Landets administration</i>	<i>251</i>	<i>253</i>	<i>262</i>	<i>266</i>	<i>279</i>
<i>b. Kommuner og statens adm ..</i>	<i>831</i>	<i>864</i>	<i>951</i>	<i>979</i>	<i>1.018</i>
<i>c. Undervisning</i>	<i>594</i>	<i>607</i>	<i>626</i>	<i>649</i>	<i>663</i>
<i>d. Social- og sundhedsvæsen ..</i>	<i>1.006</i>	<i>1.051</i>	<i>1.062</i>	<i>1.091</i>	<i>1.175</i>
19. Foreninger og kultur	180	191	197	212	238
20. Diverse	1	2	4	10	34
I alt	7.548	8.024	8.473	8.956	9.446
	----- Pct. -----				
Ændring i forhold til året før	5,1	6,3	5,6	5,7	5,5
<i>Andel af lønudbetalinger i alt</i>					
Primær sektor (1.-4.)	15,3	16,4	16,8	16,4	15,4
Industrien (5.-9.)	17,0	17,2	17,5	18,5	19,6
Serviceerhvervene (10.-19.)	67,7	66,4	65,7	64,9	64,6

Anm.: Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner og dagpenge er fratrukket.

Kilde: Hagstova Føroya.

Mange år med økonomisk højkonjunktur på Færøerne afspejles i de samlede lønudbetalinger. Efter nogle år med mindre stigninger i de samlede lønudbetalinger (3,5 pct. i 2012 og 1,3 pct. i 2013), hvor de samlede lønudbetalinger overgik niveauet før finanskrisen, har der de seneste fem år været tale om markante stigninger i de samlede lønudbetalinger på mellem 5,1 og 6,3 pct. årligt. I perioden 2014 - 2018 er de samlede lønudbetalinger steget med knap 24 pct. I samme periode er antallet af lønmodtagere steget med 12 pct., svarende til lidt over 2.900 lønmodtagere.

Lønudbetalingerne inden for lakseopdræt og forarbejdning faldt fra 2017 til 2018 med knap 9 pct. efter at have været jævnt stigende over en lang årrække. De tre foregående år lå stigningen på mellem 5 og 18 pct. Ser vi tilbage til 2007, så er de samlede lønudbetalinger i denne sektor mere end tredoblet i forhold til 2007. Der er dog forholdsvis få ansatte inden for opdrætserhvervet, og derfor har sektoren ikke samme betydning for de samlede lønudbetalinger, som den har for eksportindtægterne.

Fiskerierhvervets lønudbetalinger har ligget på et næsten uændret niveau de seneste tre år efter markante stigninger i lønudbetalinger i 2014 og 2015.

Den største fremgang i lønudbetalinger i forhold til året før har i 2018 været inden for byggeindustrien, hvor en stigning i lønudbetalingerne i 2017 på 19 pct. i 2018 blev fulgt op af en vækst i lønudbetalingerne på 18 pct. Siden 2014 har der været en mærkbar vækst i lønudbetalingerne inden for denne branche.

Den voksende turisme og den generelle velstand i samfundet afspejler sig i lønudbetalingerne inden for hotel- og restaurantbranchen, som oplevede en markant vækst i lønudbetalingerne i 2017 og 2018 på hhv. 16 og 15 pct. i forhold til årene før.

Den offentlige sektor har ligeledes en stor stigning i lønudbetalingerne. Fra 2017 til 2018 steg lønudbetalingerne inden for denne sektor med 5 pct.

Den generelle trend med vækst i lønudbetalingerne ser ud til at fortsætte i 2019, hvor lønudbetalingerne for første halvår 2019 er steget med knap 7 pct. i forhold til første halvår 2018.

I *bilag 4.1* er vist udviklingen i ledigheden på Færøerne for perioden januar 2012 til april 2019. I april 2019 var den sæsonkorrigerede ledighed nede på 1,2 pct. De første seks måneder af 2019 har den sæsonkorrigerede ledighed svinget mellem 1,1 og 1,2 pct. og har dermed stabiliseret sig på et meget lavt niveau. Februar 2019 blev den sæsonkorrigerede ledighed på Færøerne første gang opgjort til 1,1 pct. og kom dermed under den hidtil laveste registrerede ledighed på 1,2 pct. fra april 2008.

4.2 Arbejdsmarkedsforhold

Det færøske arbejdsmarked er baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå kollektive eller individuelle overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Der er oprettet en forligsinstitution til mægling på det private og offentlige arbejdsmarked, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om erhvervsuddannelser, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanligger.

Den 1. maj 2006 blev der oprettet en fast voldgiftsret til løsning af konflikter, uenighed og tvivlsspørgsmål på arbejdsmarkedet. Den faste voldgiftsret er baseret på en aftale mellem næsten alle arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer på det færøske arbejdsmarked. Lagtinget har i den forbindelse vedtaget at yde voldgiftsretten hjælp i form af et kontor og finansiering af dens aktiviteter.

Arbejdsløshedsforsikring

Arbejdsløshedsforsikringsordningen – i daglig tale benævnt ALS, blev oprettet ved lov i marts måned 1992, som en lovpligtig obligatorisk arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning.

ALS administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden for arbejdsmarkedsanligger – efter indstilling fra arbejdsmarkedets parter – for en 4-årig periode. Ordningen bliver reguleret ved lov, men den får ikke bevilling på lagtingsfinansloven.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler løn, og alle lønmodtagere mellem 16 og 67 år, som er fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 1,25 pct. af udbetalt og modtaget lønindkomst til ALS. Selvstændige kan tegne en forsikring, der dækker i tilfælde af arbejdsløshed. Herudover er der i visse tilfælde mulighed for at lønmodtagere, som arbejder uden for Færøerne, kan tegne en frivillig arbejdsløshedsforsikring.

Medlemskab og indbetaling til ALS er obligatorisk for alle, der modtager A-lønindkomst, men der er et loft på indbetalingerne, der betyder, at lønmodtagere højst skal betale 8.125 kr. årligt. Arbejdsgivere skal dog betale 1,25 pct. af al udbetalt A-lønindkomst.

Udlændinge med tidsbegrænset opholds- og arbejdstilladelse på Færøerne kan søge om fritagelse fra indbetaling til ALS.

For lønmodtagere ansat inden for fiskeindustrien på land er der en særlig ordning i forbindelse med udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge, som sker i forbindelse med faldende aktivitet i fiskeindustrien på grund af fald i fiskeriet m.v.

ALS omfatter også et jobcenter, og reglerne definerer i forbindelse med jobtilbud hele Færøerne som et arbejdsmarked uden faggrænser. ALS har også ansvaret for beskæftigelsesindsatsen over for ledige.

ALS har en jobportal på www.starv.fo, hvor alle ledige job på Færøerne findes.

Dagpengesatsen bliver udregnet som 75 pct. af optjent A-lønindkomst de seneste 12 måneder forud for ledighed. Dagpengene bliver udbetalt i 253 dage pr. år med et maksimum på op til 210.000 kr. pr. år, som svarer til ca. 17.500 kr./måned. Dagpengesatsen er højest 830,04 kr. pr. dag.

Karensdage afhænger af indkomsten forud for arbejdsløshed. Der er to obligatoriske karensdage, men de kan øges med to dage op til max. 10 dage afhængigt af indkomst over 250.000 kr.

Det økonomiske grundlag for arbejdsløshedsforsikringen er ALS-fonden, der udbetaler dagpenge. Primo 2018 var fondens egenkapital 581 mio. kr., og ultimo 2018 var fondens egenkapital vokset til 711 mio. kr.

Aftale med Danmark om dimittenddagpenge

Den 20. november 2014 indgik Beskæftigelsesministeriet og Færøernes landsstyre en aftale om koordinering af arbejdsløshedsforsikring. Aftalen trådte i kraft 1. januar 2015 og indebærer bl.a. at studerende, som har gennemført en uddannelse i Danmark, og som er optaget og dagpengeberettiget i en a-kasse i Danmark, kan modtage dimittenddagpenge i tre måneder under arbejdssøgning på Færøerne.

Barselsordningen

Lagtinget vedtog i 2001 lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning. Loven er siden ændret flere gange, senest i maj 2019 gældende fra 1. juni 2019. Loven fastlægger reglerne for lønkompensation i forbindelsen med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge fire uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til otte uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 48 ugers barselspenge, til brug før barnet er 52 uger. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 52 efter fødslen har forældrene 30 uger, som de kan dele mellem sig.

Den 1. maj 2014 trådte den ændring i kraft, at forældre til tvillinger eller flere børn i samme fødsel får fire uger mere i barsel at bruge, før barnet er 52 uger og forældre til præmatur barn (født 8 uger før terminsdato) får otte uger mere i barsel at bruge før barnet er 56 uger.

Derudover har faderen ret til orlov i fire uger inden for de første 52/56 uger efter fødslen.

Dør moderen under eller efter fødsel eller konkluderer en lægeattest, at moderen er så syg, at hun ikke kan forsørge barnet, kan faderen overtage moderens ret til barselspenge. Enlige forældre kan også overtage den anden forældres ret til barselspenge.

Perioden for barselspenge kan ikke være mindre end en uge.

Adoptionsforældre har ret til barselspenge, fra de rejser ud af landet til barnet er modtaget. Dog ikke mere end fire uger før modtagelsen af barnet. Dertil har forældrene ret til 52 uger med barselspenge at bruge før 56 uger efter modtagelsen af barnet. Forældrene har kun ret til barselspenge i fire uger samtidig efter modtagelsen af barnet.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 25.000 kr. om måneden. 12 pct. af barselspengene bliver betalt som ferie-godtgørelse. Fra 1. januar 2015 betales der pensionsbidrag af barselspenge, men ved lov-ændringen fra december 2017 betaler Barselsordningen fra 1. marts 2018 pensionsbidrag oven i barselspengene.

Barselsordningen finansieres af parterne på arbejdsmarkedet. Fra 1. januar 2016 er bidraget sat til 0,71 pct. af den udbetalte løn. Det vil sige, at arbejdsgiver betaler 0,71 pct. af den udbetalte løn, og arbejdstager betaler ligeledes 0,71 pct. af den udbetalte løn.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden ét år efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Arbejdsmarkedspension

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens oprindelige formål var at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler en fast procentandel af den skattepligtige indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler en fast procentandel af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag. Bidraget til fonden udgør 3,00 pct. af den udbetalte A-indkomst fra arbejdsgiversiden og 3,00 pct. af den modtagne skattepligtige indkomst fra

arbejdstagersiden. Til og med 2004 udgjorde andelen 0,5 pct. Siden er andelen sat op af flere omgange og i 2016 og 2017 var den 2,25 pct. I 2018 blev andelen sat yderligere op til 2,50 pct.

I dag er udbetalingen 5.590 kr. om måneden. Udbetalingen har med den øgede indbetaling været støt stigende fra 910 kr. om måneden i 2005. I 2018 udbetalte fonden samlet 449 mio. kr. i pensioner. Det forventes, at de samlede udbetalinger for 2019 udgør ca. 565 mio. kr.

I 2009 blev loven for arbejdsmarkedspensionsfonden ændret, således at færingers bosat udenlands, men som ellers opfylder ovenstående kriteriet for at få udbetaling, kan søge om at få udbetaling fra fonden.

For pensionister bosiddende på Færøerne er kravet for udbetaling af det fulde beløb, at de har boet på Færøerne i mindst 15 år fra det fyldte 15. år til pensionsalderen (pt. 67 år). For pensionister bosiddende i udlandet er kravet, at de har boet mindst 40 år på Færøerne fra det fyldte 15. år til pensionsalderen.

De, der ikke opfylder kravet til fuld udbetaling, kan dog have ret til delvis udbetaling. For pensionister bosiddende uden for Færøerne er kravet, at de har boet på Færøerne i mindst tre år mellem det fyldte 15. år og pensionsalderen. I det tilfælde får pensionisten 1/40 af den fulde udbetaling for hvert år, personen har boet på Færøerne, dog højst 40 år. Bor pensionisten på Færøerne, får vedkommende 1/15 af den fulde udbetaling for hvert år, personen har boet på Færøerne, dog højst 15 år.

8.815 pensionister fik udbetaling fra pensionsfonden i 2018. Heraf boede 879 uden for Færøerne. 1.098 pensionister fik delvis pension, og heraf boede 710 uden for Færøerne.

Andre generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er hovedsageligt fastsat via overenskomster. Arbejdstiden varierer i de offentlige overenskomster fra 39 timer ugentligt i de overenskomster som Starvsmannafelagið har indgået, 40 timer inden for sundhedsvæsenet og 39,5 timer for de fleste andre offentlige personalegrupper. I arbejdstiden er indregnet 2,5 timers betalt frokost. På det private arbejdsmarked er arbejdstiden 40 timers effektiv arbejdstid om ugen. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere er ikke underlagt ferieloven.

Ifølge den færøske ferielov har lønmodtagere ret til fem ugers ferie og 12 pct. feriegodtgørelse.

Siden 2003 har der på det offentlige område været en overenskomstmæssig aftale om en 6. ferieuge, som optjenes på samme måde som de almindelige 5 ugers ferie. Derudover er

den 6. ferieuge meget fleksibel, den kan således flyttes fra år til år, også flere år frem, og der er muligheder for at få den udbetalt, hvis den ikke bliver afholdt.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne, hvis ikke de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget vedtog i april 2003, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almannaverkið (Socialforvaltningen).

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlinge-forhold, om funktionærer og om arbejdsmiljø.

I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn, der er reguleret i arbejdsmiljøloven.

Lagtinget vedtog i april 2006 lagtingslov nr. 21 fra 11. april 2006 om etablering af en fast voldgiftsret, Fasti Gerðarrættur, aftalt mellem parterne på arbejdsmarkedet. I dag er alle arbejdsmarkedets parter med i aftalen om den faste voldgiftsret. Siden starten af 2006 har Fasti Gerðarrættur haft et halvt hundrede sager, herunder har de fleste omhandlet fortolkning og ulovlige kampskridt. Foreløbig er der indgået aftale med ALS om administration af voldgiftsretten.

I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Lagtinget vedtog i februar 2019 lagtingslov nr. 11 fra 19. februar 2019 om en whistleblowerordning for offentligt ansatte. Loven trådte i kraft den 1. marts 2019

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked har historisk været præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Dog er arbejdsgiversiden efterhånden hovedsageligt samlet under én hovedorganisation. Organiseringen på arbejdstagersiden er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere på land er organiseret i hovedorganisationen Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening), som står for næsten alle overenskomstforhandlinger på det private arbejdsmarked. I øjeblikket varetager Føroya Arbeidsgevarafelag 39 forskellige overenskomster med 18 fagforeninger. Derudover har organisationen som formål at påvirke udmøntningen af lovgivning inden for arbejdsmarkeds- og industriområdet samt generelt at fremme arbejdsgivernes interesser i samfundet.

Arbejdsgiverforeningen har omkring 500 medlemmer, hvoraf godt en tredjedel er direkte medlemmer i hovedorganisationen, mens resten er medlemmer via deres fagorganisationer, som er Føroya Handverksmeistarafelag (Håndværksmesterforbundet), Arbeidsgevarafelagið hjá Figgjarstovnum (Foreningen for finanssektoren), Føroya Prentsmiðjufelag (Trykkeriforeningen) og Reiðarafelagið fyri Handilsskip (Rederiforeningen for Handelskibe).

Færøernes Arbejdsgiverforenings sekretariat er Vinnuhúsið (Industriens Hus), hvor også de andre erhvervsrelaterede organisationer har sit sekretariat.

Rederne har været organiseret i to foreninger: Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening), som bestod af ejerne af fiskeskibe m.v. og Reiðarafelagið fyri Handilsskip (Rederiforeningen for Handelsskibe). Reiðarafelagið fyri Handilsskip er, som nævnt ovenfor, medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Begge foreninger har forhandlet løn og arbejdsforhold. Færøernes Rederiforening er ikke en del af Føroya Arbeidsgevarafelag, men de har kontor i Vinnuhúsið.

Desuden er også følgende brancheorganisationer med i Vinnuhúsið: Havnar Handverksmeistarafelag, Handilsvinnufelagið, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Havbúnaðarafelagið, Oljuvinnufelagið, KT-felagið, Ferðavinnufelagið, Ráðgevarafelagið og Samskipti.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vágur meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna. Siden har også Skála Handverkarafelag meldt sig ind. Foreningen har ca. 1.100 medlemmer. Typograferne har deres egen forening, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i fem organisationer:

- Havnar Arbeidarafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med ca. 750 medlemmer
- Havnar Arbeidaskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.000 medlemmer
- Klaksvíkar Arbeidaskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 400 medlemmer
- Klaksvíkar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med ca. 150 medlemmer
- Føroya Arbeidarafelag for resten af Færøerne med ca. 4.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer, herunder en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Overenskomster – det private arbejdsmarked

Skipper, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer, og Maskinmesterforeningen har ca. 600 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K. S&K har ca. 700 medlemmer.

Sædvanligvis bliver der lavet 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Forhandlingsrunden, der startede i maj 2018, resulterede igen i en 2-årig aftale. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalings-overenskomster.

Overenskomstforhandlinger mellem arbejdsgiverforeningen og arbejderforeningerne for perioden 1. maj 2018 til 1. maj 2020 resulterede i en lønstigning på 3,26 pct. for 2018/2019 og 2,56 pct. for 2019/2020.

En ny overenskomstperiode starter den 1. maj 2020.

Disse overenskomster er de første i enhver ny forhandlingsrunde, hvilket betyder, at alle overenskomster på det private arbejdsmarked skal genforhandles inden for de to kommende år.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyreområdet for finanssager og de respektive fagforeninger. Landsstyret har 35 overenskomster med 29 fagforeninger. Derudover har landsstyret syv aftaler vedr. tjenestemænd.

Starvsmannafelagið, Funktionærernes forbund, er den største fagforening, som landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat inden for landsstyrets administration, Færøernes Tv og Radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, postvæsenet og ved Strandfaraskip Landsins (Det offentlige trafikselskab). Foreningen har ca. 2.200 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatørforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder inden for Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, især inden for jura og økonomi, er organiseret
- Yrkisfelagið Minám, der organiserer lærerne på de gymnasiale uddannelser (dog ikke på teknisk gymnasium)
- Akademikarafelag Føroya, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører, arkitekter, bygnings-konstruktører, magistre og akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger, er organiseret
- Føroya Tekniska Lærarafelag
- Pharmadanmark
- Yngri Læknar (yngre læger)
- Serlæknafelagið (overlæger og speciallæger)
- Prestafelag Føroya (præster i den Færøske folkekirke).

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med Tjenestemandsföreningen, Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og der er endvidere aftaler med Maskinmeistarafelagið (maskinmesternes fagforening) og Føroya Skipara- og Navigatørfelag (skipper- og navigatørföreningen) om tjenestemænd på Vagt- og Bjærgningstjenestens skibe. I tjenestemandsföreningen er chefer inden for det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særforsorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne inden for særforsorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag har forhandlingsretten for denne gruppe. Efter aftale med Føroya Pedagogfelag vil tjenestemandsansættelse ikke finde sted efter 1. januar 2007.

I forbindelse med at folkekirken blev overtaget den 29. juli 2007, er der i tjenestemandsløven tilføjet en paragraf om tjenestemandsansatte præster i den færøske folkekirke. Prestafelag Føroya har fået forhandlingsretten for præsterne, og den 8. juni 2009 blev den første aftale om præsternes løn- og arbejdsvilkår underskrevet. Sognepræster indplaceres på 36. løntrin, sognepræsten ved Domkirken på 37., provster på 38., domprovsten på 39. og biskoppen på 40. løntrin. De værende præster, der er danske statstjenestemænd, har fået tilbud om ansættelse som færøske tjenestemænd. De kan også vælge at forblive danske med pligt til at arbejde i den færøske folkekirke.

Overenskomster – det offentlige arbejdsmarked

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten, blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

De kommunale tjenstemandslignende ansatte og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales mellem den kommunale arbejdsgiverforening og de berørte fagforeninger. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Her har Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) oprettet en særlig færøsk afdeling, HK-Føroya Deild, med ca. 45 medlemmer.

Den 1. oktober 2017 udløb næsten alle overenskomsterne mellem landsstyret og de omfattede fagforeninger, og en ny forhandlingsrunde begyndte. Den 13. oktober 2017 indgik landsstyret ny overenskomst med Starvsmannafelagið. Denne gang var resultatet, efter forslag fra landsstyret, at lønforhøjelserne bliver givet i kroner i stedet for i procenter. Resultatet af overenskomsten blev, at alle månedslønninger blev forhøjet med 695 kr. den 1. oktober 2017 og med 754 kr. den 1. oktober 2018.

Den 20. november 2017 indgik landsstyret en ny 2-årig overenskomst med Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (Forbundet for færøske sygeplejersker). Overenskomsten blev indgået efter en strejke, der varede i knap tre uger. Overenskomsten gav samlet en lønforhøjelse på 5 pct. om året.

Den 14. januar 2018 indgik landsstyret en ny 3-årig overenskomst med Føroya Pedagogfelag (Forbundet for pædagoger). Overenskomsten blev indgået efter en strejke, der varede knap fire uger. Overenskomsten giver en samlet lønstigning over tre år på 6,95 pct. Derudover forhøjes pensionsindbetalingen for hjælpere på det kommunale område fra 10 pct. til 12 pct., så den sidestilles med pædagogernes. Endvidere skal timelønnede, som i dag ikke får arbejdsgiverbetalt pension, have 4 pct. pensionsindbetaling i 2018, og derefter skal arbejdsgiverindbetalingen følge lovgivningen om tvungen pensionsindbetaling, som lønmodtageren ellers var tvunget til at indbetale.

Den 25. januar 2018 indgik landsstyret en ny 2-årig overenskomst med Føroya Lærarafelag (Lærerforeningen). Overenskomsten giver en lønforhøjelse på 2,3 pct. det første år og 2,5 pct. det andet år. Overenskomsten, som den 23. marts 2018 blev indgået med Akademikarafelag Føroya (Akademikerforeningen), giver samme procentvise lønforhøjelse.

Forhandlingsrunden for overenskomsterne med udløb den 1. oktober 2017 varede længere end forventet og blev ikke afsluttet før end sent i foråret 2019. Overenskomstforhandlingerne starter igen i løbet af efteråret 2019. Flere fagforeninger indgik overenskomst for en 3-årig periode med en samlet lønramme på ca. 7,4 pct.

Praksis er, at der arbejdes efter den tidligere overenskomst, indtil man har indgået en ny.

4.3 Erhvervsliv

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den mest almindelige.

I 2019 er der igen en nettotilgang af antal registrerede selskaber. Med den gunstige økonomiske udvikling har der hvert år siden 2013 været tilgang i antal selskaber. Udviklingen i antallet af registrerede selskaber i perioden 2013-2018 fremgår af *tabel 4.2*.

Tabel 4.2 Antallet af aktieselskaber pr. 31. december 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aktieselskaber.....	2.720	2.744	2.762	2.795	2.862	2.925
Iværksætterselskaber.....	-	-	-	-	97	205

Kilde: Skráseting Føroya (Den færøske registreringsmyndighed)

Med en ændring af den færøske selskabslov blev det fra den 1. januar 2017 muligt at oprette iværksætterselskabet. Kravet til indskud i iværksætterselskabet er mindst 1 kr. og højest 49.999 kr. Mindst 25 pct. af overskuddet i et iværksætterselskab skal anvendes til opsparring i selskabet, der afsættes i en bunden reserve, indtil det opsparede overskud udgør mindst 50.000 kr. Herefter kan selskabet omregistreres til et ”småpartafelag”.

4.4 Opdrætsvirksomhed

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 1970'erne og gennem 1980'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 1980'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, så der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift. Efter en opadgående periode fik erhvervet først i dette årtusinde på ny store problemer med sygdomme og lave priser. Efter en omstrukturering af erhvervet har udviklingen de sidste 10-15 år været positiv med fokus på bæredygtighed og kvalitet.

I dag er opdrætserhvervet en af grundpillerne i færøsk erhvervsliv og økonomi. Eksporten af opdrætsslaks toppede foreløbig i 2017 med en eksportværdi på ca. 3,9 mia. kr., svarende til ca. 45 pct. af den færøske eksportværdi (ekskl. skibe og fly) og halvdelen af fiskeeksporten. Eksporten faldt i 2018 til 3,3 mia. kr., svarende til 42 pct. af den færøske eksport det år. Siden 2013 har opdrætserhvervets andel af Færøernes samlede eksportværdi ligget på over 40 pct.

Tabel 4.3 Eksport af laks og ørred 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----					
Laks og ørred	2.459	2.951	2.805	3.662	3.872	3.342
	----- 1.000 kg -----					
Laks og ørred	59.002	66.906	62.232	61.304	62.350	59.321

Kilde: Hagstovan

Eksportværdien af opdrætsslaks til det europæiske marked har været ret stabil, mens væksten i eksporten særligt har været til markeder uden for Europa. Der har specielt været vækst i eksporten til Kina, Rusland og USA. Denne udvikling har medført, at der har været en generelt faldende tendens i eksportandelen til EU-markedet; fra en eksportandel på ca. 83 pct. i 2006 til en eksportandel på knap 30 pct. i 2018.

Gennem sammenlægninger og opkøb er ejerforholdene i opdrætssektoren ændret de seneste år, og nu er der kun tre producenter af opdrætsslaks, hvoraf den største er Bakkafrost. Etablering og drift af havbrugs- og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre. Administrationen af opdrætslicenser er delegeret til Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og Veterinærstyrelsen).

Laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om at producere smolt, og til fisken er klar til at slagte, går der ca. to år, men udviklingen er, at produktionstiden stadig bliver kortere.

På grund af den lange produktionscyklus stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.v. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er blevet tilgodeset gennem virksomhedernes egenkapital, gennem lån- og kreditgivning fra færøske og udenlandske pengeinstitutter, samt gennem børsfinansiering.

Lovgivningen om opdræt af fisk m.v. blev i 2004 ændret således, at opdrætslicenser kan omsættes. Endvidere blev restriktioner vedrørende udenlandsk ejerandel i aktieselskaber, der driver opdræt, fjernet. Ved en lovændring i 2009 blev lovgivningen yderligere liberaliseret, hvor bl.a. grænserne for hvor stor en andel af de samlede tilladelser en enkelt ejer må råde over blev hævet fra 25 pct. til 50 pct. I 2012 blev der i opdrætsloven indsat en ny bestemmelse om, at ingen enkelt udenlandsk ejer kan have en ejerandel i en enkelt opdrætsvirksomhed, som overstiger 20 pct. af selskabskapitalen.

Laksen har traditionelt tegnet sig for hovedparten af fiskeopdrætseksporten. Der er ikke blevet sat betydelige mængder ørredyngel ud siden 2010, og der forventes derfor ikke nogen slagting af ørred de kommende år.

I 2003 var den gennemsnitlige eksportværdi ca. 16 kr. pr. kg. fersk laks. Dette var et pænt stykke under produktionsomkostningerne. I 2004 steg den gennemsnitlige pris til ca. 18 kr./kg og steg derefter løbende. I 2010 steg prisen voldsomt til over 37 kr./kg. Denne stigning skyldtes primært store problemer med sygdom i besætningerne i Chile, hvis produktion faldt drastisk. Især øget efterspørgsel fra USA var med til at sikre færøsk opdrætsslaks en god pris.

I 2011 og 2012 var opdrætsindustrien i Chile kommet på fode igen. Derfor oplevede man igen et fald i prisen på laks. Dog var prisfaldet ikke så stort, som man måske havde regnet med, og det færøske opdrætserhverv havde i 2011 igen et godt år på grund af øget efterspørgsel. Prisen for fersk laks faldt igen i 2012 til under 30 kr./kg for første gang siden 2009. Prisen steg igen i 2013 til ca. 40 kr./kg, og det gennemsnitlige prisniveau har siden holdt sig på et højt niveau. I 2016 steg de gennemsnitlige priser på færøsk laks kraftigt, og har både i 2016 og 2017 været ca. 55 kr./kg., specielt pga. manglende udbud på verdensmarkedet. I 2018 faldt prisen en smule til 53 kr./kg. De senere års gunstige priser har medført, at lakseopdrætsvirksomhederne de seneste år har haft gode økonomiske resultater.

Landsstyret indførte i 2014 en særlig ekstraskat på opdrætsvirksomheder. Denne afgift blev pr. 1. januar 2016 ændret til en omsætningsskat på 4,5 pct. af en beregnet omsætning fra opdrætsvirksomheder. Omsætningsskatten blev pr. 1. januar 2019 øget til 5,0 pct., når markedsprisen er over 36 kr./kg.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde i 2004. I begyndelsen af 2014 blev et tilfælde med ILA konstateret, og der blev foretaget nødvendige foranstaltninger med det samme. Der var tale om et enkeltstående tilfælde, og sygdommen spredte sig ikke til andre opdrætslokationer. I 2017 blev der i rutinemæssige test konstateret tilstedeværelse af sygdomsfremkaldende ILA-virus ved en opdrætslokation, og der blev taget de nødvendige skridt. Der var ikke tale om et klinisk udbrud.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredning mellem opdrætsvirksomheder. Uttanrikis- og Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender) har med bekendtgørelser indført en række bestemmelser angående drift af opdrætsanlæg og forholdsregler i tilfælde af sygdom. Disse foranstaltninger, der blandt andet omfatter braklægning, årgangsadskillelse og øget overvågning, anses som vigtige forudsætninger for den fremtidige udvikling af opdrætserhvervet.

Foranstaltningerne har virket, og opdrætserhvervet er inde i en god udvikling. Blandt andet er dødeligheden af udsatte smolt lav og foderudnyttelsen er god. Sammenholdt med, at reorganiseringen af virksomhederne efter den seneste krise er kommet på plads, giver det anledning til optimisme for erhvervets fremtid, men det afhænger som altid også af de biologiske vilkår. Der foretages i disse år store investeringer i produktionsenheder på land,

primært med det formål at øge gennemsnitsvægten af de smolt der sættes ud i havet. Dette vil bl.a. medføre, at den samlede produktion kan øges uden at den samlede biomasse i havet øges. Herudover er formålet ved en senere udsætning også at gøre laksene mere modstandsdygtige.

Der er i de senere år lavet forsøg med opdræt af tang til fødevarer- og industrielle formål, men produktionen er indtil videre ret begrænset (ca. 45 tons i 2018).

Offentligt tilsyn med fiskeindustrien, fødevarerområdet og lakseopdræt

Offentligt tilsyn inden for områderne fiskeindustri, fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer, fiskeindustriens virksomheder, hjemmemarkeds virksomheder inden for fødevarer, opdrætsindustrien osv. Heilsufrøðiliga Starvsstovan har fra 1. januar 2010 haft ansvaret for opdrætsloven, som bl.a. er lovgivningen for opdrætslicenserne.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (www.hfs.fo) er en styrelse under Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender), idet lov om fødevarer og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fødevarer- og veterinærområdet samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan har et offentligt referencelaboratorium inden for de fagområder, styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. Laboratorierne er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Inden for fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyreets handelsaftale med EU.

Opgaverne, som Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (ca. 70 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevareraktiviteter med tilknytning til hjemmemarkedet (ca. 370 autorisationer/godkendelser)
- Ca. halvdelen af virksomhederne, der kan eksportere til EU, har også godkendelse til at eksportere til 3. lande, som f.eks. Rusland, Kina og Vietnam
- Veterinært tilsyn inden for lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomhed med tilknytning til lakseopdrætsindustrien
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT

- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder
- Laboratorievirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner
- Tilsyn med import og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post)
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne
- Projektvirksomhed inden for de fagområder styrelsen dækker
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk.

En oversigt over godkendte virksomheder findes på styrelsens hjemmeside: www.hfs.fo.

Styrelsens nettobevilling for 2019 er 17 mio. kr., og antallet af årsværk er ca. 32.

4.5 Grindefangst m.v.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem mange år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i hvert fald 1584, og den er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på to pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er derved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men at det er en marin ressource, som Færøerne kan høste af uden at true arten.

I 2018 blev der dræbt 624 grindehvaler fordelt på i alt 10 grindeflokke. Der er ca. en halvering i forhold til 2017, hvor der blev dræbt 1.203 grindehvaler fordelt på 19 grindeflokke. Det er dog væsentligt mere end i 2016, da der blev dræbt 295 grindehvaler fordelt på i alt fem grindeflokke. I 2015 blev der fanget og dræbt 501 grindehvaler fordelt på seks

grindeflokke. Dette er et stort tal i forhold til 2014, hvor der blev fanget og dræbt 48 hvaler fordelt på to grindeflokke, hvilket regnes som et år med meget få grindedrab. Tallene for fangede hvaler varierer således meget fra år til år.

For så vidt angår selve fangsten, er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 20 godkendte lokaliteter og to lokaliteter med en foreløbig godkendelse. Hvalspyddet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet, som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område der, som det færøske ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinjer, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsørgelsessystem.

Landslægen har siden 1998 anmodet færingerne om at være tilbageholdende med spisning af grind, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne. I november 2008 kom landslægen med en indstilling om, at grind ikke var egnet til menneskeføde med baggrund i de høje koncentrationer af tungmetaller i kødet. Den færøske Levnedsmiddel- og veterinærstyrelse har dog i 2011 udarbejdet en ny anbefaling, hvor de råder til, at voksne mennesker højst spiser ét måltid grindekød og spæk om måneden. Endvidere lyder anbefalingen, at kvinder skal holde sig fra at spise spæk, så længe de er i den fødedygtige alder.

4.6 Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønsmæssigt 1,0 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion.

Mælkeproduktionen på Færøerne dækker hele forbruget af konsummælk og størstedelen af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio.

liter til omkring 7 mio. liter om året i nyere tid. I 2018 blev der indvejet 7,3 mio. liter mælk.

Produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1993 kvo-ter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2018 1.115 køer på de 24 færøske kvægbrug.

Det samlede færehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af færekød på ca. 700 tons årligt. Dertil kommer en produktion på skønsmæssigt 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. halvdelen af det samlede forbrug af færekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentligt tilskud, er på 65 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Produktionen af kartofler udgør 20 pct. af forbruget. Der findes en mindre produktion af andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Búnaðargrunnurin (Landbrugsfonden).

Búnaðarstovan (Landbrugsstyrelsen) administrerer landsjorden. Ifølge lagtingslov nr. 45 fra 15. maj 2007 om landsjord er selve jorden offentlig ejet, medens selve driften påhviler fæsteren. Fæstere kan købe beboelsesejendomme ud af fæstet ved at betale for parcellen under bygningen. Dette er i erkendelse af, at det er fæsteren selv eller dennes familie, der oprindeligt har bekostet bebyggelsen. Fæsteren kan endvidere købe driftsbygninger fra fæstet, hvor det måtte være ønskeligt, men disse får da tinglyst en servitut om at de er knyttet til fæstet. Selve fæstebrevet (lejekontrakten) er frit omsætteligt. Hvor det førhen var Búnaðarstovan, der udpegede en efterkommende fæster, er det i dag således, at fæsteren selv finder sin efterkommer.

Búnaðarstovans rolle i den sammenhæng er at godkende den nye fæster ud fra tre objektive kriterier: bopæl, erhvervs erfaring og kvalifikationer. Bopælen skal være på samme ø, som fæstet, og relevant erhvervs erfaring skal være mindst to år. Kvalifikationskravet er enten et tre dages kursus, et aftenskolekursus på 240 timers teori, eller minimum et halvt års skolegang på en godkendt udenlandsk landbrugsskole, alt afhængigt af fæstets størrelse.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er udbetalt 17,2 mio. kr. i støtte til landbruget i 2018, mens der blev udbetalt 16,3 mio. kr. i 2017. Búnaðarstovan administrerer støtten.

Der ydes bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, fårekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2018 blev der givet støtte for 7,2 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentligt tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser, iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr samt arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heil-sufrøðiliga Starvssstovan (Fødevare- og Veterinærstyrelsen), jf. også afsnittet om Heil-sufrøðiliga Starvssstovan i afsnit 4.4 om opdrætsvirksomhed.

4.7 Olieeftersforskning

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Den 22. september 1992 underskrev den daværende danske statsminister Poul Schlüter og lagmand Atli P. Dam en aftale om, at Færøerne skulle overtage rettighederne til alle potentielle ressourcer i undergrunden.

Indsatsen for udvinding af olie var dog til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetrisk målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration. Det var blandt andet som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede indtil aftalen om territorialgrænsen blev indgået i maj 1999.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldtes for det første, at briterne havde fundet store forekomster af olie tæt på færøsk område midt mellem Shetlandsøerne og Færøerne, og for det andet at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismiske undersøgelser og eventuelle senere borer.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieeftersforskning og olieudvinding på færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med udvinding af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskat), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats blev sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000 og yderligere til 18 pct. fra 2006. Der er desuden indført en produktionsaf-

gift (*royalty*) på 2 pct.¹ Herudover er der indført en særskat af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højest blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen blive ca. 28,5 pct. bliver 56,2 pct. inkl. særskat og dermed 0,8 pct. lavere end ved tidligere udbudsrunder.

1. udbudsrunde

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område sydøst for Færøerne.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra otte sammenslutninger der repræsenterede 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guld hjørne", der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der indgik et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser. Licenserne blev givet for henholdsvis seks og ni år, og tilsammen dækkede de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område.

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejde med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt finansiering af erhvervsmæssige kompetenceløft på forskellige plan. De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderedes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne ydede 85 mio. kr. i licensperioden til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence.

¹ I forbindelse med 5. udbudsrunde den 11. juli 2019, jf. afsnittet herom, er der ikke fastsat nogen royalty og den højeste marginale beskatning af olieudvinding bliver dermed lidt lavere end ved tidligere udbudsrunder.

Olieselskaberne forpligtede sig endvidere til at anvende ca. 40 mio. kr. til ”Sindri”, et fællesprojekt med bl.a. geologiske undersøgelser af det samlede færøske område. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden.

Den første prøveboring blev gennemført af henholdsvis Statoil-sammenslutningen og af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabel.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen bestående af operatøren Amerada Hess, DONG, Atlantic Petroleum og delvis også BG. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et fund i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen. De foreløbige resultater af boringen viste, at fundet indeholder olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen blev evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion afleveret til olieadministrationen i august 2002.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne har på den baggrund revurderet de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik, på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold, tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne fjerde efterforskningsboring i rækken blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Resultaterne hidtil har ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for boringerne, viste sig ikke at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Boringerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Der resterede herefter fire prøveboringer, som ifølge licensbetingelserne skulle være afsluttet inden august 2006. Da områderne, hvor prøveboringerne skulle være gennemført, ikke længere var så interessante ud fra den viden, man havde om allerede gennemførte prøveboringer, fik selskaberne tilladelse til at flytte boringerne længere ind mod Færøerne og dermed ind til basaltdækkede områder. Formålet var fortsat først og fremmest at finde kulbrinteforekomster, men samtidig ville man få ny viden om de geologiske forhold under basaltlagene til gavn for den fremtidige efterforskning ved Færøerne.

Den første prøveboring, hvor boreforpligtelserne fra to seksårige licenser blev slået sammen og flyttet til et nyt område med en niårig licens, påbegyndtes medio juli 2006 med Statoil som operatør for en sammenslutning af 8 selskaber. Prøveboringen blev afsluttet i oktober 2006 i en dybde af 4.201 meter. Man stødte ikke på kulbrinter, men boringen viste spor af gas. Prøveboringen viste overraskende, at basaltlaget ikke er så stor en boreteknisk udfordring som forventet og har derudover givet væsentlig viden om basaltlagets tykkelse og de geologiske forhold i området, der kan være væsentlige for fremtidig olieefterforskning i området.

BP, Shell, Anadarko, Faroe Petroleum og STX gennemførte en prøveboring i vinteren 2007/08 i et område med et tykt lag basalt. De geologiske forhold var heller ikke her som forventet. Boringen nåede ikke ned til de mulige olie bærende formationer. Dette resulterede i, at brønden blev midlertidig forladt, og der er således åbnet op for muligheden for på et senere tidspunkt at genoptage boringen og fortsætte længere ned.

Den syvende boring på færøsk sokkel, hvor ENI var operatør med Cicco, Dana Petroleum, Faroe Petroleum, First Oil Expro og OMV som partnere, blev boret i 2010. Der blev fundet hydrokarboner i tynde sandlag, men efter yderligere undersøgelser blev licensområdet tilbageleveret til myndighederne.

2. udbudsrunde

For at udvide og fastholde efterforskningen ved Færøerne vedtog Lagtinget i maj måned 2004 at gennemføre 2. udbudsrunde. Udbudsrunden blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004. Oplægget fra færøske myndigheders side til 2. udbudsrunde var overvejende det samme som i første runde.

Det udbudte område dækkede 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Ved ansøgningsfristens udløb den 17. november 2004 var der indkommet ni ansøgninger fra fem sammenslutninger, repræsenterende otte selskaber.

Resultatet af 2. udbudsrunde blev, at otte olieselskaber i fem sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser.

Licenserne, der blev givet, løb over perioder fra tre til otte år, som igen var delt op i kortere faser af et til fem års varighed, hvor der var lagt et fast arbejdsprogram for første fase. Der blev ikke aftalt nogen prøveboringer i denne første fase. Arbejdsprogrammerne omfattede seismiske og andre undersøgelser, foruden behandling og tolkning af indsamlede data, der har til formål at øge kendskabet til området, så man eventuelt senere kan gå videre med prøveboringer.

Hvis selskaberne ønskede at fortsætte til anden fase, forpligtede de sig samtidig til at gennemføre et arbejdsprogram for denne fase. To af licenserne indeholdt bestemmelser om, at

der skulle foretages prøveboringer i den anden fase. Hvis selskaberne ikke ønskede at fortsætte med anden fase, gik licensen tilbage til myndighederne.

I forbindelse med 2. udbudsrunde forpligtede selskaberne sig til at afsætte 10,6 mio. kr. til undersøgelse af projekter af betydning for fremtidig olieefterforskning ved Færøerne og derudover 13,7 mio. kr. til fremme af erhvervsmæssig kompetence.

3. udbudsrunde

Lagtinget vedtog den 8. maj 2008 lov om 3. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Loven fastsatte arealer og vilkår for udbudsrunder.

Arealet, der blev budt ud i 3. udbudsrunde, var et sammenhængende område på 38.405 km² øst, syd og sydvest for Færøerne.

Resultatet af 3. udbudsrunde blev, at fem selskaber fik tildelt tre licenser. De tildelte licenser i 3. runde udgjorde et område på 6.505 km².

Licenserne løb over perioder fra 3 til 6 år, der - ligesom i anden udbudsrunde - er delt op i kortere varighed. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser samt behandling og fortolkning af forskellige data.

De tildelte områder er teknisk udfordrende, da kendskabet til jordlagene under basalten er begrænset, men senere års tekniske fremskridt vedrørende geologiske undersøgelser i områder med basaltflader, har reduceret problemerne. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget var interessen for olieefterforskning omkring den Nordatlantiske højderyg, og især i Færø-Shetlandskanalen, stigende. Det skyldes dels den teknologiske udvikling, men også at der er gjort nye interessante fund på britisk område tæt op til færøsk område.

Nyere aktivitet og 4. udbudsrunde

Der er fortsat stigende interesse på den anden side af grænsen, da nogle af olie-kilderne sydøst for Færøerne har vist sig at være større end forventet. Også området lige syd for Færøerne, hvor sidste udbudsrunde var for 20 år siden, er blevet interessant for olieselskaberne. Til trods for denne generelt stigende interesse i området, har efterforskningsaktiviteten i den færøske del af området været faldende. I april 2015 var der tre aktive licenser i området med i alt fire selskaber. Efteråret 2016 var der ingen aktive licenser i området, efter at DONG i juni 2016 indleverede de sidste to aktive licenser.

I sommeren 2012 blev en efterforskningsbrønd påbegyndt i licens 006, i hvilken der også blev foretaget en boring i 2006. Operatørselskabet erklærede, at man ville bestræbe sig på at nå de lag, der ligger under basaltlagene. Formålet med boringen var primært at finde olie eller gas, men også at opnå nye informationer. Som nævnt andre steder, er det vanskeligt at tilvejebringe informationer om lagene under basaltlagene ved hjælp af seismiske data. En boring, der kan nå disse lag, kan derfor potentielt give nyttige informationer. Idet man

kom ind i vinterperioden med forventede dårlige vejrforhold, blev boringen afbrudt, før den var færdig. Boringen blev genoptaget foråret 2014, uden at det resulterede i kommercielt fund.

I tillæg til brønden i licens 006, blev der 2014 boret en brønd i licens 008, der ligger ud mod den britiske grænse. På britisk side, blev der i 2004 gjort et fund, som der dog endnu ikke er taget endelig beslutning om at udbygge til produktion. Heller ikke denne brønd resulterede i kommercielt fund.

Aktiviteten på færøsk sokkel forventes i de nærmeste år at være mindre end i de foregående år. Dette kan skyldes flere forhold. Den manglende succes i forhold til kommercielle fund er sandsynligvis en årsag. Desuden indtræffer dette samtidig med, at oliebranchen generelt har fokuseret på en reduktion af udgifterne, hvilket er yderligere forstærket af det betydelige fald i olieprisen, der reducerer oliebranchens likvide midler betydeligt.

Færøske myndigheder har på baggrund af den reducerede interesse fra oliebranchen for det færøske område igangsat et projekt, der skal tiltrække større efterforskningsaktivitet igen. Projektet omfatter bl.a. geologisk arbejde, der skal synliggøre efterforskningspotential. Man har blandt andet afsat ressourcer til at markedsføre data om undergrunden.

I 2010 blev der indført en ændring i kulbrinteloven. Indtil ændringen blev lavet kunne landsstyremanden alene udstede nye licenser, hvis der forudgående var afholdt en udbudsrunde. Efter lovændringen i 2010 er det muligt at indlevere ansøgning om licens uden forudgående udbudsrunde. Der har været udstedt to licenser under denne ordning. Begge licenserne blev udstedt til DONG Energy og dækkede bl.a. over området i det sydøstlige hjørne af den færøske sokkel, hvor der, som nævnt ovenfor i afsnittet om 1. udbudsrunde, i 2001 blev gjort et fund. DONG Energy indleverede licenserne igen i juni 2016.

4. udbudsrunde

Lagtinget vedtog i maj 2017 lov om 4. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Udbudsrunden, som omfatter et areal på knap 32.000 km² øst og sydøst for Færøerne, åbnede den 17. maj 2017 og lukkede den 17. februar 2018.

I forbindelse med denne udbudsrunde har Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsansliggender allokert ressourcer til at markedsføre data om undergrunden. I den forbindelse har man fra offentlig færøsk side deltaget på diverse konferencer rundt om i verden, for at informere om og promovere det færøske område.

I forbindelse med den 4. udbudsrunde har man også ændret lovgivningen således, at det er muligt at forlænge licenserne over en længere periode end hidtil.

Resultatet af 4. udbudsrunde var, at flere selskaber viste interesse for færøsk område, men myndighederne modtog kun én enkelt ansøgning om efterforskning i færøsk område. Senere blev denne ansøgning trukket tilbage.

5. udbudsrunde

Lagtinget vedtog den 1. maj 2019 lov om 5. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Udbudsrunden omfatter store dele af det område som blev udbudt i 4. udbudsrunde. 5. udbudsrunde åbnede den 11. juli 2019. Samtidig åbnede 32. udbudsrunde i britisk område og de to udbudsrunder vil løbe parallelt i 120 dage og lukke den 12. november 2019.

Efterforskningsaktiviteten i britisk område er koncentreret omkring et område, der ligger tæt på den færøske kontinentsokkel og dele af den 32. udbudsrunde på britisk område ligger op til grænsen af store dele af Færø-Shetlandskanalen. Derfor har man vurderet at der kunne være gensidige fordele ved at koordinere den 5. udbudsrunde i færøsk område med 32. udbudsrunde i britisk område. De interesserede selskaber kan nu se på området med den viden, at licensregimerne er ens på begge sider af grænsen.

I tidligere udbudsrunder har man fastsat en produktionsafgift (royalty) på 2 pct. Denne afgift er ikke en del af 5. udbudsrunde, hvilket medfører at den højeste marginale beskatning af olieudvinding bliver 56,2 pct. inkl. særskat og dermed 0,8 pct. lavere end ved tidligere udbudsrunder.

Afledte aktiviteter

Ud over de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt diverse kompetenceløft finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder. Der har også været en vis skatteindtægt i forbindelse med olieaktiviteten. I perioden 2000-2013 har den færøske landskasse haft direkte indtægter fra skat fra udenlandske selskaber og personer, arealafgifter m.m. på ca. 300 mio. kr.

Der er i dag mange færinger, som arbejder hos internationale olieselskaber inden for økonomi/finans, geologi og ingeniørfaget. Der har desuden udviklet sig en pendler trafik med et stort antal færinger som sejler med udenlandske supply-skibe, men bor på Færøerne.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt servicekontrakter i udlandet. Der er således f. eks. etableret to offshore-rederier, der har gjort betyde-

lige investeringer, og oprettet et betydeligt antal lokale arbejdspladser. Dog har man set en tilbagegang i dette erhverv det sidste år, hvor olieprisen har været markant lavere.

Fra både politisk side og fra erhvervets side har man indgået et samarbejde, hvor Vin-nuhúsið (Industriens Hus) står i front for et projekt, der ønsker at tilbyde den øgede skibstrafik i Nordatlanten tjenesteydelser af forskellig slags. Dette er en direkte afledt aktivitet fra olieindustrien og færøske virksomheders erfaring med at arbejde med service til olie-selskaber.

4.8 Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne, herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken. Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne, har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det eneste lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr. Danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

Det færøske pengevæsen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomi- og Erhvervsministeriets ressortområde, nu Erhvervsministeriet.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelomløbs andel af det samlede seddelomløb i riget. Da Nationalbankens regnskab har udvist underskud i både 2017 (254 mio. kr.) og 2018 (24 mio. kr.), er der hverken i 2017 eller 2018 blevet uddelt overskud fra Nationalbanken. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2016 var 5,5 mio. kr. I 2015 var det 10,2 mio. kr., i 2014 var beløbet 10,6 mio. kr. og i 2013 var det 8,5 mio. kr. Tilbage i 2008 udgjorde den færøske andel 20,5 mio. kr.

Seddelomløbet på Færøerne var pr. 31. december 2018 på 443,5 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (kan ses som bilag 4.1 i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999-2003) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Det nuværende grundlag for bank- og sparekassevirksomhed på Færøerne er anordningsbekendtgørelse nr. 969 af 27. august 2014 om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiell virksomhed med senere ændringer. Til forskel fra den i Danmark gældende lovgivning om finansiell virksomhed omfatter lovgivningen på Færøerne ikke forsikringsvirksomhed, der er et færøsk særanliggende.

Der er fire pengeinstitutter på Færøerne – BankNordik, Betri Banki, Norðoya Sparikassi og Suðuroyar Sparikassi.

BankNordik er en fusion (i 1994) af Føroya Banki, der blev stiftet i 1906 og Sjóvinnubankin, der blev stiftet i 1932. Begge banker kom i svære vanskeligheder under krisen i første halvdel af 90'erne, og måtte tilføres kapital af Finansieringsfonden af 1992, der var oprettet til formålet af det færøske landsstyre og den danske regering.

Finansieringsfonden blev eneaktionær i den fusionerede bank, Føroya Banki, som i 2010 tog navneforandring til BankNordik. I 2007 solgte fonden 66 pct. af bankens aktiekapital, der er noteret på fondsbørsen i København.

BankNordik har de senere år ekspanderet kraftigt i Danmark. I 2010 købte banken af Sparbank 12 filialer, primært i Syd- og Østjylland og i maj 2011 købte banken dele af Amagerbanken, der tidligere på året var blevet overtaget af Finansiell Stabilitet. Herefter har BankNordik frasolgt erhvervsdelen i Danmark.

Betri Banki er den tidligere Eik Banki, som igen var den tidligere Føroya Sparikassi der blev stiftet i 1832 under navnet Færø Amts Sparekasse. De færøske sparekasser, der hidtil havde virket under sparekasseloven af 1937, fik i 1994 adgang til at udøve bankvirksomhed.

Føroya Sparikassi, der i 2002 blev omdannet til et aktieselskab, erhvervede i 2005 Kaupthing Bank A/S (senere Eik Bank Danmark) i København. Føroya Sparikassi, der i 2006 havde antaget navnet Eik Banki, blev i 2007 børsnoteret.

Store tab, navnlig i Danmark, førte i 2010 til at Eik Banki under Bankpakke I måtte lade sig overtage af Finansiell Stabilitet. Datterbanken i København blev afviklet, medens bankvirksomheden på Færøerne blev placeret i et nyt selskab kapitaliseret af Finansiell Stabilitet, der i 2011 solgte 70 pct. af aktiekapitalen i Eik Banki til TF Holding (i dag Betri P/F) – moderselskabet i en finansiell koncern på Færøerne. I 2015 solgte Finansiell Stabilitet de resterende 30 pct. til Betri P/F, således at Betri Banki i dag er 100 pct. ejet af Betri koncernen. I marts 2017 skiftede banken navn til Betri Banki.

Norðoya Sparikassi, der er en garantsparekasse, er stiftet i 1919. Sparekassen, der har hovedkontor i Klaksvík, har de senere år tillige etableret sig på Østerø og i Tórshavn.

Suðuroyar Sparikassi, der er stiftet i 1943, blev i 2006 omdannet til et bankaktieselskab. Sparekassen, der har hovedkontor i Vágur, har en filial i Tórshavn.

Pengeinstitutternes resultater

De færøske pengeinstitutter havde samlet set et overskud på godt 455 mio. kr. i 2018. I 2017 var der tale om et samlet overskud på knap 419 mio. kr., mens der i 2016 var et overskud på 479 mio. kr. i forhold til et samlet underskud i 2015 på knap 300 mio. kr. Underskuddet i 2015 skyldtes primært, at BankNordik nedskrev goodwill på 468 mio. kr. for aktiviteter i Danmark og Grønland. Justeres der for nedskrivningen var resultatet for 2015 et overskud på 160 mio. kr.

I 2014 havde pengeinstitutterne et samlet overskud på knap 38 mio. kr. Også dette resultat er påvirket af, at BankNordik havde store nedskrivninger på goodwill for i alt 250 mio. kr.

Tabel 4.4 Resultat af pengeinstitutternes virksomhed 2014 til 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- 1.000 kr. -----				
Rente- og gebyrindt., netto	1.091.012	1.065.601	969.331	949.234	925.920
Omkostn., personale og adm. ...	-691.871	-746.348	-683.795	-723.205	-737.600
Netto nedskrivninger på udlån .	-95.753	-106.980	-37.254	79.993	164.803
Resultat før skat.....	37.681	-299.657	479.017	419.151	455.336

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

BankNordik kom i 2018 ud med et overskud før skat på 323 mio. kr., mens overskuddet i 2017 var på 235 mio. kr. I 2016 havde BankNordik et overskud før skat på 276 mio. kr., da banken dette år havde en ekstraordinær indtægt på 84 mio. kr. ved salget af deres islandske forsikringsselskab Vørður. Ligeledes afviklede BankNordik i 2016 deres engagement for erhvervskunder i Danmark, som kan ses i et fald i udlån fra 2015 til 2016. I 2015 havde BankNordik et underskud på 337 mio. kr., og i 2014 et underskud på 99 mio. kr. Justeres der for goodwill nedskrivninger for aktiviteter i Danmark og Grønland, ville der

være tale om overskud både i 2015 og 2014. Bank Nordiks regnskab for første halvår 2019 viser et overskud før skat på 151 mio. kr.

Betri Banki havde i 2018 et overskud før skat på 117 mio. kr. før skat, sammenlignet med et overskud før skat i 2017 på 167 mio. kr. og 188 mio. kr. i 2016. Banken er tilfreds med resultatet i 2018 og er tilfreds med, at udlån steg med godt 10 pct. og at stigningen omfatter både privat- og erhvervskunder. *Betri Banki* købte i 2018 24,7 pct. af aktierne i *Suðuroyar Sparikassi*. I forbindelse med præsentationen af regnskabet for første halvår 2019 redegjorde *Betri Banki* for, at den for hele 2019 regner med et resultat før skat på 80-100 mio. kr.

Norðoya Sparikassi kom ud af 2018 med et overskud før skat på 13,1 mio. kr. I 2017 var resultatet før skat 15,8 mio. kr. og i 2016 var overskuddet 14,3 mio. kr. før skat.

Suðuroyar Sparikassi, som er det mindste af pengeinstitutterne, kom ud af 2018 med et overskud på 1,9 mio. kr., hvor overskuddet før skat var 1,8 mio. kr. i 2017. *Suðuroyar Sparikassi* havde i 2016 et overskud før skat på 0,9 mio. kr. *Suðuroyar Sparikassi* gennemførte i 2019 verdens første crowd funding af en kommunes gæld og var i 2016 det første pengeinstitut i Skandinavien til at indføre crowd funding af lokale virksomheder.

Tabel 4.5 Resultat for de enkelte pengeinstitutters virksomhed i 2018

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Betri Banki	Bank Nordik P/F
	----- 1.000 kr. -----			
Rente- og gebyrindtægter, netto ..	73.080	26.036	269.052	557.752
Omkostn., personale og adm.	-55.546	-23.793	-199.014	-459.247
Netto nedskrivninger på udlån	-1.345	-0.726	54.023	110.782
Resultat før skat.....	13.134	1.885	117.022	323.295

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

Pengeinstitutternes udlån

Tidligere var der stor forskel på bankernes og sparekassernes udlånssammensætning, idet sparekasserne hovedsageligt havde prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne derudover havde en omfattende lånevirkksomhed til erhvervslivet og det offentlige. Der er i dag ikke nævneværdig forskel på bankernes og sparekassernes sammensætning af udlån.

Som det fremgår af *tabel 4.6*, har udlånene været forholdsvis stabile i perioden 2014-2018, men med en stigning i 2018. Den flade udlånsstruktur skyldes dels finanskrisens påvirkninger, hvor pengeinstitutterne har været meget tilbageholdende med at låne ud. Ligeledes har både erhverv og husholdninger været forsigtige med at låne penge og nogle af de store virksomheder har så store indtægter, at de er i stand til selv at finansiere deres investeringer.

Tabel 4.6 De færøske pengeinstitutters samlede udlån m.v. 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mia. kr. -----				
Immaterielle aktiver	0,5	0,3	0,0	0,0	0,0
Udlån	17,6	17,8	16,7	17,5	18,6
Aktiver i alt	26,7	27,0	27,4	28,5	29,6
Indlån	21,2	22,0	22,6	23,2	24,1
Efterstillet kapital	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3
Egenkapital	3,6	3,3	3,7	3,7	3,9

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

De seneste fem til seks år har de fleste segmenter set et markant rentefald. Det billigste boliglån har gennemgået et rentefald på mere end 100 basispoint og rentemarginalen er blevet en udfordring for alle pengeinstitutterne, som mærker et pres på indtægterne. Derfor står effektivisering af driften forrest på agendaen, og der fokuseres på langsigtet polstring af balancen i forhold til højere kapitalkrav

Som det fremgår at *tabel 4.7* er størrelserne på de enkelte pengeinstitutters udlån, indlån m.v. meget forskellige. For eksempel er Suðuroyar Sparikassi 18 gange mindre end BankNordik målt på arbejdende kapital (arbejdende kapital består af indlån, udstedte obligationer, efterstillede kapitalindskud og egenkapital). Mens Suðuroyar Sparikassi er et lokalt pengeinstitut fortrinsvis på Suðuroy, opererer BankNordik på et ret stort udenlandsk marked. Derfor henvises til årsrapporter for de enkelte pengeinstitutter for en nærmere redegørelse for det enkelte pengeinstituts virksomhed. Det kan konstateres, at samtlige pengeinstitutter har et ret stort indlånsoverskud.

Tabel 4.7 De enkelte pengeinstitutters udlån m.v. ultimo 2018

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Betri Banki P/F	Bank Nordik P/F
	----- 1.000 kr. -----			
Immaterielle aktiver	0	0	0	0
Udlån	1.886.287	581.638	6.163.239	9.956.478
Aktiver i alt	2.587.323	775.577	9.541.880	16.700.158
Indlån	2.302.496	700.473	7.650.918	13.432.228
Efterstillet kapital	25.500	6.000	0	223.477
Arbejdende kapital	2.566.087	763.204	9.288.191	15.642.457
Egenkapital	238.091	56.731	1.637.273	1.986.752

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

De fleste ejerboliger på Færøerne er stadig finansieret via banklån. Den laveste rente på et bankboliglån (1. prioritet) er medio 2018 nede på 2,95 pct. Andelen af bankkunder, der optager realkreditlån i danske realkreditinstitutter er stigende, selv om den nuværende lave bankboligrente opvejer denne tendens lidt, da renteforskellen mellem almindeligt boliglån og realkreditlån er faldende. Renterne på realkreditlånene følger priserne på det danske realkreditmarked, dog tager det færøske pengeinstitut en garantiprovision, idet de stiller garanti for lånet over for realkreditinstitutterne. Bidragssatsen er 1,5 pct. på Færøerne og dermed højere end i Danmark. Det indebærer, at rentesatsen på Færøerne i praksis er højere end på det danske realkreditmarked.

I februar 2014 kunne Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið) melde ud, at de i samarbejde med danske myndigheder var blevet enige om at få de større færøske pengeinstitutter med under SIFI-kravene. De færøske pengeinstitutter er ikke store i forhold til de større banker i Danmark, men de har stor betydning for det færøske samfund. Banksektoren på Færøerne er naturligt ret koncentreret, og det får relativt store konsekvenser for samfundet, hvis et færøsk pengeinstitut kommer i problemer. Tre pengeinstitutter på Færøerne er SIFI-institutter. Der er tale om BankNordik, Betri Banki og Norðoya Sparikassi, som skal følge de direktiver, som følger af SIFI-ordningen. SIFI-bankerne blev udpeget i 2015.

De færøske pengeinstitutter får på samme måde som de danske pengeinstitutter samt andre europæiske pengeinstitutter, pålagt krav til solvensen. Således kan der i 2019 blive pålagt et ekstra solvenskrav på samlet 10 pct. til SIFI-institutterne og 7 pct. til ikke SIFI-institutter. Herudover kommer der tillige et krav om nedskrivningsegne passiver (NEP-krav), der vil sætte yderligere krav til solvensen. Der skønnes, at de fleste af de færøske banker vil have behov for tilførsel af yderligere kapital til opfyldelse af de nye krav. Enkelte kan dog klare sig uden yderligere tilførsel.

Efter henstilling fra Det Systemiske Risikoråd (Rådet) blev den systemiske buffersats for eksponeringer på Færøerne fastsat til 1 pct. fra den 1. januar 2018. Den systemiske buffersats blev øget til 2 pct. den 1. januar 2019 og forøges til 3 pct. den 1. januar 2020. Begrundelsen for Rådets henstilling var, at den færøske økonomi er lille og åben med en koncentreret erhvervsstruktur, der i høj grad afhænger af fiskeri og fiskeopdræt. Det gør økonomien sårbar over for negative økonomiske stød, der gennem direkte og indirekte effekter kan medføre tab i banksektoren og forstærke udsving i realøkonomien.

Rådet meddelte den 26. marts 2019, at det, på baggrund af en henvendelse fra det færøske risikoråd om grænseværdier for udpegning af SIFI-institutter på Færøerne, har besluttet at igangsætte en analyse af kapitalbuffere på Færøerne. Analysen foretages i samarbejde med det færøske risikoråd.

Bankpakke I, II, III og IV

Lov om finansiel stabilitet (Bankpakke I) og Lov om statsligt kapitalindskud (Bankpakke II - kreditpakken) er begge sat i kraft på Færøerne. Også Bankpakke III, hvormed bl.a. statens ubegrænsede garanti for indskud i henhold til Bankpakke I blev erstattet af et loft på 750.000 kr., kom til at omfatte Færøerne. Endelig omfatter Bankpakke IV (Konsolideringspakken), der blev gennemført i foråret 2012, også Færøerne. Dermed har de færøske pengeinstitutter kunnet deltage i alle bankpakkerne.

Alle de færøske pengeinstitutter valgte at deltage i "Bankpakke I" og derved opnå garanti for alle bankindskud. Eik Banki fik et kapitalindskud på 327 mio. kr. i hybrid kernekapital fra "Bankpakke II". BankNordik fik 204 mio. kr., Suðuroyar Sparikassi 10,3 mio. kr. og Norðoya Sparikassi fik bevilliget 50,7 mio. kr. fra "Bankpakke II".

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o. lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne ydede danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme frem til 1990'erne. Derimod har der normalt ikke været ydet danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne, men det ændrede sig sidst i 2005, hvor øget konkurrence om boligfinansiering medførte nye lånemuligheder, herunder mulighed for danske realkreditlån via et færøsk pengeinstitut. Der ydes i dag alene realkreditlån til parcelhuse.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab - P/F Føroya Lívstrygging. I 2009 blev selskabets aktiviteter opdelt i to selskaber. P/F Føroya Lívstrygging, som er moderselskabet, der administrerede de forsikringer, som er tegnet frem til 31. desember 1999 og som har landskassegaranti. Resten af forsikringsbestanden er lagt i P/F Tryggingarfelagið LÍV, som var et datterselskab af P/F Føroya Lívstrygging.

Lagtinget vedtog i maj 2006 en lagtingslov om privatisering af Føroya Lívstrygging. Loven giver landsstyret hjemmel til at sælge 50 pct. af aktierne, samt at overdrage de resterende 50 pct. til "Ognarfelagið LÍV", der er en forening, hvor alle forsikringstagerne er medlemmer. Overdragelsen af de 50 pct. af aktierne til foreningen af forsikringstagere skete i september 2016, samtidig med at et aktieselskab (P/F Fakfelag) bestående af 20 fagforeninger købte 33pct. af aktiekapitalen, og har bundet sig til at købe de resterende aktier senest indenfor 10 år.

I 2012 blev forsikringsbestanden i P/F Føroya Lívstrygging lagt i et nyt selskab P/F Lív livs- og pensjónstryggingarfelag, som bliver et datterselskab af det oprindelige moderselskab P/F Føroya Lívstrygging. Landskassens garantiforpligtigelse blev ligeledes overført

til det nye selskab. I forbindelse med, at forsikringsbestanden blev flyttet fra P/F Føroya Lívstrygging, ændrede selskabet navn til P/F LÍV Holding.

Offentlige udlånsinstitutioner

En række offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Bústaðir – Færøernes Boligselskab

En række offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Húsálánsgrunnurin (boligfonden) fik i oktober 2011 med lagtingslov nr. 140 helt nye rammer for sit virke. På denne baggrund skiftede Húsálánsgrunnurin i efteråret 2012 navn og identitet til Bústaðir – Føroya Bústaðafelag. (Boliger – Færøernes Boligselskab).

Lagtingslov nr. 140 fra oktober 2011, med tilhørende bekendtgørelser, giver i dag Bústaðir hjemmel til at agere som Færøernes første almene boligselskab, med bl.a. hjemmel til at finansiere institutioner, andelsboligforeninger m.m. til opnåelse af et mere fleksibelt og mangfoldigt udbud af boliger.

Derudover kan Bústaðir selv bygge, eje og administrere almene lejeboliger, hvilket i de seneste år har været selskabets hovedaktivitet

På denne baggrund igangsatte Bústaðir i 2012 forberedelserne til et omfattende lejeboligbyggeri. Den første målsætning var, efter at have opnået det nødvendige erfaringsgrundlag, at fremskaffe 100 lejeboliger årligt over en årrække. Dette primært ved nybyggeri, medens ombygninger og overtagelser af eksisterende lejeboliger også har været anvendt.

Udviklingen i det færøske samfund kan dog siges at have overhalet Bústaðirs ambitioner, og det kan nu konstateres, at behovet for boliger, og herunder særligt lejeboliger, er eksploderet og kan vurderes til over 2.000 enheder, fordelt over hele landet. Årsagerne er en kraftig befolkningstilvækst, centralisering, mindre husholdningsstørrelser, flere unge og flere ældre - samt en trend med ønsker om noget der er ”billigere og enklere”.

Bústaðir samarbejder med landsmyndigheder, kommunale myndigheder, samt interesseorganisationer om opgaven.

Bústaðir investerer i øjeblikket omkring 100 mio. kr. om året i grundstykker, bygninger og byggeri, og har tidligere forventet tilsvarende investeringer i de kommende år. Imidlertid har manglende hjemler til videre finansiering af boligbyggeriet gjort, at Bústaðir har været nødsaget til at skruer ned for ambitionsniveauet.

Ultimo 2019 forventer Bústaðir at have omkring 350 lejemål omfattende almene lejeboliger, beskyttede boliger samt kollegier. Yderligere projekter for byggeri af 300 boliger er under forberedelse.

I bestræbelserne på hurtigere af få tilvejebragt flere boliger søger Bústaðir et udvidet samarbejde med flere såvel private som offentlige interessenter. Bústaðir ser i den forbindelse gerne, at der etableres et Offentligt Privat Partnerskab (OPP), således at kapitalinteresser, sammen med Bústaðir og for eksempel kommunerne, kan gennemføre yderligere projekter.

Bústaðir er i dag medlem af Boligselskabernes Landsforening i Danmark og har et tæt samarbejde med flere danske boligselskaber.

Vinnuframí – Erhvervsfremmefonden

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrunnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframí. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering, uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter inden for eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3,2 mio. kr. ved bevilling på finansloven. 74 ansøgninger blev behandlet i 2018, hvor der samlet blev ansøgt om 10,0 mio. kr. Fonden bevilgede i 2018 støtte for 2,5 mio. kr. (brutto), mens 0,7 mio. kr. blev tilbageført, således at nettostøtten udgjorde 1,8 mio. kr. i 2018.

Vækstfonden

På baggrund af drøftelser med Færøernes og Grønlands landsstyrrer blev det i forbindelse med Aftale om en vækstpakke mellem regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Det Konservative Folkeparti fra juni 2014 bl.a. aftalt, at visse af Vækstfondens produkter, samt (for en midlertidig periode) erhvervs-ph.d.-ordningen skulle udvides til Færøerne og Grønland. Et lovforslag herom blev vedtaget i april 2015 og trådte i kraft 3. juli 2015.

Vækstkautionsordningen er nu udvidet, så den også gælder virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Der var på finansloven for 2015 afsat en tabsramme på i alt 10 mio. kr. i 2015, heraf 5 mio. kr. til virksomheder på Færøerne og 5 mio. kr. til virksomheder i Grønland. Vækstkautioner er målrettet virksomheder med mindre finansieringsbe-

hov, som ikke kan stille med tilstrækkelig sikkerhed til at opnå et almindeligt realkredit- eller banklån.

Samtidig fik Vækstfonden mulighed for at investere i virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Investeringerne kan gives som direkte egenkapitalinvesteringer i opstartsvirksomheder, der har et stort vækstpotentiale, men som har vanskeligt ved at fremskaffe tilstrækkelig risikovillig kapital.

Endelig blev likviditetsfaciliteten på *Vækstlån og Ansvarlige lån* udvidet således, at den statsgaranterede låneramme etableret til ydelse af Vækstlån og Ansvarlige lån i Vækstfonden også kan anvendes til virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Vækstlån er målrettet til virksomheder med et større finansieringsbehov (over 2 mio. kr.).

Den 10. april 2019 udstedte erhvervsministeren en bekendtgørelse, som betyder, at Vækstfondens tilgængelige produkter på Færøerne udvides til også at omfatte *Vækstgarantier*. Dette ventes at bidrage til større aktivitet.

Vækstfonden havde ultimo 2018 en låneportefølje på fire lån til virksomheder på Færøerne til et samlet beløb på 47 mio. kr.

Erhvervs-ph.d.-ordningen

På den danske finanslov for 2015 er der via tekstanmærkning og anmærkningstekst åbnet for støtte til virksomheder med hjemsted på Færøerne eller i Grønland, på vilkår svarende til den gældende erhvervs-ph.d.-ordning i Danmark. Der er afsat 1,7 mio. kr. årligt i 2015-2017 til denne midlertidige åbning. Det svarer til i alt ca. fem erhvervs-ph.d.-projekter over de tre år. Den konkrete udmøntning foretages af Innovationsfonden, og dermed på samme vilkår for færøske og grønlandske virksomheder som for øvrige virksomheder, herunder vilkårene om åbent opslag og faglig vurdering af ansøgningerne. Hvis midlerne ikke bruges til erhvervs-ph.d.-projekter på Færøerne eller i Grønland, bortfalder tilskudet.

Der er i hele forsøgsordningens levetid bevilget midler til tre færøske erhvervs-ph.d.-projekter og til ét grønlandsk erhvervs-ph.d.-projekt. Der er, jf. Danmarks Innovationsfonds årsrapport for 2017, ikke udmøntet midler afsat til ordningen i 2017, da der ikke er modtaget kvalificerede ansøgninger. Uddannelses- og Forskningsministeren vil på baggrund af en vurdering fra Innovationsfonden, i løbet af 2019 tage stilling til hvorvidt ordningen skal videreføres.

Investeringsfonden for Færøerne - Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling,

og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976, og fonden blev tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Fonden ledes af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2017 udgjorde fondens egenkapital 655 mio. kr. pr. 31. december 2018 i forhold til 657 mio. kr. ultimo 2017. Ved udgangen af 2018 havde fonden fire udlån hos fire forskellige låntagere, hvor restgælden i alt var 88,3 mio. kr.

Færøernes Landsbank

Færøernes Landsbank blev genetableret den 1. januar 2017. Det er sket efter, at Lagtinget i oktober 2016 vedtog et forslag til lagtingslov om Færøernes Landsbank og Færøernes Risikoråd.

Færøernes Landsbank er ifølge loven det offentlige bank og et analyseinstitut, som arbejder for finansiell stabilitet på Færøerne. Landsbanken er en selvstændig offentlig institution, som arbejder uafhængigt af det politiske system.

Risikorådet er en ny myndighed, der skal identificere og have tilsyn med systemiske finansielle risici på Færøerne. Landsbanken har til opgave at være sekretariat for Risikorådet.

Da lovforslaget blev fremsat, blev det vurderet at være i strid med kompetencefordelingen mellem Danmark og Færøerne. Kompetencefordelingen på det finansielle område på Færøerne er delt mellem myndigheder i Danmark og myndigheder på Færøerne. Pengeinstitutter mv. er dansk kompetenceområde og derfor under tilsyn af Finanstilsynet, mens forsikrings-, realkredit- og pensionsområdet er færøske kompetenceområder og således under tilsyn af færøske myndigheder.

Under Lagtingets behandling af sagen drøftede det daværende Erhvervs- og Vækstministerium og Landsstyremrådet for finansanliggender lovforslaget, og der blev på den baggrund foretaget nogle ændringer i lovforslaget, så den endeligt vedtagne lagtingslov ligger inden for rammerne af den gældende kompetencefordeling mellem Danmark og Færøerne. Der blev i det forløb udarbejdet en fælles forståelse vedrørende lagtingslovforslaget om oprettelse af Landsbanken og Færøernes risikoråd, herunder særligt spørgsmålet om kompetencefordelingen mellem Færøerne og Danmark, som blev underskrevet af den daværende erhvervs- og vækstminister og landsstyremedlemmet for finansanliggender.

Som led i Landsbanken opgave som offentlig bank administrerer banken landskassens likviditet og gæld. Landskassens likviditet har et lovkrav om at likviditeten minimum skal være 15 pct. af BNP, hvilket i øjeblikket svarer til 2,830 mia. kr.

Landsbanken har også ansvaret for landskassens låntagning, og opbyggede efter krisen i 1990'erne et obligationslåneprogram.

Som led i låneprogrammet søgte og fik landsstyret tildelt udsteder rating fra Moody's Investor Service, som tildelte udsteder ratingen Aa2 i marts 2008 med stabile udsigter. Ratingen blev senere sænket til Aa3 med negative udsigter. 31. juli 2015 ændrede Moody's vurderingen til Aa3 med stabile udsigter. Med den nyeste vurdering fra Moody's, som blev offentliggjort august 2019, blev ratingen opjusteret til ratingen Aa2 med stabile udsigter.

I juni 2016 lånte landsstyret 1,35 mia. kr. til tilbagebetaling 22. juni 2021. Lånet er et stående lån med fast rente. Den nominelle rente er 0,5 pct. og den effektive rente til investorerne er 0,47 pct. Kursen på lånet er 100,12 pct.

I maj 2017 lånte landsstyret NOK 550 mio. kr. på det norske marked med tilbagebetaling i juni 2032. Lånet er et stående lån og er swappet over i DKK. Den effektive rente er 1,81 pct. I juni 2017 optog landsstyret derudover et obligationslån på DKK 550 mio. kr. på det danske marked med udløb i juni 2023. Også dette er et stående lån med en kuponrente på 0,625 pct. og en effektiv rente på 0,59 pct. Disse to lån refinansierede et lån på 1 mia. kr.

I 2018 blev der ikke optaget lån, og det sidste afdrag på 10 mio. kr. af et lån optaget i 2015 blev tilbagebetalt ved træk på landskassens likviditet.

Den 20. juni 2019 forfaldt et lån på 1,1 mia. kr. til betaling. Heraf blev 800 mio. kr. tilbagebetalt via træk på landskassens likviditet (afdrag på gæld), mens de resterende 300 mio. kr. blev tilbagebetalt ved at optage et 1-årigt obligationslån. Det skete ved at genåbne en obligationsserie, der forfalder til betaling 11. juni 2020. Den effektive rente på dette lån er 0,3575 pct.

4.9 Forsikringsvirksomhed

Frem til 1996 havde færøske forsikringsselskaber monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I 1996 blev en ny lagtingslov om forsikringsvirksomhed vedtaget. Denne lov, der var bygget på den daværende danske lov om forsikringsvirksomhed, ophævede i princippet monopolen, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. I juni 2009 vedtog Lagtinget i midlertidig en ny lagtingslov om forsikring; lagtingslov nr. 55 af 9. juni 2009 om forsikringsvirksomhed, som afløser lagtingsloven fra 1996 om forsikringsvirksomhed. Den nye lov bygger, som den forudgående, på den danske lovgivning på området; lov om finansiel virksomhed. Loven liberaliserer forsikringsområdet yderligere, således at også udenlandske forsikringsselskaber, betinget af gensi-

dighed, kan udøve forsikringsvirksomhed på Færøerne. Foreløbig er det dog ikke muligt for udenlandske selskaber at drive livsforsikringsvirksomhed på Færøerne, jfr. § 217, stk. 2 og § 218, stk. 3 i loven.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er P/F Føroya Lívstrygging - (livsforsikring), P/F Trygd og P/F Tryggingarfelagið Føroyar (*nu Betri Trygging P/F*).

Betri Trygging P/F er et datterselskab af investeringsvirksomheden Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*). I 2018 havde selskabet et resultat efter skat på 28,2 mio. kr. i forhold til et resultat i 2017 på -3,2 mio. kr. og 39,5 mio. kr. i 2016. 2018 var ifølge selskabet et almindeligt skadesår, dog med enkelte store hændelser. Resultatet året før var især påvirket af den største enkelte skadehændelse i selskabets historie, da en stor fabriksbygning i Tvøroyri (Varðin Pelagic) brændte. Bruttoskadeerstatningerne var i 2017 på 633,6 mio. kr. mod 302,2 mio. kr. i 2016. Egenkapitalen ultimo 2018 udgjorde 595,8 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde ultimo 2017 567,3 mio. kr. og ultimo 2016 471,0 mio. kr. Selskabets markedsandel ligger på ca. 80 pct., som det også har været tilfældet de senere år.

Livsforsikrings- og pensionsselskabet Betri Pensjón startede sin virksomhed i 2007. Selskabet er et datterselskab til Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*). Præmieindtægterne var 145,6 mio. kr. i 2018 i forhold til 142,0 mio. kr. i 2017 og 121,0 mio. kr. i 2016. Betri Pensjón havde i 2018 et overskud på 2,0 mio. kr. efter skat. I 2017 havde selskabet et overskud på 5,6 mio. kr. og i 2016 et overskud på 5,9 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde ultimo 2018 71,5 mio. kr.

Koncernen Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*) havde i 2018 et overskud på 124,5 mio. kr. i forhold til et overskud efter skat på 168,6 mio. kr. i 2017. I 2015 var resultatet et overskud efter skat på 197,2 mio. kr. Ultimo 2018 udgjorde egenkapitalen i Betri P/F 3.069,6 mio. kr.

Forsikringsselskabet P/F Trygd, der stiftedes i 1932, mistede med indførelsen af et lovfæstet forsikringsmonopol i 1943 adgangen til at nytegne forsikringer. Forsikringsmonopolet blev afskaffet i 1997 og Trygd genoptog i februar 1998 sin hidtidige virksomhed og begyndte at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Trygd tegner i dag de fleste former for skadeforsikring.

Føroya Banki (nu BankNordik) erhvervede i 1997, via bankens datterselskab P/F FB Holding, en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af BankNordik.

Trygds regnskab for 2018 viser et overskud efter skat på 6,7 mio. kr. mod 12,0 mio. kr. i 2017 og 0,3 mio. kr. i 2016. Ifølge selskabet har skadeserstatningerne været væsentligt hø-

jere i 2018 end i 2017, der var et år med meget få store skader. Trygds egenkapital var pr. 31. december 2018 80,6 mio. kr. Ultimo 2017 var egenkapitalen 73,9 mio. kr.

P/F Lív lívs- og pensjónstryggingarfelag blev stiftet den 1. januar 2012 som datterselskab til P/F Føroya Lívstrygging. I denne forbindelse blev forsikringsmængden i P/F Føroya Lívstrygging overført til datterselskabet. I forbindelse med omlægningen ændrede P/F Føroya Lívstrygging navn til P/F LÍV Holding, som nu er finansielt holdingselskab. Selskabet er driftselskab for P/F Tryggingarfelagið Lív, P/F Lív lívs- og pensjónstryggingarfelag og datterselskabene.

P/F Tryggingarfelagið LÍV havde i 2018 et resultat efter skat på 8,5 mio. kr. i forhold til 8,0 mio. kr. i 2017. Selskabet havde ultimo 2018 aktiver for i alt 2,544 mia. kr. i forhold til 2,425 mia. kr. ultimo 2017. I alt blev der udbetalt ydelser (hovedsageligt pensioner og forsikringsydelse) for i alt 113 mio. kr. i 2018. Samme år blev der indbetalt 289 mio. kr. i forsikringspræmier i forhold til 284 mio. kr. i 2017. Resultatet af investeringsvirksomhed blev 40,0 mio. kr. i 2018 i forhold til 56,5 mio. kr. i 2017.

P/F Lív lívs- og pensjónstryggingarfelag havde i 2018 et underskud på 54,0 mio. kr. sammenlignet med et underskud på 14,0 mio. kr. i 2017. De samlede aktiver for koncernen udgjorde ultimo 2018 2,260 mia. kr. I alt blev der udbetalt ydelser (hovedsageligt pensioner og forsikringsydelse) for i alt 101 mio. kr. i 2018. Der blev i alt indbetalt 37,9 mio. kr. i forsikringspræmier i 2018. Resultat af investeringsvirksomhed blev 0,4 mio. kr. i 2018 sammenlignet med et resultat på 53 mio. kr. i 2017.

Livsforsikringsselskabet NordikLív, der blev oprettet i 2015, er et datterselskab af BankNordik. Selskabet har hovedkontor i bankens hovedsæde i Tórshavn og yder sine tjenester gennem NordikPensjón/BankNordik. NordikLív præsterede sit hidtil bedste resultat i 2018 med et overskud efter skat på 5,6 mio. kr. mod et overskud i 2017 på 1,0 mio. kr. De samlede aktiver udgjorde ultimo 2018 42,5 mio. kr. Egenkapitalen var 36,9 mio. kr. Der blev i 2018 indbetalt 12,8 mio. kr. i forsikringspræmier og udbetalt ydelser for 2,5 mio. kr. Resultatet af investeringsvirksomhed blev -0,3 mio. kr.

Se *tabel 4.8* på næste side for forsikringspræmier og forsikringsudbetalinger i årene 2015-2018.

Tabel 4.8 Forsikringspræmier og -udbetalinger 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----			
<i>Skadesforsikringer:</i>				
<i>Forsikringspræmier</i>	<i>406,8</i>	<i>430,6</i>	<i>461,6</i>	<i>483,6</i>
Søforsikring.....	93,7	92,4	106,4	117,8
Automobilforsikringer	115,2	116,9	123,7	136
Ansvarsforsikring m.v.....	30,8	41,6	45,1	34,7
Ulykkesforsikring.....	40,3	42,3	44,5	47,4
Brandforsikring	126,7	137,3	141,9	147,7
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>				
Søforsikring.....	48,3	47,9	62,1	20,1
Automobilforsikringer	73,6	86,4	81,8	148,1
Ansvarsforsikring m.v.....	94,2	56,4	23,7	-6,4
Ulykkesforsikring.....	34,3	41,4	28,4	88,3
Brandforsikring	88,6	160,1	498,7	32,6
<i>Livs- og pensionsforsikringer:</i>				
<i>Forsikringspræm. brutto ...</i>	<i>418,6</i>	<i>426,9</i>	<i>482,8</i>	<i>492,0</i>
Kapital-, rente- og rate-				
forsikring.....	321,0	343,1	378,3	110,0
Gruppelivsforsikring	97,7	84,0	104,5	382,0
<i>Forsikringsudb. brutto</i>				
Pensionsudbetalinger	33,7	36,7	41,1	47,1
Udbetaling ved død	14,9	12,0	23,6	23,3
Engangsudb. pension	79,3	88,1	91,5	98,6
Invalidepension	13,2	15,3	17,9	17,2
Betalingsundt. m.v.	2,6	2,6	2,3	3,2
Gruppeforsikringer	24,2	24,8	31,4	36,3
Tilbagekøb	13,2	18,0	18,3	12,3
Bonus og rabat	0,5	6,8	33,7	31,0

Kilde: Hagstova Forøya og forsikringsselskabernes årsregnskaber.

5. Økonomi

5.1 Aktuelle økonomiske forhold

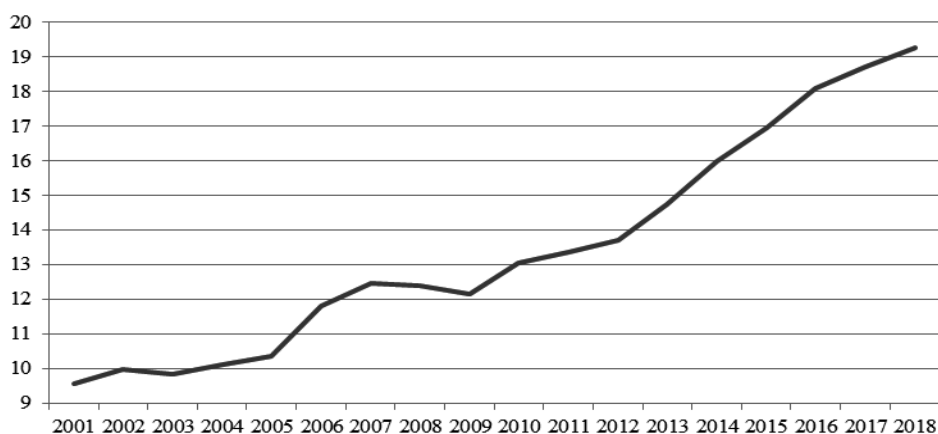
Den færøske økonomi er fortsat inde i en højkonjunktur. Der har aldrig været så mange i beskæftigelse, ledigheden er den laveste nogensinde og de samlede lønudbetalinger har aldrig været højere. Den økonomiske vækst har de seneste fem år først og fremmest været understøttet af godt fiskeri af de pelagiske fiskearter som sild og makrel, samt en stigende produktion og eksport af laks. Samtidig har priserne udviklet sig gunstigt. Der var tale om et fald i både mængder og priser i 2018, men eksporten lå fortsat på et højt niveau.

Den verdensomspændende finanskrisen ramte også Færøerne i 2008 og 2009, men følgerne blev ikke lige så omfattende for Færøerne som for resten af Europa. Allerede i 2010 viste den færøske økonomi tegn på fremgang med en vækst i nominel BNP på 7 pct. allerede i løbet af 2012 nåede de samlede lønudbetalinger op på samme niveau som før finanskrisen.

Siden da har der været en stor vækst i de samlede lønudbetalinger. I perioden 2014-2018 har den årlige vækst i de samlede lønudbetalinger ligget mellem 5,1 og 6,3 pct. og i alt er lønudbetalingerne steget med 25 pct. (1,9 mia. kr.) over den 5-årige periode. Væksten ser ud til at fortsætte i 2019. En opgørelse over lønudbetalingerne for første halvår af 2019 viser, at de samlede lønudbetalinger ligger knap 7 pct. højere end i samme periode året før.

Fig. 5.1 viser udvikling i BNP siden 2001. Se også tabel 5.1.

Figur 5.1 Udviklingen i BNP i løbende priser 2001-2018, mia. kr.

Anm.: Fremskrivning for 2018.

Kilde: Hagstova Føroya.

Ifølge en foreløbig opgørelse, jf. også *tabel 5.1*, havde Færøerne i 2018 en vækst i nominel BNP på 2,9 pct. i forhold til 3,3 pct. i 2017. For 2019 forventer Færøernes Økonomiske Råd (Búskaparráðið) og Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) en øget vækst og en stigning i nominel BNP på 6,6 pct.

Handelsbalancen (ekskl. skibe og fly) viser i 2018 et overskud på 0,4 mia. kr., som er væsentligt mindre end de tre foregående år. Der har dog over de seneste fem år været et samlet overskud på handelsbalancen på 5,8 mia. kr. Overskuddet skyldes især høje priser på laks, store eksportmængder af laks, lave oliepriser og en øget eksport af pelagiske fiskearter.

Landskassen har haft overskud på de offentlige finanser de seneste tre år efter en periode med underskud fra 2008 til og med 2015, jf. også *afsnit 6.2* om landskassens økonomi samt *tabel 6.3*. På finansloven for 2019 budgetteres der med et overskud på 377 mio. kr.

I perioden 2008 – 2015 blev underskuddene finansieret med øget låntagning, som førte til en voksende gæld, således at nettotilgodehavende for den samlede offentlige sektor fra at være 3 mia. kr. i 2007 nærmede sig 0 kr. i 2013. Ifølge Færøernes Økonomiske Råd har den samlede offentlige sektor nu igen et nettotilgodehavende, som i 2016 vurderedes at være 0,6 mia. kr. og forventes at stige til 1,4 mia. kr. i 2018.

Landskassens bruttogæld skønnes at være 4,8 mia. kr. i 2019, hvilket svarer til 24 pct. af det skønnede BNP for 2019. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er dermed væsentligt lavere end i de øvrige Nordiske lande og relativt kun ca. halvt så stor som hos landene i Europaområdet.

Kommunerne havde overskud hvert af årene i perioden 2014-2017 og har kunnet afdrage på gælden. Kommunerens samlede nettogæld udgjorde ved udgangen af 2018 ca. 250 mio. kr., mens den samlede bruttogæld var knap 1,2 mia. kr. Se *afsnit 6.4* for mere om kommunernes økonomi.

Ledigheden er faldet støt siden 2012, og i foråret 2019 nåede den sæsonkorrigerede ledighed ned på 1,1 pct. *Bilag 4.1* viser udviklingen i *ledigheden fra januar 2012 til april 2019*.

5.2 Nationalregnskabet for Færøerne

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. BNP opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Den færøske økonomi har i snart 10 år været begunstiget af usædvanligt mange positivt sammenfaldende faktorer i form af gunstige priser på laks, de pelagiske fiskearter og delvis på bundfisk, samtidig med en lav oliepris.

Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) og Færøernes Økonomiske Råd (Búskaparráðið) har i forbindelse med efterårsredegørelsen i 2019, fra Færøernes Økonomiske Råd, opgjort væksten i BNP i løbende priser til 2,9 pct. i 2018. Et fald i eksporten i 2018 har været medvirkende til at lægge en dæmper på væksten i forhold til de senere års store fremgang.

I *tabel 5.1* er vist BNP i årets priser for perioden 2014-2018. Der foreligger ikke en opgørelse af BNP i faste priser.

Tabel 5.1 Færøernes bruttonationalprodukt 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
	----- Mio. kr. -----				
BNP, løbende priser	16.000	16.942	18.103	18.708	19.256
	----- Pct. -----				
Ændring i BNP, løbende priser	8,4	5,6	6,9	3,3	2,9

¹⁾ Tallene for 2018 er baseret på en fremskrivning.

Kilde: Hagstova Føroya.

For 2019 forventer Rådet en vækst i BNP i løbende priser på 6,6 pct. Skønnet bygger på en forudsætning om en stigning i den slagtede mængde laks i 2019 i forhold til 2018, mens lakseprisen forventes at være stabil. Makrel- og blåhvillingpriserne forventes at stige, mens prisen på sild forventes at falde. Væksten forventes desuden at blive trukket i positiv retning som følge af øget indenlandsk efterspørgsel, især det private forbrug, foruden en øget eksport.

Rådet gør dog opmærksom på, at en stor del af de senere års stigning i BNP i *årets* priser stammer fra prisændringer på de udenlandske markeder, og at væksten i BNP i *faste* priser (realvæksten) ville være meget lavere. Der har således været store prisstigninger på laks siden 2013, og der har været prisfald på olie siden 2014. Det har medført en meget fordelagtig forbedring for Færøerne af bytteforholdet i udlandshandelen. For makrelfiskeriet har udviklingen været den, at mængderne er øget de senere år, mens priserne har været stabile, dog reduceres makrelkvoten lidt i 2019 i forhold til 2018. Man skal samtidig være opmærksom på, at Færøerne de senere år har oplevet en nettotilflytning på 2 pct. af befolkningen, som man skal tage i betragtning, når man skal se på BNP. pr. indbygger.

Hvor væksten i BNP i årets priser i 2013 og 2014 især var drevet af udenlandsk efterspørgsel, var den i 2015 primært drevet af øget indenlandsk efterspørgsel. Både i 2016 og i 2017 ses igen samme mønster som i 2013 og 2014, hvor væksten er drevet af

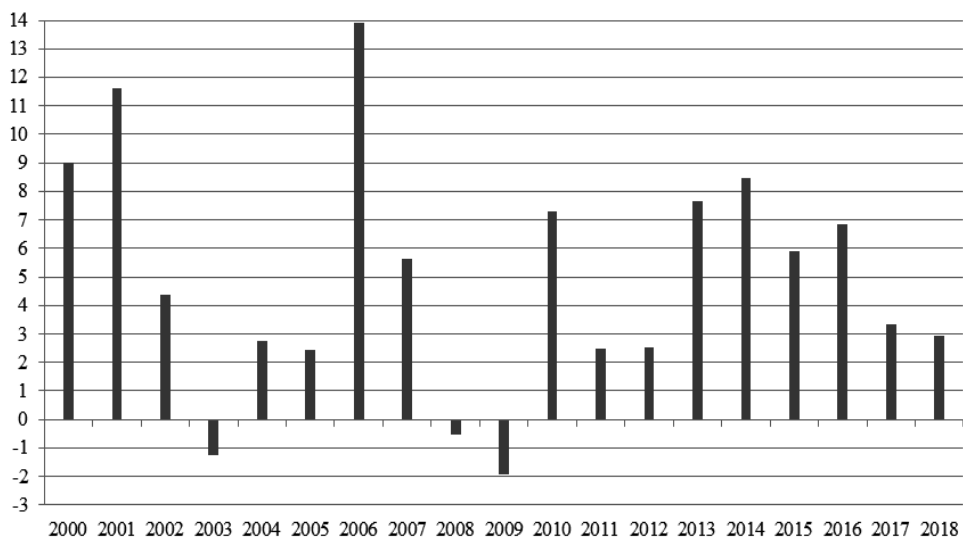
udenlands efterspørgsel. I 2018 var væksten især drevet af indenlandsk efterspørgsel, både privat og offentlig.

Det offentlige forbrug har siden 2003 ligget stabilt på omkring 30 pct. af BNP efter at det havde ligget på omkring 25 pct. fra 1998 til 2002. Det offentlige forbrug ser dog aktuelt ud til at stige med højkonjunktoren.

De offentlige investeringer som en del af den indenlandske efterspørgsel har sædvanligvis været konjunkturmedløbende på Færøerne, og det samme har været gældende for det offentlige forbrug. Der er planlagt store offentlige investeringer for de kommende år, både for landet og kommunerne, så både Færøernes Økonomiske Råd og Danmarks Nationalbank henstiller til en bedre koordinering af de samlede offentlige investeringer med henblik på at udjævne konjunkturerne.

Da fiskeri og opdrætsvirksomhed er hovedgrundpillerne under den færøske økonomi, forekommer store udsving i økonomien relativt hyppigt. I *figur 5.2* ses en oversigt over den nominelle procentviseændring i BNP siden årtusindskiftet.

Figur 5.2 Nominel ændring i BNP i pct. løbende priser 2000-2018

Kilde: Hagstova Føroya.

5.3 Udenrigshandel, betalingsbalance og udlandsgæld

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder importerer Færøerne hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

I medfør af hjemmestyreordningen fastsætter Færøerne selv regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport. Det betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter) og indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1952 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, men har egne pengesedler, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne. Møntenheden på Færøerne er króna. Med lov nr. 248 fra 12. april 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne er værdiforholdet mellem den færøske króna og den danske krone fastlåst til 1:1.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode - det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

Handelsarrangementet af 1974, blev i 1992, bl.a. i lyset af indførelsen af EF's indre marked, afløst af en handelsaftale. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter, herunder en merværdiafgift (moms). Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme

udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Aftalen mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992, blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige, Finland, Schweiz og Østrig.

Med Sveriges, Finlands og Østrigs indmeldelse i EU pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet (aftalen med Østrig nåede formelt ikke at træde i kraft, men var blevet foreløbigt anvendt), og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EU og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 skete, ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1, en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EU.

Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne

Aftalen af 6. december 1996 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EU, som afløste aftalen af 2. december 1991, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EU (inkl. Danmark).

1996-aftalen er opbygget på samme måde som 1991-aftalen, der var modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 1970'erne, og som blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EU på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EU toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, dog med undtagelse af mælkeprodukter og fårekød. EU giver toldfrihed for færøske industrivarer, men kun for få landbrugsvarer.

Færøerne har ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en såkaldt positivliste over produkter, hvor Færøerne hidtil har haft eksport, og som derfor har opnået toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referenceløfter, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, således at langt størsteparten af de fiskeriprodukter som i øjeblikket fremstilles på Færøerne er omfattet af protokollen og derved har toldfri adgang til EU-markedet. Nye fiskeriprodukter falder dog typisk uden for Protokol 1, og de bliver derved pålagt told ved eksport til EU. Denne hindring vurderes at være begrænsende for innovationslysten i den færøske fiskeindustri, idet det

typisk tager to år at opnå en tilpasning af den nævnte protokol. Lempelsen skyldtes bl.a. en generel vurdering af, at de i 1991-protokollen indførte begrænsninger i toldfriheden for fiskevarer, som stred mod intentionerne i WTO's bestemmelser om frihandel. Det skønnes at 98 pct. af Færøernes fiskeeksport til EU foregår på frihandelsbasis. Dog er toldfriheden for enkelte varer af betydning for færøsk eksport fortsat begrænset af kvoter. Dette gælder blandt andet konserveret makrel og sild, pillede rejer samt fiskefoder.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EU ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af EU's anerkendelse af Færøernes særlige afhængighed af fiskeri. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også er blevet anset for at være i Færøernes interesse. I henhold til handelsaftalen er der oprettet en blandet komité, hvor parterne løbende drøfter aftalens funktion og aftaler yderligere liberaliseringer. Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EU, i takt med udviklingen i produktsortimentet, samt en fælles erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for egne produkter og/eller indføre antidumping-foranstaltninger mod modpartens produkter. Dette har haft praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en antidumping-undersøgelse, der resulterede i frifindelse, mens en tilsvarende undersøgelse af ørredeeksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte antidumping-afgifter på færøsk opdrættet ørred. Disse udløb i marts 2009. EU-kommissionen tog endvidere i 2004 skridt til beskyttelsesforanstaltninger for import af opdrætsslaks. Disse foranstaltninger bortfaldt dog for færøsk laks på grund af manglende tilslutning i EU's Ministerråd.

I 2000 blev handelsaftalen med EU udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært mod at lette eksporten af færøske fiskevarer til EU og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der har tilsvarende ordninger. Den 1. januar 2002 blev der i samhandelen mellem Færøerne-EU indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre europæiske frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer, der har oprindelse hos de respektive aftaleparter. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU har været, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end for f.eks. industrivarer. Den 1. december 2005 blev Færøerne imidlertid omfattet af ordningen for paneuropæisk kumulering af oprindelse, der åbner op

for, at en vares oprindelse kan kumuleres mellem flere af de parter, der deltager i ordningen. Dette bidrager til at lette integrationen af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Ordningen medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker kan anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden i EU, samt at islandske eller norske virksomheder kan købe færøsk rå fisk, forarbejde den og sælge den under præferencetold i EU. Endvidere vil varer, der f.eks. er produceret i Danmark på grundlag af norske råvarer, i henhold til aftalen kunne importeres toldfrit til Færøerne. Ordningen indebærer også, at oprindelsesreglerne i de gældende aftaler med EFTA-landene (Island, Norge og Schweiz) er blevet ajourført tilsvarende.

Fra landsstyrets side har der i en årrække været interesse for at indgå i et nyt og mere integreret samarbejde med EU. Man har således udtrykt interesse for, at den frie udveksling udstrækkes til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Desuden ønsker man øget samarbejde om sektorpolitikker såsom uddannelse, forskning kultur samt luftfart. Disse emner har været genstand for drøftelser mellem færøske og danske myndigheder på den ene side og EU-Kommissionen på den anden. En aftale om færøsk deltagelse i EU's 7. rammeprogram for forskning blev undertegnet i juni 2010 og trådte midlertidigt i kraft med virkning fra 1. januar 2010. Færøerne blev i sommeren 2014 associeret til afløserprogrammet Horisont 2020.

Landsstyret nedsatte i foråret 2009 et ekspertudvalg til at se på mulighederne for et tættere forhold mellem Færøerne og EU. Udvalget afgav betænkning den 21. maj 2010. På grundlag heraf forelagde landsstyret i marts 2011 følgende forslag til lagtingsbeslutning: *"Lagtinget tilslutter sig, at landsstyret indleder forhandlinger med EU om tættere samarbejde på områder, hvor dette vurderes at tjene landets interesser bedst".* Lagtinget tog ikke stilling til forslaget. I 2016 vedtog Lagtinget et forslag til lagtingsbeslutning med følgende ordlyd: *"Lagtinget indstiller til Landsstyret om at undersøge forholdene mellem Færøerne og EU, herunder at forhandle med EU om fri markedsadgang til EU for færøske fiskevarer og at forelægge redegørelse for Lagtinget".*

I august 2013 iværksatte EU handelsrelaterede tiltag mod Færøerne som led i uoverensstemmelserne mellem kyststaterne om fordeling af den atlanto-skandiske sildebestand. Tiltagene indeholdt dels et import- og transitforbud for atlanto-skandisk sild og makrel fra Færøerne, dels et forbud mod, at færøske fartøjer som fiskede sild og makrel eller skibe, som fiskede færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, anvendte EU's havne, herunder også danske havne. Derudover ramte tiltagene også fragtskibe, som transporterede sild eller makrel fisket i færøsk farvand. Makrel var omfattet af de handelsrelaterede tiltag, idet Kommissionen definerede makrel som en "tilknyttet art" til atlanto-skandisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

Landsstyret fik den 16. august 2013 en fuldmagt af udenrigsministeren til indledning af en voldgiftssag under Havretskonventionens Bilag VII i tvisten mellem Færøerne og EU. Samme dag indledte Færøerne voldgiften. Færøerne og Danmark anmodede om, at handelstiltagene blev sat i bero, imens voldgiftssagen blev behandlet. Ønsket blev ikke efterkommet fra EU's side. Færøernes landsstyre fik desuden den 1. november 2013 en fuldmagt af udenrigsministeren til iværksættelse af en WTO-tvistbilæggesag mod EU, og de indledende skridt hertil blev foretaget.

Den 12. marts 2014 indgik Færøerne en kyststatsaftale med EU og Norge om fordelingen af den nordøstatlantiske makrelbestand. Efter intense forhandlinger indgik EU og Færøerne i juni 2014 også en politisk forståelse om afslutning af striden om silden. Forståelsen blev formaliseret i en brevvæksling om Færøernes kvotefastsættelse, EU's ophævelse af handelstiltagene mod Færøerne samt frafald af Færøernes sager mod EU under Havretskonventionen og i WTO. Handelstiltagene mod Færøerne blev derved formelt ophævet den 20. august 2014.

Der henvises til kap. 3 om fiskeri for yderligere oplysninger om senere aftaler med EU og andre parter om makrelfiskeriet i Nordatlanten. Sagens betydning for færøske eksportmarkeder fremgår af afsnittet om eksport i dette kapitel.

Hoyviksaftalen

Den 31. august 2005 blev der i Hoyvík på Færøerne undertegnet en aftale med Island, den såkaldte Hoyvíkssáttmáli (Hoyvíkaftale), der afløste den tidligere frihandelsaftale mellem Island og Færøerne fra 1992. Aftalen udvider frihandelsaftalen med fri bevægelighed også for arbejdskraft, kapital og tjenester samt åbner mulighed for et udvidet sektorsamarbejde.

På grund af bestemmelser i den nye færøske fiskerilovgivning, der trådte i kraft 1. januar 2019, om begrænsning af udenlandsk ejerskab, herunder islandsk ejerskab i færøske fiskefartøjer, valgte landsstyret at opsiges Hoyviksaftalen den 31. december 2018 med udløb til den 1. januar 2020.

Andre handelsaftaler

Færøernes landsstyre har gennem de seneste år været aktiv med at udvikle handelssamarbejdet med en række specifikke lande af særlig interesse for færøske eksportører. Dette bunder især i et ønske om at tilpasse sig ændrede vilkår og at kunne konkurrere på lige fod med især Norges og Islands fiskeeksport.

Af eksisterende handelsaftaler har Færøerne, ud over aftalen med EU, også frihandelsaftaler med Norge og Schweiz.

I december 2014 lykkedes det, efter 15 års forhandlinger, at undertegne en frihandelsaftale med Tyrkiet. Aftalen sikrer toldfritagelse på de mest almindelige færøske eksportvarer og ligestiller Færøerne med landets nærmeste konkurrenter på det tyrkiske marked.

I januar 2019 underskrev Færøerne en frihandelsaftale med Storbritannien, der skal træde i kraft når Storbritannien udtræder af EU. Frihandelsaftalen bygger på en videreførelse af Færøernes eksisterende frihandelsaftale med EU.

Færøernes landsstyre arbejder desuden for at indgå handelsaftaler med lande som Ukraine, Sydkorea, Brasilien, Japan, Kina samt den Eurasiske Toldunion.

Færøerne og EFTA

Som led i landsstyrets bestræbelser på at få placeret Færøerne i den europæiske integrationsproces påbegyndte landsstyret i 2006 sonderende drøftelser med EFTA-landene (Norge, Islands, Schweiz og Liechtenstein) om mulighederne for Færøernes tilknytning til den europæiske frihandelssammenslutning EFTA. Repræsentanter for landsstyret aflagde besøg i EFTA-hovedstæderne, og Danmarks udenrigsminister tilkendegav, bl.a. i samtaler med sine kollegaer fra EFTA-landene, den danske regerings støtte til de færøske bestræbelser. Disse bestræbelser førte dengang ikke til noget resultat. På færøsk anmodning skrev udenrigsministeren i juni 2016 til sine kollegaer i EFTA-landene for at forsikre disse om dansk støtte til færøsk medlemskab af EFTA og sondere deres holdning til et færøsk medlemskab. I 2017 rejste udenrigsministeren desuden sagen på møder med schweiziske ministerkolleger. Landsstyret arbejder videre med ønsket om at blive medlem i EFTA.

Eksport

Færøernes eksport af varer fordelt på hovedgrupper er vist i *tabel 5.2* på næste side. For en opgørelse af eksporten fordelt på fiskearter m.v. henvises til *bilag 5.1*.

Værdien af eksporten af fisk og skaldyr udgør ca. 98 pct. af Færøernes samlede vareeksport, ekskl. skibe, fly, og lign.

Der har været en positiv udvikling i eksportindtægterne siden 2010, især trukket af en øget eksport af laks, sild og makrel. I 2017 nåede eksportindtægterne det højeste niveau nogensinde med en samlet eksportværdi (ekskl. skibe, fly og lign.) på 8,7 mia. kr. for dog at falde til 7,9 mia. kr. i 2018.

Langt den største del af den positive udvikling i eksportindtægterne til og med 2017 kan henføres til eksporten af laks. I 2017 udgjorde eksportværdien af opdrætsslaks knap 3,9 mia. kr., svarende til knap 45 pct. af Færøernes samlede eksportindtægter i 2017. I 2018 faldt værdien af lakseeksporten med lidt over ½ mia. kr. og var sammen med bl.a. et fald i eksporten af makrel med til at trække den samlede eksport ned i forhold til året før. Lakseeksportens andel af den samlede eksport tegnede sig herefter for lidt over 42 pct. af den samlede eksport i 2018.

Tabel 5.2 Færøernes eksport af varer 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----				
Nedkølet/iset fisk	2.279	2.304	3.230	3.190	3.293
Frossen fisk	3.155	3.511	3.576	4.076	3.035
Saltfisk	393	469	404	475	564
Røget fisk	0	2	2	1	3
Tørret fisk	280	348	317	603	538
Fiskekonserves	0	0	0	0	0
Anden konserveret fisk	62	73	138	18	51
Andre fiskeprodukter	10	4	8	10	3
Andre varer	176	120	194	312	447
<i>Eksport ekskl. skibe, fly og lign.</i>	<i>6.356</i>	<i>6.831</i>	<i>7.867</i>	<i>8.688</i>	<i>7.933</i>
Skibe, fly og lign.	12	51	222	90	90
<i>Eksport i alt</i>	<i>6.368</i>	<i>6.883</i>	<i>8.090</i>	<i>8.777</i>	<i>8.023</i>
	----- Pct. -----				
Ændring i pct. ekskl. skibe m.v.	4,3	7,5	15,2	10,4	-8,7
Ændring i pct. eksport i alt.	5,9	8,1	17,5	8,5	-8,6
Eksport i pct. af BNP	39,8	40,6	44,7	46,9	41,7

Kilde: Hagstova Føroya og Tabel 5.1

Det pelagiske fiskeri har også de senere år været gunstigt for eksportindtægterne. I 2017 eksporterede Færøerne for ca. 1,8 mia. kr. af makrel, sild og blåhvilling, svarende til ca. 21 pct. af de samlede eksportindtægter i 2017. Eksportværdien af makrel, sild og blåhvilling faldt med knap ½ mia. kr. i 2018 i forhold til 2017, især som følge af faldende eksport af makrel og delvis sild, og de tre pelagiske fiskearters andel af den samlede eksport faldt til under 17 pct.

Den færøske økonomi har ændret sig væsentligt fra i stor grad historisk at have været båret oppe af eksportindtægter fra det traditionelle fiskeri efter torsk, kuller og sej til nu at have en stor eksport af opdrætsslaks som en stærk grundpille støttet op af en stor eksportværdi fra pelagisk fiskeri. Eksporten af torsk, kuller og sej viste fremgang i 2018 og nåede op over 1,3 mia. kr., hvilket svarer til 16,5 pct. af Færøernes samlede eksportværdi i 2018, ekskl. skibe, fly og lign. I 2017 var andelen tæt på 13 pct.

Tabel 5.3 nedenfor indeholder en opgørelse af eksportværdi og procentvis andel af samlet eksportværdi ekskl. skibe, fly og lign. for de tre hovedgrupper: ”Opdrætsslaks”, ”Makrel, sild og blåhvilling” og ”Torsk, kuller og sej”.

Tabel 5.3 Andel af eksportværdi for hovederhvervene ekskl. skibe og fly 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----					
Opdrætslaks	2.456	2.951	2.805	3.662	3.872	3.347
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>40,9</i>	<i>46,4</i>	<i>41,1</i>	<i>46,5</i>	<i>44,5</i>	<i>42,1</i>
Sild, makrel og blåhvilling.....	1.377	1.298	1.500	1.568	1.806	1.324
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>22,9</i>	<i>20,4</i>	<i>22,0</i>	<i>19,9</i>	<i>20,8</i>	<i>16,7</i>
Torsk, kuller og sej	916	956	1.178	1.110	1.152	1.308
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>15,3</i>	<i>15,0</i>	<i>17,3</i>	<i>14,1</i>	<i>13,3</i>	<i>16,5</i>
Eksportværdi ekskl. skibe, fly.....	6.000	6.356	6.831	7.867	8.688	7.933
Skibe, fly og lign.....	104	12	51	222	90	90
Eksportværdi i alt.....	6.104	6.368	6.883	8.090	8.777	8.023

Kilde: Hagstova Føroya..

Eksportens procentvisse fordeling på bestemmelseslande i forhold til værdien af eksporten for årene 2013-2018 fremgår af *tabel 5.4*.

Tabel 5.4 Færøernes eksport i pct. fordelt på bestemmelsesland 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Pct. -----					
Rusland	11,5	16,6	25,9	24,2	29,2	27,3
Storbritannien	11,3	10,4	8,6	10,5	8,8	10,5
USA	10,5	10,4	8,7	11,1	8,9	8,8
Danmark	6,9	6,7	7,5	7,7	6,5	8,8
Kina	6,6	6,1	4,8	7,0	5,2	8,0
Norge	3,5	3,8	5,0	5,7	5,3	4,7
Italien	2,8	2,7	3,9	2,9	3,3	4,2
Polen	3,7	3,2	2,9	3,1	2,9	3,4
Spanien	3,6	2,8	2,9	2,3	2,6	3,2
Frankrig	5,2	4,5	3,9	4,6	2,8	2,9
Tyskland	8,9	10,0	5,5	6,4	8,5	2,6
Holland	4,9	5,3	3,9	3,5	4,8	2,3
Island	1,2	1,0	2,0	2,6	1,5	1,8
Nigeria	7,4	6,6	5,0	0,9	1,1	1,6
Sverige	2,1	1,8	0,9	0,9	0,9	0,7
Vietnam	0,6	1,0	1,2	1,0	1,0	0,4
Andre lande.....	9,4	7,1	7,3	5,5	6,9	8,7
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Som det fremgår af *tabel 5.4* er Rusland blevet Færøernes klart største eksportmarked. Færøerne eksporterede for 2,2 mia. kr. til Rusland i 2018, svarende til 27,3 pct. af de

samlede eksportindtægter i 2018. Det er et fald på 0,6 mia. kroner i forhold til 2017, hvor Færøernes eksport til Rusland havde en værdi på knap 2,6 mia. kr., svarende til 29,2 pct. af den samlede eksportværdi dette år. Sammenligner man med 2012, da eksporten til Rusland for alvor tog fart, er eksportværdien til Rusland steget med over to mia. kr. over fem år - fra en samlet eksportværdi i 2012 på 0,5 mia. kr. til en samlet eksportværdi i 2017 på 2,6 mia. kr.

Den kraftige stigning i eksporten til Rusland skyldes dels, at Færøernes eksportvarer har ændret sig fra at bestå af især torsk, sej og kuller til nu især at bestå af laks og pelagisk fisk. En anden faktor, som slår igennem fra 2014, er, at Færøerne ikke er med i den handelsembargo, som EU og andre lande har sat i kraft mod Rusland, hvilket har ført til en yderligere øgning af eksporten.

Danmark, der engang var Færøernes største eksportmarked, blev i en årrække først overhalet af Storbritannien og senere også af andre lande. Danmark har de senere år ligget mellem en sjette og fjerde plads på listen over Færøernes eksportmarkeder. Danmarks position som eksportmarked i forhold til Færøerne er faldet markant i takt med, at Færøernes eksportvarer har ændret sig til især at bestå af laks og pelagiske fiskearter.

Uden for EU og Rusland har det amerikanske marked atter fået relativ stor betydning, efter at eksporten hertil over en årrække var faldet markant og kun udgjorde 1,0 pct. i 2007. Dette skyldes, at de færøske fiskeopdrættere siden 2009 har mærket en øget efterspørgsel efter opdrætsslaks fra USA. Denne udvikling startede, da de chilenske opdrætsbesætninger, som traditionelt har afsat store mængder laks til USA, oplevede udbredte problemer med sygdom. Den voksende eksport til Kina skyldes også stor efterspørgsel efter færøsk opdrætsslaks.

Import

Færøernes import af varer fordelt på hovedgrupper i perioden 2013-2018 er vist i *tabel 5.5.* på næste side.

Importen af skibe, fly m.m. varierer meget fra år til år, og da disse tal dækker over meget store enkeltstående investeringer i især supply- og fiskeskibe, giver det et mere retvisende billede af udviklingen at se på importen ekskl. skibe og fly.

Efter et par år med stagnerende/faldende import vendte udviklingen i 2010, og der var årlige stigninger i importen til og med 2013. Importen faldt så i 2014, hvilket dog især skyldtes en faldende oliepris. De seneste fire år har importen været støt stigende.

Tabel 5.5 Færøernes import af varer 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----					
Til landbrug og fiskeopdræt.....	381	346	410	428	446	485
Bygge- og anlægsvirksomhed.....	427	502	523	617	691	816
Produktion i øvrigt.....	1.319	1.398	1.406	1.459	1.580	1.614
Brændsel m.v.	1.249	1.159	803	647	950	1.283
Maskiner og udstyr	410	651	603	861	832	1.014
Biler mv	279	307	382	412	498	494
Direkte forbrug	1.215	1.287	1.339	1.437	1.562	1.590
Råvarer til fiskeindustri.	168	123	183	217	303	234
<i>Import ekskl. skibe, fly og lign.</i>	<i>5.448</i>	<i>5.772</i>	<i>5.649</i>	<i>6.079</i>	<i>6.862</i>	<i>7.530</i>
Skibe, fly og lign.....	825	248	476	519	399	213
<i>Import i alt</i>	<i>6.273</i>	<i>6.020</i>	<i>6.125</i>	<i>6.598</i>	<i>7.261</i>	<i>7.743</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

Importen steg med knap 0,5 mia. kr. fra 2017 til 2018, svarende til knap 7,0 pct. Den store bygge- og anlægsaktivitet på Færøerne afspejler sig i stigende import til byggeanlægsvirksomhed (18 pct.) og af maskiner og udstyr (22 pct.).

Importtallene for første halvdel af 2019 viser et mindre fald i importen i forhold til 2018. Ekskl. skibe og fly er importen faldet med 1,3 pct., men tallet dækker over stor variation mellem varegrupperne. Importen til direkte forbrug er steget med 5,8 pct., mens importen af biler mv. er steget med 16,3 pct. sammenlignet med samme periode i 2018. Importen til bygge- og anlægsvirksomhed er faldet med 1,5 pct. og samtidig er importen af maskiner og udstyr faldet med 29,2 pct.

Færøernes import fordelt på oprindelsesland i perioden 2013-2018 fremgår af *tabel 5.6*.

Den klart største del af den færøske import kommer traditionelt fra Danmark. Dog var årene 2011-2013 undtagelser, hvor den største del af importen kom fra Norge i form af import af brændsel og råvarer til fiskefoder. Visse år kan import af skibe fra Norge også påvirke importværdien fra Norge.

De fleste dagligvarer bliver importeret fra Danmark. Derfor er Danmark igen Færøernes største importmarked med ca. 37 pct. af den samlede import de seneste tre år.

Tabel 5.6 Færøernes import i pct. fordelt på oprindelsesland 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Pct. -----					
Danmark	24,6	27,3	27,6	37,5	37,2	36,7
Tyskland	9,9	9,1	10,0	13,3	10,1	12,1
Norge	28,7	19,6	15,5	9,2	9,6	7,8
Kina	4,4	4,8	6,0	5,6	5,6	6,2
Sverige	3,8	4,7	4,7	4,3	4,1	4,3
Island	4,4	3,9	2,6	3,8	3,3	4,2
Storbritannien	2,5	3,6	2,6	2,6	3,9	3,6
Holland	1,8	3,2	6,2	2,2	1,9	2,3
Frankrig	2,3	2,4	2,0	2,2	2,2	2,2
Italien	0,4	1,4	2,7	2,8	1,5	1,7
Belgien	0,7	1,3	0,8	0,7	1,3	1,5
Polen	4,1	4,1	1,5	1,4	2,0	1,4
USA	0,8	1,1	1,3	1,5	1,9	1,2
Japan	0,8	0,9	1,3	1,2	1,2	1,0
Litauen	0,7	0,6	0,9	1,2	1,3	0,9
Andre lande	9,3	11,0	13,6	10,6	13,0	12,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Handelsbalancen

Tabel 5.7 indeholder en oversigt over Færøernes handelsbalance for perioden 2014-2018.

Tabel 5.7 Færøernes handelsbalance 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	Mio. kr. -----				
<i>Eksport</i>	6.368	6.883	8.090	8.777	8.023
Skibe og fly	12	51	222	90	90
Ekskl. skibe og fly	6.356	6.831	7.867	8.688	7.933
<i>Import</i>	6.020	6.125	6.598	7.261	7.743
Skibe og fly	248	476	519	399	213
Ekskl. skibe og fly	5.772	5.649	6.079	6.862	7.530
<i>Handelsbalancen</i>	348	758	1.492	1.516	280
Skibe og fly	-236	-425	-297	-309	-123
Ekskl. skibe og fly	584	1.182	1.788	1.826	403

Kilde: Tabel 5.2. og Tabel 5.4.

Der var i 2018 et overskud på handelsbalancen på godt 0,4 mia. kr., ekskl. skibe og fly. Der har de seneste fem år været et samlet overskud på handelsbalancen, ekskl. skibe og fly på 5,8 mia. kr. De gode resultater på handelsbalancen de senere år skyldes bl.a. et

forbedret bytteforhold, især som følge af, at laksepriserne er steget og olieprisen faldet, samt at der er sket en stor stigning i eksporten af pelagiske fiskearter sild, makrel og blåhvilling.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat (bloktilskud) og Danmarks Nationalbank (andel af Nationalbankens overskud).

En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster fremgår af *tabel 5.8*. Der foreligger ikke nyere opgørelser.

Tabel 5.8 Færøernes betalingsbalance 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
	----- Mio. kr. -----				
Løbende indt. fra udlandet	9.442	9.953	10.945	10.665	11.335
Løbende udg. til udlandet	8.131	9.852	9.810	9.256	9.866
Betalingsbalancen saldo.....	1.310	101	1.135	1.409	1.469

Kilde: Hagstova Føroya.

Der foreligger som nævnt ikke nyere opgørelsen over betalingsbalancen. I Nationalbankens analyse af færøsk økonomi fra september 2017 vurderer Nationalbanken, at overskuddet må forventes at være betydeligt. Selv om den seneste opgørelse af handelsbalancen for tjenester fra 2012 viste et stort underskud, trækker en række faktorer betydeligt op. Oven i det store overskud på handelsbalancen for varer kommer der et positivt bidrag fra lønindkomster fra personer, der bor på Færøerne, men som arbejder i udlandet (inkl. Danmark), og bloktilskuddet fra den danske stat.

Udlandsgælden

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke nogen nyere officiel opgørelse vedrørende Færøernes samlede udlandsgæld fra Hagstova Føroya.

Tabel 5.9 Færøernes nettoudlandsgæld 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	----- Mio. kr. -----					
Offentlige sektor.....	-575	-676	-761	-429	-873	-733
Finansielle sektor.....	3.133	5.487	5.243	5.463	6.780	8.057
Erhvervsliv i øvrigt.....	-2.639	-3.973	-4.360	-6.573	-8.611	-9.990
Husholdninger	300	1.142	1.396	1.139	1.565	2.007
I alt	219	1.981	1.517	-399	-1.139	-659

Anm.: Der fandtes ikke en opgørelse for 2016-2018 ved redaktionens afslutning.

Kilde: Hagstova Føroya.

Vedrørende landskassens gæld har Færøernes Økonomiske Råd i efterårsredegørelsen 2018 opgjort (et skøn) landskassens bruttogæld til 4,9 mia. kr. i 2018, svarende til 26 pct. af BNP for 2018. Landskassens bruttotilgodehavende vurderes til knap 7,0 mia. kr. Samlet set skønnes det, at landskassen har et nettotilgodehavende på 2,0 mia. kr. i 2018.

Den 10. juni 2018 bortfaldt landskassens gæld på 500 mio. kr. til den danske stat, som har været aktuel siden landsstyret og regeringen den 10. juni 1998 indgik en aftale, der indebar et rente- og afdragsfrit lån til Færøerne. Lånet skulle bortfalde efter 20 år, såfremt Færøerne ikke havde haft indtægter af olie- eller råstofudvinding inden udløbet af denne periode.

Landskassen har i juni 2019 reduceret landskassens gæld med 800 mio. kr. Der blev den 20. juni 2019 tilbagebetalt et obligationslån på 1,1 mia. kr., der blev finansieret ved et træk på 800 mio. kr. af landskassens likviditet og en forhøjelse af et eksisterende obligationslån med 300 mio. kr. Landskassens obligationsgæld blev hermed nedbragt til 3,7 mia. kr. Landskassens obligationsgæld er hermed blevet reduceret med knap 1,7 mia. kr. siden 2013.

Landsbanki Føroya har opgjort den færøske ØMU-gæld. ØMU-gælden, som er et bruttogældsbegreb, omfatter gælden hos landet, kommunerne og de sociale fonde, jf. *tabel 5.10*.

Tabel 5.10 Offentlig gæld ultimo 2017 (ØMU-gæld), mio. kr. og i pct. af BNP

	Gæld Ultimo 2017	Gæld (skøn) Ultimo 2019
Landskassen	5.144	3.693
Kommunerne	1.113	1.100
Sociale fonde ¹⁾	0	0
<i>ØMU-gæld uden garanti</i>	<i>6.257</i>	<i>4.793</i>
<i>Gæld i pct. af BNP.....</i>	<i>33,4</i>	<i>24,1</i>

¹⁾De sociale fonde er AMEG (Arbejdsmarkedspensionsfonden) og ALS (Arbejdsløshedsforsikringsordningen)
Kilde: Landsbanki Føroya.

Landsbanki Føroya har sammenlignet den færøske ØMU-gæld med EU-landene og andre nordiske lande. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt mindre end halv så stor som bruttogælden i Europaområdet under ét, og den ligger ligeledes under bruttogælden for hvert af de nordiske lande. Danmark, Norge, Sverige og Island, der i 2018 havde en ØMU-gæld på mellem 34 og 39 pct. af BNP. Finlands ØMU-gæld for 2018 er opgjort til 59 pct. af BNP.

5.4 Prisudviklingen

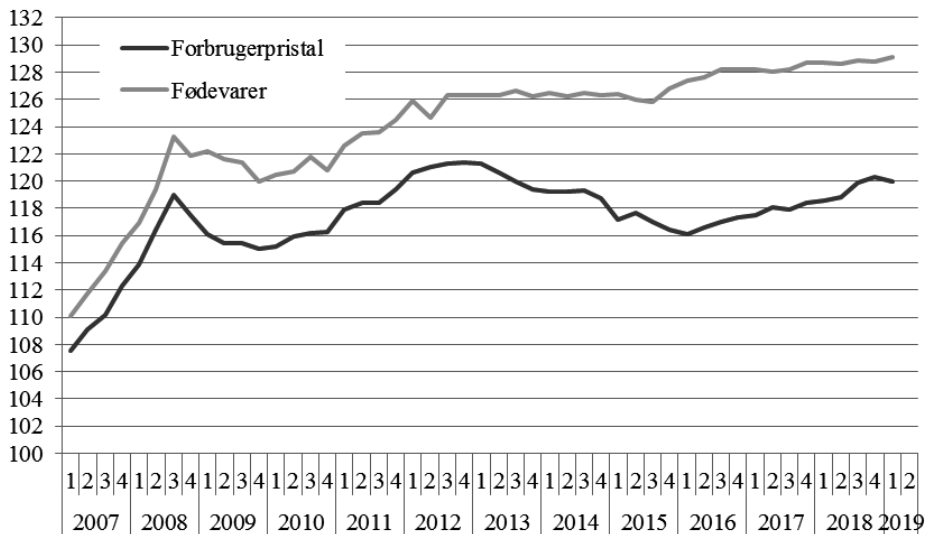
Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne.

Der er ved lagtingslov nedsat et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af fem medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Konkurrencerådet har til opgave at forvalte de overordnede formål med konkurrenceloven og de regler, der er udstedt med hjemmel i loven. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998.

Udviklingen i forbrugerpristallet for perioden 1. kvartal 2007 – 1. kvartal 2019, fremgår af figur 5.3.

Figur 5.3 Udviklingen i forbrugerpristallet pr. kvartal, 2007-2019. Index 100 = 2001

Kilde: Hagstova Føroya.

Forbrugerpristallet er steget 1,2 pct. fra 1. kvartal 2018 til 1. kvartal 2019.

Priserne er mellem 1. kvartal i 2018 og 1. kvartal i 2019 steget inden for de fleste hovedgrupper. Den største prisstigning har været inden for hovedgruppen hoteller og

restauranter, hvor prisstigningen har været 4,5 pct. Udgifterne til bolig er også steget væsentligt med 3,7 pct., hvilket især kan henføres til dyrere olie og el, som er steget med hhv. 6,9 og 6,6 pct. Samlet er madvarepriserne steget med 0,3 pct. det seneste år. Det største fald i forbrugerpriserne det seneste år finder man i hovedgruppen indbo og boligudstyr med 3,2 pct.

6. Offentlige finanser

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som et særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret har overtaget det regelfastsættende og administrative ansvar af et fællesanliggende, har hjemmestyret ligeledes overtaget det fulde økonomiske ansvar, men med et generelt tilskud (bloktilskud) fra den danske stat. Samtidig er det fuldt ud op til hjemmestyret at prioritere og beslutte niveauet for områderne.

6.1 Statens udgifter på Færøerne

Bloktilskuddet

Regeringen og Færøernes landsstyre indgik i 1987 en aftale om en tilskudsreform som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Tilskuddene inden for sundhedsområdet og undervisningsområdet (bortset fra visse pensioner) overgik fuldt ud til bloktilskud. På det sociale område opretholdt man dog refusionssystemet på en række sociale bistandsydelse og for pensions- og sikringsydelse, mens man omlagde til bloktilskud for udgifterne til driften af de sociale institutioner. Efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre indførtes pr. 1. juli 1993 en omlægning af de resterende tilskud på det sociale område til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Hjemmestyrets ansvar på områderne, der er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, er hjemlet i danske rammelove, der angiver de helt overordnede rammer for områderne. Sagsområderne er således ikke overtaget som særanliggender og er derfor fortsat formelt ”fællesanliggender”. Men det regelfastsættende og administrative ansvar er overtaget af hjemmestyret, og det er således fuldt ud op til de færøske myndigheder inden for rammerne af rammelovene at varetage områderne på samme måde, som hvis områderne var overtaget som særanliggender.

Ved omlægningen til et generelt statsligt bloktilskud i 1993 til de områder som hjemmestyret har overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, fik hjemmestyret friere dispositionsmulighed for så vidt angår tilskuddet fra staten. De færøske myndigheder prioriterer og beslutter således selv niveauet på områderne. Samtidig overtog hjemmestyret det fulde økonomiske ansvar for områderne med et generelt statsligt bloktilskud som kompensation for de tidligere refusioners bortfald.

Bloktilskuddet for 1999-2001 blev fastsat 10. juni 1998 ved aftale mellem regeringen og landsstyret. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i reelt niveau, dvs. at tilskuddet herefter blev reguleret med pris- og lønreguleringerne på statens driftsbudget.

Den 21. december 2001 indgik regeringen og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsyrg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002 efter hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne overtog hjemmestyret de hermed forbundne udgifter. Der blev på den baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsyrg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særforsorgen, 213,3 mio. kr. folkeforsikringen (henlæggelse til opførelse af alderdoms- og plejehjem, ulykkesforsikringsområdet, sygedagpenge, folkepension mv.), 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering blev bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003-2006. Dette princip blev videreført i aftalerne for 2007-2011, og tilskuddet blev dermed ikke reguleret med pris- og lønreguleringen på statens driftsbudget for perioden 2002-2011.

Efter valget til Lagtinget i oktober 2011 fremsatte landsstyret et ønske om at få genindført pris- og lønreguleringen af bloktilskuddet. Efter forhandlinger mellem landsstyret og regeringen blev det aftalt, at niveauet for tilskuddet for 2012 skulle reguleres i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven for 2012. Det medførte en forhøjelse af tilskuddet med 8,6 mio. kr. i forhold til det hidtidige niveau på nominelt 615,5 mio. årligt, som tilskuddet havde udgjort siden 2002. Bloktilskuddet for 2013 blev ligeledes reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven og for 2013 fastsat til 632,2 mio. kr.

Efter at regeringen og landsstyret i perioden 2009-2013 kun indgik ét-årige aftaler, blev regeringen og landsstyret enige om at indgå en 3-årig aftale for 2014-2016. Bloktilskuddet for 2014-2016 blev fastsat ved L 1602/2013 og medførte en real videreførsel (pristalsregulering) af statens tilskud. Bloktilskuddet blev for 2014 herefter fastsat til 635,4 mio. kr. og for 2015 til 641,8 mio. kr.

Der blev afholdt valg til Lagtinget den 1. september 2015. Det nye landsstyre, der tiltrådte den 15. september 2015, ønskede at ophæve pris- og lønreguleringen for 2016, så bloktilskuddet for 2016 blev fastholdt på 2015-niveau, dvs. 641,8 mio. kr. Siden aftalte regeringen og landsstyret i april 2016, at statens tilskud fastholdes nominelt uændret på 641,8 mio. kr. årligt til og med 2019.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i perioden 2014-2018 er vist i *tabel 6.1*. For en mere detaljeret oversigt henvises til *bilag 6.1*.

Tabel 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	726,3	734,2	732,3	730,4	731,6
Bloktilskud.....	635,4	641,8	641,8	641,8	641,8
Tilskud fra bonuspuljen.....	8,2	8,3	8,3	8,4	8,6
Krigspensioner	33,3	28,8	24,1	19,4	15,9
Lærerpensioner.....	22,9	25,8	26,9	27,7	31,2
Andre pensioner	26,5	29,5	31,2	33,1	34,1
<i>Drifts- og anlægsudgifter</i>					
<i>statslige institutioner</i>	269,3	264,2	279,2	313,9	314,4
<i>I alt</i>	995,6	998,4	1.011,5	1.044,3	1.046,0

Anm.: Bygningsstyrelsens udgifter fra centrale puljer er ikke medtaget i opgørelsen.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove, jf. også bilag 6.1.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår ikke i opgørelsen.

Statens udlån til Færøernes landsstyre

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev landsstyrets gæld til staten nedskrevet med 900 mio. kr. Endvidere blev 500 mio. kr. af restgælden hensat som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet skulle afskrives, såfremt der efter 20 år ikke var startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld skulle i henhold til aftalen afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten var fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale gav landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på

landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

Den 25. november 2005 indfrie landsstyret restgælden på det 20-årige annuitetslån. På linje med den førtidige låneindfrielse i 2003 blev restgælden finansieret med obligationsudstedelser.

Landsstyrets gæld til staten, der herefter kun bestod af det rente- og afdragsfrie lån på 500 mio. kr., jf. aftalen af 10. juni 1998, blev afskrevet juni 2018, da der ikke var påbegyndt udvinding af råstoffer i færøsk område.

6.2 Landskassens økonomi

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab.

Landskassens drifts-, anlægs- og udlånsaldo for finansåret 2018 viste et overskud på 272 mio. kr. Dette er noget lavere end man havde budgetteret med i den reelle finanslov for 2018, hvor man havde regnet med et DAU-overskud på 331 mio. kr. I den vedtagne finanslov med budgetteret overskud på 401 mio. kr. var der ikke taget højde for lønstigninger, fordi overenskomsterne ikke var kommet på plads. Med en tillægsbevilling tidligt i 2018 blev der bevilliget 70 mio. kr. til lønstigninger.

Finansårene 2016 og 2017 endte ligeledes med overskud. Overskuddene på DAU-saldoen for 2016 og 2017 var på henholdsvis 158 mio. kr. og 563 mio. kr. Der var ellers underskud på DAU-saldoen hvert år fra 2008 til 2015. 2009 var året med det største underskud på 688 mio. kr.

Den vedtagne finanslov for 2019 indeholder et DAU-overskud på 377 mio. kr., og ifølge de fremlagte bevillingsrammer for 2020, der dog ikke blev vedtaget før Lagtingets afslutning, budgetteres der med et overskud på 501 mio. kr. i 2020.

En oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i perioden 2015-2019 fremgår af *tabel 6.3* på næste side.

Over den 7-årige periode fra 2008 til 2015 havde landskassen et akkumuleret underskud på 2,8 mia. kr. I tilfælde af underskud i landskassen finansieres dette ved øget låntagning, hvorfor landskassens bruttogæld steg til 5,2 mia. kr. ved udgangen af 2015. Landskassens bruttogæld er på grund af overskuddene de sidste tre år og eftergivet gæld på 500 mio. kr. til den danske stat i 2018 blevet nedbragt til 3,7 mia. kr. ved udgangen af andet kvartal 2019.

Tabel 6.3 Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
	Mio. kr. -----				
<i>Indtægter i alt:</i>	4.577	4.878	5.438	5.470	5.663
Indkomstskatter.....	2.130	2.050	2.321	2.427	2.484
Afgifter og told.....	1.754	2.143	2.348	2.365	2.495
Overførsler fra staten.....	642	642	642	642	642
Andre indt., ekskl. renter.....	51	43	127	36	42
 <i>Udgifter i alt:</i>	 4.659	 4.720	 4.874	 5.198	 5.286
Driftsudgifter.....	4.234	4.399	4.577	4.765	4.902
Anlægsinvesteringer.....	341	299	302	442	379
Renteudgifter, netto.....	84	21	-5	-9	5
<i>DAU-saldo</i>	<i>-83</i>	<i>158</i>	<i>563</i>	<i>272</i>	<i>377</i>
Ekstraordinære indtægter/udgifter i alt ¹⁾	4	55	-120	301 ¹⁾	-199
<i>DAU-saldo inklusiv ekstraordinære indtægter:</i>	<i>-79</i>	<i>214</i>	<i>444</i>	<i>573</i>	<i>178</i>
<i>Landskassens bruttogæld ultimo¹⁾</i>	<i>5.190</i>	<i>5.140</i>	<i>5.100</i>	<i>4.550¹⁾</i>	<i>3.690</i>

1) I tallene for ekstraordinære poster og landskassens bruttogæld i 2018 er indregnet, at gælden på 500 mio. kr. til den danske stat blev eftergivet, fordi der ikke var startet udvinding af råstoffer i den færøske undergrund inden 10. juni 2018, jf. aftale af 10. juni 1998 mellem det færøske landsstyre og den danske regering. Se også afsnittet ovenfor om *Statens udlån til Færøernes landsstyre*.

Kilde: Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið).

Den offentlige bruttogæld, hvor der også medregnes kommunernes og sociale fondes gæld, skønnes at være 4,8 mia. kr. i 2019, hvilket svarer til 24 pct. af det skønnede BNP for 2019. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt lavere end ØMU-gælden hos de nordiske lande og kun ca. halv så stor som hos de fleste EU-lande. Danmark, Island, Norge og Sverige havde i 2018 en ØMU-gæld på 34-39 pct. af BNP, mens Finlands ØMU-gæld udgjorde 59 pct. af BNP.

6.3 Færøske udlånsfonde

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrunnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframi. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmende tiltag og projekter inden for eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med lagtingsloven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3,2 mio. kr. ved bevilling på den færøske finanslov. Fonden modtog 74 ansøgninger i 2018 i forhold til 77 ansøgninger i 2017. Der blev samlet ansøgt om 10,0 mio. kr. i 2018 i forhold til 12,1 mio. kr. i 2017. Fonden har i 2018 ubetalt støtte for 2,5 mio. kr., mens 0,7 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 1,8 mio. kr.

6.4 Kommunernes økonomi

Kommunerne kom samlet set ud af 2018 med et underskud på DAU-saldoen på 112 mio. kr. For 2019 er der oprindelig budgetteret med et underskud på 241 mio. kr.

Drifts- og renteudgifter finansieres ved brug af likvider samt diverse skatteindtægter. Anlægsudgifter kan herudover finansieres ved optagelse af lån.

Den gennemsnitlige kommunale skatteprocent er i 2019 på 20,19 pct. med 16 pct. som den laveste og 22 pct. som den højeste. Skatteprocenten for Tórshavn kommune, som er den største kommune i landet, er 19 pct. for 2019. Kommunerne kan frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

En samlet opgørelse over kommunernes økonomi i perioden 2015-2019 ses i *tabel 6.4*.

Tabel 6.4 Kommunernes økonomi 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skatteindtægter</i>	2.161	2.274	2.417	2.488	2.427
<i>Drifts- og anlægsudgifter i alt:</i>	2.001	2.207	2.290	2.600	2.668
Driftsudgifter	1.584	1.692	1.745	1.860	1.925
Anlægsudgifter	384	487	517	712	722
Renteudgifter, netto	33	28	28	28	21
<i>DAU-saldo</i>	160	67	127	-112	-241

Anm.: For årene 2015-2018 er der tale om regnskabstal, mens der for 2019 er tale om budgettal.

Kilde: Figgjarmálaráðið.

Ved udgangen af 2018 udgjorde de færøske kommuners samlede bruttogæld lidt under 1,2 mia. kr., mens nettogælden var omkring 250 mio. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV og det fælleskommunale renovationsselskab IRF.

Med den kommunale styrelseslov fra 2000 skal landsstyret ikke længere godkende de kommunale budgetter. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter, beregnet ud fra en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve

ændringer i budgettet. Kommunerne kan med styrelsesloven fra 2000 uden landsstyrets godkendelse, optage nye lån, hvis nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter. Årsregnskaber skal indsendes til landsstyret inden 1. juni efter afsluttet regnskabsår. Derefter opstiller landsstyret et samlet regnskab.

6.5 Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere primært varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., mens andelen i 1992 var faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct. Med reduktionen af bloktilskuddet, som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsen pr. 1. januar 2002, samt med hjemmestyrets overtagelse efter overtagelsesloven, jf. kap. 2.1, er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter siden faldet til ca. 17 pct., jf. tabel 6.5.

Tabel 6.5 Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----				
Landskassen.....	4.966	4.659	4.720	4.874	5.198
Staten.....	996	998	1.012	1.044	1.046
I alt	5.962	5.657	5.732	5.918	6.244
Statens andel.....	16,7	16,7	17,6	17,7	16,8

Kilde: Tabel 6.1 og 6.3.

7. Skatter og afgifter

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Det indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale og Færøerne har derudover indgået dobbeltbeskatningsaftaler med Grønland, Indien, Storbritannien, Schweiz, Bermuda, De Britiske Jomfruøer, Cayman øerne, Isle of Man, Guernsey og Jersey.

Landskassen opkræver indkomstskat, kapitalgevinstskat, meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter kommer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.1 Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat har siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen senest 1. maj en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i pålygningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar i pålygningsåret.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag til en arbejdsmarkedspensionsordning. Fra 2008 til og med 2015 udgjorde bidraget til arbejdsmarkedspensionsordningen 1,75 pct. af A-indkomsten (for både arbejdsgiver og arbejdstager), men blev fra 1. januar 2016 forhøjet til 2,25 pct. I forbindelse med en pensionsreform vedtog Lagtinget i april 2018 at forhøje bidraget til først 2,50 pct. i 2018 og derefter til 3,00 pct. i 2019 og frem.

Den 1. juni 2001 indførtes en barselsordning, hvor bidraget fra og med 1. januar 2006 udgjorde 0,62 pct. af A-indkomst (for både arbejdsgiver og arbejdstager). Bidraget blev den 1. januar 2016 forhøjet til 0,71 pct.

Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der i 1992 samtidig indført (tvungne) bidrag, som fra juli 2004 blev fastsat til 1,0 pct. af A-indkomsten (for både arbejdsgiver og

arbejdstager), men blev pr. 1. januar 2012 forhøjet til 1,25 pct., dog højest 6.500 kr. årligt. Ingen af disse bidrag kan fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 3,00 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen, dog svares der 35 pct. af A-indkomsten i skat, hvis indkomsten stammer fra virksomhed om bord på skibe registreret i FAS (Færøsk Internationalt Skibsregister) eller bare-boat chartrede skibe, der kan sidestilles med skibe registreret i FAS, skal der ikke svares bidrag til arbejdsmarkedspensionsordningen af denne indkomst.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning enkelte fradrag i den beregnede bruttoskat.

Siden 2002 har grundbeløbet i folkepensionen været skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtidspensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2019 et beløb på 6.500 kr. for hvert barn mellem 7 og 18 år og 9.200 kr. for hvert barn mellem 0 og 6 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der beløbsmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 4.500 og 10.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2019 på 8.000 kr. pr. barn.

Der ydes støtte til renteudgifter, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål. Det maksimale beregningsgrundlag for rentestøtte er løbende blevet reguleret og er fra 2019 kommet ned på 100.000 kr. I 2000 udgjorde rentetilskuddet 44 pct. af renteudgifterne. Fra 2002 og frem er rentetilskuddet sænket af flere omgange og har fra 2014 og frem været på 35 pct. Dermed udgør den maksimalt udbetalte rentestøtte nu 35.000 kr. årligt.

Samlevende ægtefæller beskattes i princippet hver for sig, men der er mulighed for at udjævne indkomsterne. Det er muligt for en ægtefælle at overføre et eventuelt uudnyttet bundfradrag, op til 30.000 kr., ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet er 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen (ALS), barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2018 var 54,96 pct.

En oversigt over gældende fradragsmuligheder er vist i *tabel 7.1* på næste side.

Tabel 7.1 Oversigt over fradragsmuligheder 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	Mio. kr.				
<i>Indtægtsfradrag:</i>	291,4	270,9	288,3	284,2	272,4
Arbejdsmarkedspensioner.....	29,2	3,2	8,1	20,3	19,6
Ægtefællefradrag	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Underskud ved udlejning	0,5	0,7	0,5	0,9	0,8
Underskud ved egen virksomhed..	8,0	7,8	10,0	7,6	8,1
Afskrivninger/overført underskud	6,4	5,2	5,1	5,4	3,1
Andre fradrag.....	19,8	20,1	29,0	28,8	27,7
Udlandsfradrag	25,6	25,7	27,0	26,2	25,6
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾	201,9	270,9	208,6	195,0	187,6
<i>Skattefradrag:</i>	214,1	213,9	215,3	220,2	235,6
Pensionistfradrag	24,5	24,0	23,8	23,8	23,5
Børnefradrag	163,7	164,7	166,2	171,0	190,0
Skat betalt i udlandet	25,9	25,2	25,3	25,4	22,2

1) For fiskere ydes et særligt fradrag på 14 pct. i indkomsten før skatteberegningen, dog maks. 14 pct. af 470.000 kr.

Anm.: Fordelingen er opgjort august 2019.

Kilde: TAKS

Der blev med virkning fra 2012 indført en helt ny skatteskala. Den nye skatteskala skulle ifølge oplysninger fra Figgjarmálaráðið (Landstyreområdet for finansanliggender) medføre 265 mio. kr. om året i mistede skatteindtægter til landskassen. Skattelettelserne tilfaldt især de høje indkomster, mens 2/3 af befolkningen kun fik mindre eller slet ingen skattelettelser. Landstyret regnede derimod med at få 234 mio. kr. ind i nye indtægter med den nye pensionsbeskatning, hvorefter alle indbetalinger til pensionsopsparing (undtaget til tjenestemandspension) fra 2012 blev beskattet med 40 pct. Til gengæld beskattes pensionen ikke ved udbetaling.

Fra den 1. januar 2014 blev der indført en obligatorisk pensionsordning som betød, at alle personer, der er under folkepensionsalderen (67 år), og som er fuldt skattepligtige til Færøerne, skal indbetale en vis andel af deres indkomst til egen pensionsordning. Oprindeligt skulle der indbetales minimum 1 pct. af A- og B-indkomsten i 2014 stigende med 1 pct. om året for at ende på 15 pct. i 2028. Ordningen blev fra 1. januar 2019 ændret således, at den øvre grænse for den obligatoriske indbetaling blev sat ned til 12 pct. i 2026. Samtidig blev beskatningen af indbetalingerne til pensionsopsparing ændret til en progressiv beskatning. Skatten på pensionsbidrag for indkomster op til 230.000 kr. årligt beskattes med 30 pct. ved indbetaling og stiger herefter gradvist til 40 pct. for indkomster på over 330.000 kr. årligt. Se *tabel 7.7* for indtægterne fra forbeskatningen af pensionsbidragene 2014 - 2018.

Af *tabel 7.2* fremgår grundlaget for beregningen af indkomstskatten til landskassen for årene 2012-2015. I praksis betød den nye skatteskala at størstedelen af skatteyderne, dem med en årlig indtjening på mellem 65.000 kr. og 500.000 kroner, sammenlagt kom til at betale ca. 40 pct. i kommune- og landsskat. Er den skattepligtige indkomst mindre end 65.000 kr. betales 0 pct. i landsskat.

Tabel 7.2 Beregningsskala for indkomstskatten til landskassen 2012-2015

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
65.000	500.000	0	65.000	20,0
500.000	800.000	87.000	500.000	25,0
800.000	...	162.000	800.000	30,0

Kilde: TAKS

Den nye skatteskala fik 3 trin, hvor den foregående havde fem trin. Bundfradraget i den nye skala blev forhøjet fra 30.000 kr. til 65.000 kr.

Landsstyret, der tiltrådte den 15. september 2015, ønskede at gennemføre skattelettelser til lav- og mellemindkomsterne. Lettelser i indkomstskatten på forventet 137 mio. kr. i 2016 blev gennemført med ændringer af skalaen for beregning af indkomstskatten til nedenstående skatteskala med 4 trin.

Tabel 7.3 Beregningsskala for indkomstskatten til landskassen 2016 og frem

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
65.000	235.000	0	65.000	15,0
235.000	330.000	25.500	230.000	20,0
330.000	800.000	44.500	330.000	25,0
800.000	...	162.000	800.000	30,0

Kilde: TAKS

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, dog sådan at bundfradraget for 2019 er 30.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 20,19 pct. i 2019. Laveste kommunale skattesats i 2019 er 16 pct., den højeste 22,00 pct. Kirkeskatteprocenten er i 2019 fastlagt til 0,6 pct. i de fleste kommuner, dog har enkelte kommuner en kirkeskatteprocent på 0,9 pct.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

I *tabel 7.4.* på næste side er det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2017, samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2018 ved Beretningens afslutning.

Flere års gunstig økonomisk udvikling på Færøerne afspejles naturligt i en vækst i antallet af personer med høj skattepligtig indkomst. Antallet af personer med en skattepligtig indkomst over 1 mio. kr. er steget med ca. 50 pct. fra 2014 til 2017. I samme periode er antallet af personer med en skattepligtig indkomst på 2 mio. kr. eller mere tredoblet.

Lidt over 28 pct. af de personlige skatteydere havde i 2017 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. eller derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for under 5 pct. af de samlede skattepligtige indkomster og knap 2 pct. af skatteprovenuet. Ca. 51 pct. af skatteyderne har en skattepligtig indkomst i intervallet 200.000-500.000 kr. og betaler ca. 51 pct. af den samlede skat.

Der var i 2014 3.966 personer med en skattepligtig indkomst på 500.000 kr. og derover. I 2017 var antallet stedet til 5.460 personer, hvilket er en stigning på 38 pct. Knap 12 pct. af skatteyderne tjener mere end 500.000 kr. pr. år og betaler 26 pct. af den samlede skat.

Tabel 7.4 Det samlede antal personlige skatteydere 2017

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal personer	Andel i pct.	Skattepligt. indk. i alt	Andel i pct.	I alt skat	Andel i pct.
< 0	53	0,12	-2.173	-0,02	-208	-0,01
0	916	2,01	0	0,00	-1.111	-0,03
0-100	11.914	26,19	585.010	4,94	70.983	1,97
100-200	9.032	19,86	1.255.324	10,60	285.482	7,93
200-300	7.071	15,54	1.768.155	14,93	481.481	13,38
300-400	6.588	14,48	2.286.463	19,30	690.157	19,18
400-500	4.454	9,79	1.986.393	16,77	654.299	18,18
500-600	2.540	5,58	1.382.751	11,67	478.453	13,30
600-700	1.147	2,52	737.293	6,23	263.936	7,34
700-800	606	1,33	450.972	3,81	167.818	4,66
800-900	320	0,70	271.140	2,29	100.158	2,78
900-1.000	234	0,51	220.263	1,86	78.756	2,19
1.000-1.500	425	0,93	507.051	4,28	185.503	5,16
1.500-2.000	119	0,26	203.471	1,72	72.933	2,03
>2.000	69	0,15	191.818	1,62	69.506	1,93
<i>I alt</i>	45.488	100,00	11.843.931	100,00	3.598.146	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort august 2019.

Kilde: TAKS

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst. Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

For selskaber med aktie/anpartskapital på 50.000 kr. og mere udgør selskabsskatten 18 pct. Provenuet fordeles med 70 pct. til landskassen og 30 pct. til kommunerne. Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under 50.000 kr.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde 3.077 i regnskabsåret 2017, *jf. tabel 7.5.*

Tabel 7.5 Skattepligtige selskaber 2017

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal selskaber	Andel i pct.	Skattepligtig indkomst	Andel i pct.
< 0	1.942	63,11	0	0,00
0-50	230	7,47	4.739	0,16
50-100	131	4,26	9.761	0,31
100-200	164	5,33	23.644	0,81
200-300	99	3,22	24.566	0,88
300-400	81	2,63	28.239	0,88
400-500	54	1,75	23.876	0,55
500-1.000	151	4,91	106.484	3,01
1.000-2.000	94	3,05	131.764	5,00
2.000-3.000	39	1,27	93.054	2,99
3.000-4.000	26	0,84	88.975	1,34
4.000-5.000	9	0,29	40.470	1,77
5.000-10.000	31	1,01	219.574	3,17
> 10.000	26	0,84	1.004.419	79,15
<i>I alt</i>	3.077	100,00	1.799.565	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort august 2019.

Kilde: TAKS

Knap 75 pct. af selskaberne havde i 2017 en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber tegnede sig samtidig for 0,47 pct. af den samlede selskabsindkomst. Under 1 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 10 mio. kr., men bidrager med godt 79 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Kapitalgevinstskattereformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalgevinstskatteloven). Som kapitalgevinster efter kapitalgevinstskatteloven regnes bl.a.:

- 1) Gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.v.
- 2) Frigørelse af gæld
- 3) Købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) Udbytte
- 5) Renteindtægter

Formålet med kapitalgevinstskatteloven var at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse.

Alle som har kapitalgevinster skal, sammen med den almindelige selvangivelse, indlevere en kapitalgevinstskatteopgørelse, hvor alle skattepligtige gevinster og tab i henhold til kapitalgevinstskatteloven lægges sammen og beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinsten er skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. kan fratrækkes i anden kapitalgevinstindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 gjaldt ifølge kapitalgevinstskatteloven fra december 2001 særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelnede således også mellem ejertiden, *jf. tabel 7.6* på næste side. Overgangsreglerne er siden ændret væsentligt, *jf. afsnittet efter tabel 7.6*.

Med virkning fra 20. maj 2006 er overgangsreglerne i kapitalgevinstskatteloven ændret.

Fra lovens ikrafttræden, dvs. fra den 20. maj 2006, og frem til 31. december 2006 var der ifølge nye overgangsregler skattefrihed for alle gevinster og tab af gevinster, samt tab ved

afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. anskaffet før 16. november 2001. Dette gælder både for mindretals- og hovedaktionærer og uanset ejertid.

Tabel 7.6 Beskatning af gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

	<i>Mindretalsaktionærer (< 25 pct. af aktiekapitalen og ≤ 50 pct. af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær (≥ 25pct. af aktiekapitalen eller > 50 pct. af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Kilde: TAKS

Fra den 1. januar 2007 aftages skattefriheden for aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 for alle aktionærer uanset ejertid. Skattepligten vil fremover kun gælde for den værdiforøgelse, der konstateres 1. januar 2007 og senere. Til formålet skal værdien af aktier m.v. fastsættes pr. 31. december 2006.

Gevinster og tab af investeringer der er en del af en pensionsordning beskattes ikke efter den nye kapitalgevinstskattelov, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.v.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.v. beskattes som kapitalgevinst ifølge kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 18 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 1.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalgevinstskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Det gælder uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

Både før og efter 16. november 2001 var det ved kapitalgevinstskattelovens ikrafttræden den 20. december 2005 gældende at selskaber og fonde, som var fuldt skattepligtige på

Færøerne, og som ejede 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skulle betale skat af udbyttet. Med virkning fra 20. maj 2006 er kravet om 25 pct. ejerskab for skattefritagelse ophævet.

Renteindtægter og -udgifter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Med ikrafttræden af ændringen af kapitalgevinstskatteloven den 20. maj 2006 kan privatpersoner, med virkning fra indkomståret 2006 og frem, fratrække renteudgifter af lån optaget i forbindelse med køb af værdipapirer. Renteudgifterne kan kun fratrækkes i positive kapitalgevinster. Renteudgifterne kan fremføres i op til 5 år.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelig skattepligtige indkomst.

7.2 Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne har de indirekte skatter traditionelt omfattet meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift, samt andre former for punktafgifter. Der har siden 2011 desuden været en afgift på fiskeressourcer samt en afgift på fiskeopdrætserhvervet siden 2014.

Merværdiafgift (MVG)

Varer samt arbejds- og tjenesteydelser pålægges en merværdiafgift på 25 pct., idet der dog er en række undtagelser, eksempelvis er bøger undtaget. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper var belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Afgifterne på disse varer er øget væsentlig de seneste par år. Produktion af øl, vin og spiritus var indtil 1980 forbudt på Færøerne. Siden er forbuddet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 5,8 vægtprocent alkohol,

ligesom der med tilladelse kan fremstilles andre drikke indeholdende alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådanne drikke, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje
- Forsikringsvirksomheder
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det for de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder inden for sundhedsområdet, 10 pct. for forsikringsvirksomheder og siden 1. januar 2013 12 pct. for bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer – ud over med motorkøretøjets vægt – for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.) Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift. El og brintdrevne køretøjer er fra 1. januar 2017 undtaget at betale vægtafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

I 2008 blev der indført en såkaldt CO₂-afgift på motorkøretøjer. Denne afgift er en engangsafgift, som betales sammen med registreringsafgiften. CO₂-afgiften fastsættes i forhold til, hvor stor en mængde CO₂ det pågældende motorkøretøj udleder. Lastbiler, busser og varevogne er ikke omfattet af reglerne om CO₂-afgiften, men betaler i stedet en særlig miljøafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lov og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte modstand i Lagtinget og blev i begge tilfælde forkastet.

Olieafgift

I oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Provenuet ved afgiften tilfalder landskassen. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindskeet hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 2013 nedsat fra 120 kr. til 65 kr. pr. rejsende.

Afgift på fiskeressourcer

Der har siden 2011 været pålagt en afgift på fiskeressourcer i form af en afgift pr. kilo fanget fisk. Der har endvidere været pålagt en afgift pr. kg. fisk landet til forarbejdning eller nedfrysning til virksomheder uden for Færøerne eller til modtageskibe der ikke sejler under færøsk flag. Afgiften omfattede kun makrel for årene 2011-2012, men blev udvidet til at omfatte både makrel og nordhavnsild for 2013-2014. Fra 2015 er der også afgift på blåhvilling. Indtægterne fra disse afgifter på fiskeressourcer (160 mio. kr.) og for salg af rettigheder på auktion (143 mio. kr.) beløber sig i alt til 303 mio. kr. i 2018.

Afgift på fiskeopdrætserhvervet

Der har siden 2014 været en tilladelsesafgift (loyvisgæld) på opdrætserhvervet, der har været sammensat af to dele:

- 1) Slagteafgift på 0,5 pct. af markedsværdien på den slagtede opdrætsfisk
- 2) Tilladelsesskat på 4,5 pct. af selskabets skattepligtige indkomst

Fra 2016 opkræves kun slagteafgiften, som er forhøjet til 4,5 pct.

7.3 Opkrævede skatter og afgifter mv.

Det samlede skatte og afgiftsprovener i årene 2014-2018 fordelt på hovedtyper er vist i *tabel 7.7.* på næste side.

Tabel 7.7 Samlet skatte- og afgiftsprovener 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	Mio. kr.				
<i>Indkomstskatter:</i>	3.547	4.032	4.072	4.475	4.694
Landsskat	1.285	1.390	1.344	1.407	1.555
Kommuneskat	1.569	1.670	1.768	1.844	1.890
Selskabsskat	244	376	396	571	547
Kulbrinteskat, personer	4	11	2	0	0
Kapitalindvindingsskat	119	259	211	290	302
Kapitalpensionsafgift (35 pct.)	56	44	57	43	49
Forbeskatning af pens.bidrag ¹⁾	266	277	294	320	351
<i>Afgifter og bidrag:</i>	2.401	2.420	2.710	3.062	3.130
MVG (Moms)	1.434	1.436	1.436	1.666	1.699
Told	223	231	231	240	244
Fremstillingsafgift	23	20	22	23	23
Olieafgift	62	68	68	67	75
Vejskat	93	97	112	118	125
Lønsumsafgift	36	34	36	37	37
Rejseafgift	9	9	9	11	13
Registreringsafgift	121	146	154	163	179
Arveafgift	7	8	8	10	13
Indbetaling barselsordning	95	100	121	127	123
Indbetaling erhv.skadefond	8	8	0	0	0
Indbetaling sygeforsikring	121	127	140	144	148
Afgift på fiskeressourcer	126	110	213	296	303
Afgift fiskeopdrætserhvervet	41	24	158	158	136
Diverse øvrige afgifter	2	2	2	2	2
<i>I alt</i>	5.948	6.452	6.782	7.537	7.537

Anm.: Fordelingen er opgjort august 2019.

1) Til og med 2014 tilfaldt provenuet fra beskatningen af pensionsbidrag alene landskassen. Med kommunernes overtagelse af ældreområdet fra landet blev det besluttet, at provenuet fra 2015 og frem alene tilfalder kommunerne.

Kilde: TAKS og landskasseregnskaber.

8. Infrastruktur og turisme

Der er gennem en lang årrække investeret i en udbygning og modernisering af trafikforholdene på Færøerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen. Udbygningen er gennemført for at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling, som også omfatter øernes mindre lokalsamfund.

8.1 Vejnettet og motorkøretøjer

Vejnettet

Landsverk (Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Det samlede landsvejnet på Færøerne er på ca. 477 km, heraf er knap 32 km tunneller.

Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove. Landskassens udgifter til nye veje og tunneller for perioden 2013-2017 fremgår af *tabel 8.1*. Der forelå ikke tal for 2018 ved Beretningens afslutning.

Tabel 8.1 Landskassen udgifter veje og tunneller 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	----- Mio. kr. -----				
Nyanlæg af veje og tunneller	42,6	73,1	95,4	64,7	12,3
Stenbrud og asfaltværk	4,3	-2,5	0,6	1,3	-0,2
Vedligeholdelse og forbedringer ..	43,3	42,5	44,0	46,4	45,0
Værksteder og maskiner mv.	-3,6	1,5	1,7	-0,8	-0,1
Færgelejer	0,9	1,3	1,1	0,7	0,8
I alt	87,5	115,9	142,8	112,3	57,8

Kilde: Landsverk.

I december 2002 blev den første undersøiske tunnel, Vágatunnilin, der forbinder Vágar med Streymoy, indviet. Tunnellen kostede 280 mio. kr. og er 4,9 km lang. Den 29. april 2006 åbnede den undersøiske tunnel fra Eysturoy til Klaksvík, Norðoyartunnilin, der er 6,3 km lang og kostede 395 mio. kr. De undersøiske tunneler er etableret i hver sit offentlige aktieselskab. Landskassens indskud i Vágatunnilin var 160 mio. kr. og indskuddet i Norðoyartunnilin var 235 mio. kr. Restbeløbene er lånefinansieret og tilbagebetales via brugerbetaling.

Der har været en markant stigning af antallet af bilister i trafikken siden etableringen af de to undersøiske tunneller.

Det første to år med Vagatunnilin (2003 og 2004) kørte der årligt ca. 360.000-375.000 køretøjer igennem tunnelen. I perioden 2007-2012 passede der årligt ca. 575.000 – 595.000 køretøjer igennem tunnelen. Siden er trafikken steget støt hvert år og i 2018 kørte

der knap 897.000 køretøjer gennem Vágatunnilin. Med færgeforbindelsen var antallet af køretøjer mellem Vágar og Streymoy i 2002 godt 100.000.

Det første hele år med Norðoyatunnilin kørte der knap 663.000 køretøjer igennem tunnelen, og trafikken har siden været stigende år for år og er nu næsten fordoblet. I 2019 kørte der knap 1.218.000 køretøjer igennem tunnelen. I 2005, der var det sidste hele år med færgeforbindelse, var antallet af køretøjer godt 110.000.

For begge tunneller gælder det, at trafiktallene har vist sig højere end forventet. På denne baggrund har begge aktieselskaber god likviditet og har længe været foran tidsplanen i forhold til afdragene på lånene. Vágatunnilin havde ultimo 2016 afdraget hele lånet. Det seneste afdrag på lånet i Norðoyatunnilin skal efter låneaftalen betales i 2021, men man forventer at have afdraget hele lånet i 2019.

Med de to undersøiske tunneller er knap 87 pct. af Færøernes indbyggere knyttet sammen med et sammenhængende vej- og tunnelsystem. Suðuroy og Sandoy er således de eneste større færøske øer, der ikke er sammenbundet med vej- og tunnelsystemet. En tunnel til Sandoy fra Streymoy/Tórshavn bliver dog en realitet inden længe. Et offentligt aktieselskab er stiftet til at bygge to undersøiske tunneller. Den ene mellem Eysturoy og Streymoy/Tórshavn (11,24 km lang) og den anden mellem Sandoy og Streymoy/Tórshavn (10,8 km lang). I februar 2017 påbegyndte man boringen af tunnelen mellem Eysturoy og Streymoy/Tórshavn, og man nåede igennem juni 2019. Tunnelen forventes at stå endelig færdig ultimo 2020. Sandoyartunnelen er påbegyndt i sommeren 2018 og forventes at stå færdig i december 2023. Disse to projekter koster i alt ca. 2 mia. kr.

Motorkøretøjer

Antallet af motorkøretøjer har været jævnt stigende over årene i takt med den økonomiske vækst og udbygningen af vejnettet, *jf. tabel 8.2.*

Tabel 8.2 Antal indregistrerede motorkøretøjer primo året 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
	----- Antal køretøjer -----				
Personbiler	21.417	22.188	23.233	24.213	25.226
Last- og varevogne	4.121	4.247	4.361	4.539	4.769
Påhængsvogne	3.125	3.376	3.595	3.816	4.047
Knallerter	1.592	1.577	1.532	1.539	1.583
Motorcykler	953	969	981	1.049	1.075
Busser	216	211	215	212	203
Udrykningskøretøjer	150	151	154	154	150
Hyrevogne	110	105	109	109	107
I alt	31.684	32.824	34.180	35.631	37.160

Kilde: Hagstova Føroya

Fra 2004 til 2006 steg antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer markant fra 1.764 til i alt 2.866 nye motorkøretøjer. Siden faldt antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer dog væsentligt og lå i perioden 2006-2011 på mellem 1.053 og 1.218 motorkøretøjer. Siden har der været en jævn stigning i antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer. I 2017 var der 2.767 nyindregistrerede motorkøretøjer i forhold til 2.740 i 2016.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af den offentlige virksomhed Strandfaraskip Landsins (SSL) under fællesbetegnelsen Bygdaleiðir. Herigennem udliciteres alle 20 busruter til private busselskaber. Strandfaraskip Landsins varetager ligeledes gods- og persontransport mellem øer uden fast vejforbindelse. Godstransporten til lands varetages af private vognmandsfirmaer.

8.2 Havne, skibsflåden og skibstransport

Havne

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger. Færgehavnene i Syðradali, Gamlurætt og Krambatanga ejes og drives af landet. I 2017 var landskassens samlede investeringer i havneudbygninger og vedligeholdelse af disse på 4,5 mio. kr., *jf. tabel 8.3*. Det skal bemærkes at, der ikke forelå tal for 2018 ved Beretnings afslutning. Der foreligger ikke en oversigt over de kommunale investeringer i havne mv. De fire største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Tabel 8.3 Samlede investeringer i havne og landingspladser 2013 -2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	----- Mio. kr. -----				
Større havne inkl. byggemodning....	-	-	-	-	-
Mindre havne og landingspladser....	4,8	5,9	4,4	15,1	4,5
I alt	4,8	5,9	4,4	4,8	4,5

Kilde: Landsverk.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, *jf. tabel 8.4*. Antallet af fiskeskibe faldt markant igennem 1990'erne men stabiliserede sig derefter. Der har været en tendens til et mindre fald i antal fiskeskibe de senere år. Der var i 2010 registreret 370 fiskeskibe, og der har været et mindre fald i antallet hvert år siden, bortset fra i 2014. Mens antallet af fiskeskibe er faldet, så er der ikke sket en tilsvarende tilpasning i fiskerflådens størrelse målt i BT. I takt med at mindre skibe har forladt fiskerflåden, så er de blevet erstattet af færre og større skibe.

Mens antallet af fikseskibe har været svagt faldende, har antallet af handelsskibe været stigende fra 113 i 2010 til 155 i 2018. Samtidig er tonnagen også steget væsentligt.

Tabel 8.4 Skibsflåden på Færøerne i antal og 1.000 BT. 2015-2019

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT
Fiskeskibe.....	347	85	354	-	321	88	317	88	301	84
Handelsskibe	136	33	157	-	152	42	155	42	158	47
Lystfartøjer.....	59	1	41	-	56	1	56	1	54	1
I alt	542	119	552		529	131	528	131	513	132

Anm.: Bruttotonnagen er ikke blevet oplyst i 2016.

Kilde: Sjóvinnustýrið.

FAS (The Faroe Islands National & International Ship Register) blev oprettet i 1992. I FAS kan optages handelsskibe større end 100 BT. Skibe registreret i FAS skal være ejet af et selskab registreret på Færøerne. Der er derimod ingen begrænsninger på ejerskabet af kapitalen i selskabet, der således kan være 100 pct. udenlandsk ejet.

Fra 1992 til 2004 var der 15-20 skibe registreret i FAS. Derefter steg antallet af registrerede skibe i FAS til 30-40 skibe frem til 2009, hvorefter det siden er steget til at ligge på 85 skibe i 2019, jf. *tabel 8.5*.

Tabel 8.5 Skibe i FAS, antal og 1.000 BT. 2010-2019

	Antal	BT
2010.....	55	236
2011.....	68	251
2012.....	84	286
2013.....	87	288
2014.....	86	289
2015.....	87	320
2016.....	89	-
2017.....	86	335
2018.....	83	323
2019.....	85	351

Anm.: Bruttotonnagen er ikke blevet oplyst i 2016.

Kilde: Sjóvinnustýrið.

Skibstransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem Strandfaraskip Landsins (SSL) under fællesbetegnelsen Oyggjarleiðir. Oyggjarleiðir betjener otte ruter, heraf er færgeforbindelsen til Mykines dog udliciteret.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages hovedsagelig af private færøske og islandske rederier. Rederiet Smyril Line besejler Færøerne med færgen Norröna, som har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgeren anvendes også til fragttransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgeren også til Seyðisfjörður i Island. Norröna sejler i sommersæsonen to ugentlige ture mellem Danmark (Hirtshals) og Færøerne og en tur mellem Færøerne og Island. I vintersæsonen er der kun en ugentlig tur mellem Danmark og Færøerne og en ugentlig tur mellem Færøerne og Island. En oversigt over skibspassagerer til og fra Færøerne findes i *tabel 8.6*.

Tabel 8.6 Skibspassagerer til og fra Færøerne 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Afrejst	25.071	24.884	26.150	24.946	25.460
Ankommet	25.278	24.166	26.198	25.243	25.793
I alt	50.349	49.050	52.348	50.189	51.253

Kilde: Hagstova Føroya.

8.3 Luftfart

Statens luftfartsvæsen forestod driften af Vágar lufthavn indtil 1. maj 2007, hvorefter lufthavnen blev overdraget til Færøernes landsstyre. Efter overdragelsen af lufthavnen til færøske myndigheder blev lufthavnen den 14. juni 2007 oprettet som et offentlig ejet aktieselskab, P/F Vága Floghavn, med ”Uttanríkis og vinnumálaráðið” (Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender) som ejer.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover 12 helikopter-landingspladser rundt omkring på øerne. Landingspladserne er anlagt og ejet af Færøernes landsstyre og beflyves af Atlantic Airways helikopterservice.

Udbygningen af Vágar Lufthavn blev finansieret ved en nedbringelse af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne. Arbejdet for så vidt angår forlængelse af banen blev afsluttet i december 2011, og den blev taget i brug den 3. december 2011. Banen blev forlænget fra 1.250 meter til 1.799 meter. Arbejdet blev gennemført af færøske J&K Petersen Contractors som hovedentreprenør og med færøske underentreprenører.

Anden del af projektet, omhandlende terminalbygning, servicebygninger og forplads m.m., blev påbegyndt i 2011. Et færøsk konsortium, FAERPORT, blev valgt som totalrådgiver, og entreprisen blev udbudt mellem prækvalificerede entreprenører i sommeren 2012. Den færøske entreprenør, Articon P/F, vandt udbuddet. Den nye terminal og de nye servicebygninger åbnede den 17. juni 2014.

Baggrunden for udvidelsen af lufthavnen er at skabe muligheder for større flytyper med større rækkevidde at operere på lufthavnen og med deraf følgende muligheder for nye destinationer. Forlængelsen af banen fra 1.250 til 1.799 meter har medført, at distancen

der kan nås fra Færøerne uden mellemlanding er rykket fra 2-3 timers flyvetid til 6-7 timers flyvetid, hvilket åbner op for helt nye muligheder. Destinationer som New York, Gran Canaria, Sharm el Sheik og lignende er nu inden for rækkevidde direkte fra Færøerne.

Fra 2006 og frem til 2016 har det færøsk ejede, Atlantic Airways, været alene på ruten mellem Færøerne og København. Fra marts 2017 har SAS haft en daglig afgang imellem København og Færøerne. Antallet af flypassager til og fra Færøerne steg betydeligt til og med 2008. I årene 2008-2010 var rutetrafikken til og fra Færøerne påvirket af faldende passagertal som følge af finanskrisen. Siden 2011 er passagerantallet steget igen.

I 2018 satte Vágar Lufthavn rekord med i alt 373.352 passagerer, hvilket er en stigning på 10,8 pct. i forhold til 2017. Udviklingen er fortsat med en stigning i passagerantallet for 1. halvår af 2019 på 11,6 pct. sammenlignet med samme periode året før. I *tabel 8.6* ses udviklingen i antal flypassagerer til og fra Færøerne i perioden 2014-2018.

Tabel 8.7 Flypassagerer til og fra Færøerne 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Ankommet fra:</i>					
Danmark.....	100.779	107.162	112.260	134.305	152.632
Norge.....	7.313	9.773	9.499	8.269	7.310
Island.....	6.865	8.213	9.500	10.213	10.659
Storbritannien.....	2.914	5.032	5.739	6.468	7.876
Andre lande.....	5.149	6.463	9.207	9.476	8.239
Offshore	1.071				
I alt	125.216	136.643	146.205	168.731	186.716
<i>Afrejst til:</i>					
Danmark.....	100.146	107.862	112.062	133.920	152.176
Norge.....	7.674	9.206	10.098	8.549	7.475
Island.....	6.993	8.198	9.438	10.016	10.556
Storbritannien.....	3.136	4.997	5.638	6.200	7.984
Andre lande.....	4828	6.520	8866	9.442	8.445
Offshore	1.078				
I alt	125.071	136.783	146.232	168.127	186.636
Passagerer i alt.....	250.287	273.426	292.393	336.858	373.352

Kilde: P/F Vágar Floghavn.

Vágar Lufthavn forventer en årlig stigning på 10 pct. i 2019. Konkurrencen på ruterne har medført lavere priser og stigning i passagertal. Derudover har indtægterne for parkering, madsalg og taxifreesalg været voksende de senere år. Vágar Lufthavn har overtaget

informationen, der er etableret i terminalen. I samme lokaler sælges der færøske mærkevarer.

Bestyrelsen har besluttet at planlægge udvidelse af terminal, forplads og andre faciliteter for kunne afvikle trafikken i fremtiden. I denne forbindelse har Vágar Lufthavn en aftale med et rådgivningsfirma om at udarbejde en masterplan for området, der kan dække det forventede behov frem til 2040.

I 2017 har Vágar Lufthavn delvist afsluttet en væsentlig forbedring af parkeringsmulighederne ved lufthavnen. Parkeringspladsen går fra at have omkring 360 parkeringspladser til at have omkring 830 parkeringspladser. Udlejningsbilerne har fået deres eget parkeringsområde. Udlejningsfirmaerne, der delvist var etableret i den nye terminal, er flyttet ind i den gamle terminal.

I februar 2014 oprettede Vágar Lufthavn og Atlantic Airways et fælles selskab under navnet Duty Free FAE. Dette selskab ejes 50 pct. af Vágar Lufthavn og 50 pct. af Atlantic Airways og taxfreebutikken drives i den nye terminal.

I 2018 kom Vágar Lufthavn ud med et overskud på 5,3 mio. kr. efter skat mod 9,1 mio. kr. året før.

Vágar Lufthavn har etableret satellitbaseret RNP-landingsteknologi i 2018 til anvendelse for alle flyselskaber. Atlantic Airways har i et stykke tid anvendt deres egen RNP-teknologi, mens SAS siden februar 2019 har anvendt Vágar Lufthavns RNP-teknologi, hvilket har øget deres regularitet væsentligt. Vágar Lufthavn har også fået godkendelse på TWI-systemet (Turbulence Warning Indicator), som også har stor effekt på regulariteten hos flyselskaberne.

I 2018 havde Atlantic Airways tre fly og to helikoptere i drift. To fly er af typen Airbus A319, og et fly er af typen Airbus A320. Det første Airbus A319 fly blev leveret til selskabet i marts 2012. Airbus 320 flyet blev leveret i december 2016. De to Airbus 319 fly kan medbringe 144 passagerer, og Airbus 320 flyet kan medbringe 174 passagerer i forhold til 95 passagerer på Avro RJ typen, som selskabet brugte tidligere. Ifølge Airbus-koncernen flyver Atlantic Airways' Airbus fly med Europas mest avancerede flyteknologi, RNP AR 0.1, hvilket har været medvirkende til, at punktligheden og regulariteten er forbedret betydeligt med færre forsinkelser til følge. Atlantic Airways fik tilgang til et nyt Airbus A320neo fly i juli 2019 og får yderligere tilgang til et i andet kvartal 2020. De nye fly er mere miljøvenlige med besparelser i brændstofforbrug og CO₂-udslip på op til 20 pct. Sædekapaciteten på de nye fly er 174 sæder på hvert af flyene.

Atlantic Airways helikopterservice råder nu over to helikoptere af typen AW 139, der har afløst to helikoptere af typen Bell 412. Helikopterne anvendes efter aftale med Færøernes

landsstyre til Search-and-Rescue opgaver ved Færøerne og ruteflyvning mellem øerne. Den første AW 139 helikopter blev leveret i december 2015 og den anden i foråret 2016. Atlantic Airways og Færøernes Landsstyre indgik med virkning fra 1. januar 2016 en ny 10-årig serviceaftale om Search-and-Rescue og bygdebeflyvning.

Atlantic Airways har ruteflyvning mellem Danmark og Færøerne. Der flyves året rundt til København og Billund samt i sommersæsonen til Ålborg. Det færøske flyselskab har også flyruter fra Færøerne til Reykjavik, Bergen og Edinburgh. Fra juli 2019 oprettes en ny helårlig direkte flyrute mellem Færøerne og Frankrig (Paris). Desuden har Atlantic Airways oprettet SOL-ruter fra Færøerne til Barcelona og Mallorca samt en rute om vinteren til Gran Canaria.

Der er passagerflyvning med helikopter til Fugloy, Skuvoy, Svinoy, Mykines, Vagar, Suðuroy, Koltur, St. Dímun og Tórshavn. I sommeren 2019 udbydes også en ugentlig helikopter rundtur fra Vágar Lufthavn.

Atlantic Airways' aktiviteter består også af charterflyvninger. Den tidligere internationale ambition om dedikerede fly til charteropgaver er siden 2014 ændret til kun at omfatte salg af overskudskapacitet fra ruteflyvningen.

Selskabets omsætning var i 2018 på 546,9 mio. kr. sammenlignet med 515,1 mio. kr. i 2017. Regnskabet for 2018 viste et overskud efter skat på 16,2 mio. kr. sammenlignet med et overskud i 2017 på 3,3 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde ultimo 2018 242 mio. kr., og balancen udgjorde 793 mio. kr. Atlantic Airways havde i 2018 184 årsværk i forhold til 180 årsværk i 2017.

Efter at den nye terminal åbnede i juni 2014, overgik driften af det toldfrie salg til det nystiftede selskab, Dutyfree FAE, som ejes af Atlantic Airways og Vágar Lufthavn.

Atlantic Airways bygger sammen med pensions- og livsforsikringsselskabet LÍV et hotel med 130 værelser i Tórshavn. Hotellet vil blive drevet af Atlantic Airways gennem datterselskabet Hotel Atlantic, der har indgået franchise-samarbejde med Hilton. Det nye hotel, der åbner i sommeren 2020, bliver en del af hotelkæden Hilton Garden Inn.

Atlantic Airways ejes 100 pct. af Færøernes landsstyre. I perioden 2007 til 2014 var selskabet noteret på børserne i Island og Danmark, efter at selskabet delvist blev privatiseret med 1/3 i 2007. I foråret 2014 købte Atlantic Airways efter aftale med hovedaktionæren, Færøernes Landsstyre, størstedelen af de private aktier tilbage. Efterfølgende blev de resterende aktier, der ikke var ejet af Færøernes landsstyre eller Atlantic Airways, tvangsindløst.

8.4 Turisme

Udviklingen i turismen fortsætter med at følge de højt fastsatte mål, som Visit Faroe Islands satte i 2012 om at fordoble turismen frem til 2020, hvor den skal opnå en samlet omsætning på 1 mia. kr.

I 2018 blev der sat ny rekord med 182.000 overnatninger, som kan sammenlignes med 175.000 overnatninger i 2017. Dertil skal siges, at antallet af gæster der overnatter på Airbnb er kraftigt stigende, og disse gæster er ikke inkluderet i overnatningstallene, da Airbnb ikke vil udlevere statistik. På et par år er antallet af udbydere gået fra næsten ingen til ca. 300 på Færøerne. Det reelle overnatningstal for 2018 vurderes til at være på mindst 200.000 overnatninger, hvis Airbnb var talt med, som er det mål, der ellers er sat for 2020. Turismeomsætningen kom i 2018 op på 731 mio. kr., og der forventes en omsætning i 2019 på ca. 800 mio. kr.

Tendensen på turistmarkedet er, at der fortsat er en stor stigning i efterspørgslen efter nye og ukendte destinationer, som har noget andet at byde på, end det man finder de fleste andre steder. Fra turismens side mener man, at Færøerne matcher denne efterspørgsel som en anderledes destination med andre oplevelser. Dette efter at flere og flere destinationer er blevet mere og mere ens, hvor man kan spise den samme mad, købe de samme mærker og opleve de samme ting.

Visit Faroe Islands vurderer, at Færøerne i dag har et bredt og spændende turistprodukt. Tilbuddene er blevet moderniserede. Overnatningskapaciteten er for første gang i mange år vokset og forventes at fordobles i 2020. Antallet af spændende restauranter og caféer er også øget. Der er endvidere større fokus på at give turisterne en oplevelse, der er autentisk og bæredygtig, og som tager udgangspunkt i den færøske natur og kultur. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.v. og flere restauranter tilbyder mad, der er baseret på det færøske køkken. Der er også oprettet nye selskaber, som bruger naturen og kulturen aktivt til at udfordre gæsterne, bl.a. med fokus på teambuilding, oplevelsesture, conferenceaktiviteter og events.

Markedsføringen henvender sig i dag i højere grad end tidligere også til erhvervsturister, som er med til at forlænge turistsæsonen. Der fokuseres bl.a. på, at Færøerne kun ligger 2-3 timers flyvning fra Centraleuropa, har gode faciliteter, herunder helt op til 5-stjernede conferencefaciliteter, og en natur, som er oplagt at bruge i den sammenhæng. Andre vigtige fokusområder er internationalt PR og digital markedsføring. Visit Faroe Islands tog i 2018 imod 250 internationale medier, herunder mange af verdens største mediehuse. Det kan sammenlignes med 50 medier i 2012. Interessen fra den internationale presse har aldrig været større, og Visit Faroe Islands må sige nej tak til mange forespørgsler fra udenlandske medier, bloggere og såkaldte Instagrammers. Visit Faroe Islands digitale arbejde er gået godt, og det har været med til at tiltrække en langt yngre målgruppe til øerne end tidligere. Visit Faroe Islands har i dag over 450.000 følgere på de sociale medier.

Fra 2018 er Visit Faroe Islands ikke kun en markedsføringsorganisation, men den har også fået ansvaret for den interne turismeudvikling. Til det er der fra landets side afsat en ekstra bevilling på 6 mio. kr. årligt, og to medarbejdere er ansatte til opgaven. Ny 2025-udviklingsstrategi, "Udvikl og bevar på samme tid", blev præsenteret i februar 2019. Strategien bygger på de fire hjørnsten:

1. Kvalitet frem for kvantitet.
2. Turisme i hele landet hele året.
3. Viden og kompetenceudvikling.
4. Ny rammelovgivning for Færøerne som turistland.

Færøerne har ligeledes de senere år tiltrukket et stigende antal krydstogtskæb. Antallet af passagerer steg fra ca. 10.500 i 2002 til 61.227 i 2015. I 2016 faldt antallet af cruiseskæb dog drastisk til 29.000 gæster pga. den nyindførte grindelov. Dette medførte, at specielt de tyske cruiserederier valgte Færøerne fra. I 2018 steg antallet af cruiseskæb til 39.514, men der er endnu langt op til rekordåret i 2015. Der forventes en yderligere vækst i 2019. Langt de fleste skibe anløber i Tórshavn. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der arrangeres diverse ture til attraktioner på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Flere oplysninger er at finde på www.visitfaroeislands.com.

8.5 Postvæsen

Postvirksomhed varetages på Færøerne af Posta, der er et aktieselskab ejet af Færøernes landsstyre. Posta er p.t. eneste virksomhed, der har koncession til at udføre landsdækkende postbefordring. Posta har en befordringspligt, der skal sikre befolkningen adgang til postservice på fastlagte vilkår. Posta har eneret til omdeling af alle breve til og med 100 g på Færøerne samt til og fra udlandet.

Landsstyret meddelte i april 2018, at de arbejdede med at privatisere Posta. Virksomheden blev sat til salg tidligt sommeren 2019. Privatiseringsprocessen standsede ultimo juni pga. for lavt bud.

Udviklingen i Postas virksomhed i perioden 2006-2011 er vist i *tabel 8.7* og *tabel 8.8*.

Tabel 8.7 Udviklingen i postvirksomheden 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Salg	91,0	94,6	96,7	102,3	114,0
EBIDTA	9,1	9,3	8,2	12,4	11,9
<i>I pct. af salg</i>	<i>10,0</i>	<i>9,8</i>	<i>8,5</i>	<i>12,1</i>	<i>10,4</i>
Resultat før skat	4,0	4,1	1,6	4,2	3,4
<i>I pct. af salg</i>	<i>4,4</i>	<i>4,3</i>	<i>1,7</i>	<i>4,1</i>	<i>3,0</i>

Kilde: Posta.

Antallet af breve toppede i 2001 ved 11 mio. stk. og forventes at være på 2 mio. stk. i 2019. Det vil sige kun en femtedel af antallet i 2001. Dog har man i perioden formået at få en stigende omsætning og en bedre økonomi. Posta har haft overskud de sidste seks år.

Grundet konkurrence på pakker og andre produkter oplyser Posta officielt kun antal breve. Udviklingen har været præget af færre udbringninger af små/mindre breve som følge af øget digitalisering af breve, men samtidig flere udbringninger af større breve og flere postpakker, bl.a. som følge af øget nethandel. De seneste otte år er antal af udbragte breve gennemsnitlig faldet med 10 pct., mens antallet af store breve er steget over de seneste fire år. Den planlagte digitalisering fra det offentlige medregnet digital underskrift forventes at intensivere faldet i antallet af breve i 2019 og frem.

Tabel 8.8 Udviklingen i breve 2014-2018, mio. breve

	2014	2015	2016	2017	2018
Breve	3,3	3,1	2,8	2,7	2,5

Kilde: Posta.

I januar 2015 startede Posta speditiovirksomheden Posta Logistics aps i Kolding, og medio 2019 startede en afdeling med lager og kontor i Avedøre. Den sidste er specielt rettet mod luftfragt. Dette er en del af Posta's logistics forretning, der er stærkt stigende og bidrager til at kompensere for den faldende postmængde. I juni 2019 købte Posta firmaet North West Chartering, der driver "bulk-last"- agentvirksomhed og på kundens vegne står for at finde egnede skibe til projektgods og bulk som helhed på Færøerne og i Island.

GIRO-delen af Posta har i mange år været outsourcet til Suðuroyar Sparikasse. Grundet ugunstige rentemarginaler og manglende indtjening pga. digitalisering standsede Posta og Suðuroyar Sparikasse denne service i sommeren 2019.

Virksomheden har en stigende effektivitet målt i omsætning pr. fuldtidsansat, der har bevæget sig fra 770 tkr/fte i 2014 til 970 tkr/fte i 2018.

Virksomheden har på postpakkedelen været præget af fald i antal pga. PostNord's faldende markedsandel i eksport til Færøerne. Dette er kompenseret med en meget pæn stigning i "logistics"-delen, bl.a. via Posta Logistics i Kolding.

8.6 Radio- og Telekommunikation

Lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet er efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre overdraget til hjemmestyret. Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde er dog fortsat et fællesanliggende.

Telekommunikationsloven

Det færøske radio- og telekommunikationsmarked reguleres i henhold til lagtingslov nr. 72 af 22. maj 2015 om telekommunikation, som trådte i kraft den 1. januar 2016. Lovens formål er at fremme et velfungerende og innovationspræget marked for elektroniske kommunikationsnet og -tjenester til gavn for slutbrugerne.

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation på Færøerne. Fjarskiftiseftirlitið er en styrelse under landsstyremrådet for udenrigs- og erhvervsanliggender, hvis opgave bl.a. er at medvirke aktivt til at skabe gunstige rammebetingelser for konkurrence på radio- og telekommunikationsmarkedet til gavn for brugerne. Fjarskiftiseftirlitið udøver tillige tilsyn med de færøske udbydere af telekommunikationstjenester, samt fastsætter administrative regler i henhold til lovgivningen. Derudover rådgiver Fjarskiftiseftirlitið landstyremanden og centraladministrationen om faglige spørgsmål og anliggender på telekommunikationsområdet.

Liberaliseringen af markedet

Liberaliseringen af det færøske telemarked startede i 1997 med vedtagelsen af en såkaldt ONP telelov (Open Network Provision). I 1999 fik de første teleudbydere koncession. Med den nye SMP telelov (Significant Market Power), som trådte i kraft 1. januar 2016, er reguleringsprincipperne bragt i overensstemmelse med nuværende EU praksis. De tidligere koncessioner er afløst af tilladelser, og de tidligere koncessionsforpligtelser reguleres gennem loven.

Telestatistik

Fjarskiftiseftirlitið ændrede i 2015 den færøske telestatistik, således at den nu er i overensstemmelse med den internationale ITU standard (International Telecommunication Union). Hermed sikres, at færøsk telestatistik er sammenlignelig internationalt. Det har haft den konsekvens, at nogle af de data der indsamledes frem til og med 2014 ikke er direkte sammenlignelige med data fra efterfølgende år.

Telestatistikken er tilgængelig på færøsk og engelsk på www.fse.fo.

Transmissionsvirksomhed mv.

Televarpið, som ejes af Føroya Tele, er den største udbyder af tv-kanaler på Færøerne. De sender 51 tv-kanaler på deres eget digitale jordsendenet (DVB-T). Omkring 94 pct. af befolkningen på Færøerne er dækket af nettet, som i 2013 blev omlagt fra MPEG-2 til MPEG-4 kodning. R2 Net, hvis sendenet (DVB-T) dækker store dele af Færøerne, udbyder 1 tv-kanal. Herudover udbydes der satellitbaseret tv. Den største udbyder er Canal Digital (DVB-S DTH). Endelig er der et antal ejerforeninger m.v., som udbyder tv-kanaler i eget kabelnet.

Der er to færøske tv-kanaler med færøsk egenproduktion. Kringvarp Føroya (Færøernes Radio og TV) er Færøernes licensfinansierede public service kanal. Kringvarp Føroya benytter Televarpið's landsdækkende sendenet. Iktus er en privat tværkirkelig kanal. Iktus sender over R2Net og kan ses i store dele af landet.

Inden for radiofoni er der fem landsdækkende kanaler på Færøerne: Kringvarp Føroya (Færøernes Radio og TV), Rás 2, Lindin, R7 og Voxpop. Derudover er der to lokale stationer, Home og Staðið. Alle benytter analog sendere.

Telekommunikationstjenester

Bredbåndsdækningen på Færøerne har siden 2010 ligget på 100 pct. Der var 18.000 bredbåndssabonnementer ved udgangen af 2018.

Der sker en løbende udvikling i retning af højere bredbåndshastigheder. I slutningen af oktober 2015 fik de færøske operatører mulighed for at tilbyde bredbånd baseret på VDSL-2¹ teknologi over det meste af Færøerne. Det har gjort det muligt at udbyde højere bredbåndshastigheder. Fra midten af december 2016 øgedes den udbudte hastighed til private fra tidligere op til 50 Mbit/s til nu op til 100 Mbit/s. Da hastigheden er afhængig af længden på kobber-nettet ud til den enkelte husstand, vil det dog ikke være muligt at opnå denne hastighed over hele landet.

DSL-teknologier² udgør 99 pct. af markedet for fastbredbånd målt i abonnementer. Med en fremgang på under 1 pct. er antallet af xDSL-abonnementer overordnet set uændret fra 2017 til 2018. Derimod skiftes der fra lav- til højhastighedsabonnementer. Ser man på perioden fra 2017 til 2018, faldt antallet af abonnementer med en hastighed under 30 Mbit/s med knap 2.250, svarende til 18 pct. I samme periode steg antallet af abonnementer med en hastighed over 30 Mbit/s tilsvarende og udgjorde 44 pct. af samtlige xDSL bredbåndssabonnementer på Færøerne ved udgangen af 2018. Antallet af xDSL-abonnementer steg med en hastighed over 100 Mbit/s til over tusind ved udgangen af 2018. Til sammenligning var der knap 500 ved udgangen af 2017.

Udover DSL udbydes der, på det færøske marked, fastbredbåndinternet via fiber og FWA³. Fiber og FWA udgjorde i 2018 henholdsvis 0,4 og 0,8 pct. af samtlige abonnementer.

Der er i praksis duopol på det færøske bredbåndsmarked, hvor det offentligt ejede selskab Føroya Tele målt på abonnementer har en markedsandel på 78 pct., mens Hey (tidligere Vodafone) har 21 pct. Udbuddet til private spænder fra 5/0,5 Mbit/s til 100/20 Mbit/s, med 10-20 Mbit/s som de mest typiske (43,5 pct.). Dertil er der to mindre operatører på

¹ VDSL-2 står for Very-high-bit-rate digital subscriber line 2.

² DSL står for Digital subscriber line. Der udbydes p.t. to former for DSL, hhv. ADSL og VDSL-2, som i det følgende fælles angives xDSL.

³ FWA står for Fixed Wireless Access.

markedet, Nótin og Elektron. Nótin, en forholdsvis ny operatør, er medtaget i statistikken fra 2. halvår 2013 og står for en markedsandel på 0,7 pct. af de samlede abonnementer i 2018. De udbyder FWA-baseret bredbånd, dog kun i visse dele af Færøerne. Elektron, der er medtaget i statistikken fra 2015, udbyder bredbåndsløsninger til større virksomheder og offentlige institutioner via xDSL og Fiber. Elektron udgør ultimo 2018 0,5 pct. af bredbåndsmarkedet målt i abonnenter.

Der er to selvstændige 2G, 3G og 4G mobilnet på Færøerne. De ejes og drives af hhv. Føroya Tele og Hey.

4G LTE blev introduceret på det færøske marked i 2015. Hey havde ved udgangen af 2018 en 4G LTE dækning på godt 95 pct. af befolkningen, mens Føroya Tele anslår deres 4G LTE dækning til praktisk talt 100 pct. af befolkningen. Begge operatører tilbyder endvidere 4G LTE bredbåndsdækning til skibe i færøsk farvand, benævnt ”sjónet” (sønet). Rækkevidden er 60-70 sømil fra land. Ved udgangen af 2018 var der 48 tusind mobil-bredbåndsabonnementer⁴ på Færøerne, heraf var 3.000 dedikerede data-abonnementer.

Forbruget af mobildata øges fortsat. I 2018 blev der på Færøerne up- og downloadet mere end 4,5 mia. megabytes, en fordobling af forbruget set i forhold til året før. Mobilabonnementer med inkluderet adgang til internettet udgjorde 74 pct. af mobildataforbruget i 2018, mens dedikerede dataabonnementer stod for de resterende 26 pct.

På mobiltelefoniområdet var der pr. 31. december 2018 registreret 56.000 abonnenter⁵. Det skal holdes op imod et marked med 51.000 indbyggere. På dette område fordeler markedsandelen sig således, at Føroya Tele har 75 pct. og Hey 25 pct. af markedet.

Fra 2012 til 2015 var forbruget af mobiltelefoni nedadgående, men siden er udviklingen i forbruget vendt. Forbruget i minutter steg 6 pct. fra 2017 til 2018. Indlandstrafikken på mobiltelefoni steg til 140 mio. minutter, hvilket svarer til en stigning på 7 pct. fra 2017 til 2018. Udlandstrafikken var fortsat 17 mio. minutter, og udgjorde således 11 pct. af den samlede mobile trafik i 2018. Gennemsnits forbruget var 46 timer pr. mobilabonnement⁵ i 2018.

Siden statistikken begyndte i 2007 har begge selskaber, Føroya Tele og Hey, oplevet tilbagegang i antallet af abonnementer indenfor fastnettelefoni⁶. Dette skyldes hovedsageligt den negative udvikling i antallet af afsatte PSTN linjer. Fra 2017 til 2018 faldt antallet af afsatte PSTN linjer med 9 pct. til 12,5 tusind linjer, mens antallet af afsatte

⁴ Mobil-bredbåndsabonnementer refererer til mobilabonnementer med adgang til internettet samt data-abonnementer til fx dongler der inden for de sidste tre måneder har haft forbindelse til internettet.

⁵ Et mobilabonnement omfatter forudbetalte samt bagudbetalte abonnementer til tale mv. Mobilabonnementer udelukkende til data er ikke inkluderet.

⁶ Fastnettelefoni omfatter PSTN, ISDN og VoIP teknologi

ISDN linjer faldt 2 pct. til 2 tusind linjer. I samme periode øgedes VoIP med 15 pct. til 2,6 tusind abonnementer ved udgangen af 2018. Samlet udgør dette et fald på godt tusind fastnet abonnementer, svarende til 5 pct. i perioden 2017 til 2018. Ved udgangen af 2018 var der således 17 tusind fastnetabonnementer. Til sammenligning var der 27 tusind fastnet abonnementer i 2007. Ser man på hele perioden vil udviklingen svare til en årlig tilbagegang på 4 pct. fra 2007 til 2018.

I takt med udviklingen i antallet af abonnementer, fortsætter fastnet trafikken med at falde. Den udgående fastnet trafik udgjorde samlet 23 mio. minutter i 2018. Til sammenligning var den samlede udgående fastnet trafik 110,5 mio. minutter i 2007. Det gennemsnitlige forbrug pr. abonnement er således faldet, fra knap 68 timer i 2007 til godt 21 timer i 2018.

Færøernes forbindelse med udlandet

Med Færøernes beliggenhed, erhvervsstruktur og historiske forbindelser spiller international kommunikation en stor rolle. Dette afspejles bl.a. i et ret stabilt mønster, hvor ca. 10 pct. af den udgående taletrafik i minutter går til udlandet. Dette er godt dobbelt så højt som i Danmark, hvor den tilsvarende andel er under 5 pct. Hertil kommer internettrafikken, som står for den overvejende del af væksten i teletrafikken med udlandet. Hurtige og pålidelige teleforbindelser til udlandet har derfor meget stor betydning.

Færøerne er på telekommunikationsområdet forbundet med udlandet via søkabel og satellit.

SHEFA-2 kablet, som er Færøernes hovedforbindelse, blev etableret mellem Skotland, Orkneyøerne, Shetlandsøerne og Færøerne i 2007 og blev taget i brug i april 2008. FARICE-1 kablet ligger mellem Island og Skotland via Færøerne, og blev taget i brug 1. marts 2004. CANTAT-3 kablet er det ældste, og blev taget i brug i 1996. Sammenlagt har fiber kablerne forbedret driftssikkerheden og transmissionskapaciteten væsentligt. Føroya Tele ejer og driver SHEFA2 og CANTAT-3. FARICE-1 har islandske ejere.

Satellit-tjenester udbydes af Føroya Tele, Teletænastan (TeleServe) og Vikmar. Der er de sidste år sket en fortsat udvikling af tjenesterne, og priserne er faldet i takt hermed, til gavn for især søfolk og andre erhverv på havet.

8.7 El-forsyning

Det fælleskommunale elselskab SEV forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne. I 2018 var el-produktionen 352,0 mio. kWh, hvilket giver en vækst på 5,3 pct. i forhold til 2017, *jf. tabel 8.9.*

Tabel 8.9 El-produktion på Færøerne 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kWh -----					
Vandkraft.....	90,6	120,7	133,1	106,3	111,2	108,1
Termisk kraft.....	180,1	150,2	125,5	158,9	163,4	180,1
Vindkraft.....	21,8	34,5	55,8	52,1	59,7	63,8
I alt.....	292,5	305,4	314,4	317,4	334,3	352,0

Kilde: SEV.

Under normale driftsforhold er der hidtil kommet ca. en tredjedel af produktionen fra vandkraftanlæggene. Strategien for produktionen er således, at vindkraften har første prioritet, derefter har vandkraft anden prioritet, idet denne i en vis udstrækning kan lagres – dog kortvarigt, og til sidst suppleres der med termisk kraft for at balancere den øjeblikkelige efterspørgsel. 18,1 pct. af den samlede el-produktion på Færøerne var i 2018 baseret på vindkraft, mens vandkraften stod for 30,7 pct. I produktion opnåede man således i 2018 en andel af vedvarende energi i elsektoren på 48,8 pct.

Et 6 MW vindudbud er gennemført i Porkeri, og møllerne planlægges opsat i sommeren 2020. De næste to udbygninger inden for vindkraft i hovedområdet er blevet udbudt af myndigheden Umhvørvisstovan/Orka. Der er tale om et 18 MW udbud på Eide og et andet 18 MW udbud i hovedstadsområdet, som er udløst af en projektansøgning i Hoyvík. Begge projekter forventes opført i sommeren 2020, hvis tingene går som planlagt. Både på Suderø og i hovedstadsområdet må den voksende vindproduktion understøttes af batterier m.m. og på sigt også med et eller flere vandpumpeværker til energilagring.

Byggeriet med station 3 på Sundsværket uden for Tórshavn går imod den afsluttende fase. Der er tale om en ny station med fire motorer på i alt 37 MW til erstatning for de to ældste motorer på 25 MW. Med de nye motorer vil leveringssikkerheden være intakt en del år ind i fremtiden. Den nye station forventes at blive taget i brug i foråret 2020.

I 2019 betaler en almindelig husholdning på Færøerne en fast afgift på 600 kr. årligt og 1,89 kr./kWh (inkl. moms), hvilket er mindre end i Danmark. Eksporterende industrivirksomheder betaler 1,20 kr./kWh (ekskl. merværdiafgift) samt en fast årlig afgift på 9.680 kr. (ekskl. moms), hvilket er noget højere end i Danmark.

Salget af elektricitet fordelte sig således i 2018:

- Landbrug, opdræt, fiskeri m.m. 17,7 pct.
- Produktion og byggeri m.m. 25,6 pct.
- Handels-, restaurant- og hotelvirksomhed..... 7,7 pct.
- Transport, post og kommunikation 7,6 pct.
- Finansiering, forsikring og servicevirksomheder... .. 1,2 pct.
- Offentlige, kommuner og private tjenesteydelser..... 15,2 pct.
- Privat 24,9 pct.

9. Sociale og familieretlige forhold

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 blev det sociale område et særanliggende, bortset fra særforsorgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særforborsomsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særforborsomslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltning mv.

Almannaverkið (Færøernes socialforvaltning) omfatter administration af den direkte forvaltning med kontakt til borgerne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Dertil kommer administration af hjælpemidler, genoptræning og bevilling af ydelse til bo- og støttetilbud til personer med særlige behov, der er under 67 år. Hovedkontoret er beliggende i Tórshavn. Desuden er afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Saltangará.

Almannaverkið træffer afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, assistance med henblik på tilknytning til arbejdsmarkedet, børnetilskud, familietilskud, adoptionstilskud, bo- og støttetilbud, folke- og førtidspension, enkepension, samt dagpenge ved sygdom og fødsel. Afgørelser kan påklages til det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelsesret. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

Ulykkesforsikringsrådet træffer afgørelser i henhold til lagtingslov nr. 67 af 25. maj 2009 om arbejdsskedeforsikring, som trådte i kraft den 1. januar 2010. For arbejdsskader, der er indtruffet før lagtingslovens ikrafttræden, finder anordning nr. 389 af 15. november 1966 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde fortsat anvendelse. Rådets afgørelser kan påklages til Ankestyrelsen i Danmark. Ulykkesforsikringsrådet modtog i 2017 306 nye anmeldelser om arbejdsskader, hvoraf 17 var erhvervssygdomssager.

Ældreområdet er i medfør af lagtingslov nr. 20 af 7. april 2014 udlagt til kommunal forvaltning gældende fra 1. januar 2015. Der er tale om alle områder inden for ældreplejen, herunder visitation til plejehjem og ældreboliger, hjemmehjælp og hjemmesygeplejeordningen. Ordningen vedrørende vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer i hjemmet er en ydelse, kommunerne kan vælge at tilbyde. Bortset fra Tórshavn Kommune er øvrige kommuner indgået i samarbejde om varetagelse af opgaven, der tilsammen udgør 8 kommunale bo- og hjemmetjenester fordelt over hele landet. Afgørelser truffet af kommunerne kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

For yderligere information henvises til Kommunefelagið (Kommunernes Landsforening) www.kf.fo.

Børneværn

Lagtingslov nr. 18 af 8. marts 2005 om børneværn, der trådte i kraft den 1. januar 2006, har betydet, at en væsentlig del af ansvaret er decentraliseret til kommunale enheder. Der er etableret et Hovedbørneværn, der træffer afgørelser i omsorgsovertagelse samtidig med, at administrationen af døgninstitutioner fastholdes på centralt niveau. Formålet med loven er først og fremmest at forbedre børns og forældres retssikkerhed. I 2013 er loven udvidet, og der er givet hjemmel til etablering af Børnehuset, der danner ramme om et tværfagligt samarbejde, når børn og unge har været udsat for seksuelle overgreb.

9.1 Sociale ydelser m.v.

Adoption

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 10. maj 2014 udgør tilskuddet 100.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af den hertil godkendte organisation i Danmark, og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere beskrivelse af adoption henvises til *kapitel 12.3*.

Børnetilskud

Med virkning fra 1. januar 1997 trådte lagtingslov nr. 71 af 20. maj 1996 om børnebidrag til enlige forsørgere mv. i kraft. Efter disse regler kan et fastsat børnebidrag om nødvendigt udbetales forskudsvis til børn, hvis forældre ikke lever sammen. Derudover kan der gives et bidrag til børn, hvor ingen eller kun den ene af forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født uden for ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Der ydes et særligt tilskud til børn af enlige forsørgere. Udbetaling finder sted kvartalsvis til den person, som barnet har registreret bopæl hos. Ydermere modtager forældre skattefradrag for hvert barn under 18 år.

Barselsorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel

I hovedtræk kan det siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 46 ugers barselspenge. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 46 efter fødslen har forældrene 28 ugers barselsorlov, som de kan dele mellem sig.

Barselsordningen administreres af Barsilsskipan. For yderligere information henvises til *kapitel 4.2* og www.barsil.fo.

Støtte til underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 40 pct. af de betalte bidrag refunderet af landskassen. Med virkning fra den 1. januar 2011 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale børnebidrag, dog kun få 40 pct. tilbage for den del af bidraget, der overstiger normalbidraget til det første barn.

Arbejdsløshed

Lønmodtagere der er knyttet til det færøske arbejdsmarked indbetaler et obligatorisk bidrag til en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til *kapitel 4.2* og www.als.fo.

Hvis optjeningsretten til arbejdsløshedsunderstøttelse ikke kan imødekommes, kan der ydes forbigående hjælp ved arbejdsløshed efter forsorsloven.

Dagpenge ved sygdom og ulykke

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag, og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog højst et beløb svarende til 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter til 1. og 2. fraværdsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 120 timer de sidste 13 uger før 1. fraværdsdag. Personer som er fyldt 70 år, og som modtager folkepension, samt personer der modtager højeste førtidspension har ikke ret til dagpenge ved sygdom.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværdsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Retten til dagpenge indtræder fire uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Som følge af arbejdsskadeforsikringsloven, gældende fra 1. januar 2010, er der vedtaget en lovændring i lov om dagpenge i sager vedrørende arbejdsskader og erhvervssygdomme. Sygedagpenge i arbejdsskadesager var tidligere et delt ansvarsområde mellem Almannaverkið og forsikringsselskaberne. Fremover kan Almannaverkið udbetale sygedagpenge i op til to år i sager, som bliver behandlet efter

arbejdsskadeforsikringsloven. Udgifterne til dette refunderes dog af forsikringsselskabet eller landskassen.

Sygeforsikring

Fra den 1. januar 2010 er sygekasseordningen nedlagt og erstattet af en generel sygeforsikring (Heilsutrygd).

Heilsutrygd administrerer lagtingslov nr. 178 af 22. december 2009 om offentlig sygeforsikring. I henhold til lov om offentlig sygesikring har personer bosiddende på Færøerne ret til en række ydelser. Heilsutrygd finansieres af landskassen, og det månedlige bidrag for hver enkelt person, 18 år og ældre, der er omfattet af loven, udgør 175 kr. samt 0,60 pct. af den skattepligtige indtægt.

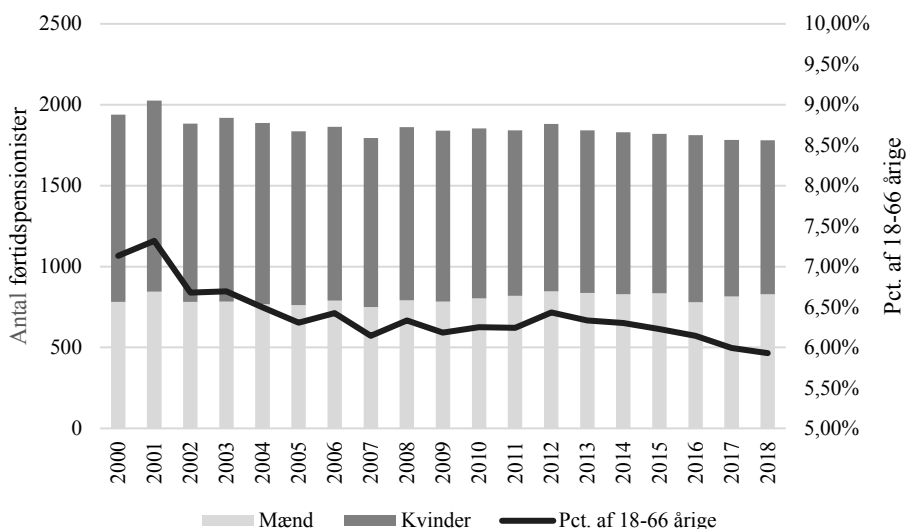
Heilsutrygd har i alt afholdt udgifter for ca. 176 mio. kr. i 2018. Heilsutrygd afholdt i 2018 udgifter til ydelser eksempelvis inden for medicin (70,8 mio. kr.), kommune-lægehjælp (52,9 mio. kr.), specialelægehjælp (1,7 mio. kr.), tandlægehjælp (18,5 mio. kr.), kiropaktor (0,09 mio. kr.), fysioterapi (7,7 mio. kr.), ergoterapi (0,6 mio. kr.), psykologi (1,3 mio. kr.), fodterapi (2,9 mio. kr.), begravelseshjælp (1,8 mio. kr.) samt forskellige hjælpemidler m.v.

Førtidspension

Forudsætningen for at få tildelt førtidspension er, at revalidering, et lignende tiltag eller behandling ikke er muligt, og at arbejdsevnen er varigt nedsat med mindst 50 % af fysiske eller psykiske årsager. Førtidspensionen er opdelt i højeste, mellemste og laveste niveau, der tildeles i relation til resterende arbejdsevne.

I *figur 9.1* er vist antallet af førtidspensionister fordelt på køn. Som tallene viser, er der en mindre overrepræsentation af kvinder blandt førtidspensionsmodtagerne. Antallet af kvinder er dog faldet gennem de senere år.

Af figuren fremgår det, hvor stor en andel førtidspensionister udgør af den samlede voksne befolkning. Andelen er faldet fra 7 pct. til lige under 6 pct. Denne udvikling tegner til at fortsætte. Udviklingen skyldes sammenfald mellem stigende befolkning og et stabilt niveau for antal førtidspensionister.

Figur 9.1 Førtidspensionister på Færøerne 2000-2018

Kilde: Almannaverkið og Hagstovan

Pensionsloven indeholder tillige bestemmelse om tildeling af handicapkompenserende tillæg, der tildeles uafhængigt af modtagelse af førtidspension.

Personer, som modtager førtidspension, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Ved permanent flytning inden for rigsfællesskabet kan færøske førtidspensionister medtage pensionsydelsen i op til 3 år, eller indtil vedkommende overgår til bopælslandets førtidspensionsordning eller er sikret andet forsørgelsesgrundlag, dog max op til 3 år.

Folkepension

Folkepensionsalderen på Færøerne er:

- 67 år for personer, der er født før 1. juli 1957
- 67 ½ år for personer, der er født i perioden 1. juli 1957 til og med 31. december 1962

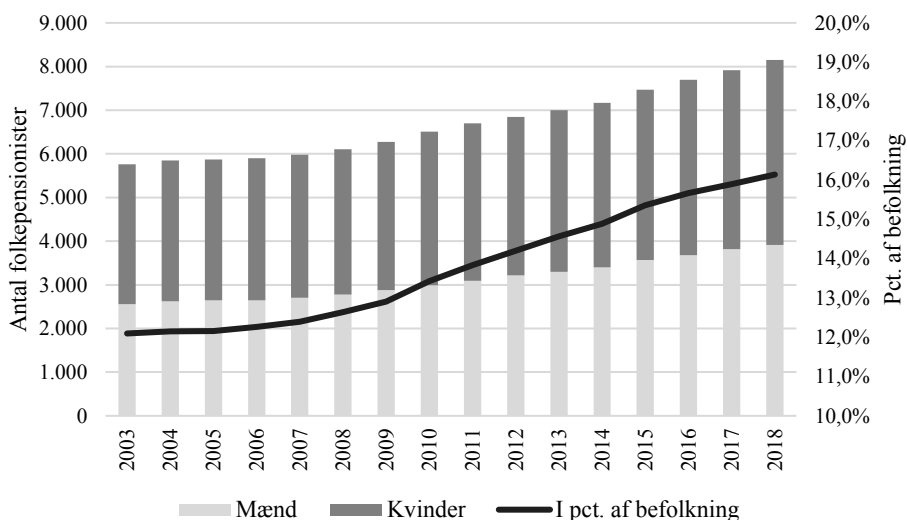
Modtagelse af folkepensionsydelsen sker efter ansøgning og består af et skattefrit grundbeløb og et skattepligtigt tillæg. For personer, der er født før 1. januar 1953, modregnes tillægget i den skattepligtige indkomst efter regler, der årligt regulerer denne og andre sociale ydelser. For personer, der er født 1. januar 1953 eller senere, modregnes først grundbeløbet og derefter tillægget i den skattepligtige indkomst efter regler, der årligt regulerer folkepensionen og andre sociale ydelser.

I figur 9.2 er vist antallet af folkepensionister fordelt på køn. Figuren viser, at antallet af folkepensionister har været stigende over de seneste 15 år. Der er en nogenlunde ens udvikling i antal pensionister blandt mænd og kvinder, mens kvinderne udgør den største andel af pensionistgruppen.

Figuren viser også andelen af folkepensionister i forhold til den samlede befolkning. Hvor andelen i de første år ligger jævnt omkring 12 pct., er andelen af folkepensionister de senere år steget til at udgøre mere end 16 pct. af den samlede befolkning.

Folketallet, der ligger til grund for figuren, er i perioden steget med 2.800 personer, mens antallet af pensionister tilsvarende er vokset med knap 2.400 personer i perioden.

Figur 9.2 Folkepensionister på Færøerne 2003-2018

Kilde: Almannaverkið og Hagstovan

Ved permanent flytning inden for rigsfællesskabet medtager folkepensionister ikke pensionsydelsen, men de overgår til bopælslandets folkepensionsordning ved henvendelse til bopælskommunen. Ydelsen modtages efter de regler, der er gældende i bopælslandet.

Ved opnåelse af det 67. år udbetales en skattepligtig månedlig pensionsydelse fra Arbejdsmarkedspensionsfonden (Samhaldsfæsti), der finansieres af bidrag fra arbejdsmarkedets parter. Personer, der har haft ophold og arbejde på Færøerne, kan søge om bidrag fra pensionsfonden, og pensionsydelsen kan medtages ved fraflytning fra Færøerne.

Arbejdsmarkedspensionen administreres af TAKS. For yderligere information henvises til www.taks.fo.

Pension til efterladte

Ved bortfald af ægtefælle ydes der økonomisk bidrag til eftersiddende svarende til ydelsen, som gives ved mellemste førtidspension. Forudsætningen for dette er, at efterladtes børn er under 18 år. Bestemmelsen i loven om socialpension vedrørende modregning i skattepligtig indkomst finder anvendelse.

Øvrige pensionsydelse

Folke- og førtidspensionister kan søge om bidrag til afholdelse af enkeltstående udgifter, forudsat pensionisten har ringe økonomiske vilkår. I tillæg til pensionsydelsen kan der søges om særligt skattefrit pensionstillæg, der udbetales i månedlige rater. Tillæg tildeles hver husstand under den forudsætning, at den samlede årlige indkomst ud over pensionsydelse ikke overstiger 60.000 kr. for enlige og 80.000 kr. for ægtepar. Til folkepensionister tildeles tillægget kun, såfremt denne er født før 1. januar 1953.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 19 af 7. april 2014 kan kommunen forvalte vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Kommunerne har imidlertid også mulighed for at tilbyde andre ordninger.

Forsorgshjælp

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp – dog uden fast varighedsbegrænsning – og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes, når der indtræffer sociale begivenheder såsom sygdom, skilsmisse eller ved manglende ret til arbejdsløshedsforsikring.

Ydelsen er fastsat efter følgende kriterier: samlivsforhold, forsørgerpligt og alder, og ydelsen er opgjort i procentandele af gældende månedlige dagpengebeløb ekskl. ferieløn. Varig hjælp ydes med et beløb, der svarer til 60 pct. af dagpengebeløbet, men det kan dog ikke overstige størrelsen af forbigående hjælp. Ydelsen kan i alle tilfælde modregnes i ægtefælleindkomsten. Personer, som modtager varig hjælp, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom mv. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller en voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse

Med virkning fra 1. januar 2013 trådte lagtingslov nr. 63 af 15. maj 2012 om arbejdsfremmende tiltag i kraft. Der er tale om etablering af tiltag, der skal støtte op om aktivt arbejdsliv for de personer, der har eller får vanskeligt ved at fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet. Desuden er formålet at etablere tiltag, der kan forebygge følgerne af lang tids fravær fra arbejdsmarkedet, uanset årsagen.

Indsatsområdet er rettet mod personer, bosiddende på Færøerne og under folkepensionsalder, der modtager forbigående hjælp efter forsorgsloven, sygedagpenge og efter nærmere bestemmelser også førtidspensionister og unge under 18 år.

Den selvejende institution, Dugni, der har til huse i Tórshavn, við Áir og i Kambsdal, tilbyder forskellige tiltag til erhvervshæmmede. Der arbejdes med erhvervskurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. En del af dette arbejde vedrører skoleforløb for voksne med fysiske, sociale og psykiske udfordringer.

Sociale udgifter

For statistiske oplysninger vedrørende udgifter til sociale ydelser henvises til *bilag 9.1* bagerst i beretningen.

9.2 Institutioner og service

Daginstitutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 er det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunernes opgave at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

Antallet af indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger i 2017 er vist i *tabel 9.1*.

Tabel 9.1 Indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger 2017

	< 1 år	1-2 år	3-5 år	6 år	0-6 år i alt	7-9 år
Antal børn.....	76	1.166	1.953	707	3.902	1.324
I pct. af aldersgruppen ...	11,3	84,0	94,4	Alle	81,5	62,1

Kilde: Hagstovan

Døgninstitutioner for børn og unge

Hovedbørneværnet råder over 20 døgninstitutionspladser for børn og unge på Færøerne, som drives af Almannaverkið. Hovedbørneværnet er placeret hos Kærustovnurin. Der er desuden etableret et Familiecenter, der yder familierådgivning og assistance til familier

med særligt behov. Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannamálaráðnum.

Institutioner under Almannaverkið

En oversigt over institutionspladser under Almannaverkið (Socialforvaltningen) på Færøerne i 2018 er vist i *tabel 9.2*.

Institutionsområdet under Almannaverkið er inddelt i 12 enheder, der varetager virksomheden på området vedrørende autisme, multihandicap og udviklingshæmning, samt psykisk syge og senfølger af hjerneskade. Deriblandt er også organisering af dagtilbud, aflastning og beskyttede værksteder.

Tabel 9.2 Institutionspladser under Almannaverkið på Færøerne 2018

	Antal pladser
Bosteder til multihandicappede	16
Bosteder til udviklingshæmmede	123
Bosteder til folk med autisme (inkl. bosted til børn)	42
Bosteder til psykisk syge	47
Bosteder til folk med senfølger af hjerneskade	7
Aflastningshjem til børn og voksne	27
Beskyttede værksteder o. lign.	181
I alt	443

Anm.: Hertil kommer dag- og fritidstilbud til børn, aflastnings- og støtteordninger i dag- og natte timer, undervisningstilbud/klasser for personer med særlige behov, væresteder, mv.

Kilde: Almannaverkið

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret den 1. januar 1988. Ud over bo- og institutionspladser ydes støttetilbud til hjemmeboende personer med særligt behov samt en række dagtilbud. Betegnelsen særfor sorgen anvendes ikke længere, men opgaverne varetages af Almannaverkið.

Blandt udlejningsboliger der opføres af det almennyttige boligselskab Bústaðir, reserveres en række lejeboliger til brug for personer med særlige behov. På den måde udvides boligmarkedet for persongruppen, og dette skaber mulighed for større integration i samfundet.

Støtteordninger til handicappede

Til børn, unge og voksne med handicap er etableret støtteordninger, der gør det muligt at modtage personlig støtte til dagligdags opgaver. Støtteordningerne består desuden af dagtilbud, fritidsklubber, aflastning og nattevagt. Ordningerne er tilpasset forskellige områder inden for handicap og udviklingshæmning.

Bosteder og plejehjem for ældre

En oversigt over alderdoms- og plejehjem på Færøerne i 2017 er vist i *tabel 9.3*.

Tabel 9.3 Alderdoms- og plejehjem på Færøerne 2017

	Antal pladser
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alderdoms- og aflastningshjemmet i Tórshavn	32
Plejehjemmet Tjarnargarður, Tórshavn	34
Plejehjemmet Vallalið (for demente), Tórshavn	16
Alderdoms- og plejehjemmet Boðanesheimið, Tórshavn	64
Alderdoms- og invalidehjemmet på Vágar	36
Alderdoms- og plejehjemmet á Grønanesi i Vestmanna	22
Plejehjemmet á Mørkini, Streymnes	32
Alderdomshjemmet Korndalsbýlið, Eiði	15
Eysturoyar alderdoms- og plejehjem, Runavík	70
Plejehjemmet Vesturskin, Toftir	16
Alderdomshjemmet Vesturstova, Fuglafjørður	13
Nordøernes plejehjem, Klaksvík	24
Alderdoms- og plejehjem i Klaksvík	24
Suderø pleje- og alderdomshjem, Tvøroyri	24
Alderdoms- og plejehjemmet Hamragarður, Vági	24
Plejehjemmet på Sandoy	10
I alt	480

Kilde: Almannamálaráðið og de kommunale områder vedr. bo- og hjemmetjenester

I Klaksvík er der desuden etableret lejlighedskompleks til ældre, der består af 24 boenheder.

En oversigt over bofællesskaber for ældre på Færøerne i 2017 er vist i *tabel 9.4*.

Tabel 9.4 Bofællesskaber for ældre på Færøerne 2017

	Antal pladser
Bofællesskaberne i Tórshavn	24
Bofællesskaberne i Skálafjarðarsamstarvinum	10
Bofællesskaberne i Eysturkommunu og Fuglafjarðar kommunu	35
Bofællesskaberne i Norðoya bú- og heimatænasta	24
Bofællesskaberne i Bú- og heimatænastan på Suðuroy	21
Bofællesskaberne i Økistænastan på Sandoy	13
I alt	117

Kilde: Almannamálaráðið og de kommunale områder vedr. bo- og hjemmetjenester

Hjemmehjælp og hjælp til pasning af handicappede børn og voksne mv.

Hjemmehjælp i private boliger og assistance på bosteder er fra og med 2015 en kommunal opgave, der efter forholdene kan være gratis eller delvist brugerfinansieret. Land og kommuner varetager i fællesskab opgaverne vedrørende akuthjælp og hjælp i forbindelse med pasning af handicappede børn og voksne i hjemmet. Det er en gratis ydelse, hvorimod permanent hjemmehjælp til handicappede og ældre i hjemmet eller på bosteder er delvist brugerfinansieret afhængig af indkomsten hos modtageren.

Der er flere steder på Færøerne etableret enheder for at yde ergo- og fysioterapi med henblik på styrkelse af funktionstræning samt vejledning og undervisning til pårørende og brugeren i brug af hjælpemidler og lignende.

Til pasning af handicappede børn i hjemmet er der muligt at få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Der er også muligt at få en støtteperson til handicappede børn og voksne under 67 år

Institutionsophold i Danmark

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færing på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

9.3 Det person-, familie- og arveretlige område

Lagtinget vedtog den 11. maj 2017 at overtage det person-, familie- og arveretlige område med virkning fra den 29. juli 2018. Sagsområdet hører under landsstyreområdet for sociale anliggender (Almannamálaráðið).

Sagsbehandlingen, som tidligere primært blev varetaget af Rigsombudsmanden på Færøerne, varetages nu af den nyetablerede færøske institution Familjufyrisitingin, som er beliggende i Tórshavn. Institutionens hjemmeside er www.famf.fo.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Ægteskabsloven giver mulighed for, at to personer af forskelligt køn kan indgå ægteskab ved en borgerlig eller kirkelig vielse. Siden 1. juli 2017 har det endvidere været muligt for to personer af samme køn at indgå borgerligt ægteskab. Ønsker ægtefællerne at oprette en ægtepagt under ægteskabet, skal ægtepagten i visse tilfælde godkendes af Familjufyrisitingin.

Separation eller skilsmisse foretages ved bevilling af Familjufyrisitingin, såfremt ægtefællerne er enige herom, herunder betingelserne for ægtefællebidrag. Ved uenighed træffes afgørelsen ved dom af Retten på Færøerne. Familjufyrisitingin træffer afgørelse om størrelsen af et pålagt eller aftalt ægtefællebidrag, såfremt ægtefællerne ikke selv indgår aftale om beløbets størrelse.

Faderskab

Moderen til et barn født uden for ægteskab har pligt til inden én måned efter fødslen over for Familjufyrisitingini at opgive, hvem der er eller kan være fader til barnet. Den opgivne fader indkaldes til personligt at give møde for Familjufyrisitingini med henblik på en eventuel anerkendelse af faderskabet.

Såfremt det er oplyst, at moderen på avlingstiden har haft samleje med flere mænd, eller det i øvrigt fremgår, at sagen ikke vil kunne afsluttes ved anerkendelse af faderskab, f.eks. fordi den opgivne fader ikke vil anerkende faderskabet, sendes sagen til afgørelse ved retten.

Forældremyndighed og samvær

Ugifte forældre, som er enige om fordeling af forældremyndigheden, kan ved anmeldelse til Familjufyrisitingin, indgå aftale om fælles forældremyndighed, eller om overførsel af forældremyndigheden. Er forældrene uenige om forældremyndighedens placering, herunder uenige om, hvor barnet skal bo, er det Retten på Færøerne, som træffer afgørelse om spørgsmålet. Retten kan ikke dømme til fælles forældremyndighed. Familjufyrisitingin træffer afgørelse i sager, hvor forældremyndighedsindehaveren er død.

Er forældrene uenige om den enes forælders ret til samvær, herunder om omfanget af samvær, er det ligeledes Familjufyrisitingin som træffer afgørelse i sagen.

Hvis et barn er fyldt 12 år, skal der som hovedregel, før der træffes afgørelse om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet. Hvis barnet er under 12 år skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Familjufyrisitingin tilbyder ligeledes børnesagkyndig rådgivning til både forældre og børn i sager der omhandler forældremyndighed eller samvær.

Som noget nyt tilbyder Familjufyrisitingin samtalegrupper for børn hvis forældre ikke lever sammen. Formålet med samtalegrupperne er at give børnene mulighed for at snakke med andre børn i samme situation som dem selv, og som derfor kan have de samme oplevelser. I samtalegrupperne får børnene mulighed for at sætte ord på de tanker og følelser, som det medfører ikke at bo sammen med begge forældre.

Endelig tilbyder Familjufyrisitingin også konfliktmægling til forældrene i forbindelse med uenighed for forældremyndighed og/eller samvær. Konfliktmægling er kendetegnet ved, at der ikke træffes afgørelse i sagen, men at det er op til forældrene selv at nå frem til en aftale.

Bidrag til børns forsørgelse

Indtil et barn fylder 18 år er udgangspunktet, at begge forældre har forsørgelsespligt over for barnet. Er barnet under uddannelse forlænges forsørgelsespligten, såfremt visse

betingelser er opfyldt, indtil barnet er fyldt 24 år. Forældrene kan indgå en aftale om, hvordan forsørgelsespligten skal opfyldes.

Opfylder en af forældrene ikke forsørgelsespligten over for barnet, kan Familjufyrisitingin pålægge denne forælder at udrede bidrag til barnets underhold. Ud over børne- og uddannelsesbidrag kan der træffes afgørelse om bidrag til barnet i forbindelse med fødsel og konfirmation. Den forælder, der er pålagt at betale børnebidrag, kan søge om økonomisk støtte svarende til 40 pct. af det pålagte beløb der ligger over normalbidraget til ét barn.

Adoption

Ansøgning om adoption indgives til Familjufyrisitingin. Medmindre ansøgningen vedrører stedbarns- eller familieadoption forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret. International fremmedadoption formidles af den godkendte formidlingsorganisation Danish International Adoption, der er hjemmehørende i Danmark. Se også www.d-i-a.dk.

Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Adoptivforældre ligestilles med øvrige forældre i relation til barsel, og har ret til dagpenge under barsel. Endvidere har forældre der adopterer et udenlandsk barn ret til et adoptionstilskud, som i 2019 udgør 100.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbetrag for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster.

Færøerne fik den. 29. juli 2018 en ny og ajourført adoptionslovgivning, som i hovedtræk er den samme, som de danske regler. De største ændringer er, at den nye lovgivning giver samlevende og par af samme køn mulighed for at adoptere. Endvidere er der indsat obligatorisk adoptionsforberedende kursus til alle adoptanter.

Færøerne tiltrådte i 2006 Haagerkonventionen om international adoption. Danmark har iht. Haagerkonventionen tilsyn med de færøske myndigheders behandling af internationale adoptionssager, og er dette også gældende efter, at Færøerne har overtaget sagsområdet.

Værgemål

Familjufyrisitingin træffer afgørelse om at sætte folk under værgemål, med mindre det drejer sig om umyndiggørelse, som sker gennem Retten på Færøerne. Også sager, hvor det findes betænkeligt at behandle sagen administrativt, skal behandles i retten. Før et værgemål etableres skal der altid foretages en konkret vurdering af, i hvilket omfang og på hvilke områder, den pågældende har brug for en værge. Værgemålet skal altid tilpasses de konkrete behov og må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Alle personer, som bliver sat under værgemål, får en værge beskikket. Familjufyrisitingin fører tilsyn med værgerne, herunder godkender forbrug af formue.

Tabel 9.5 Antal afgørelser inden for det person- og familieretlige område 2016-2018

	2016	2017	2018
<i>Skilsmisse ved bevilling</i>	43	59	58
- Heraf skilsmisse v. forudgående separation	37	48	49
- Heraf skilsmisse pga. utroskab	5	7	8
- Heraf skilsmisse pga. to års adskillelse	1	4	1
<i>Faderskab¹⁾</i>			
- Anerkendelse af faderskab	-	-	83
- Oversendelse til retten	-	-	2
<i>Aftaler om fælles forældremyndighed</i>	26	44	55
<i>Samvær</i>			
- Aftaler om samvær	74	75	62
- Afgørelser om samvær	23	25	14
<i>Børnebidrag</i>			
- Aftaler om børnebidrag	58	54	45
- Afgørelser om børnebidrag	81	89	65
<i>Iværksættelse af værgemål</i>	22	25	21
<i>Adoptioner</i>			
- Godkendelser til international adoption ²⁾	1	0	0
- Hjemtagelse af børn ifm. internat. adoption	3	1	2
- Stedbarnsadoptioner	6	3	3
- Familieadoptioner	0	1	0

1) Fra 29. juli 2018 overtog Familjufyrisitingin sagsbehandlingen fra Politiet på Færøerne. Der henvises til bilag 12.2 for perioden før overtagelsen af faderskabssager.

2) Tallene omfatter alene førstegangsgodkendelser og omfatter ikke evt. forlængelser af førstegangsgodkendelser eller udvidelse af allerede meddelte godkendelser.

Kilde: Rigsombuddet og Familjufyrisitingin.

10. Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne, apotekerne samt sygehusvæsenet og Landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området et fællesanliggende. Hjemmehjælps-, og hjemmesygeplejeordningen er siden 1. januar 2015 et kommunalt anliggende.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat et fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre. Den 1. januar 2010 blev der oprettet en ny organisation ”Heilsutrygd”, der varetager sygesikringen. Før Heilsutrygd var der 11 sygekasser, som var placeret i distrikter.

For yderligere information om sygeforsikringen henvises til *kapitel 9.1.*

10.1 Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 9 lægedistrikter, og der er i alt 34 stillinger. Heraf er 28 kommunelæger (praktiserende læger) i fast stilling, og 6 stillinger bliver dækket med skiftende vikarer. Kommunelægerne er speciallæger i almen medicin. Ud over honorarer efter overenskomst mellem Kommunelægernes organisation og Heilsutrygd (Sygeforsikringen) samt indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager kommunelægerne et fast grundhonorar fra landskassen.

Uden for almindelig arbejdstid er kommunelægeordningen i hovedområdet bemandet med én centralt placeret praktiserende læge med telefonvagt på Landssygehuset i Tórshavn samt med kørevagt. Desuden er der kommunelægevagter i Suðuroy og Sandoy.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i lægedistriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

Den 1. januar 2006 trådte lagtingslov nr. 60 fra 17. maj 2005 om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge i kraft. Loven erstatter lovene om henholdsvis skolelægeordningen og sundhedsplejerskeordningen.

Alle børn og unge får tilbudt ni forebyggende helbredsundersøgelser ved den praktiserende læge. Børn under den undervisningspligtige alder får tilbudt syv helbredsundersøgelser. Børn og unge i den undervisningspligtige alder får tilbudt to helbredsundersøgelser.

Børn, både under og i den undervisningspligtige alder, får tilbudt forebyggende og sundhedsfremmende helbredsundersøgelser ved en sundhedsplejerske. Sundhedsplejerskerne tilbyder vejledning om sundhed, udvikling og trivsel. Derudover skal sundhedsplejerskerne føre tilsyn med det enkelte barns helbredstilstand og sundhedsforholdene generelt.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder en specialtandlæge i ortodonti. Derudover er der 3-4 danske konsulenter med speciale i ortodonti, som kommer regelmæssigt til Færøerne og varetager samme behandling.

På Landssygehuset er der tilknyttet, dog uden at være fuldtidsansatte, en tandlæge, som behandler børn i narkose samt en tandlæge, som er tilknyttet de psykiatriske patienter, som ikke kan behandles i privat regi. Herudover er der tilknyttet en specialtandlæge i kirurgi, som kommer på Landssygehuset 2-3 gange om året.

Desuden har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomstandplejen omfatter aldersgruppen 0-18 år (til og med det fyldte 17. år). Der er i alt 47 aktive tandlæger på Færøerne 2017. Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygeforsikringen (Heilsutrygd) en del af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster som i Danmark. Overenskomsten er for nylig blevet ændret således, at Heilsutrygd nu yder fuldt tilskud til alle mellem 18 og 23 år (til og med det fyldte 22. år).

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet til mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som et særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

I apotekervæsenet er der, foruden landsapotekeren, normeret fire apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Runavík, Klaksvík og Tvøroyri, samt en produktionsenhed normeret med en driftsleder/regnskabschef. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger 15,2 farmaceuter, 48,8 farmakonomer samt 49,8 andre personalegrupper. Pr. 31. december 2018 var der i alt beskæftiget 119,8 årsværk inden for apotekervæsenet.

10.2 Sygehusvæsenet

Sygehusvæsenet er et fællesanliggende men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset i Tórshavn har 136 sengepladser, heraf er 6 dagkirurgiske pladser og 5 opvågningspladser.

I 2004 påbegyndtes en omlægning fra indlagte til ambulante behandlinger, således at antallet af sengepladser blev ændret fra 218 til 196. Efter yderligere omlægninger kom antallet af sengepladser ned på 188 og sidenhen 136.

Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med specialerne parenkymkirurgi, ortopædkirurgi, gynækologi og obstetrik, øre-, næse-, halsafdeling, øjenafdeling, tandklinik, kirurgisk sengeafdeling, føde og barselsafdeling med neonatalstue samt operationsafdeling med sterilsentral- og endoskopiafsnit.
- Et medicinsk center med interne medicinske senge, kardiologi, reumatologi, hæmatologi, nefrologi, gastroenterologi, geriatri, neurologi med neuropsykolog, infektionsmedicin, endokrinologi, pædiatri, lungemedicin og dermatologi, onkologi og dialyseafsnit samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit og kliniske diætister.
- Et psykiatrisk center med børne- og ungdoms ambulatorie, distrikt psykiatri, dagafsnit, demensklínik, ergo og fysioterapi, åbent afsnit, behandlingsenhed, akut afsnit, intensivt afsnit og 7 fastboende patienter.
- Et diagnostisk center med en billeddiagnostisk afdeling, en klinisk kemisk afdeling med blodbank, mikrobiologisk afsnit og patologi, der betjener hele Færøerne.
- Et akut center med akutmodtagelse og skadestue, anæstesi afdeling, intensiv, opvågning, alarmcentral med ambulancetjeneste samt information og vagtlægeordning.

- Et servicecenter med diverse servicefunktioner, såsom vaskeri, rengøring, køkken, medicoteknik, maskinafdeling, indkøbsdepot, m.fl.
- Hygiejnesygeplejerske funktion og klinisk farmaceut og farmakonom.

Til sygehuset er der fast tilknyttet konsulenter i bl.a. neurologi og neurofysiologi, onkologi, børneortopædi, dermatologi, nuclearmedicin, onkoplastikkirurgi, urologi og dermatologi.

Klaksvík sygehus har efter en omlægning i 2015 nu 22 sengepladser, heraf 1 akutplads, 4 dagoperationspladser og 3 opvågningspladser. Desuden er følgende specialer repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, almen medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg, almen kirurg og almen mediciner er ansatte, mens andre specialister, herunder anæstesiologer, er knyttet til sygehuset gennem faste og planlagte vikariater. Desuden er der til sygehuset normeret tre sygehuslægestillinger.

Suðuroy sygehus har 22 sengepladser. På sygehuset er der 4 overlægestillinger, der på nuværende tidspunkt er besat af en speciallæge i almen kirurgi med speciale i urologi, en medicinsk overlæge med speciale i kardiologi samt en anæstesiologisk speciallæge.

Suðuroyar sjúkrahús har efter nedlukning af elektive fødsler pr. 1. januar 2016 nu 22 sengepladser inden for medicin og kirurgi. Der er 2 akutpladser og 1 isolationsplads på sengeafdelingen.

På sygehuset er der 4 overlægestillinger, der er besat af en overlæge i almen kirurgi med speciale i urologi, en overlæge i intern medicin med speciale i kardiologi samt en overlæge i anæstesiologi med speciale i smertebehandling. Den 4. overlægestilling bliver brugt til faste konsulenter inden for plastikkirurgi, ortopædkirurgi og gastroenterologi. Desuden er der en stilling som forvagt, som er besat af skiftende fastansatte læger.

I 1976 etableredes Hotel Tórshavn i København, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende der er patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. Senere, i foråret 2000, flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København med 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til Patienthotellet Tórshavn. I juni 2012 flyttede institutionen ind i et nybygget patienthotel i Venøgade i København indeholdende ca. 100 pladser.

For yderligere information om henholdsvis sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter samt sygehusenes normerede personale henvises til *bilag 10.1-10.3*.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en sygehusdirektør og en vicedirektør med sygeplejefaglig baggrund. Landssygehuset ledes af et team

bestående af en sygehusdirektør og to vicedirektører - én med lægefaglig baggrund og én med sygeplejefaglig baggrund. Sygehusdirektøren på Landssygehuset er også den øverste chef for de to andre sygehuse og har til opgave at koordinere aktiviteterne. Der er endvidere et fælles patientråd med i alt ni medlemmer. Rådets hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for patientbehandlingen på sygehuse. Det har desuden en rådgivende funktion over for landsstyremanden. Styrelsen for Patientsikkerhed fører tilsyn med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling uden for Færøerne

Der er på lagtingsfinansloven for 2018 brugt 180,47 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling uden for Færøerne, heraf 20 mio. kr. til Patienthotellet Tórshavn og 24,5 mio. kr. til transport og ophold.

I lighed med ordninger i Danmark betaler det færøske sygehusvæsen for behandling af patienter i udlandet. I 2018 blev der i alt behandlet 1.582 patienter i udlandet, heraf 1.459 patienter i Danmark (92,23 pct.), mens 67 patienter blev sendt til behandling i Island (4,24 pct.) og 56 patienter til andre lande (3,54 pct.).

I henhold til lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen har den pågældende overlæge ret til at visitere patienter til behandlingssteder i udlandet, som det færøske sygehusvæsen har indgået aftale med. Der kræves særlig tilladelse fra et visitationsnævn for at visitere til behandlingssteder i udlandet, som det færøske sygehusvæsen ikke har indgået aftale med. Størstedelen af sygdomsbehandlingen uden for Færøerne foregår i Danmark.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er 23 årsværk, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen. Der er kun en fødeafdeling på Landssygehuset. I 2011 blev fødeafdelingen på Klaksvík sygehus nedlagt, og i 2014 blev fødeafdelingen på Suðuroy sygehus også nedlagt.

10.3 Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører, på vegne af Styrelsen for Patientsikkerhed, tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter m.fl. (autoriserede sundhedspersoner). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne og yder bistand til rets- og politimyndighederne samt de færøske kørekortsmyndigheder. Landslægen varetager endvidere udredning af klagesager, som herefter sendes til Styrelsen for Patientklager, der varetager den egentlige sagsbehandling. Landslægen fører tilsyn med alle autoriserede

sundhedspersoner og varetager tilsyn på behandlingssteder. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

Landslægeembedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner mv. Landslægeembedet har siden 1. november 2014, da den tidligere landslæge gik på pension, været drevet i tæt samarbejde med Styrelsen for Patientsikkerheds enhed i Syddanmark med fælles ledelse.

Lars Fodgaard Møller har siden 1. november 2017 været ansat som landslæge for Færøerne.

11. Undervisningsvæsen og forskning

Indledning

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen
- Almengymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser
- HF-kurser
- Lærlingeuddannelser, grunduddannelser inden for sundhed, handels- og kontorfagene og de tekniske fag
- Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya)

Særanliggender og fællesanliggender

Brandskolen, Sømandsskolen og Maskinmesterskolen er lagt sammen under navnet Vinnuháskúlin (Erhvervshøjskolen). Folkeskolen, Færøernes lærer- og pædagogseminarium (Námsvísindadeildin, som er en del af Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)), de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggender. Gymnasierne, Fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Fróðskaparsetur Føroya er overtaget som særanliggender.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 overtog Færøerne det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne samt Fróðskaparsetur Føroya.

11.1 Grunduddannelser mv.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 52 af 7. maj 2019.

Folkeskolen er den almene skole. Styringen og tilsynet med folkeskolen udøves af landsstyreområdet for kultureanliggender (Mentamálaráðið), kommunerne og skolebestyrelsen. Mentamálaráðið har det overordnede ansvar, mens kommunerne og skolebestyrelserne er den lokale skolemyndighed. Kommunerne har ansvar for, at alle undervisningspligtige børn i kommunerne har adgang til folkeskolens undervisning fra 1. – 10. klasse samt tilsyn med, at alle børn i undervisningspligtig alder bliver indskrevet i folkeskolen eller får tilsvarende undervisningstilbud.

Ansvarsmæssigt og økonomisk er folkeskolen todelt. Mentamálaráðið har ansvar for folkeskolens indhold, lov og regelværk samt læseplaner, fag- og timefordeling. Mentamálaráðið ansætter skolelederne og bevilger lærerlønningerne. Kommunerne har ansva-

ret for skolebygninger, interiør, undervisningsmaterialer og redskaber, samt vedligeholdelse af bygningerne og anden drift som olie, el etc. Skolebestyrelsen har det pædagogiske tilsyn og foreskriver principper for særlige undervisningsmæssige forhold, som f.eks. samarbejdet mellem hjem og skole, trivselsplaner, forældremøder, lejrskole, adfærdsregler og tilsyn med eleverne i skoletiden.

Folkeskolen omfatter en 9-årig grundskole og et frivilligt 10. skoleår. Undervisningspligten er ni år. Ca. 2/3 af eleverne vælger at fortsætte i 10. klasse.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til omkring 750 elever i de fusionerede skoler á Skúlatrøð í Klaksvík og Skúlin á Fløtum i Tórshavn, hvor to store skoler er lagt sammen. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i 8., 9. og 10. klasse. Ved afslutningen af undervisningen i 9. klasse skal eleverne tage folkeskolens 9. classes eksamen, og i 10. klasse kan eleverne vælge imellem at få folkeskolens 9. eller 10. classes eksamen.

Ifølge lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 52 af 7. maj 2019, er det et krav for at kunne varetage folkeskolens undervisning, at vedkommende har bestået folkeskolelæreruddannelsen på Færøernes seminarium, Fróðskaparsetri Føroya eller fra et dansk seminarium eller anden tilsvarende læreruddannelse, som landsstyreområdet for skolevæsenet har godkendt. Lærere med udenlandsk uddannelse skal tilmed tage en særlig prøve i færøsk.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold var indtil 1998 fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Lærere og skoleledere, som er ansat efter 1. august 1998, og som ikke var tjenestemænd inden ansættelsen, er alle overenskomstansatte. Alle årsvikarer og timelærere blev på det tidspunkt overflyttet til den nye ansættelsesform, mens de som forinden var tjenestemandsansatte beholdt deres ansættelse som tjenestemænd, også selv om de fik en ny stilling inden for folkeskoleområdet. Overenskomstansættelsen kan enten være tidsbegrænset eller fast.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening. Senest med en 2-årig aftale fra 1. oktober 2017.

Ud over de tjenestemand- og overenskomstansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et meget begrænset antal vikarer. Det lave antal vikarer skyldes, at der er uddan-

net mange lærere de senere år, og således er der nu nok uddannede lærere til alle stillinger. Der er reelt en vis arbejdsløshed blandt især unge og nyuddannede. Derudover har lavere elevtal og sammenlægning af skoler betydet færre stillinger.

Friskoler og førskole

Der er tre friskoler på Færøerne: Friskúlin í Havn, som er beliggende i Velbastaður, Friskúlin Keldan beliggende i Skálafjørður samt Lítiskúli beliggende i Tórshavn. Til skoleåret 2019/20 er der indskrevet 32 elever til Friskúlin í Havn, 78 elever til Friskúlin Keldan og 42 til Lítiskúli, som blev grundlagt i skoleåret 2016/17.

Folkeskoler med førskole bliver mere og mere udbredt. I mange år var det kun Sankta Frans skole i Tórshavn, der havde førskole (børnehaveklasse), men nu er der førskole i seks andre folkeskoler samt i to friskoler.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið forvaltes af det landsdækkende Specialpædagogisk/Psykologisk Center - Sernám.

Specialskolen Skúlin á Trøðni har siden 2006 fungeret som selvstændig specialskole i henhold til lagtingslov om specialskoler fra 2005, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 47 fra 6. maj 2016. Skolen har desuden selvstændig bevilling på finansloven.

Sernám har haft ansvaret for forvaltning af bevillingen på finansloven til den specialpædagogiske bistand, herunder tildeling af ekstra støttetimer til elever med funktionsnedsættelser i folkeskolen. Fra september 2018 er der etableret en særskilt styrelse for undervisning - Undirvísingarstýrið og en Pædagogisk Udviklingsafdeling som en del af Nám.

I forbindelse med disse omstruktureringer er bevillingen på finansloven til den specialpædagogiske bistand blevet overflyttet til Undirvísingarstýrið med henblik på at skabe større helhed i den samlede bevilling til folkeskolen. Det er dog fortsat Sernáms opgave at udvikle og opdatere det specialpædagogiske område med henblik på at skabe større helhed og kontinuitet i tilbuddene til børn og unge med særlige behov i skolen samt i dag- og døgntilbud. Herudover skal Sernám udrede, rådgive og vejlede i forbindelse med specialpædagogiske opgaver i undervisningssektoren og på daginstitutionsområdet til børn og unge i alderen 0 til 18 år.

Den specialpædagogiske rådgivning, som Sernám yder, er tæt knyttet til skoler og daginstitutioner i hele landet. Hovedafdelingen er placeret i Tórshavn, hvor de fleste medarbejdere arbejder ud fra. For at optimere det tætte samarbejde med skoler og daginstitutioner samt at bringe hurtigere indsatser og vejledning til brugerne er psykologer, rådgivere og talelærere hos Sernám ligeledes lokaliseret på enheder rundt om i landet. Der er i øjeblikket etableret enheder på Eysturoy, i Suðuroy og i Klaksvík. Fra august 2015 er der etableret psykologrådgivning til ungdomsuddannelserne, hvor 2 psykologer er ansat på Sernám

til denne opgave. I foråret 2018 er der yderligere ansat en psykolog på Sernám til at varetage særligt tilrettelagte ungdomsuddannelser til unge med særlige behov.

Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) og specialundervisning i folkeskolen

21. april 2016 trådte bekendtgørelse nr. 38 om den specialpædagogiske indsats, specialundervisning og specialpædagogiske bistand i kraft. Denne bekendtgørelse er i 2018 erstattet af bekendtgørelse nr. 127 af 12. september 2018. I henhold til bekendtgørelsen er den specialpædagogiske bistand og specialundervisning i folkeskolen nærmere præciseret i forhold til Sernám og Kompetencecentre, som blev etableret i folkeskolerne i 2012.

Specialundervisning, herunder høre-/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand, finder sted i børnehaver, folkeskolen, særklasser og på Skúlin á Trøðni. Hertil kommer sygeundervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever der går på den ene specialskele på Færøerne, går alle børn med særlige behov i den undervisningspligtige alder i de lokale folkeskoler. I tillæg til disse foranstaltninger er der etableret omkring syv særklasser/særbud i folkeskoler rundt om i landet. 19. marts 2019 trådte bekendtgørelse nr. 24 om at etablere specialklasser eller specielle undervisningstilbud i kraft. Til skoleåret 2019/20 vil der være registreret 120 børn i disse specialklasser i forhold til 105 børn skoleåret 2018/19.

11.2 Ungdomsuddannelser

Almen gymnasial uddannelse og HF-uddannelsen

De gymnasiale uddannelser på Færøerne tilbydes på: Miðnámsskúlin í Suðuroy, Glasir í Tórshavn, Miðnám í Vestmanna, Miðnám á Kambsdali (med afdeling i Klaksvík) og Tekniski skúli í Klaksvík.

Glasir í Tórshavn er de fusionerede institutioner Føroya Studentaskúli og HF-skeið, Føroya Handilsskúli og Tekniski skúli alle i Tórshavn. Miðnám á Kambsdali er de fusionerede institutioner Føroys Handilsskúli á Kambsdali og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy (med HF-afdeling i Klaksvík). Fiskivinnuskúlin í Vestmanna har fået navneforandring til Miðnám í Vestmanna.

Pr. 1. august 2013 er der indført en ny gymnasiereform (breytaskipanin). Uddannelserne udbydes nu i henhold til lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 af 15. maj 2012, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 140 af 18. december 2015. De nye eksaminer er:

- **Búskaparbreyt** (økonomi-linje, svarer til hhx).
- **Hugbreyt** (humaniora-linje, svarer til stx med sprogligt indhold).
- **Náttúrubreyt** (naturfaglig linje, svarer til stx med matematisk/naturvidenskabeligt indhold).
- **Tilfeingisbreyt** (ressource-linje, svarer til dele af fiskeriskolen).
- **Tøknibreyt** (teknisk linje, svarer til htx).

- Fyrirreikingarbreyt (forberedelseslinje, svarer til hf).

De første elever med den nye eksamen blev færdige i 2016.

Niveaukuravet for den enkelte elev på de respektive linjer:

- 4 A-niveau og 3 B-niveau á búskaparbreytini
- 4 A-niveau og 3 B-niveau á hugbreytini
- 4 A-niveau og 3 B-niveau á náttúrubreytini
- 3 A-niveau og 4 B-niveau á tilfeingisbreytini
- 3 A-niveau og 4 B-niveau á tøknbreytini
- 2 A-niveau og 4 B-niveau á fyrirreikingarbreytini.

I den gymnasiale uddannelse er der mulighed for at tage fag som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse.

I tillæg til disse uddannelsesstilbud er der etableret særligt tilrettelagte ungdomsuddannelser til unge med særlige behov. Disse startede i 2013 med særklasser inden for autismespektret. I øjeblikket er der etableret to klasser inden for autisme spektret på Glasir. Til unge som ikke har en adgangsgivende eksamen til optagelse på ungdomsuddannelserne er der etableret Serbreyt. Disse startede i 2015 og er nu etablerede på tre ungdomsskoler. Serbreyt har en særskilt læreplan, hvor eleverne modtager et særligt eksamensbevis efter bestået skoleforløb.

Tabel 11.2 Antal klasser oprettet i 2018 fordelt på linjer og antal årsværk

Klasser oprettet 2018	Bú	Hu	Ná	Ti	Tø	Fy	Specialklasse	Årsværk Lærere og adm. personale
Miðnámssk. Suðuroy	1 ¹	1	1					23
Glasir	2 ²	5	5			2		210
Miðnám í Vestmanna				1				10
Miðnám á Kambsdali	2 ³	2	2			1	1	70
Tekniski sk. Klaksvík					1			44

¹⁾ + 1 klasse FHS

²⁾ + 2 klasser FHS

³⁾ + 1 klasse FHS

Kilde: Mentamálaráðið

Basisuddannelser

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 32 af 30. april 2015. På baggrund af specifikke adgangskrav kan den et-årige grunduddannelse udgøre 1. år for Búskaparbreyt (HHX) samt 1. del af læringeuddannelserne. Ud-

dannelsen foregår på Glasir í Tórshavn, Miðnám á Kambsdali og Miðnámsskúlin í Suðuroy. I 2013 blev en ny ordning med to-årig FHS etableret på Glasir. Uddannelsen er i 2016 lavet om til en et-årig forberedelsesuddannelse til en ungdomsuddannelse.

I august 2013 trådte en ny reform i kraft, der medførte en sammenlægning af Teknisk grunduddannelse (SIT) i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 og den tekniske del af erhvervsuddannelsen i henhold til lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser. I den nye reform er erhvervsuddannelserne inddelt i tre skoleperioder, første, anden og tredje på henholdsvis 20, 20 og 10 uger med en efterfølgende svendep prøve. Til optagelse på første og anden skoleperiode kræves folkeskolens afgangseksamen. For at fortsætte til tredje skoleperiode kræves en læreplads.

Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen)

Heilsuskúli Føroya blev grundlagt i Tvøroyri i Suðuroy i 2001. På skolen uddannes social- og sundhedshjælpere og siden 2006 også social- og sundhedsassistenter. Heilsuskúli Føroya flyttede til Hov i 2009 i et nyt skolecenter sammen med gymnasiet i Suðuroy.

Ved lagtingslov nr. 57 af 26. maj 2010 om social- og sundhedsuddannelser blev Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen) og Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya (Færøernes sygeplejeskole) formelt adskilt.

Uddannelsen til social- og sundhedshjælper er normeret til 15 måneder. Uddannelsen til social- og sundhedsassistent er normeret til 22 måneder. Uddannelserne er erhvervsfaglige ungdomsuddannelser, og uddannelsestiden fordeles mellem teoriperioder og praktikperioder i den primære og sekundære sundhedstjeneste.

Under teoridelen modtager eleverne undervisning i grundfagene færøsk, dansk, engelsk og naturfag. På sosu-hjælperuddannelsen undervises der herudover i områdefag indenfor: sundhedsfag, pleje, rehabilitering, aktivitet, samfund, kultur, pædagogik og psykologi. På sosu-assistentuddannelsen undervises der, ud over de 4 grundfag, inden for områdefag i: sundhed, sygepleje, kultur, aktivitet, rehabilitering, samfundsfag, psykiatri, medicinsk fag, pædagogik og psykologi.

I januar og september optages ca. 22 sosu-hjælperelever, og en gang årligt, i marts, optages 22 sosu-assistentelever. Det samlede elevtal på skolen ligger på ca. 80 og afhænger af, hvordan praktik- og teoriperioderne fordeler sig over året.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 29 fra 30. april 2015 samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS), som senest er ændret ved lagtingslov nr. 32 af 30. april 2015.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på Glasir i Tórshavn og Miðnám á Kambsdali. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark. I øjeblikket underviser Glasir i Tórshavn i følgende lærlingeuddannelser: administration og handelsuddannelsen, detail.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 29 af 30. april 2015 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 35 af 30. april 2015.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: tømrer, el, automekaniker, metal, frisør, gastronomassistent og ernæringshjælper. Derudover undervises der i basisuddannelserne beklædnings- og ressource (uld, fiskeskind m.v.) uddannelse.

Teknisk gymnasiale uddannelser

Pr. 1. august 2013 er der indført ny gymnasireform (breytaskipanin). De teknisk gymnasiale uddannelser udbydes nu i henhold til lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 af 15. maj 2012, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 140 af 18. december 2015. De nye eksaminer er:

- Tøknibreyt (teknisk linje, svarer til htx).

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Pr. 1. august 2013 er der indført ny gymnasireform. Uddannelserne udbydes nu i henhold til lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 af 15. maj 2012, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 140 af 18. december 2015. De nye eksaminer er:

- Búskaparbreyt (økonomi-linje, svarer til hhx).

Andre gymnasiale uddannelser (Miðnám í Vestmanna)

Pr. 1. august 2013 er der indført ny gymnasireform. De gymnasiale uddannelser udbydes nu i henhold til lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 af 15. maj 2012, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 140 af 18. december 2015. De nye eksaminer er:

- Tilfeingisbreyt (ressource-linje).

Den nye gymnasiale uddannelse foregår på Miðnám i Vestmanna. Der er tale om en selvstændig gymnasial profil, der tager udgangspunkt i de færøske naturressourcer.

Andre uddannelser og kurser

I henhold til lagtingslov nr. 49 af 9. maj 2005 om korte videregående uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 88 af 22. maj 2015, udbyder Glasir i Tórshavn en række korte videregående uddannelser inden for it, økonomi (markedsøkonomi og finansøkonomi), innovation og entrepreneurship, bankvirksomhed, produktion og byggeri, samt lederuddannelser og lederudviklingskurser

På erhvervsskolerne foregår desuden en del erhvervskurser og efteruddannelser for faglærte.

Ungdomsuddannelser til unge med særlige behov

I tillæg til disse uddannelsesstilbud er der etableret særligt tilrettelagte ungdomsuddannelser til unge med særlige behov. Disse startede i 2013 med særklasser inden for autismespektret. I øjeblikket er der etableret 2 klasser inden for autismespektret på Glasir. Til unge, som ikke har en adgangsgivende eksamen til optagelse på ungdomsuddannelserne, er Serbreyt blevet etableret. Disse startede i 2015 og er nu etableret på 3 ungdomsskoler. Serbreyt har en særskilt læreplan, hvor eleverne modtager et særligt eksamensbevis efter bestået skoleforløb.

11.3 Videregående uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ved lovændring, lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 som er ændret ved lagtingslov nr. 78 af 12. juni 1990 og lagtingslov nr. 84 af 13. juni 1995, har institutionen fået til opgave at drive forskning, udbyde højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Fra 1. august 2008 er Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Seminarium og Færøernes Sygeplejeskole fusioneret. Det er sket med baggrund i den nye universitetslov lagtingslov nr. 58 af 9. juni 2008 og senere ændring.

Fróðskaparsetur Føroya er en offentlig institution organiseret under Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kulturanliggender). For at sikre uafhængighed fra det politiske system er der i universitetsloven nedlagt bestemmelse om, at universitetets øverste myndighed er en syv personers bestyrelse, hvoraf de fire medlemmer vælges eksternt, to medlemmer vælges blandt universitetets ansatte, og det syvende medlem vælges blandt de studerende. Bestyrelsen indsættes af landsstyreområdet, men den skal i sit arbejde fungere uafhængigt. Bestyrelsen ansætter rektor. Dekaner og universitetsdirektør ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

Institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på Lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Den samlede bevilling er i finansåret 2018 97,3 mio. kr. i forhold til 85,4 mio. kr. i 2017.

Alle uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya er indrettet efter Bologna-aftalen.

Universitetets organisation består af fem fakulteter, der ledes af hver sin dekan.

- Fakultet for sprog og litteratur
- Fakultet for pædagogik og undervisning
- Fakultet for historie- og samfundsfag
- Fakultet for naturvidenskab og teknik
- Fakultet for sundhedsvidenskab og sygepleje

Føroyamálsdeildin (Fakultet for sprog og litteratur)

B.A. (Bachelor of Arts) i færøsk sprog og litteratur er en tre-årig uddannelse (180 ECTS), som både kan være en afsluttet uddannelse og danne basis for videre uddannelse til master enten ved Fróðskaparsetur Føroya eller i udlandet.

M.A. (Master of Arts) i færøsk er en to-årig overbygningsuddannelse (120 ECTS). Der er desuden mulighed for at tage en såkaldt kombineret MA (300 ECTS), som består af et hovedfag og et sidefag. Hovedfaget består da af B.A. (180 ECTS) + et hovedfagsspeciale (30 ECTS), mens sidefaget består af 60 ECTS på BA-niveau og 30 ECTS på MA-niveau i et andet fag. I kombineret M.A. kan færøsk enten udgøre hovedfaget eller sidefaget.

Søgu- og samfелagsdeildin (Fakultet for historie- og samfundsfag)

Den treårige B.A.-uddannelse (Bachelor of Arts) i historie, B.S.Sc., politik og administration (Bachelor of Political Science), socialvidenskab og samfundsplanlægning (Bachelor of Social Science) og B.Sc. i økonomi (Bachelor of Science in Economics and Management) kan både være en afsluttet uddannelse og danne basis for videreuddannelse til master ved Fróðskaparsetur Føroya eller ved et universitet i udlandet – det sidste er endnu den eneste mulighed for B.Sc. i økonomi.

Der er desuden mulighed for at erhverve en halvandet årig suppleringsfagsuddannelse i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

M.A. (Master of Arts) i historie og jura og M.S.Sc. i West Nordic Studies: Governance and Sustainable Management, samfundsvidenskab eller statskundskab (Master of Social Science eller Master of Political Science) er to-årige overbygningsuddannelser. Der er desuden mulighed for at tage suppleringsfag i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

Námsvísindadeildin (Fakultet for pædagogik og undervisning)

Námsvísindadeildin uddanner folkeskolelærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere og pædagoger.

Folkeskolelæreruddannelsen og pædagoguddannelsen er fireårige B.Ed-uddannelser (240 ECTS-point). Uddannelserne giver studerende ret til hhv. at undervise i folkeskolen eller arbejde som pædagog. Efter endt uddannelse har de studerende endvidere mulighed for at tage videre uddannelse på M.A - niveau på en af de institutioner, som Námsvísindadeildin har samarbejdsaftaler med enten på Færøerne eller i andre lande. Denne mulighed er betinget af de valg, der er foretaget på andet til fjerde studieår.

Náttúruvísindadeildin (Fakultet for naturvidenskab og teknik)

B.Sc.-uddannelserne (Bachelor of Science) til IT-ingeniør, energiingeniør og i biologi (marinbiologi, økologi, molekylær biologi) er treårige uddannelser bortset fra energiingeniør, der er en 3½-årig uddannelse med indbygget halvt års praktik. Treårige kombinationsmuligheder er mellem energiingeniør og bifag i matematik (se nedenfor) eller biologi. Uddannelserne giver adgang til masteruddannelser på andre universiteter. Undervisningen inddrager i væsentlig grad færøsk natur, miljø og samfund, bl.a. i forbindelse med bachelorprojekterne.

Efter endt uddannelse vælger nogle af studenterne at gå ud i erhvervslivet, mens andre vælger at tage Master (M.Sc.) eller Ph.d. i Danmark, Norge, Sverige eller England. Det er også muligt at tage en Ph.d.-uddannelse på Náttúruvísindadeildin.

Bacheloruddannelserne ved Náttúruvísindadeildin optager nye studerende hvert andet år.

Náttúruvísindadeildin udbyder bifag i matematik. Uddannelsen er på 120 ECTS og er organiseret som deltidsuddannelse. Uddannelsen er foreløbig udbudt i 2016 og 2017.

Deildin fyri heilsu og sjúkrarøktarvísindi (Fakultet for sundhedsvidenskab og sygepleje)

Sygeplejeuddannelsen ved fakultetet er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Der er tale om en fire-årig uddannelse (240 ECTS-points), der giver graden Bachelor of Science (B.Sc.Cur) i sygepleje. Der er optagelse én gang årligt. Der optages 30 studerende årligt.

Uddannelsen omfatter en teoretisk undervisningsdel svarende til 150 ECTS-point og en klinisk undervisningsdel, der svarer til 90 ECTS-point. Fakultetet udbyder ligeledes suppleringsuddannelse for sygeplejere, der ikke har B.Sc.-uddannelser. Der er ca. 45 studerende på dette program.

Den kliniske del af uddannelsen foregår på godkendte kliniske uddannelsespladser i den primære og sekundære sundhedstjeneste. Uddannelsen tilrettelægges, så den opfylder de uddannelseskrav, som er gældende i EU-landene for autorisation som sygeplejerske.

Desuden udbyder fakultetet en 120 ECTS Master of Science uddannelse i Health Science og i Public Health. Der er ca. 43 studerende på de to masteruddannelser.

Det er muligt at tage ph.d.-uddannelse på alle afdelinger på universitetet.

Antal studerende:

Det samlede antal studenter på Fróðskaparsetur Føroya for perioden 2012-2018 fremgår af *tabel 11.3*. Enkeltfagsstuderende er ikke taget med i oversigten.

Tabel 11.3 Antal studerende på Fróðskaparsetur Føroya 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Føroyamálsdeildin	87	51	50	55	68	57	69
Náttúruvísindadeildin	78	61	84	81	122	114	134
Søgu- og samfelagsdeildin	101	131	166	242	295	335	358
Námsvísindadeildin	290	288	277	329	345	361	372
Deildin fyri heilsu og sjúkrarøktarvísindi	88	87	80	100	137	128	205
I alt.....	557	618	657	808	967	995	1138

Anm.: Studerende pr. 1. oktober 2018. Tallene er inklusiv 18 ph.d.-studerende. Derudover er der 58 deltidsstuderende i 2018, som ikke er taget med i oversigten.

Kilde: Fróðskaparsetur Føroya.

Vinnuháskúlin

Vinnuháskúlin er en maritim skole beliggende i Torshavn. Til Vinnuháskúlin hører også et kursuscenter (Brandskolen).

Budgettet for Vinnuháskúlin er i 2018 på 21,929 mio. kr. med omkring 250 studerende. Dertil afholdes kurser for eksterne deltagere. I 2018 var der ca. 625 eksterne kursusdeltagere på Vinnuháskúlin. Brandskolen (Trygdardepilin) har sit eget budget, der i 2019 er på 1,532 mio. kr. Brandskolen havde ca. 920 kursister i 2018.

På Vinnuháskúlin uddannes maskinister, maskinmestre, skippere og skibsførere. Uddannelsen er 1,5 år til sætteskipper og 3 år til skibsfører. Maskinistuddannelsen er 9 måneder, og maskinmesteruddannelsen er 3 år. Vinnuháskúlin har også etableret en aspirantordning, hvor der uddannes skippere, skibsførere og maskinmester. Uddannelserne tager henholdsvis 2, 3 og 4½ år.

Uddannelserne er tilrettelagt efter et modulsystem, så at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er opdelt i halvårslige semestre med eksamen efter hvert semester.

Vinnuháskúlin udbyder alle maritime kurser samt efteruddannelser.

Der er indgået aftale mellem Færøernes landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og tilsvarende danske uddannelser.

Skolen arbejder efter lagtingslov nr. 55 fra 24. april 2001 om uddannelse af besætning på skibe o.a. samt bekendtgørelser om maritime uddannelser.

Sjónám

Sjónám er en skipperskole beliggende i Klaksvík. Til Sjónám hører også et kursuscenter (Trygdarmiðstöðin).

Budgettet for Sjónám er i 2019 på 4,636 mio. kr., hvoraf kursuscentret udgør 1,532 mio. kr.

På Sjónám i Klaksvík uddannes sætteskipper og skibsassistenter med omkring 20 elever i 2018. Uddannelsen til sætteskipper er modulbaseret og er af halvandet års varighed. Skibsassistentuddannelsen er af to gange halvt års varighed og identisk med den danske uddannelse. Skolen udbyder også en række maritime kursus iht. STCW-koden, offshore standarder og landbaserede krav. Kursuscentret havde omkring 900 kursister i 2018.

11.4 Anden undervisning

Ud over ovennævnte uddannelser foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter, blandt andet på Folkehøjskolen i Tórshavn, på Idrætshøjskolen i Vágur, på Husholdningsskolen i Klaksvík samt på aften- og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.5 Uddannelsesstøtte

Langt den største del af støtten, som Studni forvalter, bliver udbetalt til studerende på Færøerne. Studni forvalter også andre støtteordninger, f.eks. støtte til leveomkostninger, studieafgifter og rejsestøtte til færøske studerende i udlandet.

Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 36 af 3. maj 2007 med senere ændringer og bekendtgørelsen nr. 107 af 25. august 2011 med senere ændringer.

I finansåret 2018 udbetalte Studni 107,1 mio. kr. i uddannelsesstøtte og 7,4 mio. kr. i studielån til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. For 2019 er bevillingen 114,0 mio. kr.

Færøske studerende har som danske statsborgere også ret til at modtage støtte fra Statens Uddannelsesstøtte. Færøske studerende på uddannelser i Danmark og i udlandet modtager i fleste tilfælde støtte fra SU efter de sædvanlige danske regler.

Færøske studerende kan ikke modtage støtte til leveomkostninger fra Studni, hvis de modtager støtte til leveomkostninger fra SU. Studni betaler studieafgifter til højere uddannelser i udlandet. I de tilfælde SU betaler studieafgifter, kan Studni supplere.

11.6 Forskning

I 1996 vedtog Lagtinget at oprette et forskningsråd, som skulle vejlede landsstyret, Lagtinget og andre aktører med hensyn til forskningspolitiske spørgsmål. Forskningsrådet skulle også vejlede landstyret med hensyn til finansiering af forskningsprojekter.

I 2001 blev loven revideret, og en selvstændig Forskningsfond blev etableret, som skulle støtte færøsk forskning. Støtte kan efter ansøgning tildeles færøske forskere og forskerstuderende, forskning og udvikling på eller i samarbejde med færøske forskningsinstitutioner og virksomheder eller til forskning og udvikling, som vurderes at have samfundsmæssig betydning i en færøsk kontekst.

Organisationens formelle navn er Granskingarráðið – Færøernes Forskningsråd. Bestyrelsen har syv medlemmer, som er valgt for en 3-årig periode. Medlemmerne kan højst sidde i to sammenhængende perioder. Landsstyreområdet for kulturanliggender, Landsstyreområdet for sundhedsanliggender, Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender, Landsstyreområdet for fiskerianliggender, Arbejdsgiverforeningerne og Fagforeningerne udnævner et medlem hver. Landsstyreområdet for kulturanliggender udnævner derudover formanden. Medlemmerne skal have forskningskompetencer eller indsigt i den strategiske betydning, forskning har for samfundet.

Bestyrelsen ansætter direktøren, som på bestyrelsens vegne har ansvaret for at administrere Forskningsfonden i henhold til gældende regler og rammer. Foruden direktøren er der 1,7 årsværk i administrationen.

Forskningsrådet har i loven to beskrevne hovedarbejdsområder:

- At rådgivelandsstyret og industrien i forskningspolitiske spørgsmål
- At administrere Forskningsfonden, som yder støtte til forskning og innovation.

Desuden har Forskningsrådet også fået delegeret ansvaret for forskningssamarbejdet med EU, Horizon 2020, og andet internationalt samarbejde, bl.a. er direktøren observatør for Færøerne i bestyrelsen for NordForsk og i ERAC.

Ved lovændring i 2006 blev et forskningspolitisk organ etableret – Vísindaráðið – som skulle formulere en national forskningsstrategi. Medlemmerne er en række landsstyremedlemmer, repræsentanter fra Færøernes Universitet, sektorforskningsinstitutionerne, industrien og fagforeningerne. Forskningsrådet har sekretariatsfunktionen. I 2011 blev den første færøske nationale forskningsstrategi vedtaget i Vísindaráðið under overskriften Vitan og Vækstur – Viden og Vækst.

Forskningsrådet har med årene også fået en større faciliterende og koordinerende rolle i færøsk forskning på en række områder, bl.a. på policyområder og forskningsformidling. Forskningsrådet koordinerer hvert år arrangementet Vísindavøka med deltagelse fra alle

forskningsinstitutioner på Færøerne. Målgruppen er især skoleelever fra folkeskole og gymnasieniveau.

Lagtinget bevilger årligt penge til Forskningsfonden, som derefter uddeler støtte efter ansøgning. Fonden har siden 2002 uddelt støtte til 8-12 projekter årligt. Ansøgningstallet er blevet 3-4 gange højere. Der er tale om flerårige projekter, især ph.d. projekter, på alle forskningsområder, og det spænder fra grundforskning til anvendt forskning og innovation. Bevillingen til projekter i 2019 er på 7,5 mio. kr. Desuden er der bevilget 0,8 mio. kr. til Sygekassefonden.

I 2012 fik Forskningsrådet overdraget kapitalen fra Sygekassefonden på godt 23 mio. kr., foruden en ejendom vurderet til 4,5 mio. kr., som skulle bruges til at styrke sundhedsområdet ved forskning og andre projekter. Denne bygning blev i 2017 solgt for 4,9 mio. kr. Der er hidtil bevilget støtte til 27 mindre projekter og til 16 forskningsprojekter. Desuden er der i 2015 indgået aftale om 7 mio. kr. i støtte til etableringen af et Center for Sundhedsforskning, med Fróðskaparsetur Føroya, Landssygehuset og Afdelingen for Arbejds- og Folkesundhed som hovedaktører.

Forskningsrådet har vedtaget en Open Access politik, som gælder for alle forskningsprojekter, der modtager støtte fra Forskningsfonden. Forskningsrådet modtog i 2015 en donation på 1 mio. kr. fra EIK Banks Videnskabsfond. Disse midler er reserveret til peer-reviewede publikationer, herunder Open Access udgifter.

I 2016 modtog fonden en donation på knap 3 mio. kr. fra Dánjal Niclassens Mindefond. Disse midler er reserveret til en forsøgsordning med erhvervs ph.d. stipendier, som forventes iværksat i 2018.

I foråret 2017 nedsatte landsstyret en arbejdsgruppe, som skulle gennemse den gældende lovgivning på områderne forskning, udvikling og innovation. Denne gruppe leverede i marts 2018 en rapport og indstilling til landsstyreområdet, hvor der bliver anbefalet indførelse af en ny og bredere rammelov på området.

Oversigt over alle projekter, som har modtaget støtte fra Forskningsfonden og Sygekassefonden, findes på hjemmesiden granskning.fo, hvor der også er nyheder fra færøsk forskning og information og støttemuligheder samt andre forskningsrelaterede emner.

12. Rets- og politivæsen

12.1 Færøernes retsvæsen

Færøernes Ret har hovedtingsted i Tórshavn. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvík eller bygder. Retten har skriftlig forberedelse.

Dommeren (Sorenskriveren) er formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Færøernes Overlandvæsenkommission, Færøernes Overudskiftningskommission og Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. Dommeren er endvidere medlem af sterilisationsnævnet.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af to sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret to retsassessorer, to dommerfuldmægtige, en administrerende kontorleder, 15 kontorfunktionærer, heraf fire deltidsansatte samt én kontorelev.

Embedet disponerer over et domhus med tre retssale, som er beliggende i C. Pløysengøta i Tórshavn.

Straffesager berammes til foretagelse ca. fire uger efter anklageskriftets indlevering til retten, dog berammes arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe straks til foretagelse. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. to måneder. Ægteskabssager mv. berammes til domsforhandling 14 dage efter, at parterne har formuleret deres påstande.

En oversigt over Færøernes Rets virksomhed i perioden 2014-2018 er vist i *tabel 12.1* på næste side.

I 2018 havde skifteretten 547 anmeldte boer. Antallet af konkursboer i 2018 var 26, mens antallet af offentligt behandlede dødsboer var 45. I 2018 modtog overfredningskommissionen 56 sager.

Tabel 12.1 Færøernes Rets virksomhed 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Antal -----				
<i>Borgerlige sager:</i>					
Stævn. indleveret til berømmelse...	1.547	1.660	1.579	1.634	1.509
Afsagte domme i alt	1.534	1.423	1.808	1.750	1.419
- heraf udebliv.- og erk.domme	984	846	1.169	754	856
- heraf skilsmisdomme	8	6	9	8	4
- heraf separationsdomme	5	5	1	9	3
<i>Straffesager:</i>					
Indleveret til berømmelse	713	720	798	754	692
Afsagte domme	775	605	700	511	659
<i>Fogedforretninger:</i>					
Indleveret til begæring	3.560	2.145	1.299	3.486	2.463
Heraf udpantningsbegæring	2.331	1.019	1.767	2.058	1.435
<i>Auktioner:</i>					
Auktionsbegæring i alt	94	64	89	65	60
Heraf faste ejendomme	38	24	21	28	32
Heraf skibe	2	1	2	0	1
<i>Afholdte auktioner:</i>					
Over faste ejendomme	20	9	4	9	19
Over skibe	3	1	1	0	1

Kilde: Sorenskriveren.

12.2 Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøernes politi er en selvstændig politikreds, der som de danske politikredse er underlagt Justitsministeriet, Rigspolichefen og Rigsadvokaten. Den 1. april 2010 blev en ny organisations- og ledelsesstruktur for Færøernes politi implementeret. Politikredsen er herefter inddelt i politidistrikterne Norðurøkið, Miðøkið og Suðurøkið og består af en politisøjle, en anklagersøjle og en administrationssøjle. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der sammen med vicepolitimesteren, chefpolitiinspektøren og administrationschefen udgør politikredsens øverste ledelse. Landfogedens stedfortræder er vicepolitimesteren. Landfogeden er tillige tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret samt i nævningsager, der behandles i Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

I politikredsen er der seks politistationer af forskellig størrelse, der i hovedtræk udfører de samme opgaver som i danske politikredse.

Herudover er der henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogeden har blandt andet i en årrække behandlet faderskabssager, men dette opgaveområde blev den 29. juli 2018 overdraget til færøske myndigheder at administrere i forbindelse med Færøernes overtagelse af sagsområdet person-, familie- og arveret. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinjer for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinjer ofte ikke finder anvendelse på Færøerne.

Nogle medarbejdere er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a og har i den forbindelse til og med den 1. november 2015 behandlet bl.a. foded- og skiftesager. Disse opgaveområder er i 2015 hjemtaget af sorenskriveren. Derudover varetager udpegede sysselmænd en række øvrige opgaver af civilretlig karakter for danske og færøske myndigheder.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden (politimesteren), vicepolitimesteren, en senioranklager og to politifuldmægtige.

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 2018 i alt 107 politifolk, heraf fem under grunduddannelse i Danmark. Herudover er der ansat fire reservepolitibetjente.

Færøernes politi forestår selv udvælgelsen af ansøgere til politiuddannelsen. Disse gennemgår herefter uddannelsen på politiskolen i Danmark, hvorefter tjenesten forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består politistyrken hovedsagligt af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer stationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet 2018/2019 var der ved politiet ansat 33 kontorfunktionærer, heraf 10 i deltidstillinger samt to kontorelever. Arrestvæsenet beskæftigede 14 fængselsfunktionærer. Der var endvidere ansat tre parkeringskontrollører i Tórshavn og én i Runavík. Endvidere fungerer nogle medarbejdere, der er ansat ved Statens Luftfartsvæsen, også som parkeringskontrollører ved lufthavnsområdet på Vágar. Herudover fungerer nogle medarbejdere, der er ansat ved vagtselskabet Ansni, også som parkeringskontrollører i kommunerne Klaksvík, Tvøroyri og Sumba.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvor der er tilknyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn, bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færingere er indsat til afsoning.

Politiets regelgrundlag

Lovgivningen på Færøerne er i vidt omfang forskellig fra lovgivningen i det øvrige rige. Rigslove samt ændringer heri er ikke umiddelbart gældende, men de kan implementeres efter forhandling med det færøske hjemmestyre. Eksempelvis er den færøske og den danske straffelov stort set identiske, eftersom Lagtinget løbende har vedtaget ikraftsættelse af de danske straffelovsændringer. Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov.

For en oversigt over antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til *bilag 12.1*. I *bilag 12.2* og *12.3* er der givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

For yderligere information om Færøernes politi kan henvises til www.politi.fo.

13. Kirkeliv

13.1 Folkekirken

Landsstyreområdet for udenrigs- og kulturanliggender (Uttanríkis- og mentamálaráðið) er ressortansvarlig for den færøske folkekirke.

Stiftsøvrigheden, der er folkekirkens overordnede administrative myndighed, består af biskoppen, et af landsstyremanden for kirkelige anliggender udpeget medlem og et af menighedsrådene valgt medlem. Biskoppen er stiftsøvrighedens formand.

Provstiudvalget består af fire medlemmer, der vælges af menighedsrådene, foruden domprovsten der er født medlem. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsførende medlem.

Havnar Kirkja i Tórshavn er Færøernes domkirke. Domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Folkekirken på Færøerne er delt op i 16 præstegæld med i alt 61 kirker og syv bønhus/gudstjenestesteder.

Befolkningen udgjorde pr. 1. januar 2019 51.336 personer, hvoraf 40.893, svarende til 79,7 pct., var medlemmer i folkekirken.

Antallet af præsteembeder er nu 27 inkl. embedet som domprovst. Præsterne og biskoppen på Færøerne lønnes af kirkefonden, hvis indtægter i overvejende grad kommer fra kirkeskatten. Biskoppens løn og 40 pct. af præsternes løn refunderes af landsstyret til kirkefonden.

De enkelte menigheder vedligeholder og forestår den daglige drift af kirkerne, samt anskaffer fornødn inventar. Finansieringen tilvejebringes i overvejende grad gennem kirkeskatten. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft, hvorfor hvervet som organist, degn og klokker ved de fleste kirker ikke er vederlagt.

Kirkefondens regnskab for 2018 balancerede med 60,8 mio. kr. med et driftsoverskud på 4,1 mio. kr., som blev henlagt til reservefonden. Ifølge § 22 i Lagtingslov nr. 61 fra 7. juni 2007 om folkekirkens økonomi kan der henlægges op til 60 pct. af gennemsnittet af de fire forgangnes års kirkeskat i reservefonden. Regnskaberne for perioden 2007 - 2018 findes på hjemmesiden www.folkakirkjan.fo under "Slóðir/Kunning".

15 af 20 præstegårde er blevet renoveret siden den færøske folkekirke blev overtaget som særanliggende i 2007: Gjaranes (Innan Glyvur), Essalág (Tórshavn), Todnes (Sandur), Hvalvík, á Brekku (Klaksvík), á Heygsvegi (Tórshavn), Leirar (Hvalba), Vágur,

Bispegården (Tórshavn), Fuglafjørður, Lamba, Eiði, á Nesi (Eysturoy), Prestvegi (Klaksvík) og Kvívík. Renoveringen af præstegården i Viðareiði forventes færdiggjort i september 2019.

Herunder en oversigt over hvilke personer, der bestrider biskop- og præsteembederne:

Bispeembedet:

• Biskoppen for Færøerne:	Jógvan Fríðriksson
• Stiftspræst:	Emil Olsen
-

Præster:

• Norðoyar eystara prestagjald	Jóannes Purkhús
• Norðoyar vestara prestagjald	Hanus á Gørðum
Marjun Lómaklett
• Fuglafjarðar prestagjald	Anne Mette Greve Klemensen
• Glyvra prestagjald	Meinhard Bjartalíð
• Nes prestagjald	Ovi Brim
• Sjóvar prestagjald	Símun Persson Jacobsen
• Eiðis prestagjald	Jonhard Jógvansson
• Norðstreymoyar eystara prestagjald	Vacant
• Norðstreymoyar vestara prestagjald	Maria Jørðdal Niclasen
Vacant
• Suðurstreymoyar norðara prestagjald	Theodor Eli Dam Olsen
Bergtórur Hjelm Bjarkhamar
• Suðurstreymoyar eystara prestagjald	Domprovst: Uni Næs
Sonja Klein
Ann Dahl Hansen
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)
• Suðurstreymoyar vestara prestagjald	Heri Joensen
Bergur Debes Joensen
Derhard Jógvansson
• Vága prestagjald	Inga Poulsen Dam
Marjun í Kálvalíð
• Sandoyar prestagjald	Havstein Klein
• Suðuroyar norðara prestagjald	Jónsvein Bech
Jens Mortan Mortensen
• Suðuroyar sunnara prestagjald	Patrick Munir de Neergaard
-

Anm: Listen over præster er ajourført pr. 1. juli 2019.

Tabel 13.1 Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 1. januar 2019

Præstegæld	Præster	Kirker/bønhuse	Byer/bygder	Indbyggere
Norðoya ø.....	1	5	9	838
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.302
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.580
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.824
Nes ¹⁾	1	3	9	2.604
Sjóvar.....	1	4	8	2.046
Eiðis.....	1	4	8	1.465
Norðstreymoy ø ¹⁾	1	5	8	1.104
Norðstreymoy v.....	2	3	9	2.836
Suðurstreymoy n.....	1	2	5	4.483
Suðurstreymoy ø. ²⁾	4	2	2	6.336
Suðurstreymoy v. ²⁾	3	4	7	9.764
Vágar ¹⁾	2	6	7	3.289
Sandoy.....	1	6	8	1.272
Suðuroy n. ¹⁾	2	5	8	2.468
Suðuroy s.....	1	5	7	2.125
I alt.....	25	67	118	51.336

1) Heraf ét bønhus.

2) Befolkningstallet skønsmæssigt angivet, da Tórshavn er delt mellem østre og vestre Suðurstreymoy.

Kilde: www.folkakirkjan.fo og www.hagstova.fo

13.2 Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3 Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. Kulturelle forhold

Radio og TV (Kringvarp Føroya)

Den 1. januar 2005 blev Færøernes Radio (Útvarp Føroya, ÚF) og Færøernes TV (Sjónvarp Føroya, SvF) fusioneret i en ny offentlig institution med navnet Kringvarp Føroya (KvF). Formålet med sammenlægningen var at rationalisere institutionernes drift og at give bedre muligheder for at varetage public service opgaver.

ÚF startede sin radiovirksomhed i 1957, mens SvF blev etableret i 1984. KvF har status som en selvstændig offentlig institution. Den overordnede ledelse varetages af en bestyrelse, som udpeges af landsstyremedlemmet for kulturanliggender. Bestyrelsen har syv medlemmer, hvoraf landsstyremedlemmet vælger to, fire udpeges efter indstilling fra partierne i Lagtinget og én efter indstilling fra medarbejderne. Direktøren har ansvaret for den daglige drift og programvirksomhed.

Loven om Færøernes Radio og TV blev ændret 1. januar 2016, så KvF fremover kan have reklamer på radio- og fjernsynsfladen men ikke længere får indtægter fra reklamevirksomheden. I stedet tilfalder reklameindtægterne landskassen, hvor intentionen blandt andet er at finansiere mediestøtten til private medier, som trådte i kraft 1. januar 2018.

KvF's drift finansieres nu således hovedsageligt af licenspenge, mens en lille del kommer fra bekendtgørelser, sponsorpeng og fra KvF's eget TV lottospil. TAKS står for indkrævningen. Personer imellem 24 og 66 år betaler 150 kr. pr. måned, pensionister 50 kr. pr. måned, og personer, som er 23 år og yngre, betaler ikke licens. KvF har et budget på 69,2 mio. kr. i 2019.

Som offentlig institution varetager KvF en public service-forpligtelse i henhold til lagtingslov fra 2006. Derudover er KvF's nærmere public service-forpligtelser udspecificeret i en public service-aftale, som er indgået med Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kulturanliggender). Den første public service-aftale blev udformet i 2010 gældende for perioden 2011-2014. Det skal tilstræbes, at programfladen repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed og kultur- og underholdningsprogrammer af en kvalitet svarende til bevillingen. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud til både store og små grupper, og at der bidrages til, at seere og lyttere får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur. Den første public service-aftale er blevet fornyet med en ny aftale gældende fra 1. januar 2017 til 31. december 2020.

Frem til 1. marts 1998 havde ÚF og SvF eneret til at drive radio- og fjernsynsvirksomhed på Færøerne. Siden har enkeltpersoner og organisationer også kunnet søge om sendetilladelse. Det er Kulturministeriet, der udsteder sendetilladelse. Adgangen til at drive radio- og TV-virksomhed udnyttes i øjeblikket af bl.a. radiostationerne Rás 2, Lindin, Radio VoxPop og TV-stationen Iktus. Televarpið påbegyndte i 2019 direkte tv-transmissioner fra den bedste mandlige fodboldrække.

Private medier

I 2018 trådte lov om mediestøtte i kraft, hvis formål er at yde mediestøtte til private medier. Mediestøtten er i 2019 på 2 mio. kr. og finansieres indirekte gennem reklameindtægterne i KvF, som tilfalder landskassen. Private medier kan søge støtte via et mediestøtteudvalg, som udpeges for tre år ad gangen.

Aviser

Færøske avisudgivelser, deres ugentlige antal udgaver og oplagstal for 2018 er vist i *tabel 14.1*.

Tabel 14.1 Færøske avisudgivelser

Avis	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2018
Dimmalætting	1	3.000
Sosialurin	3	6.500
Norðlýsið ¹⁾	1	2.800
I alt.....	5	12.300

¹⁾ Norðlýsið husstandsomdeles på Nordøerne og Eysturoy. Desuden husstandsomdeles Ugeavisen til alle husstande på Færøerne.

Kilde: Hagstova Føroya.

Avisen Dimmalætting blev erklæret konkurs den 24. oktober 2013, men den startede op igen i august 2014 med én ugentlig udgave. Dimmalætting, der er Færøernes ældste avis, udkom første gang i januar 1878 som Amtstidende for Færøerne.

Bogudgivelser

I 2018 udkom der, ifølge Hagstova Føroya, i alt 206 bøger på færøsk, hvoraf 104 var oversættelser. De samlede udgivelser i 2018 var fordelt således: 22 skønlitteratur, 63 faglitteratur, 34 lærebøger og 87 børnebøger.

Der udkom til sammenligning 202 bøger på færøsk i 2017, heraf 93 oversættelser. De samlede udgivelser var fordelt således: 32 skønlitteratur, 73 faglitteratur, 25 lærebøger og 72 børnebøger.

Siden den første bog udkom i 1822, er det samlede antal trykte bøger på færøsk nået op på 7.460 bøger.

Færøsk litteratur

Den færøske forfatterforening "Rithøvundafelag Føroya" blev etableret den 24. marts 1957. Foreningen er en interesseorganisation for færøske forfattere, oversættere og illustratorer.

Foreningens formål er at samle de færøske forfattere om fælles interesser, at beskytte deres rettigheder samt at arbejde for bedre vilkår for færøsk litteratur. Alle, som skriver bøger

ger på færøsk eller som på anden måde arbejder som forfatter ved at oversætte eller lave illustrationer til færøske bøger, har ret til at blive medlem i foreningen.

Foreningen har ca. 120 medlemmer, som omfatter forfattere inden for alle de litterære genre: Skønlitteratur, børne- og ungdomsbøger, digte, fagbøger, kulturhistorie og oversættelse af bøger fra andre sprog.

Befolkningstallet på Færøerne udgør 51.783 personer i juni 2019. Dertil kommer måske 20.000 spredt rundt i verdenen, som taler og forstår færøsk. Med så lille et marked for færøske bøger har de færøske forfattere vanskelige arbejdsvilkår, og kun få – om nogen – kan leve af at være forfatter.

Det færøske sprog var i lang tid truet af udslettelse. Efter reformationen blev kirkesproget dansk. Skriftsproget var dansk, og dansk blev brugt i alle officielle anliggender. Men de gamle kvad, sagn og kæmpeviser, som udgjorde omkring 70.000 vers, var alle blevet videregivet mundtligt på det færøske sprog fra generation til generation.

Indsamlingen og nedskrivningen af det vældige mundtlige materiale i midten af 1800-tallet blev grundlaget for sprogets bevarelse og etableringen af et færøsk skriftsprog.

Gennem året står foreningen for forskellige arrangementer med oplæsninger og andet. Et af de tilbagevendende og større arrangementer er ”Bókadagar”, som afholdes sidst i november. Det er en bogmesse, hvor der sættes fokus på de færøske værker, som er kommet ud i det forgangne år. Sædvanligvis bliver der til dette arrangement også inviteret aktuelle forfattere fra andre lande.

Forfatterforeningen har været aktiv i arbejdet med at etablere LISA, det færøske kunstnerråd, samt Fjølrit, den færøske forening for ophavsrettigheder. Forfatterforeningen er medlem i NFOR (Nordisk forfatter og Oversætter Råd) og har repræsentanter siddende i:

- LISA (Det færøske kunstnerråd)
- Fjølrit (Færøsk forening for ophavsrettigheder)
- Indstillingsudvalget til M. A. Jacobsens kulturpris
- Sprogudvalget
- Indstillingsudvalget til Nordisk Litteraturpris
- Indstillingsudvalget til Nordisk børne- og ungdomslitteraturpris.
- Udvalget, som tager stilling til ansøgning om Nordisk oversætterstøtte
- Den nordiske paraplyorganisation Regnhlíf, for børne og ungdomslitteraturforfattere.
- Skoleprojektet Listaleypurin
- Litteraturudvalget i Kringvarp Føroya (Radioen)

Foreningens hjemmeside er: www.rit.fo. Kontaktadresse er: rit@rit.fo.

Kunstnerrådet - LISA

Det færøske kunstinstitutt, Listafólkasamband Føroya/LISA, er en kunst- og kulturpolitisk paraplyorganisation for færøske kunstneres organisationer. Rådet blev oprettet den 14. januar 1982 med de formål at:

- Styrke kunsten og kunstnere i kulturpolitiske sammenhænge
- Arbejde for medlemsorganisationernes og deres medlemmers interesseområder
- Repræsentere medlemmerne i offentlige sager, som har fælles interesse.

Rådets daglige ledelse varetages af en bestyrelse, som består af 3 medlemmer, der er valgt på repræsentantskabets årlige generalforsamling. Bestyrelsen konstituerede sig i foråret 2017 med Marita S. Dalsgaard som formand. Derudover er der ansat en sekretær til at tage sig af administrationen.

LISA's øverste myndighed er repræsentantskabet, der består af én repræsentant fra hver af de 11 medlemsorganisationer:

- Arkitektafelag Føroya / Den færøske Arkitektforening
- Designarafelagið / Designerforeningen
- Einleikarafelag Føroya / Den færøske Solistforening
- Felagið Føroysk tónaskøld / Foreningen for færøske komponister
- Føroysk filmsfólk / Færøske filmsfólk
- Føroysk myndlistafólk / Færøske billedkunstnere
- Føroya tónleikarafelag / Færøske musikerforening
- Kórsamband Føroya / Det færøske korforbund
- Leikarafelag Føroya / Det færøske skuespillerforbund
- Rithøvundafelag Føroya / Den færøske forfatterforening
- Yrkisfotografar í Føroyum / Færøske professionelle fotografer.

LISA er medlem i Nordisk Kunstinstitutt og ECA/European Council of Artists.

LISA har repræsentanter i flere udvalg og råd, heriblandt:

- Mentanargrunnur Landsins / Den Færøske Kulturfond.
- Kulturministeriets udvalg for tildeling af hæderslegater.
- Rådgivende udvalg for Nordens hus på Færøerne.
- Leiklistaráðið / Teaterrådet (Bestyrelse for Tjóðpall Føroya, den færøske nationalscene.)
- Listaleypurin (Kulturelle skoletilbud).
- Fagudvalget, som indstiller forslag til nominering til Nordisk Råds Musikpris
- Thorvald Poulsen av Steinum's fond.
- Kunstudvalget for landssygehusets H-bygning
- Højskolen på Suðuroy.

Yderligere oplysninger om LISA / Det færøske Kunstnerråd kan findes på rådets hjemmeside: www.lisa.fo eller ved at kontakte rådet på e-mail: lisa@lisa.fo.

Kulturpriser

Færøernes Kulturpris fra Landsstyreområdet for kultur (Mentanarvirðisløn landsins) i 2018 blev tildelt kunstmaler og forfatter Bárður Jacobsen. Landets Ærespris (Heiðursgáva Landsins) blev tildelt billedkunstner Astrid Andreassen, og prisen til årets unge kunstner (Virðisløn til ungt listafólk) blev tildelt danser Búi Rouch.

Landets Kulturpris består af flere færøske kulturpriser, som er oprettet af og overrækkes af Færøernes landsstyre. Mentanarvirðisløn landsins, der er på 150.000 kr., blev første gang uddelt i 1998; Heiðursgáva Landsins, der er på 75.000 kr., blev første gang uddelt i 2001, og Virðisløn til ungt listafólk blev første gang uddelt i 2011.

M. A. Jacobsens Kulturpris (Mentanarvirðisløn M. A. Jacobsens) blev i 2018 tildelt Rannvá Holm Mortensen for skønlitteratur, og prisen for særlig kulturel indsats blev tildelt Edward Fuglø. Barnamentanarheiðursløn Tórshavnar Býráðs (Tórshavn Kommunes Børnekulturpris) blev i 2018 tildelt Vár Berghamar Jacobsen.

M. A. Jacobsens Kulturpris er en kulturpris, som er oprettet af og uddeles af Tórshavns byråd. Prisen, der er blevet uddelt siden 1958, er opkaldt efter Mads Andreas Jacobsen (1891-1944), der var Tórshavns borgmester i perioden 1933-1944 og bibliotekar ved det daværende Færø Amtsbibliotek. Prisen var oprindeligt en litteraturpris, men siden 1985 har det også været muligt at uddele priser for andre kulturelle værker.

Arkiv-, biblioteks- og museumsvæsen

Den 1. januar 2018 blev Søvn Landsins (2011-2017) delt op i de tre institutioner:

- Landsbókasavnið (Landsbiblioteket)
- Tjóðskjallasavnið (Nationalarkivet)
- Tjóðsavnið (Nationalmuseet, som er en sammenlægning af Føroya Náttúrugripasavn, (Naturhistorisk museum) og Føroya Fornminnissavn (Historisk museum)).

Direktørerne for de nye selvstændige institutioner varetager også stillingerne som henholdsvis landsbibliotekar, landsarkivar og landsantikvar.

Landsbókasavnið (Landsbiblioteket)

Landsbibliotekets bevilling i 2019 er 9,83 mio. kr. Landsbibliotekets opgave er at være nationalbibliotek, centralbibliotek og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne. Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet. Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale

hertil. Landsbókasavnið administrerer pligtafleveringen (fire eksemplarer), som påhviler den, der fremstiller eksemplarer til udgivelse.

Bogbeholdningen er på 192.000 bind, heraf omkring 27.000 i forskningsafdelingen og den færøske afdeling. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm, herunder hovedsageligt færøske aviser. 40 færøske aviser og tidsskrifter, der udkom fra 1852 til 1999, er digitaliseret i 2015 og gjort tilgængelige på internettet. Endvidere abonnerer biblioteket på elektroniske tjenester, hvoraf hovedparten er videnskabelige tidsskrifter. I 2018 udlånte Landsbókasavnið 46.675 enheder, inklusive tidsskriftsartikler og download af elektroniske artikler (35.333 downloads). Dertil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofoonplader og kassettebånd mv. Landsbiblioteket er specialiseret i at skaffe materialer som fjernlån gennem interurbant lånesamarbejde. I 2018 registrerede Landsbiblioteket 16.667 besøgende.

Ud over ovennævnte bevillinger er der i finansåret 2019 afsat 4,387 mio. kr. som tilskudsmidler til biblioteker. Tilskudsmidlerne til biblioteker er fordelt således at 2,844 mio. kr. gives i støtte til folke- og skolebiblioteker, og 1,543 mio. er biblioteksafgift til forfattere, oversættere og andre, hvis bøger benyttes på de af loven omfattede biblioteker. Bevillingen til biblioteksafgiften blev i 2019 forhøjet med 500.000 kr.

Tjóðskjalasavnið (Nationalarkivet)

Tjóðskjalasavnið bevilling er i 2019 på 5,076 mio. kr. Nationalarkivet har til opgave at indsamle, ordne, beskrive og bevare det materiale, som offentlige institutioner har pligt til at aflevere. Nationalarkivet skal også føre tilsyn med, sætte krav til og være konsulent i forbindelse med de offentlige myndigheders journal- og arkivanligggender. Nationalarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning. Ud over disse opgaver er det en af Nationalarkivets centrale opgaver at stille det afleverede materiale til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen samt at drive egen forskning.

Tidligere var alle afleveringer til arkivet i papirform, men nu er der også kommet gang i digitale afleveringer. På Nationalarkivets papirmagasiner findes omkring 4,5 hyldekilometer af arkivalier, men de kommende 3-4 år forventes magasinerne planmæssigt øget med 2-3 hyldekilometer. Indtil videre har Nationalarkivet modtaget 5 digitale systemer fra offentlige myndigheder, men fremover forventes antallet digitale afleveringer efterhånden at komme op på 15-20 stykker om året. De ældste arkivalier på Nationalarkivet magasiner er over 700 år gamle, mens de yngste er fra starten af det 21. århundrede.

Nationalarkivet har to hjemmesider: www.archives.fo og www.history.fo, hvoraf sidstnævnte indeholder omkring 100.000 skanninger af forskningens mest anvendte arkivalier. Desuden har arkivet en læsesal, der har åbent tre dage om ugen.

Nationalarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, bl.a. Rigsarkivet i Danmark, som også opbevarer betydelige arkivalier vedrørende Færøernes historie. Nationalarkivet sam-

arbejder også tæt med Rigsarkivet i Danmark og nationalarkiverne i Vestnorden omkring digital bevaring. Færøernes Nationalarkiv er A1-medlem af International Council on Archives (ICA). Nationalarkivet og Rigsarkivet i Danmark samarbejder om en løbende tilbagelevering af udvalgte færøske arkivalier fra Danmark til Færøerne.

Den færøske arkivlov blev ændret i april 2018, hvorved det bl.a. blev stadfæstet, at digital bevaring skal foregå på Færøerne.

Nationalarkivet har 10 ansatte, heraf otte fastansatte (6,3 årsværk) og to projektansatte (1,2 årsværk).

Tjóðsavnið (Nationalmuseet)

Nationalmuseets bevilling i 2019 er 16,8 mio. kr. ud over en bevilling på 1,5 mio. kr. til et særskilt projekt i Koltur. Nationalmuseets opgave som museal virksomhed er indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af Færøernes fysiske natur- og kulturarv. Derudover omfatter virksomheden forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, loven om fortidsminder i havet, fagligt tilsyn med kulturhistoriske lokalmuseer samt antikvarisk rådgivning i forbindelse med forvaltning af folkekirkens bygninger. Museet er repræsenteret i Færøernes Overfredningsnævn.

Ud over ovennævnte bevillinger er der i finansåret 2019 afsat 6,3 mio. kr. som tilskudsmidler til bl.a. lokale bygdemuseer (2,5 mio. kr.), hvalstation við Áir (1 mio. kr.), fortidsminderne i Kirkjubø (1 mio. kr.) samt til historiske skibe (0,9 mio. kr.).

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse; et på Island og et på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne, Grønland og Finland.

Nordens Hus på Færøerne blev taget i brug i 1983 og har spillet en stor rolle i færøsk kulturliv lige siden. Huset er multifunktionelt og har faciliteter både til kulturelle og kommercielle arrangementer. I 2008 blev en ny tilbygning til Nordens Hus indviet. Tilbygningen indeholder en stor conference- og teatersal, et seminarrum og to mindre workshoprum.

Nordens Hus' primære opgaver er at formidle nordisk kunst og kultur på Færøerne samt at udbrede og styrke færøsk kunst og kulturliv lokalt, i norden og i verden. Huset arrangerer og er medproducent på flere festivaler gennem året, heriblandt børne-, film-, litteratur- og jazzfestivaler.

I forbindelse med Nordisk Ministerråds omstrukturering af det kulturelle område har Nordens Hus overtaget følgende arbejdsområder:

- Fungerer som sekretariat for Nordisk Råds Musikpris
- Er Nordisk kulturkontakts regionale kontaktpunkt

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer.

Det er en mangfoldig programvirksomhed, som indbefatter musik, litteratur, scenekunst, film, visuel kunst, foredrag, konferencer m.m. Nordens Hus stod for 400 arrangementer i 2018, og huset havde estimeret 120.000 besøgende.

Generalsekretæren for Nordisk Ministerråd udpeger fem bestyrelsesmedlemmer efter indstilling fra de respektive landes regeringer. Færøerne har 1 fast repræsentant i bestyrelsen, imens de andre roterer efter et fast mønster. Personalet vælger en personalerepræsentant.

Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for fire år ad gangen af generalsekretæren for Nordisk Ministerråd. Fra 15. januar 2013 til 1. april 2018 har direktøren været Sif Gunnarsdóttir fra Island. Den 1. juni 2019 tiltrådte norske Gunn Hernes som direktør.

Teatervirksomhed – Tjóðpallur Føroya

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjóðpallur Føroya (Færøernes Nationalteater) og om økonomisk støtte til teaterkunst. Loven giver landstyremanden for kulturen hjemmel til at etablere et færøsk nationalteater som selvstændig institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til professionelle teaterprojekter og årlig støtte til MáF, som er en fællesorganisation for amatørteatrene på Færøerne.

Med etableringen af Tjóðpallur Føroya er det professionelle teater på Færøerne efter mange års tilløb formelt institutionaliseret. Det er en direkte fortsættelse af det banebrydende arbejde, som teatergruppen Gríma gjorde fra midt i 1970'erne til slutningen af 1980'erne, hvor Leikpallur Føroya overtog Grímas rolle.

Tjóðpallur Føroya skal ud over at være med til at udvikle ny færøsk dramatik, opføre klassiske og nyere internationale teaterstykker, være med til at udvikle det kunstneriske miljø og styrke samarbejdet inden for scenekunstrådet. Tjóðpallur Føroya skal give det professionelle teatermiljø nye udfordringer og udviklingsmuligheder.

Ledelsen består af Leiklistaráðið (Teaterrådet) med syv medlemmer udpeget af landsstyremedlemmet for kulturen og en direktør, som er ansat af bestyrelsen for en fem-årig periode. Leiklistaráðið godkender nationalteatrets budgetter samt aktiviteter og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Tjóðpallur Føroya startede formelt sin virksomhed 1. februar 2005 med Jenny C. Petersen som direktør. Der er

desuden tilknyttet en række skuespillere og teknisk personale, alle på freelance-basis, til Tjóðpallur Føroya.

Bevillingen på finansloven til Tjóðpallur Føroya er for 2018 4,7 mio. kr. Tjóðpallur Føroya lejer lokalerne i Meiarínum af Tórshavn Kommune.

For at give den færøske teaterscene et løft har Lagtinget vedtaget at bygge et nyt Nationalteater, som skal sikre den professionelle scenekunsts videre udvikling. Landsstyremrådet for kultur har nedsat et udvalg til at arbejde med forberedelserne til et nyt teaterhus. Tórshavn Kommune har givet tilsagn til placering af Tjóðleikhúsinum (Nationalteateret).

Amatørteatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag. Andre scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík, Fuglafjørður og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður, Gøta, Strendur og Oyrabakki. I 2009 blev en ny scene indviet i Runavík, kaldet Løkshøll.

Amatørteatrenes fællesorganisation Meginfelag áhugaleikara Føroya, MáF, består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger. MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev MáF desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, Føroya Symfoniorkestur, som støttes af landsstyret, og som har ca. 55 aktive medlemmer. Orkesteret afholder seks faste årlige arrangementer med i alt omtrent 26 koncerter, herunder nytårskoncerter, forårs- og efterårskoncerter, korkoncerter og julekoncerter samt 14 børnekoncerter for alle børn fra 3-10 år. Føroya Symfoniorkester har også et kor med 80 faste sangere.

Endvidere findes der en strygekvartet, mindre kammerensembler og et større klassisk kammerorkester *Aldubáran*.

Der er 10-12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser.

Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er komponisten Kári Bæk.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, herunder særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper. De seneste år har foreningen arrangeret en jazzfestival ”vetrarjazz” (vinterjazz) i januar.

Den færøske komponistforening Felagið Føroysk Tónaskøld (FFT) arrangerer festivalen *Summartónar* for klassisk musik, jazz- og folkemusik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, som ligeledes består af færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponist og musiker Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag *Summartónar*.

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. Til koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Der er i de senere år kommet flere interessante musikfestivaler frem med friluftskoncerter. De største er G! i Gøta, der finder sted i juni og Summarfestivalurin (sommerfestivalen) i Klaksvík, der finder sted i august. Ældst er Ólavsøkukoncertin (Olaj-koncerten) i Tórshavn, der arrangeres af Tórshavn Kommune.

Koncerthuset Perlan er opført i Tórshavn i slutningen af 2009 og Reinsáriið blev taget i brug efteråret 2014. Disse to er blandt andet scener for mange musikalske fremførsler. Det er Tórshavn Kommunes plan at forvandle ”Tórsgøta” til fremtidens kulturgade i byen.

Der er endvidere kommet en koncertsal, Løkshøll, i Runavík.

På Suðuroy har man renoveret saltsiloen i Drelnes til et kulturcenter, SALT.

Billedkunst

Billedkunstnere

Færøske billedkunstnere dannede i 1981 foreningen Føroysk Myndlistafólk (Billedkunstnerforbundet på Færøerne) som interesseorganisation for de kunstnere, der professionelt arbejder med billedkunst i diverse medier. For at være medlem skal man opfylde en række kriterier organiseret efter et særligt pointsystem. Aktuelt er der ca. 40 medlemmer. Forbundet har til formål at fremme billedkunstnernes interesser og rettigheder med særlig vægt på deres faglige og økonomiske forhold.

Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i LISA (Den Færøske Kunstnersammenslutning) og samarbejder med andre billedkunstforbund i Norden, blandt andet BKF (Billedkunstnernes Forbund i Danmark), BIN (Billedkunstnere i Norden) og NKF (Nordisk Kunstnerforbund).

Siden 1990 er Føroysk Myndlistafólk blevet givet mulighed for at arrangere én årlig udstilling, oftest om foråret, på Færøernes Kunstmuseum. Forårsudstillingen har traditionelt været en censureret udstilling, men har i de senere år også arrangeret kuraterede udstillinger med udvalgte kunstnere.

Føroysk Myndlistafólk er, så vidt muligt, repræsenteret i offentlige kunstudvalg. Senest har Føroysk Myndlistafólk (via LISA) været repræsenteret i to store offentlige byggeprojekter: Landsygehusets H-bygning og uddannelsesinstitutionen Glasir.

Bestyrelsen består af tre medlemmer med Jóhan Martin Christiansen som formand. Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum. Forbundets hjemmeside er www.mynd.fo.

I 2005 dannedes Myndlistasambandið (Sammenslutningen af Billedkunstnere) som en udstillingssammenslutning, der kendes under navnet Heystframsýningarbólkurin (Høstudstillingen). Sammenslutningen har 16 medlemmer, der alle er billedkunstnere fra Færøerne. Medlemmerne i kunstsammenslutningen har mulighed for at udstille i Listahøllin (Kunsthallen) på skibsværftet i Tórshavn. Den første udstilling var i 2005. Der udstilles ikke årligt. Kontaktperson er Hansina Iversen.

Kunstforeninger

Færøske studenter og andre færinger bosiddende i Danmark dannede i 1941 foreningen Listafelag Føroya (Færøernes Kunstforening) med det formål at støtte færøsk kunst ved køb. Foreningen opførte i 1970 en udstillingsbygning, Listaskálin (Kunstbygningen), tegnet af arkitekten J.P. Gregoriussen, til at huse den tilvejebragte kunstsamling.

Ud over kunstkøb er Listafelag Føroya også aktiv med udstillinger og anden kunstformidling. Hvert år er kunstforeningen blevet givet den mulighed at arrangere en årlig udstilling på kunstmuseet. Traditionen har indtil videre været, at det foregår til Olaj. Kunstforeningens udstillinger har form af såvel kuraterede som censurerede udstillinger.

Kunstforeningen har ca. 600 medlemmer. Den har en bestyrelse på fem medlemmer, hvor Pál Weihe er formand. Foreningen er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum med ét medlem. Hjemmesiden er: www.listafelag.fo.

Færøernes anden kunstforening er Norðoya Listafelag, som er stiftet i 1985. Foreningen har ca. 150 medlemmer og en bestyrelse på fem med Dávur Winther som formand. Foreningen arrangerer en årlig udstilling. Kunstsamlingen består fortrinsvis af kunstnere fra

Nordøerne, og deres værker er magasineret i Posthuskælderen i Klaksvík – hvor det kommende kulturhus i Klaksvík, som er tegnet af den kendte arkitekt Ósbjörn Jacobsen, bliver opført i nærmeste fremtid.

Nogle af kunstforeningens værker er deponeret hos Klaksvíks byråd. Foreningen arbejder på at få egne udstillingslokaler til samlingen og til særudstillinger i det kommende kulturhus i midtbyen i Klaksvík – i det nuværende Posthus, der om- og udbygges til bl.a. flere kulturforeninger.

Kunstmuseet

I 1948 stiftede Lagtinget en offentlig kunstsamling, der blev finansieret over finansloven. Dele af samlingen fik fra 1970 til huse i kunstforeningens udstillingsbygning, Listaskálin.

I 1989 blev Landets kunstsamling og Listafelag Føroyas samling lagt sammen til et egentligt kunstmuseum under navnet Listasavn Føroya (Færøernes Kunstmuseum). Begge samlinger blev givet til museet via et doneringsbrev. Museet er i dag en selvejende institution, der modtager driftstilskud fra Landsstyret og i et beskedent omfang fra Tórshavn kommune. Museets hjemmeside er www.art.fo.

Museets bestyrelse er på fire personer med Niels Christian Nolsøe som formand. Bestyrelsesmedlemmerne udpeges af: Landsstyret (hvis repræsentant er født formand), Tórshavnar kommuna (Tórshavn Kommune), Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk.

Mag. art. Nils Ohrt, der har været ansat i som museumsdirektør i otte år, gik på pension med udgange af juli. 2019. Han blev den 1. august 2019 afløst af ph.d. og mag.art. Karina Lykke Grand.

Kunstmuseet er beliggende i Tórshavn ti minutters gang fra bymidten og i udkanten af plantagen Viðarlundin. Listaskálin fra 1970 blev i 1993 udvidet med en mere tidssvarende udbygning, som blev tegnet af J.P. Gregoriussen og den danske arkitekt Niels F. Truelsen. Tilsammen udgør de to bygninger 1.600 kvadratmeter.

Samlingen på Listasavn Føroya består i dag af egne værker, ligesom man huser kunst fra anden side, hovedsageligt værker som Listafelag Føroya gennem årenes løb har indkøbt. I dag rummer samlingen godt og vel 2.600 numre, der dækker perioden fra de ældst bevarede billeder fra 1830'erne til den allernyeste billedkunst. Heriblandt findes den største samling af værker af S. Joensen-Mikines og Ingálvur av Reyni, samt en lang række hovedværker af betydelige færøske kunstnere.

Der er i årenes løb erhvervet værker af Samál Joensen-Mikines, Ruth Smith, Thomas Arge, Anker Mortensen, Hansina Iversen, Rannvá Kunoy, Jón Sonni Jensen, Sven Havsteen Mikkelsen, Edward Fugløj og mange andre kunstnere.

Som offentlig støttet kulturinstitution er kunstmuseet Færøernes nationalgalleri og har til opgave at indsamle, bevare, registrere, formidle og forske i færøsk billedkunst som en del af den færøske kulturarv. Formidlingen sker i form af udstillinger, bogudgivelser, foredrag o.a. Udover færøsk kunst udstilles og formidles også nordisk kunst.

Andre samlinger

Ud over Listasavn Føroya findes tre andre offentligt tilgængelige samlinger. Heraf er det ældste Ruth Smith Savnið í Vági (Ruth Smith Samlingen i Vågø) på Suðuroy. Museet er stiftet i 1988 og er en selvejende institution med en bestyrelse på fem medlemmer og en samling på 34 værker, hovedsageligt malerier. Museet modtager øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre. Museets hjemmeside er: www.ruthsmithsavn.com.

Endvidere er der Listasavnið á Sandi (Kunstmuseet på Sandø), som blev indviet i 2006. Samlingen består af ca. 123 værker og er en selvejende institution med en bestyrelse på syv medlemmer. Museet modtager et driftstilskud fra Sand kommune og øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre.

Endelig er der Báta- og Málningasavn i Leirvík med en samling af maleren Jóannis Kristiansen.

Udstillingssteder

Såvel i og uden for Tórshavn findes flere andre udstillingssteder og private gallerier. Heraf er det mest betydelige Nordens Hus, der arrangerer skiftende særudstillinger med såvel færøsk som dansk og skandinavisk kunst. Hjemmesideadressen er www.nlh.fo.

Tórshavn kommune driver udstillingsstedet Smiðjan í Lítluvík (Smedjen i Lillevig), der vederlagsfrit stilles til rådighed for kunstnere.

Det privatejede Steinprent, Grafiski Verkstaður Føroya (Færøernes Litografiske Værksted), arrangerer jævnligt udstillinger enten separat eller i samarbejde med Nordens Hus. Værkstedet besidder endvidere en samling af egne produktioner som resultat af dets samarbejde med færøske og udenlandske kunstnere. Værkstedet har desuden en støtteforening på ca. 120 medlemmer, der modtager invitationer og nyhedsbreve. Hjemmesiden er: www.steinprent.fo.

Endvidere forefindes der en håndfuld private gallerier, hvoraf de fleste findes i Tórshavn.

Idræt

Det færøske idrætsforbund, Ítróttasamband Føroya (ÍSF), blev stiftet i 1939 og er paraplyorganisation for specialforbund på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande, herunder IOC.

ÍSF er organiseret i 15 specialforbund og 9 udviklingsforbund på tilsvarende måde som lignende organisationer i nabolandene. Der er over 120 idrætsforeninger med omkring 20.000 enkeltmedlemmer. ÍSF bliver finansieret gennem en fast bevilling på den færøske lagtingslov. Derudover har Færøsk Spil udliciteret tips- og lottospil på Færøerne til Danske Spil.

Det første specialforbund, Fótóltssamband Føroya, FSF (Det Færøske Fodboldforbund), blev stiftet i 1979. I dag er der specialforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning, bueskydning, cykling og triatlon, parasport. Desuden er der 9 udviklingsforbund: dart, tennis, basketball, dykning, færehunde, taekwondo, golf, billard og bokning.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgjorde ultimo 2018 ca. 7,5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige, dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Ligeledes falder kulturformidling mellem Færøerne og Grønland ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på fire medlemmer: Rigsombudsmanden på Færøerne, to repræsentanter valgt af landsstyret og én repræsentant for Kulturministeriet. Følgende er aktuelt medlem af fondets bestyrelse: Rigsombudsmand Lene Moyell Johansen (født formand), museumsdirektør Herleif Hammer (Mentamálaráðið), Cand.phil. Malan Johannesen (Mentamálaráðið) samt udviklingschef Anne Mette Rahbæk (Kulturministeriet).

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Fristen for indsendelse af ansøgninger er 1. marts med efterfølgende behandling i bestyrelsen i slutningen af april/begyndelsen af

maj. Ansøgningerne sendes til Rigsombudsmanden på Færøerne, Postboks 12, FO-110 Tórshavn. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen skal indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik, kunst, bogudgivelser og visse studierejser mv. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lignende eller til egentlige uddannelsesformål. Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsgagnene opretholdes i to år, hvorefter der må indsendes en ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat, som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 10.000 kr., den ene portion går til en studierejse til Færøerne, mens den anden går til en studierejse til Danmark for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

På grund af kraftige rentefald havde Dansk-færøsk Kulturfond i 2012 og 2013 et væsentligt lavere afkast end sædvanligt, hvorfor fondets afkast til brug for uddeling har været begrænset. Fondet forventede også i de efterfølgende år meget lave afkast til brug for uddeling. På den baggrund – og under hensyn til at bevare fondets realværdi for også senere at kunne opfylde fondets formål – modtog fondet ikke ansøgninger og foretog heller ikke uddelinger i 2014 og 2015. Fra 2016 modtog fondet igen ansøgninger og foretog uddelinger. På bestyrelsesmøde den 5. april 2019 behandlede fondet 56 ansøgninger, hvor bestyrelsen besluttede at bevillige støtte for i alt 263.978 kr. til 16 ansøgere, herunder ét studierejselegat.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond kan findes på Rigsombuddets hjemmeside: www.rigsombudsmanden.fo.

Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2018

	Befolk- ning pr. 1. januar 2018	Født	Døde	Indvan- drede	Udvan- drede	Inden- landske nettoflyt- ninger	Befolk- ning pr. 31. dec. 2018
	Antal personer						
Fugloyar	37	0	1	0	0	1	37
Viðareiðis	356	6	0	27	3	-25	361
Hvannasunds .	412	4	5	10	7	-1	413
Klaksvíkar	5.118	89	54	179	125	-24	5.183
Kunoyar	143	1	3	14	10	1	146
Fuglafjarðar ...	1.540	20	7	35	32	-2	1.554
Eystur	2.084	29	17	47	28	2	2.117
Nes	1.285	18	3	52	29	6	1.329
Runavíkar	3.951	56	22	148	93	-2	4.038
Sjóvar	1.025	16	9	43	17	7	1.065
Eiðis	720	13	7	15	12	-4	725
Sunda	1.750	29	10	73	55	8	1.795
Tórshavnar.....	21.106	295	153	956	663	51	21.592
Kvívíkar	596	8	4	14	10	-12	592
Vestmanna	1.229	7	7	35	18	-11	1.235
Vága	2.057	31	19	43	30	5	2.087
Sørvágs	1.177	19	13	28	28	19	1.202
Skopunar	468	4	5	8	10	-4	461
Sands	520	4	4	7	14	7	520
Skálavíkar	142	0	1	3	0	-5	139
Húsavíkar	112	1	3	1	2	1	110
Skúvoyar	42	0	1	0	0	1	42
Hvalbiar	682	6	8	4	4	-6	674
Tvøroyrar	1.718	10	14	44	40	-3	1.715
Fámjins	79	0	0	0	3	3	79
Høvs	98	2	1	1	0	1	101
Porkeris	313	2	3	10	2	-1	319
Vágs	1.364	9	17	35	37	-12	1.342
Sumbiar	357	5	2	11	7	-1	363
I alt	50.481	684	393	1.843	1.279	0	51.336

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 2.1

**Lov nr. 137 af 23. marts 1948
om
Færøernes Hjemmestyre**

Vi Frederik den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gør vitterligt: I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Rigsdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes Lagting vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Færøernes forfatningsmæssige Stilling i Riget:

§ 1. Færøerne udgør inden for denne Lovs Rammer et selvstyrende Folkesamfund i det danske Rige. I Henhold hertil overtager det færøske Folk ved sin folkevalgte Repræsentation, Lagtinget, og en af dette oprettet Forvaltning, Landsstyret, inden for Rigsenheden Ordningen og Styrelsen af færøske Særanliggender som angivet i denne Lov.

§ 2. De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. Opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som færøske Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne.

§ 3. For de paa Listen under B. opførte Sagomraaders Vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmaal kan henføres til færøske Særanliggender.

§ 4. For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove.

§ 5. De færøske Myndigheders Kompetence er undergivet den Begrænsning, der følger af de til enhver Tid bestaaende traktatmæssige og andre internationale Rettigheder og Forpligtelser.

Rigsmyndighederne har Afgørelsen i Spørgsmaal, der angaar Rigets Forhold til Udlandet.

§ 6. Anliggender, der ikke i Medfør af denne Lov henhører under det færøske Hjemmestyre, varetages som Rigets Fællesanliggender af Rigsmyndighederne.

Tvivilsspørgsmaal om det færøske Hjemmestyres Kompetence i Forhold til Rigsmyndighederne forelægges for et Nævn, bestaaende af to af Regeringen og to af Landsstyret valgte Medlemmer samt tre af Højesterets Præsident udpegede Højesteretsdommere, af hvilke den ene udpeges som Formand. Er der Enighed mellem de fire af Regeringen og Landsstyret valgte Medlemmer, er Sagen hermed endeligt afgjort. I modsat Fald afgøres Sagen af de tre Højesteretsdommere.

Statsministeren kan suspendere en Beslutning, som er forelagt for Nævnet, indtil dettes Afgørelse foreligger.

§ 7. For at sikre, at Lagtinget i videst muligt Omfang faar Indflydelse paa Udformningen af særlige Bestemmelser for Færøerne i Love, der gives af Rigets Myndigheder, skal Regeringsforslag indeholdende Bestemmelser, der udelukkende vedrører Færøerne, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de fremsættes for Rigsdagen. I øvrigt skal Rigslove, der vedrører lokale færøske Forhold, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Der kan i det enkelte Tilfælde sættes en Frist, inden hvis Udløb Hjemmestyrets Betænkning skal foreligge. Har den i dette Stykke omtalte Forelæggelse paa Grund af tvingende Omstændigheder ikke kunnet finde Sted, skal Loven snarest tilstilles Hjemmestyret til Udtalelse. Paa tilsvarende Maade forholdes der med Traktater og andre internationale Overenskomster, der kræver Rigsdagens Samtykke, og som berører særlige færøske Interesser.

§ 8. Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret i Udenrigsministeriet en i færøske Forhold særlig sagkyndig til Bistand for Ministeriet ved Behandlingen af Sager vedrørende Færøernes særlige Erhvervsinteresser. Omkostningerne herved afholdes af Statskassen.

Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret ved de danske Repræsentationer i de Lande, hvor Færøerne har særlige Erhvervsinteresser, Medarbejdere til særlig Varetagelse af disse Interesser. Omkostningerne herved afholdes af Færøerne.

Efter Samraad med det færøske Hjemmestyre gives der i de enkelte Tilfælde dette Adgang til at gøre Færøernes særlige Interesser gældende ved Forhandlinger med Udlandet om Handels- og Fiskeriaftaler.

Hvor det drejer sig om specielle færøske Sager, kan Udenrigsministeren, hvis det ikke skønnes uforeneligt med Rigets Interesser, bemyndige Hjemmestyrets Repræsentanter til efter derom fremsat Ønske direkte at føre Forhandlinger under Medvirken af Udenrigstjenesten.

§ 9. Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Omraader, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende Omraade.

§ 10. I et paa Færøerne for en Færing udstedt Pas og Nationalitetsbevis indføjes: »Føroy-ingur« og »Føroyar« efter Ordene »Dansk« og »Danmark«. Som Færing anses den, der har dansk Statsborgerret og er hjemmehørende paa Færøerne.

Valgret og Valgbarhed til Organer, der henhører under det færøske Hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er Færing. I øvrigt kan der ikke i Lovgivning eller Forvaltning gøres Forskel paa Færinger og andre danske Statsborgere.

§ 11. Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold.

Ved Forelæggelse af Appelsager skal der medfølge dansk Oversættelse af alle Akter paa Færøsk.

§ 12. Der anerkendes et særligt færøsk Flag. Rigsmyndighederne anvender paa Færøerne Dannebrog, ogsaa for Skibenes Vedkommende. Der skal være Ret for private - saavel Personer som Selskaber, Foreninger og Institutioner - til paa Land at anvende Rigsflaget. I øvrigt er Bestemmelserne om det færøske Flags Anvendelse paa Færøerne og paa Skibe, der er indregistreret paa Færøerne, et Særanliggende.

§ 13. Alle nu paa Færøerne gældende Bestemmelser, der ikke strider mod denne Lov, forbliver i Kraft, indtil de ændres eller ophæves af rette Myndighed.

§ 14. Færøerne er paa Rigsdagen repræsenteret ved mindst 2 Medlemmer. Saa længe Rigsdagen er delt i de nuværende 2 Ting, er Færøerne repræsenteret ved 1 Medlem i Landstinget, jfr. Grundlovens § 36, og 2 Medlemmer i Folketinget.

§ 15. Embedet som Amtmand over Færøerne nedlægges.

I Stedet oprettes en Stilling som Rigsombudsmand. Rigsombudsmanden er Rigets øverste Repræsentant paa Færøerne og Leder af Rigets Administration paa Øerne. Han har i Embeds Medfør Adgang til Lagtinget og til at deltage i Forhandlinger om alle Fællesanliggender, dog uden Stemmeret. Meddelelse om Beslutninger i Lagtinget eller Landsstyret skal straks gives ham, ligesom der straks skal tilstilles ham Eksemplarer af Lagtingslove og andre af det færøske Hjemmestyre udfærdigede Bestemmelser.

Rigsombudsmanden indtræder med de af denne Lov følgende Ændringer i Amtsmandens Funktioner, indtil Nyordning af det paagældende Omraade finder Sted.

§ 16. Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1948.

Færøske Særanliggender

Liste A

Følgende Omraader betegnes som Særanliggender, saaledes at de straks overgaar til det færøske Selvstyre eller senere overføres til dette efter Begæring fra Lagtinget eller Regeringen.

- 1.** Færøernes egen Styrelsesordning inden for de ved Nyordningen angivne Rammer.
Herunder falder - inden for de nævnte Rammer - Bestemmelser om Lagtinget, Lov om Valg til dette, det administrative Styre, Lagtingslovenes Tilblivelse, Vedtagelse og Stadfæstelse og deres Bekendtgørelse, egne Tjenestemænds Ansættelse, Afskedigelse, Tjenestevilkår, Lønning og Pensionering.
- 2.** Kommunale Forhold.
Herunder falder Kommunernes Styre, Tilsynet med dem, kommunale Skatter.
- 3.** Bygnings- og Brandvæsen, Byplaner, Boligspørgsmaal, Lejespørgsmaal, Folkeregister.
- 4.** Sundhedsvæsen, Lægevæsen, Jordmodervæsen, Hospitalsvæsen, Apotekervæsen.
Herunder falder Embedslægerne, Kvaksalverlovgivning, Bekæmpelse af Tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme, Sindssygeværnet, Vaccination.
- 5.** Den offentlige Forsorg.
Særforsorg.
Folkeforsikring.
Lovpligtig Ulykkesforsikring.
Arbejdere, Arbejdsforhold, Lærlinge, Medhjælpere, Ferie.
- 6.** Direkte og indirekte Skatter.
Herunder falder ogsaa Stempelafgift, Afgift af Totalisatorspil, Afgift af særligt færøsk Lotteri, medens Afgifter for Ekspedition, som Skifteafgifter, Retssportler, Tinglysningssafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende Institution.
- 7.** Bevillingsret og i det hele Dispositionsret over alle egne Indtægter.
Ordningen af Regnskabsføring, Revision og Decision med Hensyn til egne Indtægter og Udgifter.
- 8.** Godkendelse af Havneafgifter.
- 9.** Skolevæsenet.
Herunder falder baade Folkeskolen, Eksamensskoler og Kursus, Læreruddannelse, Folkehøjskoler, Efterskoler, Ungdoms- og Aftenskoler, Husholdningsskoler og Fagskoler som Handelsskoler, tekniske Skoler, Navigationsskoler o. s. v.
- 10.** Arkiver, Biblioteker, Museer.
Herfra undtages Statens Arkivsager, Forbehold tages om Pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.
- 11.** Bygningsfredning, Naturfredning.
- 12.** Havne, Kystsikring, Kanaler, Vandkraftanlæg, Trafikvæsen, herunder Veje, Jernbaner, Sporveje, Færgevæsen, Omnibus- og Fragtkørsel.
Motor- og Færdselsforhold.
Stedligt Post- og Telegraf- og Telefonvæsen.

Elektriske Anlæg.

13. Landbo- og Landvæsensforhold.

Herunder almindelig Landbolovgivning, Fæste, Forpagtning, Udstykning, Udskiftning, Husmandsbrug, Planteavl, Husdyravlen, Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Grundforbedring, Skovvæsen.

Veterinærvæsenet.

Bekæmpelse af Skadedyr.

Husdyr, Voldgift, Dyreværn, Hundelov.

Jagt og Fredning af Dyr paa Territoriet.

Fiskeri og Fredning af Fisk paa Territoriet.

Matrikulsvæsen.

14. Teater- og Biografbevillinger, Forlystelser.

Indsamlinger og Bortlodninger.

Strandinger.

Hittegoods.

Giftstoffer, eksplosive Stoffer, Vaaben.

15. Forsynings- og Produktions- og Fordelingsspørgsmaal.

Priskontrol, Maksimalpriser.

Rationeringer, Rabat- og Tilskudsordninger.

Tantieme- og Udbyttebegrænsning.

Omløben med Varer.

Regler om stærke Drikke.

Regler om Lukketid.

Beværtning og Gæstgiveri.

Næringsvæsenet.

Handels- og Foreningsregistre.

Skibsregistrering.

Mæglere, Translatører, Dispachører, Vejere, Maalere.

Revisorer.

Oplagshuse.

Kommission, Agentur, Handelsrejsende.

Agentur for udenlandske Firmaer.

Bogføringsvæsenet.

Kreditforeninger o. lign., stedlig Forsikringsvirksomhed.

16. Stedligt Overformynderi.

Tinglysning.

Turistvæsen.

Ekspropriation til Særformaal.

Bestemmelser om Fremstilling af Tryksager.

Specielle Bestemmelser om særlig Tidsregning.

Borgerlige Ombud.

Ligeret for Mænd og Kvinder.

Liste B

Følgende Omraader gøres til Genstand for yderligere Forhandling, før der tages endelig Stilling til, om og i hvilket Omfang de kan anerkendes som Særanliggender:

1. Folkekirken.

Herunder falder hele den kirkelige Ordning, Ritualerne, Kirkens Tjenestemænd, deres Løn og Pension, Kirker, Kirkegaarde, Udtrædelse og Indtrædelse i Folkekirken, Menighedsraad, Valgmenigheder, Sognebaandsløsning.

De fra Folkekirken afvigende Trossamfund, Helligdagslovgivningen.

2. Politiet.

3. Raastoffer i Undergrunden.

Radio.

Luftfart.

4. Jordfonden.

5. Import- og Eksportkontrol.

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 23. Marts 1948.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

(L.S.)

Hans Hedtoft.

Bilag 2.2

Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder

Hjemmestyrelovens liste A Følgende områder betegnes som særanliggende, således at de straks overgår til det færøske selvstyre eller senere overføres til dette efter begæring fra Lagtinget eller regeringen. [Hjemmestyrelovens § 2]		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Færøernes egen styrelsesordning inden for de ved nyordningen angivne rammer. Herunder falder – inden for de nævnte rammer – bestemmelser om lagtinget, lov om valg til dette, det administrative styre, lagtingslovenes tilblivelse, vedtagelse og stadfæstelse og deres bekendtgørelse, egne tjenestemænds ansættelse, afskedigelse, tjenestevilkår, lønning og pensionering.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
2.	Kommunale forhold. Herunder falder kommunernes styre, tilsynet med dem, kommunale skatter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
3.	Bygnings- og brandvæsen, byplaner, boligspørgsmål, lejespørgsmål, folkeregister.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
4.	Sundhedsvæsen, lægevæsen, jordmøder, hospitalsvæsen, apotekervæsen. Herunder falder embedslægerne, kvaksalverlovgivning, bekæmpelse af tuberkulose og andre smitsomme sygdomme, sindssygehuset, vaccination.	Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. <i>Resten af sundhedsområderne er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>

5.	Den offentlige forsorg. Særforsorg. Folkeforsikring. Lovpligtig Ulykkesforsikring. Arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere, ferie.	Den offentlige forsorg, lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende. <i>Særforsorgen og folkeforsikring er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>
6.	Direkte og indirekte skatter. Herunder falder også stempelafgift, afgift af totalisatorspil, afgift af særligt færøsk lotteri, medens afgifter for ekspedition, som skifteafgifter, retssportler, tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende institution.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
7.	Bevillingsret og i det hele dispositionsret over alle egne indtægter. Ordningen af regnskabsføring, revision og decision med hensyn til egne indtægter og udgifter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
8.	Godkendelse af havneafgifter.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
9.	Skolevæsenet. Herunder falder både folkeskolen, ekksamensskoler og kursus, læreruddannelse, folkehøjskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, husholdningsskoler og fagskoler som handelsskoler, tekniske skoler, navigationsskoler o.s.v.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
10.	Arkiver, biblioteker, museer. Herfra undtages statens arkivsager, forbehold tages om pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
11.	Bygningsfredning, naturfredning.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.

12.	Havne, kystsikring, kanaler, vandkraft-anlæg, trafikvæsen, herunder veje, jernbaner, sporveje, færgevæsen, omnibus- og fragtkørsel. Motor- og færdselsforhold. Stedligt post- og telegraf- og telefonvæsen. Elektriske anlæg.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
13.	Landbo- og landvæsensforhold. Herunder almindelig landbolovgivning, fæste, forpagtning, udstykning, udskiftning, husmandsbrug, planteavl, husdyravlen, havebrug, landbrugets bierhverv, grundforbedring, skovvæsen. Veterinærvæsenet. Bekæmpelse af skadedyr. Husdyr, voldgift, dyreværn, hundelov. Jagt og fredning af dyr på territoriet. Fiskeri og fredning af fisk på territoriet. Matrikulsvæsen.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
14.	Teater- og biografbevillinger, forlystelser. Indsamlinger og bortlodninger. Strandinger. Hittegoods. Giftstoffer, eksplosive stoffer, våben.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.

15.	Forsynings- og produktions- og fordelingspørgsmål. Priskontrol, maksimalpriser. Rationeringer, rabat- og tilskudsordninger. Tantieme- og udbyttebegrænsning. Omløben med varer. Regler om stærke drikke. Regler om lukketid. Beværtning og gæstgiveri. Næringsvæsenet. Handels- og foreningsregistre. Skibsregistrering. Mæglere, translatører, dispachører, vejere, målere. Revisorer. Oplaghuse. Kommission, agentur, handelsrejsende. Agentur for udenlandske firmaer. Bogføringsvæsenet. Kreditforeninger o.lign., stedlig forsikringsvirksomhed.	Sagsområderne er overtaget som særansliggende.
16.	Stedligt overformynderi. Tinglysning. Turistvæsen. Ekspropriation til særformål. Bestemmelser om fremstillingen af tryksager. Specielle bestemmelser om særlig tidsregning. Borgerlige ombud. Ligeret for mænd og kvinder.	Sagsområderne er overtaget som særansliggende.

Hjemmestyrelovens liste B

Følgende områder gøres til genstand for yderligere forhandling, før der tages endelig stilling til, om og i hvilket omfang de kan anerkendes som særanliggender:

[Hjemmestyrelovens § 3]

Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Folkekirken. Herunder falder hele den kirkelige ordning, ritualerne, kirkens tjenestemænd, deres løn og pension, kirker, kirkegårde, udtrædelse og indtrædelse i folkekirken, menighedsråd, valgmenigheder, sognebåndsløsning. De fra folkekirken afvigende trossamfund, helligdagslovgivningen.	Sagsområderne er overtaget i henhold til overtagelsesloven, jf. nedenfor.
2.	Politiet.	<i>Sagsområdet er fortsat fællesanliggende.</i>
3.	Råstoffer i undergrunden. Radio. Luftfart.	Råstoffer i undergrunden og radio er overtaget som særanliggender. <i>Luftfart er fortsat fællesanliggende.</i>
4.	Jordfonden.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
5.	Import- og eksportkontrol.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.

Sagsområder overtaget i henhold til overtagelsesloven (lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder)

Sagsområde	Overtagelsesdato
Medieansvar	11. maj 2006
Det civile beredskab	1. januar 2007
Folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund	29. juli 2007
Områderne vedrørende selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde samt årsregnskab	1. januar 2008
Helligdagslovgivningen	29. juli 2008
Mål og vægt	29. juli 2008
Meteorologi	1. april 2009
Ophavsretten	1. januar 2010
Formueretten	1. januar 2010

Strafferetten	1. marts 2010
Lodsområdet	1. august 2011
Person-, familie- og arveretten	29. juli 2018
Landkortlægning	1. april 2019
Søkortlægning og søopmåling	Overtages 1. januar 2020

Bilag 2.3

Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder¹

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.
- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

§ 2. Sager og sagsområder, som er omfattet af loven, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Sager og sagsområder, der fremgår af den som bilag til loven tilføjede liste I, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Stk. 3. I det omfang flere sager og sagsområder er anført under samme nummer på den i stk. 2 nævnte liste I, skal de pågældende sager og sagsområder overgå til de færøske myndigheder på samme tidspunkt.

§ 3. De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår efter § 2.

Stk. 2. De færøske myndigheder overtager de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med en sag eller et sagsområde, som overgår.

¹ Loven benævnes sædvanligvis ”overtagelsesloven”.

§ 4. Domstole, der bliver oprettet af de færøske myndigheder, har den dømmende magt på Færøerne inden for samtlige sager og sagsområder.

§ 5. Bestemmelserne i § 5, § 6, § 10, stk. 2, 2. pkt., og § 13 i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, 4. pkt., i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af § 2, stk. 1, i denne lov.

§ 6. De færøske myndigheder kan efter aftale med de danske myndigheder overtage Vágar Lufthavn og ansvaret for driften heraf.

§ 7. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

§ 8. Sager, som på tidspunktet for et sagsområdes overgang til de færøske myndigheder er under behandling af en dansk myndighed, færdigbehandles af vedkommende færøske myndighed, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Vedkommende danske myndighed kan i særlige tilfælde og efter aftale med vedkommende færøske myndighed bestemme, at visse nærmere bestemte sager skal færdigbehandles af de danske myndigheder.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag

Liste I

- 1) Advokatvirksomhed.
- 2) Folkekirken.
- 3) Formueretten.
- 4) Den industrielle ejendomsret.
- 5) Kriminalforsorgen.
- 6) Luftfart.
- 7) Pas.
- 8) Person-, familie- og arveretten.
- 9) Politiet og anklagemyndigheden samt de hertil knyttede dele af strafferetsplejen.
- 10) Retsplejen, herunder oprettelse af domstole.
- 11) Strafferetten.
- 12) Udlændingområdet og grænsekontrollen.

Bilag 2.4

Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, med forbehold af de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, at lægge følgende politiske principper til grund for Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål:

- I forvaltningen af udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne er det naturligt, at Færøerne medinddrages og har medindflydelse.
- Der er tale om en ægte medinddragelse og medindflydelse med sigte på ligeværdighed i alle spørgsmål hvor Danmark og Færøerne i fællesskab er inddraget.
- Når sådanne spørgsmål af særlig interesse for Færøerne måtte kræve internationale forhandlinger, er det naturlige udgangspunkt, at Færøernes Landsstyre deltager i sådanne forhandlinger sammen med Danmarks Regering for at gøre færøske synspunkter og interesser gældende.
- Det er naturligt, at Færøernes Landsstyre, hvor dette er foreneligt med folkeretlig praksis, kan være medunderskriver sammen med Danmarks Regering, når sådanne internationale forhandlinger fører til indgåelse af folkeretligt bindende aftaler på rigets vegne.
- Danmarks Regering vil støtte, når det drejer sig om fuldt ud overtagne områder, Færøske anmodninger om at opnå associeret medlemskab i mellemfolkelige organisationer, hvor dette er foreneligt med organisationens grundlæggende regler og ikke rejser særlige statsretlige problemer.
- At denne fælleserklæring og de i bilagene til denne erklæring nedfældede retningslinier for samarbejdet, er forenelig med Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.²

Fámjin den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

² Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

Bilag 1

I forbindelse med den fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken fastslås følgende retningslinier for samarbejdet herom:

- Når Udenrigsministeren afgiver redegørelser eller sender dokumenter til Folketingets Udenrigspolitiske Nævn om udenrigs- sikkerhedspolitiske spørgsmål af særlig betydning for Færøerne, gives disse samtidigt til Lagmanden, således at denne under fortrolighed kan orientere Lagtingets Udenlandsnævn herom.
- Når Udenrigsministeriet afgiver redegørelser vedrørende overholdelsen af menneskeretskonventioner til internationale organisationer eller deltager i eksaminationer herom, vil Færøerne i videst muligt omfang bidrage med besvarelse af de dele heraf, der henhører under Færøernes særanliggender og deltage i den danske delegation under møderne i det pågældende internationale forum.
- Med henblik på at sikre samarbejdet om varetagelsen af Færøernes og Kongeriget Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser bedst muligt tilstræbes, at Udenrigsministeren og Lagmanden har regelmæssig kontakt, og at Udenrigsministeren mindst en gang årligt besøger Færøerne med henblik på orientering om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, og drøftelse af varetagelsen af Færøernes udenrigsinteresser.

I tilknytning til principerklæringen og dette bilag udvides hermed kommissoriet for den i 1997 nedsatte Permanente Embedsmandsgruppe til drøftelse af alle sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne, og som man fra dansk eller færøsk side måtte ønske af bringe op. Kommissoriet vedlægges.

Bilag 2.5

**Administrativ samarbejdsaftale
mellem
Udenrigsministeriet og Uttanríkis og vinnumálaráðið**

Med det formål at fremme og lette samarbejdet mellem Udenrigsministeriet (herefter UM) og Uttanríkis- og vinnumálaráðið (herefter UVMR) indgås nærværende samarbejdsaftale om følgende emneområder af administrativ og organisatorisk karakter:

- Administrativt forum med repræsentanter fra de to embedsværk med henblik på afklaring af praktiske spørgsmål
- Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer

Aftalen erstatter den hidtidige administrative samarbejdsaftale af 29. marts 2005.

1. Administrativt Forum

Med henblik på at drøfte spørgsmål af enhver administrativ karakter, der måtte opstå mellem parterne, samt spørgsmål om fortolkning af denne aftale, er der nedsat et Administrativt Forum i form af et udvalg under ledelse af UM's COO eller den, som denne bemyndiger dertil, og en af UVMR bemyndiget medarbejder og med 1-2 øvrige medlemmer fra hver side.

Udvalget mødes mindst én gang hvert år, skiftevis i København og Tórshavn. Møderne indkaldes af UM eller UVMR afhængig af, hvor mødet holdes. Udkast til dagsorden for og referat fra møderne udarbejdes af værten for mødet. Der kan mellem møderne afholdes uformelle, tekniske arbejds møder efter behov og forslag fra en af parterne.

2. Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer

1. Medarbejdere fra UVMR, der udstationeres, i overensstemmelse med lov om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler § 3, jf. lov om Færøernes Hjemmestyre §8, stk. 2 udstationeres på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Medarbejderne skal til enhver tid respektere de folkeretlige regler og normer for diplomatisk virksomhed, samt UM's administrative regler og instrukser. Hvis særlige forhold tilsiger det, kan konkrete bestemmelser i UM's administrative regler og instrukser fraviges, under forudsætning af UM's forudgående accept.

2. De udstationerede medarbejdere er i disciplinære spørgsmål og i henseende til reglerne i Instruks for Udenrigstjenesten og lignende administrative regelsæt samt ikke-overtagne sagsområder underlagt repræsentationschefen, når andet ikke er aftalt. I alle spørgsmål angående fuldt ud overtagne sagsområder virker de udstationerede medarbejdere efter instruks fra UVMR, j.f. endvidere de bestemmelser, der er nævnt i pkt. 2.5. 2 afsnit vedr. EU-repræsentationen. De afgiver i eget navn til UVMR indberetninger og meddelelser om forhold inden for deres arbejdsområde til UVMR, dog således, at repræsentationschefen holdes underrettet om deres virksomhed. Den stedlige repræsentationschef skal sikre, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes. Repræsentationschefen eller den som bemyndiges dertil, orienterer løbende de udstationerede medarbejdere om repræsentationens behandling af spørgsmål af betydning for Færøerne.
3. Omkostningerne ved udstationeringen afholdes af UVMR i overensstemmelse med principperne i UM's specialattachéordning. Medarbejdernes udstationering, herunder de økonomiske forhold, sker i udgangspunktet i overensstemmelse med de vilkår, der er fastlagt i reglerne om specialattachéordningen. Dog kan der i Administrativt Forum, jf. pkt. 1, aftales særlige vilkår, herunder også økonomiske vilkår, vedrørende de udsendte medarbejders forhold, når begge parter er enige herom, og under forudsætning af, at UVMR afholder eventuelle udgifter forbundet hermed.
4. De udstationerede medarbejdere har som udgangspunkt adresse på den pågældende repræsentation. På anmodning fra UVMR og med værtslandets og UMs accept kan færøske medarbejdere dog placeres fysisk på en anden adresse.
5. UM stiller hjælpepersonale, kontorlokaler samt udstyr til rådighed for de udsendte medarbejdere på linje med øvrige udsendte medarbejdere, såfremt andet ikke er aftalt. De udsendte medarbejdere har ikke adgang til UM's globalnet, men vil derudover i videst muligt omfang blive inddraget i repræsentationens rutiner og procedurer. Administrativt Forum kan træffe beslutning om at fravige disse bestemmelser.
6. Under forudsætning af det modtagende lands accept anmelder den pågældende repræsentation efter instruktion fra UM de udstationerede medarbejdere diplomatisk på et niveau svarende til deres charge med titel af "repræsentant for Færøernes landsstyre"³. De udstationerede medarbejdere kan efter UVMR's anmodning i muligt omfang sideanmeldes i andre lande og/eller organisationer.

³ Det er en forudsætning for optagelse på den diplomatiske liste, at medarbejderen er anmeldt med anerkendt titel, f.eks. ambassadesekretær, attaché eller ministerråd.

For så vidt angår medarbejdere udstationeret af UVMR ved den bilaterale ambassade i Bruxelles, indebærer aftalen ikke nogen ændret tilknytning. Det forudsættes, at der fortsat er nær kontakt mellem pågældende og EU-repræsentationen med henblik på at sikre den fornødne koordination.

7. På repræsentationer med udsendte medarbejdere fra UVMR markeres dette på passende vis med skiltning og flagning. De praktiske foranstaltninger i forbindelse hermed afklares i Administrativt Forum.
8. Uanset, om der ved Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer, er udsendt medarbejdere fra UVMR eller ej, påhviler det repræsentationschefen og dennes medarbejdere at arbejde for Færøernes interesser på lige fod med Danmarks. Henvendelser fra UVMR til danske udenrigsrepræsentationer om assistance behandles på samme måde som lignende henvendelser fra den danske centraladministration.

3. Ikrafttræden og ophør

Aftalen træder i kraft ved underskrivelsen og løber, indtil den måtte blive opsagt af UM eller UVMR med 6 måneders varsel til den 1. i en måned.

Udenrigsministeriet,
den 17. juli 2019

Erik Brøgger Rasmussen
COO

Uttanríkis- og vinnumálaráðið,
den 30. august 2019

Gunnar Holm-Jakobsen
Direktør

Bilag 2.6

**Lov nr. 579 af 24. juni 2005
om
Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Færøernes landsstyre kan med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer forhandle og indgå folkeretlige aftaler, herunder forvaltningsaftaler, som fuldt ud angår overtagne sagsområder.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved forhandling og indgåelse af folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland. Efter beslutning af såvel Færøernes landsstyre som Grønlands landsstyre kan de to landsstyrelser dog handle i forening ved folkeretlige aftaler i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lov.

Stk. 3. Folkeretlige aftaler, der er indgået efter stk. 1 og stk. 2, 2. pkt., kan opsiges efter de samme bestemmelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-3 begrænser ikke de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, herunder aftaler, der er omfattet af stk. 1-3.

§ 2. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 1, indgås på rigets vegne af Færøernes landsstyre under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 2, 2. pkt., indgås af Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre i forening under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne og Grønland. Om nødvendigt kan andre lignende betegnelser fastlægges i medfør af stk. 2, 2. pkt.

Stk. 2. Nærværende lov forudsætter et nært samarbejde mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes, og at regeringen underrettes om påtænkte forhandlinger, inden disse påbegyndes, og om forløbet af forhandlingerne, inden folkeretlige aftaler indgås eller opsiges. Re-

geringen fastlægger efter forhandling med Færøernes landsstyre de nærmere rammer for samarbejdet.

§ 3. Ved ansættelse af repræsentanter for Færøernes landsstyre på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder, finder § 8, stk. 2, i lov om Færøernes hjemmestyre tilsvarende anvendelse.

§ 4. Hvor internationale organisationer åbner adgang for, at andre enheder end stater og sammenslutninger af stater kan opnå medlemskab i eget navn, kan regeringen efter anmodning fra Færøernes landsstyre beslutte at indgive eller støtte en ansøgning herom for Færøerne, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

§ 5. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag 3.1. Færøernes pelagiske kvoter 2018-2019

	2018		2019	
	Pct. ¹⁾	Tons	Pct. ¹⁾	Tons
<i>Kyststatsaftale</i>				
Makrel ¹⁾	12,6	102.924	12,6	82.339
Rødfisk ²⁾	6,73	438	6,73	404
<i>Autonom kvote</i>				
Atlanto- skandisk/Nordhavssild		88.350		124.657
Blåhvilling		493.081		406.307

1) Kyststaterne FO, EU og NO indgik i 2014 en 5-årig aftale.

2) I 2011 blev kyststaterne FO, GL og IS sammen med EU og NO enige om en fordeling af rødfisken i Irmin-gerhavet for årene 2011-2014, som fortsætter i årene 2015-2019.

Kilde: Fiskimálaráðið

Bilag 4.1 Ledigheden på Færøerne januar 2012 – april 2019

	Registrerede le- dige	Registrerede fuldtidsledige	Ledige i pct. af arbejdsstyrken	Sæsonkorr. ledighed i pct.
<i>2012</i>				
Januar	2.021	1.841	7,1	6,6
April	1.777	1.598	6,0	5,7
Juli	1.629	1.412	5,2	5,4
Oktober	1.433	1.268	4,7	5,1
<i>2013</i>				
Januar	1.539	1.364	5,0	4,7
April	1.526	1.331	4,9	4,6
Juli	1.344	1.157	4,2	4,3
Oktober	1.210	1.039	3,8	4,2
<i>2014</i>				
Januar	1.374	1.213	4,5	4,2
April	1.299	1.132	4,2	4,0
Juli	1.167	1.021	3,8	3,7
Oktober	983	848	3,1	3,4
<i>2015</i>				
Januar	1.119	972	3,5	3,3
April	1.026	896	3,2	3,1
Juli	900	804	2,9	2,8
Oktober	721	614	2,2	2,4
<i>2016</i>				
Januar	1.018	832	3,0	2,8
April	963	823	2,9	2,8
Juli	969	853	3,0	2,9
Oktober	878	713	2,5	2,8
<i>2017</i>				
Januar	958	782	2,8	2,6
April	782	667	2,4	2,2
Juli	824	697	2,5	2,4
Oktober	692	581	2,1	2,3
<i>2018</i>				
Januar	852	661	2,3	2,2
April	777	636	2,2	2,1
Juli	595	699	1,7	1,7
Oktober	447	357	1,2	1,4
<i>2019</i>				
Januar	447	375	0,3	1,2
April	410	358	1,2	1,2

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 5.1 Færøernes eksport af varer 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	Mio. kr. -----				
Torsk	544	717	690	726	875
Kuller	97	98	100	101	156
Sej	315	363	319	326	276
Laks	2.951	2.805	3.662	3.868	3.342
Ørred	0	0	0	4	5
Blåhvilling	123	161	176	145	156
Sild	291	484	402	622	486
Makrel	884	854	990	1.039	682
Rejer	104	127	118	80	77
Andre fiskearter	870	1.102	1.216	1.465	1.431
<i>I alt fisk og skaldyr</i>	<i>6.180</i>	<i>6.711</i>	<i>7.673</i>	<i>8.376</i>	<i>7.486</i>
Andre varer (ekskl. skibe mv.) ...	176	120	194	312	447
<i>I alt (ekskl. skibe mv.)</i>	<i>6.356</i>	<i>6.831</i>	<i>7.867</i>	<i>8.688</i>	<i>7.933</i>
Skibe, fly mv.	12	51	222	90	90
<i>I alt</i>	<i>6.368</i>	<i>6.883</i>	<i>8.090</i>	<i>8.777</i>	<i>8.023</i>

Kilde: Hagstova Føroya

Bilag 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----					
<i>Tilskud i alt:</i>	728,7	726,3	734,2	732,3	730,4	731,6
Bloktilskud ¹⁾	632,2	635,4	641,8	641,8	641,8	641,8
Tilskud fra bonuspuljen ²⁾	8,2	8,2	8,3	8,3	8,4	8,6
Krigspensioner ³⁾	39,5	33,3	28,8	24,1	19,4	15,9
Lærerpensioner ⁴⁾	24,0	22,9	25,8	26,9	27,7	31,2
Andre pensioner	24,8	26,5	29,5	31,2	33,1	34,1
<i>Drift statslige institutioner</i>	253,5	269,3	264,2	279,2	313,9	314,4
Rigsombuddet ⁵⁾	10,8	10,5	11,9	10,8	10,6	9,5
Landslæggen ⁶⁾	2,1	2,1	1,5	1,5	2,1	2,8
Forsvaret ⁷⁾	126,8	130,7	129,1	144,3	176,6	172,7
Dommerembedet ⁸⁾	12,4	19,0	15,4	16,9	15,4	14,3
Politi- og Arrestvæsen ⁹⁾	98,1	104,0	102,1	101,5	103,8	104,6
Søfartsstyrelsen ¹⁰⁾	2,9	2,7	3,2	3,5	3,6	3,9
DMI ¹¹⁾	0,2					
GEUS ¹²⁾	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	3,6
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Geodatastyrelsen ¹³⁾	0,2	0,2	0,7	0,8	0,1	1,9
Styr. for Dataforsyning og effektivisering ¹⁴⁾					1,2	0,9
<i>I alt</i>	982,2	995,6	998,4	1.011,5	1.044,3	1.046,0

- 1) Bloktilskuddet blev fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsyning og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002. Bloktilskuddet blev herefter fastfrosset til 615,5 mio. kr. årligt til og med 2011. Fra 2012 til og med 2015 blev bloktilskuddet reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på statens driftsbudget. Der blev indgået aftale mellem regeringen og landsstyret, om at bloktilskuddet fra 2016 til 2019 fastholdes nominelt uændret på 641,8 mio. kr. pr. år. Se afsnit 6.1 for mere om bloktilskuddet.
- 2) Som led i den kommunale finansieringsreform i Danmark i 2007 blev bonuspuljen nedlagt og overført til regionernes bloktilskud med fradrag af Færøernes og Grønlands andel af bonuspuljen. Færøernes andel beløb sig til 7,3 mio. kr. i 2007. Beløbet reguleres med det generelle pris- og lønindeks på statens driftsbudget og overføres til Færøernes hjemmestyre. (FL § 7.32.12).
- 3) Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter hædersgaver og krigsskadeerstatninger. 103 personer modtog erstatning i 2018 i forhold til 410 personer i 2008 og 248 personer i 2013. Beløbet for 2013 er inkl. statens udgifter på i alt 2.470.000 kr. til en ekstra hædersgave på 10.000 kr. til 247 færøske fiskere eller deres efterladte i anledning af 70-året for bruddet med den tyske besættelsesmagt. 107 personer modtog hædersgave i 2018.
- 4) Fra 1. juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst. Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988. Udgifterne vedr. 2018 var 29,1 mio. kr. Dertil kommer en udgift afholdt i 2018 vedr. 2015 på 2,1 mio. kr. Det samlede regnskabstal for 2018 er således 31,2 mio. kr. (FL § 36.32.20.30).
- 5) Rigsombudsmanden behandlede indtil den 29. juli 2018 sager inden for den person-, familie- og arveretlige område. Sagsområdet overgik den 29. juli 2018 til de færøske myndigheder.

- 6) Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter der er afholdt heraf.
- 7) Stigningen i de samlede omkostninger fra 2016 til 2017 skyldes øgede vedligeholdelsesudgifter ved de skibstyper, der udfører opgaveløsninger ved Færøerne, samt en generel forøgelse af sejlads ved Færøerne.
- 8) Stigningen i udgifterne for 2014 i forhold til tidligere år kan bl.a. forklares ved øgede udgifter til fri proces.
- 9) Opgørelsen er inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne, der i 2018 udgjorde 13,0 mio. kr.
- 10) Søfartsstyrelsens omkostninger til fyr på Færøerne.
- 11) Vejrtjenesten er pr. 1. april 2009 overtaget af de færøske myndigheder.
- 12) GEUS nedlagde sin afdeling på Færøerne i 2001. I henhold til samarbejdsaftale med Jarðfeingi (Færøernes Geologiske Undersøgelser) af 28. januar 1999 koordineres GEUS' projekter på Færøerne med Jarðfeingi. GEUS har i 2018 haft udgifter til faglige projekter på Færøerne finansieret af GEUS' basisbevilling, primært vedr. kontinentalsokkelprojektet.
- 13) Geodatastyrelsens opgaver lå før 1. januar 2012 hos Kort- og Matrikelstyrelsen. Udgifterne vedrører hovedsageligt udgifter til søkortlægning for Færøerne. Udgifterne i 2015 og 2016 vedrørte især topgrafisk kortlægning af Færøerne og udgifterne i 2018 især færøsk søkortproduktion.
- 14) Udgifterne for 2017 er lige som i 2016 og 2015 på et højere niveau end normalt. Det skyldes produktion af en ny topografisk kortlægning over Færøerne i perioden 2015 – 2017. Projektet er afsluttet ved udgangen af 2017.

Anm.: Bygningsstyrelsens udgifter fra centrale puljer er ikke medtaget i opgørelsen.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove.

Bilag 9.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
	----- Mio. kr. -----			
<i>Administration og drift</i>	68,3	73,2	73,7	80,6
Socialforvaltningen	48,1	52,7	52,5	53,5
Dúgni – skolen ²⁾	3,4	3,6	3,7	3,8
Tegnsprogstjenesten	1,3	1,3	1,6	1,3
Genoptræning	4,6	5,3	5,3	6,9
Rådgivningen for færing i DK	1,2	1,2	1,2	1,2
Tilskud til foreninger	4,3	5,0	5,7	5,8
Ordninger for hjemløse	3,8	4,0	4,0	6,0
Andet	1,6 ¹⁾	-	-	-
<i>Tilskud til transport og dobbelt hushold...</i>	16,6	19,6	22,0	23,4
<i>Støtte til børn og familier</i>	31.404	36.007	37.352	40.927
Børneværnet	1.170	1.234	1.656	5.433
Tilskud til enlige forsørgere	1.857	1.716	1.786	1.886
Tilskud til underholdsbidrag	2.395	2.417	2.389	2.757
Børnetilskud	11.358	11.563	11.473	11.702
Familietilskud	0	4.027	4.827	5.489
Gigni – sundhedstjeneste børn/unge	12.508	12.889	13.106	12.546
Andet ³⁾	2.116	2.161	2.115	1.114
<i>Sygedagpenge</i>	56.610	54.882	59.506	65.956
<i>Hjælp til handikappede og ældre</i>	3.782	3.982	4.182	4.182
Tilskud foreninger for handikappede	3.432	3.532	3.732	3.732
Tilskud til foreninger for ældre	350	450	450	450
<i>Ældre og særforsorg⁴⁾</i>	287.580	318.270	317.377	343.392
Døgninstitutioner	21.871	20.176	6.106	12.692
Trivselstjenester	242.261	275.621	301.307	320.379
Dugni - Revalidering	6.125	6.244	6.300	6.514
Synscenter	6.200	6.495	6.436	6.552
Andet ⁵⁾	11.123	9.734	-2.772	-2.745
<i>Sociale ordninger</i>	170.054	175.800	185.409	188.952
Almindelig forsorg	121.525	122.458	116.523	110.140
Arbejdsfremmende tiltag	48.529	53.341	68.886	78.812

<i>Sociale pensioner</i>	795.871	779.601	787.817	805.391
Folkepension.....	508.163	487.702	501.870	514.864
Førtidspension	257.034	261.141	259.888	258.749
Tillæg til visse pensionister	30.674	30.758	26.059	31.778

I alt.....	1.430.192	1.461.291	1.487.313	1.552.785
------------	-----------	-----------	-----------	-----------

- 1) IT-system.
- 2) Selvstændig institution, hvis formål er at undersøge arbejdsevnen for personer med særlige udfordringer og at tilbyde arbejds træning, efteruddannelse og omskoling.
- 3) Bl.a. tilskud til adoption.
- 4) Ældreplejen overgik til kommunerne i 2015. Landskassens udgifter hertil var ca. 357 mio. kr. i 2014.
- 5) Bl.a. tilbagebetaling af støttelån til ældreboliger.

Kilde: Almannamálaráðið, Landskasseregskabet.

Bilag 10.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Antal sengepladser:</i>	<i>215</i>	<i>215</i>	<i>198</i>	<i>191</i>	<i>198</i>
Landssygehuset.....	161	161	140	133	140
Klaksvik sygehus	28	28	32	32	32
Suðuroy sygehus.....	26	26	26	26	26
<i>Antal indlæggelser:</i>	<i>11.507</i>	<i>11.494</i>	<i>11.851</i>	<i>11.710</i>	<i>12.269</i>
Landssygehuset.....	9.103	9.240	9.592	9.392	9.677
Klaksvik sygehus	1.298	1.242	1.360	1.351	1.507
Suðuroy sygehus.....	1.106	1.012	899	967	1.085
<i>Antal sengedage:</i>	<i>60.367</i>	<i>59.697</i>	<i>56.296</i>	<i>57.726</i>	<i>56.314</i>
Landssygehuset.....	48.324	47.305	44.590	45.020	42.887
Klaksvik sygehus	5.586	6.344	6.800	7.275	7.651
Suðuroy sygehus.....	6.457	6.048	4.906	5.431	5.776
<i>Gennemsnitlig antal sengedage pr. patient: ...</i>	<i>5,7</i>	<i>5,6</i>	<i>4,8</i>	<i>4,9</i>	<i>5,1</i>
Landssygehuset.....	5,9	5,5	4,7	4,8	4,5
Klaksvik sygehus	4,4	5,0	4,9	5,4	5,2
Suðuroy sygehus.....	5,5	7,4	5,7	5,6	4,6
<i>Gennemsnitlig belæg- ningsprocent:</i>	<i>84,2</i>	<i>84,7</i>	<i>83,0</i>	<i>90,5</i>	<i>87,6</i>
Landssygehuset.....	85,5	89,7	89,8	94,7	89,0
Klaksvik sygehus	98,1	76,8	78,7	94,7	95,3
Suðuroy sygehus.....	68,0	63,7	51,6	67,6	71,9

Kilde: Heilsu- og Innlendismálaráðið

Bilag 10.2 Sygghusenes nettoudgifter 2013-2018, mio. kr., netto.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Sygghuses drift:</i>	552,2	575,1	608,6	631,9	664,1	704,0
Landssygghuset.....	388,0	403,0	425,0	453,0	478,7	516,9
Klaksvík sygghus	62,6	64,8	65,5	67,6	69,0	71,5
Suðuroy sygghus	53,0	54,1	56,5	58,5	60,8	64,7
Andre sygghuskonti ¹⁾	48,6	53,2	61,6	52,8	55,6	50,9
<i>Anlægsudgifter:</i>	35,3	31,6	25,6	27,7	76,4	112,2
<i>Behandling i udlandet</i> ²⁾	149,7	137,2	153,9	159,1	160,5	180,8
I alt	737,2	743,9	788,1	818,7	901,0	996,9

1) Medikoteknik, Deildin fyri arbeiðs- og almannaheilsu (sundhedsforskning), Hvíleghjemet Naina, Særlig sygghusmedicin (fra 2011).

2) Inkl. transport og ophold

Kilde: Heilsu- og Innlendismálaráðið.

Bilag 10.3 Sygghusenes personale 2018, ársværk

	Lands- sygghuset	Klaksvík sygghus	Suðuroy sygghus
Læger	88	9	9
Sygghlejersker	302	47	36
Personale med anden plejeuddannelse ¹⁾	34	7	10
Personale med anden sundhedsfaglig uddannelse ²⁾ ..	131	30	30
Administrativt personale	137	15	13
Andet personale ³⁾	77	18	18
I alt	769	126	116

1) Primært Almanna- og Heilsurøktarafelagið og Føroya Psykiatrilag og Heilsuhjálparafelag Føroya

2) Primært Sjúkraflutningsstarvsfólk, Bioanalytikarafelagið, Føroyskir Ergo- og Fysioterapeutar, Kost- og Føðslufelagið

3) Primært Arbeiðsmannfeløg og arbeiðskvinnufeløg

Kilde: Heilsu- og Innlendismálaráðið.

Bilag 12.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Antal -----				
Forbrydelser mod off. myndigheder mv. (kap. 14 og 15)	35	22	18	10	19
Forbrydelser i offentlig tjene- ste/hverv (kap. 16 og 17).....	4	4	12	4	1
Forbrydelser vedr. penge (kap. 18)	0	0	0	0	0
Forbrydelser vedr. bevismateriale bl.a. dokumentfalsk (kap. 19).....	4	19	2	7	3
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20).....	2	8	5	2	3
Forbrydelser i familieforhold (kap. 23)	0	0	0	0	1
Forbrydelser mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt (kap. 24)	25	26	22	21	53
Forbrydelser mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold (kap. 25)	90	101	80	55	83
Forbrydelser mod den personlige fri- hed (kap. 26)	2	0	2	0	4
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27) ..	39	39	63	34	36
Indbrudstyveri (§ 276)	39	42	65	48	27
Tyverier i øvrigt (§ 276).....	199	155	143	148	105
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. bedrageri (kap. 28 i øvrigt).....	16	10	16	24	27
Hærværk (§ 291)	208	161	158	128	98
Brugstyveri (§ 293)	37	23	18	18	7
Andre formuekrænkelser bl.a. hotel- bedrageri (kap. 29 i øvrigt).....	0	0	1	0	1
I alt	700	610	605	499	468

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

Bilag 12.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt politiets virksomhed i øvrigt 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Antal -----				
Overtrædelse af arbejderbeskyttelsesloven.....	18	16	16	15	18
Overtrædelse af brandloven	7	0	9	1	2
Overtrædelse af dyreværnsloven.....	2	3	2	6	4
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer	96	107	100	116	86
Overtrædelse af told-, skatte- og spirituslovgivning.....	0	0	0	0	2
Overtrædelse af våbenloven	17	17	17	20	28
Overtrædelser af udlændingeloven	15	31	21	13	20
Færdselsuheld	551	619	474	478	508
-heraf med personskaade	31	33	27	30	28
Sigtelser for overtrædelse af færdselslovens § 15 (medicin mv.) og § 16 (spiritus-/promillekørsel).....	117	107	117	70	75
Øvrige overtrædelser af færdselsloven (sigtede personer).....	2.653	1.806	3.175	1.819	1.584
Ansøgninger om opholdstilladelse	422	736	832	1.089	1.616
Trawlersager (overtrædelser af fiskerilovgivningen)	5	11	8	8	4
Udrykninger i alt	4.139	3.665	3.975	3.342	3.080
Indsatte til afsoning, herunder vare-tægtsfængsling	82	82	71	61	53
Afsoningsdage.....	3.403	3.483	3.026	3.158	3.994
Detentionsanbragte, spirituspåvirkede	50	35	22	19	15
Fogedsager	983	638	0	4	8
Fredningssager	64	89	94	47	70
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	338	326	367	349	248 ¹⁾
Borgerlige vielser.....	12	15	8	15	11

1) Faderskabssager blev overtaget af de færøske myndigheder den 29. juli 2018.

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

Bilag 12.3 Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	----- Antal -----				
Statsadvokatsager.....	255	230	337	299	261
<i>Politisager:</i>					
Afgjort udenretlig.....	183	96	186	168	83
Afgjort indenretlig.....	269	238	269	407	242
Ankesager	11	17	11	14	15
Idømte/vedtagne bøder.....	3.033	2.160	3.340	2.396	1.832
	----- 1.000 kr. -----				
Idømte/vedtagne bøder.....	3.392	3.690	5.111	4.878	3.849

Kilde: Landfogeden på Færøerne.

